

«Σχολή Κοινωνικών Επιστημών»

«Τραπεζική, Χρηματοοικονομική και Χρηματοοικονομική
Τεχνολογία- *FinTech* »

Διπλωματική Εργασία

«Από την Κανονιστική Συμμόρφωση στη Βιώσιμη Τραπεζική.
Η επίδραση των ESG Κριτηρίων: Η Περίπτωση της Ελλάδας»

Εκπονητής: Ιωάννης Σταφυλάς

Επιβλέπων καθηγητής: Στέφανος Παπαδάμου

Συνεπιβλέπων καθηγητής: Ανδρέας Ανδρικόπουλος

Πάτρα, Ιούνιος 2026

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέα/δημιουργού») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Από την Κανονιστική Συμμόρφωση στη Βιώσιμη Τραπεζική.
Η επίδραση των ESG Κριτηρίων: Η Περίπτωση της Ελλάδας»

Ιωάννης Σταφυλάς

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:
Στέφανος Παπαδάμου

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:
Ανδρέας Ανδρικόπουλος

Πάτρα, Ιούνιος 2026

Ευχαριστώ ιδιαίτερα τους κ.κ. Στέφανο Παπαδάμου και Ανδρέα Ανδρικόπουλο για την τιμή που μου κάνουν να συμμετέχουν στην Επιτροπή Επίβλεψης της διπλωματικής μου εργασίας και για την σημαντική καθοδήγηση που μου παρείχαν τόσο κατά το αρχικό στάδιο οριστικοποίησης του θέματος, όσο και κατά την διάρκεια της εκπόνησης.

Ευχαριστώ την γυναίκα μου και την κόρη μου για την υπομονή και την υποστήριξη.

«Αφιερώνεται σε όσους με την καθημερινή τους εργασία διαφυλάσσουν τις αξίες της συνέπειας και της εμπιστοσύνης»

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει τη μετάβαση του τραπεζικού συστήματος από το παραδοσιακό μοντέλο κανονιστικής συμμόρφωσης προς ένα νέο πρότυπο βιώσιμης τραπεζικής, με επίκεντρο την ενσωμάτωση των κριτηρίων Environmental, Social and Governance (ESG) και ειδικότερα την εφαρμογή τους στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

Η έρευνα ξεκινά με την παρουσίαση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της τραπεζικής λειτουργίας και τον συστημικό χαρακτήρα των τραπεζών, αναλύοντας μέσα από την παράθεση ιστορικών δεδομένων τον τρόπο με τον οποίο οι διαδοχικές χρηματοπιστωτικές κρίσεις οδήγησαν στη διαμόρφωση ασφαλέστερων και πληρέστερων εποπτικών και κανονιστικών πλαισίων.

Στη συνέχεια, αναλύεται η σταδιακή διεύρυνση του ρόλου των τραπεζών, οι οποίες προκειμένου να είναι σε θέση να διασφαλίζουν μελλοντικά τη χρηματοοικονομική σταθερότητα και την κερδοφορία σε ένα συνεχώς και ραγδαία μεταβαλλόμενο περιβάλλον, μετατρέπονται σταδιακά σε θεσμικά όργανα που καλούνται να συμβάλλουν ενεργά στη βιώσιμη ανάπτυξη και στη διαχείριση περιβαλλοντικών και κοινωνικών κινδύνων.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η σύνδεση του παραδοσιακού πλαισίου τραπεζικής εποπτείας με τις σύγχρονες απαιτήσεις βιωσιμότητας και η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο τα ESG κριτήρια επηρεάζουν τη λειτουργία, τη στρατηγική και την αξιολόγηση των ελληνικών συστημικών τραπεζών. Ειδικότερα, εξετάζονται οι επιδόσεις των τραπεζών στους τρεις πυλώνες ESG, οι μηχανισμοί μέτρησης και αξιολόγησης, καθώς και η επίδρασή τους στη διαφάνεια, στη διαχείριση κινδύνων και στη σχέση εμπιστοσύνης με τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Σκοπός της εργασίας είναι η διερεύνηση του βαθμού ενσωμάτωσης των ESG κριτηρίων στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα και η αξιολόγηση της συμβολής τους στη διαμόρφωση μίας πιο ανθεκτικής και βιώσιμης τραπεζικής αγοράς. Οι επιμέρους στόχοι περιλαμβάνουν την ανάλυση του θεσμικού και κανονιστικού πλαισίου, την παρουσίαση των διεθνών προτύπων ESG, την αξιολόγηση των ESG επιδόσεων των ελληνικών συστημικών τραπεζών και τη διεξαγωγή εμπειρικής έρευνας μέσω ερωτηματολογίου σχετικά με την αντίληψη και τον ρόλο των ESG κριτηρίων στην ελληνική τραπεζική αγορά. Τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα αφορούν την αποτύπωση της σημαντικότητας των ESG κριτηρίων ως μηχανισμού ενίσχυσης της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, της Εταιρικής Διακυβέρνησης και της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης στην Ελλάδα.

Λέξεις – Κλειδιά

ESG κριτήρια, βιώσιμη τραπεζική, κανονιστικό πλαίσιο, εταιρική διακυβέρνηση, εταιρική κοινωνική ευθύνη, ελληνικές συστημικές τράπεζες.

«From Regulatory Compliance to Sustainable Banking: The Impact of ESG Criteria – The Case of Greece»

Ioannis Stafylas

Abstract

This dissertation examines the transition of the banking system from the traditional model of regulatory compliance towards a new paradigm of sustainable banking, focusing on the integration of Environmental, Social and Governance (ESG) criteria and, more specifically, their application within the Greek banking system.

The study commences with an overview of the distinctive characteristics of banking operations and the systemic nature of financial institutions, drawing on historical evidence to demonstrate how successive financial crises have driven the development of increasingly robust supervisory and regulatory frameworks.

The analysis then turns to the gradual expansion of the role of banks, which — in order to safeguard long-term financial stability and profitability in a rapidly and continuously evolving environment — are progressively transforming into institutional entities expected to contribute actively to sustainable development and to the management of environmental and social risks.

Of particular interest is the relationship between the traditional banking supervisory framework and contemporary sustainability requirements, as well as the exploration of how ESG criteria influence the operations, strategic orientation, and evaluation of Greek systemic banks. Specifically, the study examines banks' performance across the three ESG pillars, the mechanisms used for ESG measurement and assessment, and their implications for transparency, risk management, and stakeholder trust.

The aim of this dissertation is to investigate the degree to which ESG criteria have been integrated into the Greek banking system and to evaluate their contribution to the development of a more resilient and sustainable banking market. The specific objectives include an analysis of the institutional and regulatory framework, a presentation of international ESG standards, an assessment of the ESG performance of Greek systemic

banks, and the conduct of primary empirical research through a questionnaire survey examining perceptions of the role of ESG criteria in the Greek banking market. The intended outcomes concern the mapping of the significance of ESG criteria as a mechanism for strengthening financial stability, corporate governance and sustainable economic development in Greece.

Keywords

ESG criteria, sustainable banking, regulatory framework, corporate governance, corporate social responsibility, Greek systemic banks.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	1
Abstract	3
Περιεχόμενα	5
Κατάλογος Πινάκων	8
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια.....	10
Εισαγωγή.....	11
1. Δομή και σκοπός της εργασίας	11
2. Ερευνητικά ερωτήματα και υποθέσεις.....	12
1. Χαρακτηριστικά της Τραπεζικής Λειτουργίας	14
1.1 Ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά	14
1.2 Κίνδυνοι που απορρέουν από την τραπεζική λειτουργία.....	14
2. Τραπεζικές αποτυχίες - οικονομικές κρίσεις.	16
2.1 Εισαγωγή.....	16
2.2 Αφετηρίες και ορόσημα στη διαμόρφωση του Κανονιστικού Πλαισίου.....	16
2.3 Συμπεράσματα	21
3. Θεσμική θωράκιση.....	21
3.1 Η Επιτροπή της Βασιλείας.....	21
3.2 Βασιλεία II	22
3.3 Βασιλεία III.....	22
3.3.1 Κανονισμός 575/2013	23
3.3.2 Οδηγία 2013/36/ΕΕ - Capital Requirements Directive.....	26
3.3.3 FSB Resolution Regimes και Bank Recovery and Resolution Directive - 4335/2015.....	27
3.4 Οι τραπεζικοί Ρυθμιστικοί Φορείς στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	28
3.4.1 European Banking Authority	29
3.4.2 European Central Bank	29
4. Μετάβαση στη βιώσιμη τραπεζική	31
4.1 Εισαγωγή.....	31
4.2 Ορισμός.....	32
4.3 Θεωρητικό πλαίσιο	33
4.3.1 Θεωρία Σηματοδότησης (Signaling Theory)	33
4.3.2 Θεωρία Αντιπροσώπευσης (Agency Theory)	33
4.3.3 Θεωρία Εξάρτησης από Πόρους (Resource Dependency Theory).....	35
4.3.4 Θεωρία Ενδιαφερόμενων Μερών (Stakeholder Theory).....	36
4.3.5 Συμπληρωματικότητα	37
4.4 Ιστορικοί σταθμοί.....	37
4.5 Ανάδειξη των μη χρηματοοικονομικών κινδύνων	40
4.6 Θεσμικές και μη υποχρεώσεις για βιώσιμη τραπεζική	42
4.6.1 Θεσμικά κατοχυρωμένες υποχρεώσεις βιώσιμης τραπεζικής.....	42
4.6.2 Οικειοθελείς πρωτοβουλίες δέσμευσης για την βιώσιμη τραπεζική	44
4.7 Η Ισχύς, το Κανονιστικό Πλαίσιο και η Πειθαρχία της Αγοράς	47
5. Οι μετρήσεις στις ESG επιδόσεις των τραπεζικών επιχειρήσεων.	49
5.1 Διεθνή Πρότυπα Μέτρησης ESG.....	49
5.1.1 Global Reporting Initiative (GRI).....	49
5.1.2 International Sustainability Standards Board (ISSB).....	52
5.1.3 European Sustainability Reporting Standards (ESRS)	53
5.2 ESG Ratings	54

5.2.1 MSCI (Morgan Stanley Capital International).....	54
5.2.2 Sustainalytics.....	55
5.2.3 S&P Global Ratings	56
5.2.4 Οι δείκτες αξιολόγησης ESG ελληνικών συστημικών τραπεζών	56
5.2.5 Χρησιμότητα ESG Ratings	57
5.3 Η σχέση τραπεζικών επιδόσεων και ESG κριτηρίων	58
5.3.1 Θεωρητικό Πλαίσιο και Εμπειρικά Ευρήματα	59
5.3.2 Εννοιολογικό Μοντέλο ESG–Bank Performance Nexus.....	70
6. Οι ESG επιδόσεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα	71
6.1 Τράπεζα Πειραιώς.....	72
6.1.1 Βιώσιμες χρηματοδοτήσεις και επενδύσεις	72
6.1.2 Environmental -Περιβαλλοντικές επιδόσεις και στόχοι μείωσης εκπομπών άνθρακα.....	74
6.1.3 Social – Η Κοινωνική διάσταση της ESG στρατηγικής	75
6.1.4 Governance – Εταιρική Διακυβέρνηση και διαχείριση ESG κινδύνων.....	76
6.1.5 Αξιολόγηση	77
6.2 Eurobank	79
6.2.1 Βιώσιμες χρηματοδοτήσεις και επενδύσεις	80
6.2.2 Environmental - Ο Περιβαλλοντικός Πυλώνας	81
6.2.3 Social - Κοινωνικός Πυλώνας.....	82
6.2.4 Governance - Πυλώνας Εταιρικής Διακυβέρνησης	83
6.2.5 Αξιολόγηση	85
6.3 Alpha Bank.....	87
6.3.1 Βιώσιμες χρηματοδοτήσεις και επενδύσεις	87
6.3.2 Environmental -Περιβαλλοντικές επιδόσεις	88
6.3.3 Social - Κοινωνικός Πυλώνας.....	90
6.3.4 Governance - Πυλώνας Εταιρικής Διακυβέρνησης	91
6.3.5 Αξιολόγηση	92
6.4 Εθνική Τράπεζα	94
6.4.1 Βιώσιμες χρηματοδοτήσεις και επενδύσεις	95
6.4.2 Environmental - Ο Περιβαλλοντικός Πυλώνας	96
6.4.3 Social -Κοινωνικός Πυλώνας.....	98
6.4.4 Governance - Πυλώνας Εταιρικής Διακυβέρνησης	99
6.4.5 Αξιολόγηση	100
6.5 Το νέο ελληνικό τραπεζικό τοπίο - Η επίδραση των ESG κριτηρίων	103
6.5.1 Τα ESG χαρακτηριστικά του τραπεζικού κλάδου	103
6.5.2 Τι αλλάζει για τα Ενδιαφερόμενα Μέρη.....	104
7. Έρευνα για τον ρόλο των ESG κριτηρίων στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα με χρήση ερωτηματολογίου.	113
7.1 Γενικά στοιχεία της έρευνας	114
7.1.1 Σκοπός.....	114
7.1.2 Μεθοδολογία εμπειρικής έρευνας.....	114
7.1.3 Δομή ερωτηματολογίου	117
7.2 Αποτελέσματα έρευνας	118
7.2.1 Ενότητα 1η - Δημογραφικά στοιχεία έρευνας	118
7.2.2 Ενότητα 2 ^η Περιβαλλοντική βιωσιμότητα - Environmental.....	120
7.2.3 Ενότητα 3 ^η Κοινωνική υπευθυνότητα - Social: ηθική και δίκαιη μεταχείριση με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα	131

7.2.4 Ενότητα 4η Εταιρική Διακυβέρνηση (Governance): η διοίκηση και ο έλεγχος για τη διασφάλιση της υπεύθυνης και διαφανούς λειτουργίας των Τραπεζών.....	140
7.2.5 Ενότητα 5η Αξιολόγηση: Environmental - Social – Governance.....	146
7.2.6 Συγκεντρωτική περιγραφική στατιστική ανάλυση	149
7.2.7 Ερευνητικά συμπεράσματα.....	153
8. Πρακτικές προτάσεις για τη διοίκηση των τραπεζών	164
8.1 Ενσωμάτωση ESG scoring στην πιστοδοτική διαδικασία	164
8.2 Ποιότητα δεδομένων financed emissions και PCAF	165
8.3 ESG data governance framework.....	166
8.4 Σύνδεση ESG KPIs με τις μεταβλητές αμοιβές επιβράβευσης απόδοσης.....	166
8.5 Εσωτερική κουλτούρα βιωσιμότητας και εκπαίδευση	167
8.6 Unified ESG dashboard και συγκρίσιμοι δείκτες	167
8.7 Διαφάνεια και αποφυγή ESGwashing.....	168
8.8 Κλιματικά σενάρια, stress tests και Risk Appetite.....	169
8.9 Επικοινωνία ESG προϊόντων χωρίς υπερβολικούς ισχυρισμούς.....	169
8.10 Κατανομή αρμοδιοτήτων	170
8.11 Η φιλοσοφία του Kaizen για την ενσωμάτωση των κριτηρίων ESG.....	170
Επίλογος	173
Βιβλιογραφία.....	179
Παράρτημα Α: «Ερωτηματολόγιο Έρευνας»	195

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1 - Κεφαλαιακές Απαιτήσεις	24
Πίνακας 2 – Βιβλιογραφική επισκόπηση: ESG κριτήρια–bank performance nexus	64
Πίνακας 3 - Τράπεζα Πειραιώς Βιώσιμες Χρηματοδοτήσεις & Επενδύσεις	73
Πίνακας 4 - Τράπεζα Πειραιώς Περιβαλλοντικοί Δείκτες & Στόχοι (Environmental)	74
Πίνακας 5 - Τράπεζα Πειραιώς Κοινωνικοί Δείκτες ESG (Social)	75
Πίνακας 6 - Τράπεζα Πειραιώς Δείκτες Εταιρικής Διακυβέρνησης (Governance)	76
Πίνακας 7 - Τράπεζα Πειραιώς 2025 Αξιολογήσεις ESG	79
Πίνακας 8 - Eurobank Βιώσιμες Χρηματοδοτήσεις & Επενδύσεις	80
Πίνακας 9 - Eurobank Περιβαλλοντικοί Δείκτες & Στόχοι	81
Πίνακας 10 - Eurobank Κοινωνικοί Δείκτες ESG (Social)	82
Πίνακας 11 - Eurobank Δείκτες Εταιρικής Διακυβέρνησης (Governance)	84
Πίνακας 12 - Eurobank 2024 Αξιολογήσεις ESG	86
Πίνακας 13 - Alpha Bank Βιώσιμες Χρηματοδοτήσεις & Επενδύσεις	88
Πίνακας 14 - Alpha Bank Περιβαλλοντικοί Δείκτες & Στόχοι (Environmental)	89
Πίνακας 15 - Alpha Bank Κοινωνικοί Δείκτες ESG (Social)	90
Πίνακας 16 - Alpha Bank Δείκτες Εταιρικής Διακυβέρνησης (Governance)	91
Πίνακας 17 - Alpha Bank 2024 Αξιολογήσεις ESG	93
Πίνακας 18 - Εθνική Τράπεζα Βιώσιμες Χρηματοδοτήσεις & Επενδύσεις	95
Πίνακας 19 - Εθνική Τράπεζα Περιβαλλοντικοί Δείκτες & Στόχοι (Environmental)	97
Πίνακας 20 - Εθνική Τράπεζα Κοινωνικοί Δείκτες ESG (Social)	98
Πίνακας 21 - Εθνική Τράπεζα Δείκτες Εταιρικής Διακυβέρνησης (Governance)	99
Πίνακας 22 - Εθνική Τράπεζα 2024 Αξιολογήσεις ESG	102
Πίνακας 23 - ESG Οφέλη Ανά Ομάδα Ενδιαφερομένων μερών	108
Πίνακας 24 - Βασικοί Δείκτες ESG Επιδόσεων Συστημικών Τραπεζών 2024	109
Πίνακας 25 - Διακρίσεις, Πρωτοβουλίες, Πιστοποιήσεις & Συνεργασίες	111
Πίνακας 26 - Δημογραφικά Στοιχεία Έρευνας	118
Πίνακας 27 - E1 Μέτρα μείωσης περιβαλλοντικού αποτυπώματος	120
Πίνακας 28 - E2 Περιβαλλοντική βιωσιμότητα ως βασικός πυλώνας στρατηγικής	122
Πίνακας 29 – E3 Περιβαλλοντική υπευθυνότητα ως κριτήριο αξιολόγησης	124
Πίνακας 30 – E4 Διαθεσιμότητα προϊόντων βιώσιμης ανάπτυξης	125
Πίνακας 31 – E5 Ζήτηση για επενδυτικά προϊόντα / Δάνεια & πιστώσεις	126
Πίνακας 32 - E5 Ζήτηση για επιδοτούμενα προγράμματα / Καταθετικά προϊόντα	127
Πίνακας 33 - E5 Ζήτηση για Ασφάλειες	129
Πίνακας 34 - S1 Κοινωνικά κριτήρια αξιολόγησης	132
Πίνακας 35 - S2 Φήμη ως κριτήριο λήψης αποφάσεων	134
Πίνακας 36 - S3 Προστασία καταναλωτών νομοθετικό πλαίσιο	135
Πίνακας 37 - S4 Πρωτοβουλίες κοινωνικού ενδιαφέροντος	137
Πίνακας 38 - S5 ESGwashing	138
Πίνακας 39 - G1 Ανταπόκριση σε παράπονα πελατών	141
Πίνακας 40 - G2 Αξιοκρατία, ισότητα, διαφάνεια	143
Πίνακας 41 - G3 Βελτιώσεις σε σχέση με παρελθόν	144
Πίνακας 42 - EI1 Ενσωμάτωση κριτηρίων περιβαλλοντικής βιωσιμότητας	147
Πίνακας 43 - EI2 Ενσωμάτωση κριτηρίων κοινωνικής υπευθυνότητας	147
Πίνακας 44 - EI3 Ενσωμάτωση κριτηρίων υπεύθυνης λειτουργίας (Governance)	148
Πίνακας 45 - Περιγραφικά στατιστικά ανά ερώτηση (κλίμακα Likert 1–5)	150
Πίνακας 46 - Μέσοι όροι ανά πυλώνα ESG	151
Πίνακας 47 - Συγκριτική κατάταξη μέσω όρων ανά ερώτηση	152

Πίνακας 48 - Συγκριτική αξιολόγηση των 4 συστημικών τραπεζών ανά πυλώνα ESG...	157
Πίνακας 49 - Σύνδεση ευρημάτων και ερευνητικών ερωτημάτων	163

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

AMA	Advanced Measurement Approaches
AT1	Additional Tier 1
ATHEX ESG Index	Athens Stock Exchange ESG Index
Basel I / II / III	Συμφωνίες Βασιλείας
BCBS	Basel Committee on Banking Supervision
BRRD	Bank Recovery and Resolution Directive
CAR	Capital Adequacy Ratio
CDP	Carbon Disclosure Project
CET1	Common Equity Tier 1
CRD IV	Capital Requirements Directive IV
CRR	Capital Requirements Regulation
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive
EBA	European Banking Authority
ECB	European Central Bank
ESG	Environmental, Social and Governance
ESRS	European Sustainability Reporting Standards
FDIC	Federal Deposit Insurance Corporation
FSB	Financial Stability Board
FTSE4Good	FTSE4Good Index Series
GRI	Global Reporting Initiative
IRB	Internal Ratings-Based Approach
ISS ESG	Institutional Shareholder Services ESG
ISSB	International Sustainability Standards Board
LCR	Liquidity Coverage Ratio
LR	Leverage Ratio
MSCI	Morgan Stanley Capital International
NSFR	Net Stable Funding Ratio
NZBA	Net-Zero Banking Alliance
PCAF	Partnership for Carbon Accounting Financials
PRB	Principles for Responsible Banking
RRF	Recovery and Resilience Facility
RWA	Risk Weighted Assets
SDGs	Sustainable Development Goals
SREP	Supervisory Review and Evaluation Process
TCFD	Task Force on Climate-related Financial Disclosures
Tier 1 / Tier 2	Κατηγορίες Εποπτικών Κεφαλαίων
TNFD	Taskforce on Nature-related Financial Disclosures
UNEP FI	United Nations Environment Programme Finance Initiative
WEPs	Women's Empowerment Principles

Εισαγωγή

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελεί θεσμό κεφαλαιώδους σημασίας για την εύρυθμη λειτουργία της σύγχρονης οικονομίας, με τις τράπεζες να διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο ως χρηματοπιστωτικοί διαμεσολαβητές. Η συστημική σημασία τους, σε συνδυασμό με την έκθεσή τους σε πολλαπλούς κινδύνους, τις καθιστά αντικείμενο εντατικής εποπτείας και ρύθμισης. Οι αλλαγές στο διεθνές περιβάλλον — από την κλιματική κρίση έως την ανάδειξη νέων κοινωνικών προσδοκιών — επαναπροσδιορίζουν τον ρόλο του τραπεζικού τομέα, αναδεικνύοντας τα κριτήρια Environmental, Social and Governance (ESG) ως έναν από τους σημαντικότερους άξονες αξιολόγησης και στρατηγικής τοποθέτησης.

1. Δομή και σκοπός της εργασίας

Η παρούσα εργασία εξετάζει τη μετάβαση από την παραδοσιακή κανονιστική συμμόρφωση στη βιώσιμη τραπεζική, αναλύοντας την επίδραση των ESG κριτηρίων στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως πεδίο εξέτασης. Μετά από μία εξαιρετικά οδυνηρή δεκαετία οικονομικής κρίσης και θεσμικής αναδιάρθρωσης, οι ελληνικές συστημικές τράπεζες καλούνται σήμερα να συνδύσουν την αποκατάσταση της χρηματοοικονομικής τους υγείας με τη στρατηγική ενσωμάτωση αρχών βιωσιμότητας, γεγονός που καθιστά το ελληνικό παράδειγμα ιδιαίτερα πρόσφορο για την έρευνα.

Η εργασία αναπτύσσεται σε οκτώ κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της τραπεζικής λειτουργίας και οι κύριες κατηγορίες κινδύνου που απορρέουν από αυτή. Το δεύτερο κεφάλαιο ιχνηλατεί τις διαδοχικές χρηματοπιστωτικές κρίσεις — από την πρώτη κατάρρευση τράπεζας το 1664 έως την παγκόσμια κρίση του 2007 — αναδεικνύοντας τον τρόπο με τον οποίο κάθε αποτυχία της αγοράς οδήγησε στη θεσμική θωράκιση και στην εξέλιξη του κανονιστικού πλαισίου. Το τρίτο κεφάλαιο αναλύει διεξοδικά το εποπτικό πλαίσιο, με αναφορά στις Συμφωνίες Βασιλείας II και III, τον Κανονισμό 575/2013, την Οδηγία Κεφαλαιακών Απαιτήσεων και τους κεντρικούς ρυθμιστικούς φορείς της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο τέταρτο κεφάλαιο εξετάζεται η έννοια της βιώσιμης τραπεζικής, το θεωρητικό υπόβαθρο που τη θεμελιώνει καθώς και οι θεσμικές και οικειοθελείς υποχρεώσεις που διέπουν τη βιώσιμη τραπεζική πρακτική. Το πέμπτο κεφάλαιο επικεντρώνεται στα διεθνή πρότυπα μέτρησης και

αξιολόγησης των ESG επιδόσεων καθώς και στους κυριότερους οργανισμούς αξιολόγησης, παρέχοντας το μεθοδολογικό πλαίσιο αναφοράς. Επίσης περιλαμβάνει την διενέργεια βιβλιογραφικής επισκόπησης 18 εμπειρικών μελετών κατά PRISMA σε έξι θεματικά πεδία (τραπεζική απόδοση, κόστος κεφαλαίου, διαχείριση κινδύνου, εμπιστοσύνη πελατών, ESGwashing, πειθαρχία αγοράς) συνδέοντας τους τρεις πυλώνες ESG με συγκεκριμένα χρηματοοικονομικά αποτελέσματα (ROA/ROE, NPLs, κόστος κεφαλαίου, σταθερότητα καταθετικής βάσης). Το έκτο κεφάλαιο προχωρά σε ανάλυση των ESG επιδόσεων των τεσσάρων ελληνικών συστημικών τραπεζών — Τράπεζα Πειραιώς, Eurobank, Alpha Bank και Εθνικής Τράπεζας — εξετάζοντας τις επιδόσεις τους ανά πυλώνα (Environmental, Social, Governance), τις βιώσιμες χρηματοδοτήσεις που παρέχουν και τα οφέλη για τα ενδιαφερόμενα μέρη. Το έβδομο κεφάλαιο παρουσιάζει τα αποτελέσματα της πρωτογενούς εμπειρικής έρευνας που διεξήχθη μέσω ερωτηματολογίου σε 58 συμμετέχοντες με σκοπό την καταγραφή της αντίληψης που έχουν διαμορφώσει για τον ρόλο των ESG κριτηρίων στην ελληνική τραπεζική αγορά. Στο όγδοο κεφάλαιο διατυπώνονται συγκεκριμένες πρακτικές προτάσεις προς τις διοικήσεις των τραπεζών και τους εποπτικούς φορείς με σκοπό τη βελτίωση του βαθμού ενσωμάτωσης των ESG κριτηρίων.

Μέσα από την παραπάνω δομή, η εργασία φιλοδοξεί να συμβάλει στην ακαδημαϊκή συζήτηση για τον μετασχηματισμό της τραπεζικής, αναδεικνύοντας την υπεύθυνη τραπεζική λειτουργία ως στρατηγική επιλογή με μακροπρόθεσμη αξία για τους μετόχους, τους πελάτες, την κοινωνία και την οικονομία στο σύνολό της.

2. Ερευνητικά ερωτήματα και υποθέσεις

Για την επίτευξη του σκοπού η εργασία δομήθηκε γύρω από τέσσερα κεντρικά ερευνητικά ερωτήματα:

1. Σε ποιο βαθμό οι ελληνικές συστημικές τράπεζες έχουν ενσωματώσει τα ESG κριτήρια στη στρατηγική, στην Εταιρική Διακυβέρνηση και στη διαχείριση κινδύνων τους;
2. Ποιες διαφοροποιήσεις παρατηρούνται μεταξύ των τεσσάρων συστημικών τραπεζών στους πυλώνες Environmental, Social και Governance;
3. Πώς αντιλαμβάνονται οι συμμετέχοντες στην έρευνα τη σημασία των ESG κριτηρίων για τη διαφάνεια, τη φήμη και την εμπιστοσύνη προς τις τράπεζες;

4. Ποιος είναι ο κύριος ρόλος των ESG κριτηρίων; Λειτουργούν ως μηχανισμός συμμόρφωσης ή ως στρατηγικό εργαλείο βιώσιμης τραπεζικής;

Για την διερεύνηση των ερωτημάτων διατυπώνονται τέσσερις βασικές υποθέσεις:

Η πρώτη υποστηρίζει ότι η ενσωμάτωση ESG κριτηρίων ενισχύει την αντιλαμβανόμενη εμπιστοσύνη προς τις τράπεζες.

Η δεύτερη υποθέτει ότι ο πυλώνας της Εταιρικής Διακυβέρνησης θεωρείται σημαντικότερος για τη σταθερότητα των τραπεζών από τον Περιβαλλοντικό και τον Κοινωνικό πυλώνα.

Η τρίτη εξετάζει αν η αντίληψη για ESGwashing μειώνει την αξιοπιστία των ESG πρωτοβουλιών.

Η τέταρτη υποθέτει ότι η ύπαρξη ESG προϊόντων συνδέεται θετικά με την αντιλαμβανόμενη βιώσιμη στρατηγική των τραπεζών.

1. Χαρακτηριστικά της Τραπεζικής Λειτουργίας

1.1 Ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελεί θεσμό κεφαλαιώδους σημασίας για την εύρυθμη λειτουργία της οικονομίας και την ευημερία κάθε σύγχρονης κοινωνίας. Οι τράπεζες έχουν αναλάβει τον κρίσιμο ρόλο του χρηματοπιστωτικού διαμεσολαβητή μεταξύ αποταμιευτών και επενδυτών συγκεντρώνοντας μέσω αποταμιευτικών προϊόντων πόρους και κεφάλαια που πλεονάζουν με σκοπό την διοχέτευσή τους στην πραγματική οικονομία μέσω χρηματοδοτήσεων σε δανειολήπτες για την υλοποίηση των επενδυτικών σχεδίων τους.

Μπορούμε να διακρίνουμε τις τραπεζικές δραστηριότητες σε δύο βασικές κατηγορίες:

i) τις υπηρεσίες μεσιτείας έναντι προμήθειας όπως οι υπηρεσίες πληρωμών, ασφαλειών και επενδύσεων και ii) τις υπηρεσίες μετασχηματισμού των στοιχείων του Ισολογισμού έναντι κέρδους από τη διαφορά του επιτοκίου, όπως π.χ. χορηγήσεις μακροπρόθεσμων δανείων, έναντι των βραχυπρόθεσμων καταθέσεων που λαμβάνουν (Αλεξάκης, Καλφάογλου, 2024)¹.

Η τραπεζική λειτουργία διαφοροποιείται από τους άλλους κλάδους της οικονομίας λόγω: (α) του υψηλού βαθμού εμπιστοσύνης που απαιτεί, (β) της ιδιαίτερης δομής του ισολογισμού των τραπεζών, όπου στο Παθητικό τους «φυλάσσονται» οι αποταμιεύσεις των πλεονασματικών νοικοκυριών και επιχειρήσεων ενώ στο Ενεργητικό τους συγκεντρώνονται οι δανειακές υποχρεώσεις των ελλειμματικών μονάδων της οικονομίας και (γ) της συστημικής σημασίας τους λόγω της επιρροής που μπορούν να ασκήσουν στο σύνολο μιας οικονομίας μέσω των μηχανισμών δημιουργίας νέου χρήματος, της δυνατότητας μετάδοσης κλίματος ασφάλειας και εμπιστοσύνης, της συνεισφοράς τους στην εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής που έχει αποφασιστεί από την εκάστοτε αρμόδια αρχή .

1.2 Κίνδυνοι που απορρέουν από την τραπεζική λειτουργία

Σύμφωνα με τους Αλεξάκη και Καλφάογλου (2024)¹, οι βασικότεροι κίνδυνοι που προκύπτουν από την ίδια τη φύση της τραπεζικής λειτουργίας είναι:

Ο πιστωτικός κίνδυνος. Είναι ο κίνδυνος που απορρέει από τις ταμειακές ροές αποπληρωμής των δανείων. Αφορά: (α) την πιθανότητα αθέτησης των όρων αποπληρωμής, (β) το ποσοστό της ζημιάς επί του δεδομένου ανοίγματος σε περίπτωση αθέτησης και (γ) το ύψος του ανοίγματος κατά τη χρονική στιγμή της αθέτησης.

Ο κίνδυνος ρευστότητας. Αφορά την ικανότητα της τράπεζας να ανταποκρίνεται στις κεφαλαιακές ανάγκες με προσιτό κόστος ώστε να συνεχίζει απρόσκοπτα την λειτουργία της σύμφωνα με το επιχειρησιακό της σχέδιο. Ο κίνδυνος μπορεί να εμφανιστεί είτε από την μεριά του Παθητικού (πχ σε περίπτωση μαζικής απόσυρσης καταθέσεων), είτε στα στοιχεία του Ενεργητικού ως αδυναμία ρευστοποίησης περιουσιακών στοιχείων χωρίς σημαντικές απώλειες λόγω μειωμένων τιμών.

Ο κίνδυνος αγοράς. Είναι ο κίνδυνος που προκύπτει από μεταβολές στις αξίες στοιχείων του Ενεργητικού ή /και του Παθητικού της τράπεζας που οφείλονται σε μεταβολές τιμών επιτοκίων, συναλλάγματος, μετοχών, εμπορευμάτων ή άλλων επενδύσεων.

Ο κίνδυνος κεφαλαιακής επάρκειας. Αφορά την πιθανότητα ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα να μην διαθέτει τα αναγκαία κεφάλαια σε περίπτωση ενδεχόμενης ξαφνικής μείωσης της αξίας των στοιχείων του Ενεργητικού, προκειμένου να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει.

Ο κίνδυνος επιτοκίου. Αναφέρεται στις συνέπειες της αναντιστοιχίας στη ληκτότητα μεταξύ των στοιχείων Ενεργητικού και Παθητικού σε μία τράπεζα, εξαιτίας των διακυμάνσεων των επιτοκίων στην αγορά. Αφορά τις επιπτώσεις ετεροχρονισμού κατά τον προσδιορισμό των επανεπενδύσεων των κεφαλαίων και του κόστους αναχρηματοδότησης αυτών. Οι μεταβολές των επιτοκίων επηρεάζουν την αποτίμηση των αξιών των στοιχείων Ενεργητικού και Παθητικού μίας τράπεζας και κατά συνέπεια την διαμόρφωση του ύψους της Καθαρής Θέσης.

Ο λειτουργικός κίνδυνος. Είναι ο κίνδυνος που μπορεί να προκύψει από ανεπαρκείς ή λανθασμένες εσωτερικές διαδικασίες, ανθρώπινα λάθη, προβληματικά συστήματα, ελλειπείς πληροφοριακές δομές και τεχνολογικές αστοχίες.

Οι τράπεζες είναι θεσμοί με ιδιαίτερο χαρακτήρα που ενσωματώνουν στοιχεία δημόσιου ενδιαφέροντος λόγω του συσχετισμού που υπάρχει μεταξύ των στοιχείων του Ισολογισμού τους και των μεγεθών του ιδιωτικού δανεισμού και των αποταμιεύσεων σε μία οικονομία καθώς και της πολυδιάστατης διαχείρισης των κινδύνων που αντιμετωπίζουν. Ο κρίσιμος ρόλος τους και η ισχύς που πηγάζει από αυτόν καθιστά αναγκαία την ύπαρξη ρυθμιστικού πλαισίου και κρατικής εποπτείας του τρόπου λειτουργίας των τραπεζών προκειμένου να αντιμετωπιστεί ο ηθικός κίνδυνος που εμφανίζεται, όταν τραπεζικές επιχειρήσεις εκμεταλλεύονται το μέγεθός τους (και τον αντίκτυπο τυχόν κεφαλαιακής ανεπάρκειάς τους) αναλαμβάνοντας υπερβολικούς κινδύνους έναντι υψηλών αποδόσεων, γνωρίζοντας ότι τελικά ακόμη και στην περίπτωση

που ο κίνδυνος επέλθει θα διασωθούν από τις κρατικές αρχές οι οποίες λειτουργούν ως δανειστές έσχατης ανάγκης.

Ο συνδυασμός των παραπάνω παραγόντων διαφοροποιεί τις τράπεζες από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις και εξηγεί τη μοναδικότητα στη λειτουργία τους και τη βαρύτητα που έχουν στην επίτευξη σταθερότητας και ανάπτυξης σε μία οικονομία.

2. Τραπεζικές αποτυχίες - οικονομικές κρίσεις.

2.1 Εισαγωγή

Η αντιμετώπιση των κινδύνων που προκύπτουν από την λειτουργία των τραπεζών δεν επηρεάζει μόνο την βιωσιμότητα και την κερδοφορία τους αλλά και το επίπεδο της ρευστότητας στο σύνολο της οικονομίας, τον ρυθμό ανάπτυξης και την χρηματοδότηση νέων επενδύσεων και κατανάλωσης. Ως εκ τούτου η αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων που προκύπτουν από την τραπεζική λειτουργία αποτελεί πρώτιστο μέλημα της διοίκησης των τραπεζών και ταυτόχρονα αναγκαιότητα που επιτάσσει το δημόσιο συμφέρον.

Σύμφωνα με τους Αλεξάκη και Καλφάογλου (2024)¹, ιστορικά οι αποτυχίες των αγορών στον τραπεζικό κλάδο, καθιστούν αναγκαία την εμφάνιση παρεμβάσεων από κεντρικές ρυθμιστικές αρχές με σκοπό την επαναφορά της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την εξασφάλιση της ομαλής λειτουργίας για το σύνολο της οικονομίας.

2.2 Αφετηρίες και ορόσημα στη διαμόρφωση του Κανονιστικού Πλαισίου.

Οι πρώτες καταγεγραμμένες ρυθμιστικές παρεμβάσεις κεντρικών αρχών ύστερα από αποτυχίες της αγοράς, εντοπίζονται στα μέσα του 17^{ου} αιώνα.

Η πρώτη χρονολογικά καταγραφή αφορά την κατάρρευση της πρώτης σουηδικής τράπεζας Stockholms Banco το 1664 (1656–1664). Η τράπεζα αρχικά προχώρησε στην έκδοση μετατρέψιμων τραπεζογραμματίων με σκοπό να αντικαταστήσει τα βαριά και δύσχρηστα μεταλλικά νομίσματα για την διευκόλυνση των εμπορικών συναλλαγών. Όμως ο αριθμός των τραπεζογραμματίων που εξέδωσε ήταν υπερβολικά μεγάλος με αποτέλεσμα να δημιουργήσει πληθωρισμό, ο οποίος μείωσε την αγοραστική αξία των χαρτονομισμάτων. Παράλληλα η κακή διαχείριση που υπήρξε στην χορήγηση δανείων έπληξε την φήμη της τράπεζας προκαλώντας ανασφάλεια και καχυποψία στους πελάτες της, που τελικά οδήγησε σε bank run και στην κατάρρευσή της. Το κράτος ανέλαβε τον

έλεγχο μετατρέποντάς την στην πρώτη κρατική κεντρική τράπεζα στον κόσμο(1668). (Sveriges Riksbank,2025)².

Η δεύτερη περίπτωση αφορά την Bank of Amsterdam, η οποία ιδρύθηκε το 1609 υπό την προστασία της δημοτικής αρχής της πόλης του Άμστερνταμ, που τότε αποτελούσε επίκεντρο του διεθνούς εμπορίου. Η τράπεζα κατέρρευσε το 1672 όταν η Ολλανδία δέχτηκε στρατιωτική επίθεση και οι καταθέτες της έσπευσαν μαζικά να αποσύρουν τα χρήματά τους, διαπιστώνοντας ότι η τράπεζα κρατούσε μικρότερα αποθέματα από ότι υποστήριζε, αναγκάζοντας έτσι την δημοτική αρχή να παρέμβει για να καλύψει την έλλειψη ρευστότητας. (Bolt, Frost, Song Shin Wierds, 2023)³

Το 1866 καταγράφεται στο Λονδίνο η κατάρρευση ενός μεγάλου χρηματιστηριακού πράκτορα της Overend, Gurney & Co, λόγω συγκέντρωσης υπερβολικού ρίσκου και αδυναμίας εύρεσης βραχυπρόθεσμης ρευστότητας. Η Κεντρική Τράπεζα της Αγγλίας αρνήθηκε να παράσχει βοήθεια στην Overend Gurney η οποία διέκοψε τις πληρωμές, προκαλώντας τραπεζικό πανικό και μεταδοτικές ρευστοποιήσεις στις αγορές του Λονδίνου. Στη συνέχεια η Κεντρική Τράπεζα της Αγγλίας αναγκάστηκε να παράσχει σημαντική κεφαλαιακή βοήθεια σε βιώσιμες τράπεζες και χρηματιστηριακές εταιρείες που είχαν πληγεί εξαντλώντας σχεδόν τα κεφαλαιακά αποθεματικά της (Bank of England, 2016)⁴, γεγονός που προκάλεσε δημόσιες συζητήσεις για τις αρχές που πρέπει να διέπουν τον δανεισμό από τις κεντρικές τράπεζες όταν λειτουργούν ως last resort lenders και το ενδεχόμενο του «ηθικού κινδύνου» (moral hazard).

Η Μεγάλη Ύφεση 1929–1933 στις ΗΠΑ και παγκοσμίως.

Η κατάρρευση των χρηματιστηρίων το 1929 οδήγησε σε μαζικές αναλήψεις καταθέσεων και κλείσιμο τραπεζών με αποτέλεσμα την εμφάνιση μιας βαθιάς συστημικής κρίσης εμπιστοσύνης που οδήγησε στην μεγαλύτερη ύφεση που γνώρισε η παγκόσμια οικονομία. Η μείωση εισροής αμερικανικών κεφαλαίων στις ευρωπαϊκές χώρες συνέβαλε στην ταχύτατη μετάδοση της οικονομικής κρίσης στην Ευρώπη η οποία προσπαθούσε να ανακάμψει από τις επιπτώσεις του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου. Η πλήρης αποτυχία της αγοράς αποδίδεται στην έλλειψη συστημάτων ασφάλισης καταθέσεων και προληπτικού ρυθμιστικού πλαισίου κανόνων για την λειτουργία των τραπεζών που συνέβαλαν στην ακραία μεταδοτικότητα του τραπεζικού πανικού.

Η αποτυχία της αγοράς και των κεντρικών αρχών να αποτρέψουν τη συστημική κρίση ανέδειξε την ανάγκη δημιουργίας ενός κεντρικά ελεγχόμενου ρυθμιστικού πλαισίου. Με την ψήφιση του Banking Act of 1933, γνωστού ως Glass–Steagall Act θεσπίστηκαν στις

ΗΠΑ:

- Ο διαχωρισμός μεταξύ εμπορικής και επενδυτικής τράπεζας και η απαγόρευση συμμετοχής των εμπορικών τραπεζών σε χρηματιστηριακές δραστηριότητες ώστε να περιοριστεί ο κίνδυνος των καταθετών από κερδοσκοπικές πρακτικές υψηλού ρίσκου.
- Η δημιουργία της Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC) για την παροχή εγγύησης στις καταθέσεις μέχρι ένα ορισμένο ύψος για την αποκατάσταση εμπιστοσύνης στο τραπεζικό σύστημα.
- Η ενίσχυση του ρόλου των κεντρικών τραπεζών για την εποπτεία και την παροχή ρευστότητας σε περιόδους κρίσεων

Η κρίση του 1929 αποτέλεσε ορόσημο για την οργάνωση του ρυθμιστικού πλαισίου στη σύγχρονη τραπεζική (FDIC, Federal Reserve History, 2025)⁵.

Η κατάρρευση της Herstatt Bank στα τέλη του 1974 στη Δυτική Γερμανία ήταν αποτέλεσμα σοβαρών αναταράξεων στις διεθνείς αγορές συναλλάγματος και τις διασυνοριακές τραπεζικές υπηρεσίες οι οποίες ανέδειξαν κρίσιμες αδυναμίες στη λειτουργία, τον έλεγχο και την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων (Basel Committee on Banking Supervision, 2018)⁶.

Η τράπεζα είχε αναλάβει πολύ υψηλό συναλλαγματικό κίνδυνο μέσω κερδοσκοπικών συναλλαγών αγοραπωλησίας συναλλάγματος (αγορά γερμανικών μάρκων έναντι αμερικανικών δολαρίων) με δυσμενή κατάληξη λόγω αστοχιών στις προβλέψεις της, με αποτέλεσμα να καταγράψει μεγάλες απώλειες που δεν μπορούσαν να καλυφθούν ούτε από τον ισολογισμό της, ούτε από το υπόλοιπο τραπεζικό σύστημα της Γερμανίας. Η κήρυξη της χρεοκοπίας έγινε κατά τη διάρκεια της εκκαθάρισης της συναλλαγής, με αποτέλεσμα η Herstatt Bank να λάβει το ποσό των μάρκων που είχε αγοράσει πριν την πτώχευσή της, αλλά να μην προλάβει να αποστείλει (λόγω της διαφοράς ώρας) το αντίστοιχο ποσό δολαρίων στον παραλήπτή τους που βρισκόταν στις Ηνωμένες Πολιτείες, προκαλώντας σημαντικό πρόβλημα στο τραπεζικό σύστημα των ΗΠΑ (European Central Bank, 2007)⁷. Στα τέλη του 1974 ιδρύθηκε η Επιτροπή της Βασιλείας από τους Διοικητές των Κεντρικών Τραπεζών των χωρών της Ομάδας των G10 με σκοπό την ενίσχυση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος σε διεθνές επίπεδο. Ως απάντηση στη διεθνή αποτυχία των αγορών εγκρίθηκε τον Δεκέμβριο του 1987 από τους επικεφαλής των χωρών της Ομάδας των G10 ένα σύστημα μέτρησης κεφαλαίων γνωστό ως Σύμφωνο Κεφαλαιακής Επάρκειας (Basel Capital Accord), το οποίο κοινοποιήθηκε στα πιστωτικά ιδρύματα τον επόμενο χρόνο 1988 (με ορίζοντα εφαρμογής το 1992). Το Σύμφωνο

προέβλεπε την υποχρέωση τήρησης ελάχιστου δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας ίσου με το κλάσμα των κεφαλαίων των τραπεζών προς τα σταθμισμένα ως προς τον κίνδυνο στοιχεία του ενεργητικού τους, ύψους τουλάχιστον 8% (Basel I).

1980–1990 Savings and Loan crisis και τα προγράμματα διάσωσης στις ΗΠΑ.

Η σημαντική αύξηση του πληθωρισμού στα τέλη της δεκαετίας του 70 και στις αρχές του 80 είχε σαν επακόλουθο αντίστοιχες αυξήσεις επιτοκίων προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι πληθωριστικές πιέσεις στην αγορά. Οι επιπτώσεις στους ισολογισμούς των ιδρυμάτων αποταμιεύσεων και χορήγησης στεγαστικών δανείων (Savings & Loans) ήταν δραματικές. Τα S&L's χορηγούσαν μακροπρόθεσμα στεγαστικά δάνεια με σταθερό επιτόκιο, τα περισσότερα εκ των οποίων είχαν συναφθεί όταν τα επιτόκια κυμαίνονταν σε χαμηλά επίπεδα. Μετά την αύξηση των επιτοκίων στα τέλη της 10ετίας του '70 τα S&L's αναγκάστηκαν να πληρώσουν υψηλότερο επιτόκιο προκειμένου να προσελκύσουν νέα κεφάλαια ή για να διατηρήσουν τα υφιστάμενα, μειώνοντας έτσι δραματικά ή και εξαλείφοντας σε πολλές περιπτώσεις τα περιθώρια κέρδους. Η ζημιογόνα λειτουργία τους οδήγησε σε εκτεταμένες κεφαλαιακές απώλειες και στην πτώχευση μεγάλου αριθμού των εν λόγω χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Το 1980 λειτουργούσαν περίπου 4.000 αποταμιευτικά και δανειοδοτικά ιδρύματα στις ΗΠΑ, με συνολικό ενεργητικό ύψους περίπου \$600 δισ. (Federal Deposit Insurance Corporation, 1997)⁸. Από το ποσό αυτό, τα \$480 δισ. περίπου αφορούσαν στεγαστικά δάνεια που αντιπροσώπευαν περίπου το 50% του συνόλου των ενεργών στεγαστικών δανείων συνολικού ύψους περίπου \$960 δισ. Το Federal Savings and Loan Insurance Corporation (FSLIC) που ήταν ο αρμόδιος ομοσπονδιακός οργανισμός των Ηνωμένων Πολιτειών για την ασφάλιση των καταθέσεων στα S&Ls διέθετε μόλις \$6 δισ., ενώ υπολογίζεται ότι για την διάσωσή τους απαιτούνταν τότε περίπου \$25 δισ.

Λόγω της ανεπάρκειας κεφαλαίων του FSLIC για την διάσωση των καταθέσεων αποφασίστηκε η χαλάρωση του ρυθμιστικού πλαισίου, μέσω μείωσης των ορίων κεφαλαιακής επάρκειας επιτρέποντας έτσι σε χρεοκοπημένα S&Ls να συνεχίσουν να λειτουργούν, επιδεινώνοντας περαιτέρω την κεφαλαιακή τους κατάσταση, ενώ παράλληλα αυξήθηκαν τα όρια ασφάλισης καταθέσεων από \$40K σε \$100K. Αποτέλεσμα των παραπάνω ήταν να αυξηθούν οι καταθέσεις στα χρεοκοπημένα αποταμιευτικά ιδρύματα, καθώς αυτά πλέον υπόσχονταν υψηλές αποδόσεις έναντι επενδύσεων υψηλού ρίσκου ελπίζοντας στην αποκατάσταση των κεφαλαιακών απωλειών μέσω κρατικών παρεμβάσεων (go for broke strategy), ενώ οι καταθέτες γνώριζαν ότι σε περίπτωση

χρεοκοπίας τα διαθέσιμά τους ήταν εξασφαλισμένα μέχρι €100K. Τα αίτια της αποτυχίας της αγοράς εντοπίζονται: (1) στην ελλιπή εποπτεία, (2) στην ανεπάρκεια κεφαλαίων και (3) στον ηθικό κίνδυνο (moral hazard) που προέκυψε από τις αποφάσεις των αρμόδιων ρυθμιστικών αρχών, οι οποίες είχαν σαν αποτέλεσμα την παροχή κινήτρων για περαιτέρω ανάληψη ρίσκου, τόσο από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όσο και από τους καταθέτες. Το 1989 αποφασίστηκε η αντικατάσταση του εποπτεύοντα οργανισμού και η εξασφάλιση των καταθέσεων των S&Ls από τον αντίστοιχο φορέα των τραπεζών (FDIC). Ο απολογισμός της κρίσης συνοψίζεται στο κλείσιμο 747 S&Ls με κεφάλαια άνω των \$407δισ., ενώ το κόστος που επωμίστηκαν οι φορολογούμενοι πολίτες ανήλθε συνολικά σε \$124 δισ. Από την παραπάνω κρίση προήλθε η θεσμική αναμόρφωση του κανονιστικού πλαισίου των τραπεζών που συνέβαλε στην επίτευξη μιας μακράς περιόδου σταθερότητας μέχρι το 2008 (Robinson, K. Federal Reserve History 2013)⁹.

2007–2009 Παγκόσμια Χρηματοπιστωτική Κρίση.

Σύμφωνα με ομιλία του κυρίου Ι. Στουρνάρα (το 2009)¹⁰, τότε Επιστημονικού Διευθυντή του IOBE και σημερινού Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας, η σημαντικότερη αιτία της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008 σχετίζεται με προβλήματα Εταιρικής Διακυβέρνησης των τραπεζών στις ΗΠΑ, σε συνδυασμό με την κατάργηση της νομοθεσίας Glass-Steagall του 1933 που αφορούσε το διαχωρισμό μεταξύ επενδυτικής και εμπορικής τραπεζικής και την απαγόρευση προς τις εμπορικές τράπεζες να συμμετέχουν σε χρηματιστηριακές δραστηριότητες υψηλού ρίσκου, με συνέπεια την εποπτική χαλάρωση που ακολούθησε. Την επί σειρά ετών ανοδική τάση στις αγορές στεγαστικών ενυπόθηκων δανείων υψηλού ρίσκου και την συνακόλουθη εκτόξευση των αποτιμήσεων στα αξιόγραφα από τιτλοποιήσεις υψηλού ρίσκου στεγαστικών προϊόντων, διαδέχθηκε η πτώση των τιμών σε ακίνητα και επενδυτικούς τίτλους και η κρίση ρευστότητας στις διατραπεζικές αγορές που οδήγησε σε πτωχεύσεις τραπεζών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Οι καθοριστικοί παράγοντες που συνέβαλαν στην αποτυχία της αγοράς σχετίζονται με την απορρύθμισή της, την ασύμμετρη πληροφόρηση αναφορικά με το πραγματικό μέγεθος των πιστωτικών κινδύνων που αναλάμβαναν πιστοδοτικοί οργανισμοί και επενδυτές, την υπερβολική μόχλευση και την μετάδοση κινδύνου σε παγκόσμια κλίμακα μέσω των πολύπλοκων χρηματοοικονομικών προϊόντων (Federal Deposit Insurance Corporation. Origins of the Crisis)¹¹.

2.3 Συμπεράσματα

Η ιστορική εμπειρία καταδεικνύει ότι η αποδυνάμωση των εποπτικών μηχανισμών και η υποχώρηση της θεσμικής εμπιστοσύνης δημιουργούν κίνητρα για υπερβολική ανάληψη κινδύνων και βραχυπρόθεσμη επιδίωξη κερδοφορίας από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Η εξέλιξη αυτή αυξάνει την πιθανότητα εκδήλωσης συστημικών κρίσεων υπονομεύοντας την εμπιστοσύνη καταθετών και επενδυτών.

Το αποτέλεσμα της αποτυχίας της αγοράς και της συνεπακόλουθης οικονομικής κρίσης του 2008 ήταν, για ακόμη μία φορά, η αυστηροποίηση του κανονιστικού πλαισίου σε διεθνές επίπεδο μέσω της υιοθέτησης της Συμφωνίας Βασιλεία III, η οποία εισήγαγε εποπτικά πρότυπα που προέβλεπαν αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις, δείκτες ρευστότητας και μηχανισμούς αντιμετώπισης της κυκλικότητας της οικονομίας.

3. Θεσμική θωράκιση.

3.1 Η Επιτροπή της Βασιλείας

Το 1974 ιδρύθηκε η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία με σκοπό την υποβολή προτάσεων για την διαμόρφωση διεθνών προτύπων εποπτείας και καθιέρωσης βέλτιστων πρακτικών. Το 1988 η Επιτροπή εισηγήθηκε για πρώτη φορά την εφαρμογή του Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας με όριο 8% επί του σταθμισμένου με τον κίνδυνο Ενεργητικού, προκειμένου μία τράπεζα να δύναται να χαρακτηριστεί επαρκώς κεφαλαιοποιημένη. Η εφαρμογή της συμφωνίας του δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας (Basel Capital Accord) οδήγησε, στην ανάπτυξη αυθαίρετων πρακτικών που επέτρεπαν στις τράπεζες να μειώνουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις τους χωρίς αντίστοιχη μείωση του πραγματικού κινδύνου που αναλάμβαναν. Όπως παρατηρήθηκε οι τράπεζες προχωρούσαν σε αναδιαρθρώσεις των δανειακών χαρτοφυλακίων τους, μέσω τιτλοποιήσεων και μεταβιβάσεων απαιτήσεων που διέθεταν υψηλές εξασφαλίσεις (και επομένως μεγαλύτερη εμπορικότητα και προσδοκώμενο τίμημα είσπραξης) ενώ ταυτόχρονα αποφάσιζαν να διατηρήσουν στο χαρτοφυλάκιο τους αντίστοιχες υψηλότερου κινδύνου (Regulatory Capital Arbitrage, Jones, 2000)¹². Η κεφαλαιακή αυθαιρεσία βασίστηκε στην εκμετάλλευση της απόκλισης που υπήρξε μεταξύ της πραγματικής μέτρησης του αναλαμβανόμενου κινδύνου και της στάθμισης από την εφαρμογή του κανονιστικού πλαισίου. Μέσω αυτών των πρακτικών οι τράπεζες μπορούσαν να παρουσιάζουν εικονικά βελτιωμένους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας είτε αυξάνοντας το εποπτικό κεφάλαιο είτε μειώνοντας τεχνητά το συνολικό σταθμισμένο ενεργητικό. Οι πρακτικές αυτές

συγκάλυπταν την πραγματική χρηματοοικονομική κατάσταση των τραπεζών και δημιουργούσαν στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων (Basel Committee on Banking Supervision, 2006)¹³.

3.2 Βασιλεία II

Η Συμφωνία Κεφαλαιακής Επάρκειας Βασιλεία II που υιοθετήθηκε από την Επιτροπή το 2004, αποσκοπούσε στη δημιουργία ενός πιο ολοκληρωμένου πλαισίου τραπεζικής ρύθμισης, το οποίο θα ενίσχυε την παγκόσμια σύγκλιση σε ένα ενιαίο εποπτικό πλαίσιο. Βασίστηκε στη δημιουργία τριών αλληλοεξαρτώμενων πυλώνων:

Πυλώνας I: Επιβολή ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη των αναλαμβανόμενων κινδύνων, πιστωτικού κινδύνου, κινδύνου αγοράς, λειτουργικού κινδύνου.

Πυλώνας II: Εποπτικές διαδικασίες παρακολούθησης της υποχρέωση τήρησης εσωτερικών διαδικασιών για την αξιολόγηση της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων, με παράλληλη παροχή εξουσίας στις εποπτικές αρχές να απαιτούν πρόσθετα κεφάλαια πλέον των ελαχίστων όταν από την αξιολόγηση τους κρίνεται αναγκαίο

Πυλώνας III: Εισαγωγή υποχρέωσης προς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να παρέχουν αυξημένη πληροφόρηση αναφορικά με την κεφαλαιακή τους δομή και την διαχείριση των κινδύνων που έχουν αναλάβει, με στόχο την ενίσχυση της διαφάνειας και της πειθαρχίας της αγοράς. Οι τράπεζες υποχρεούνται να γνωστοποιούν: (1) τη διάρθρωση και την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων, (2) τον βαθμό έκθεσης και διαχείρισης κινδύνων που έχουν αναλάβει και (3) τις μεθόδους υπολογισμού των κεφαλαιακών τους απαιτήσεων. Ο τρίτος Πυλώνας βασίζεται στην υπόθεση ότι οι ενημερωμένοι επενδυτές μπορούν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά στους εποπτικούς μηχανισμούς (Basel Committee on Banking Supervision, 2004)¹⁴.

3.3 Βασιλεία III

Η Βασιλεία III συμφωνήθηκε από την Επιτροπή (Basel Committee on Banking Supervision) το 2011 ως ρυθμιστική απάντηση στην παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2007–2009 και αποσκοπούσε στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας του τραπεζικού συστήματος τόσο σε μικροπροληπτικό όσο και σε μακροπροληπτικό επίπεδο, δεδομένων των σοβαρών αδυναμιών του προηγούμενου πλαισίου που αναδείχθηκαν από την κρίση.

Οι προσπάθειες της Επιτροπής επικεντρώθηκαν στους παρακάτω βασικούς άξονες:

- Την βελτίωση της ποιότητας των κεφαλαίων ως προς την ικανότητα απορρόφησης

ζημιών, την αύξηση του ελάχιστου επιπέδου των Κύριων Βασικών Ίδιων Κεφαλαίων (Common Equity Tier 1 – CET1) στο 4,5% των σταθμισμένων στοιχείων ενεργητικού με διατήρηση του συνολικού ελάχιστου κεφαλαίου στο 8%(αλλά με αυστηρότερη ποιοτική σύνθεση), την καθιέρωση επιπρόσθετου Κεφαλαιακού Αποθέματος Ασφαλείας ύψους 2,5%, και Αντικυκλικού Κεφαλαιακού Αποθέματος (Countercyclical Capital Buffer) έως 2,5% καθώς και πρόσθετων κεφαλαιακών απαιτήσεων για τους παγκοσμίως συστημικά σημαντικούς τραπεζικούς οργανισμούς λόγω του αυξημένου συστημικού κινδύνου που ενσωματώνουν (Basel Committee on Banking Supervision, 2011)¹⁵.

- Την εισαγωγή δύο παγκόσμιων ρυθμιστικών προτύπων ρευστότητας: του Δείκτη Κάλυψης Ρευστότητας (Liquidity Coverage Ratio – LCR) και του Καθαρού Δείκτη Σταθερής Χρηματοδότησης (Net Stable Funding Ratio – NSFR), με σκοπό την αποτελεσματικότερη διαχείριση του βραχυπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου κινδύνου ρευστότητας των τραπεζών (Basel Committee on Banking Supervision, 2013)¹⁶.

- Την θέσπιση ενός Δείκτη Μόχλευσης με όριο $\geq 3\%$ που υπολογίζεται από το σύνολο των Βασικών Κεφαλαίων της τράπεζας (Tier I) προς το σύνολο εντός και εκτός ισολογισμού συναλλαγών χρηματοδότησης, με σκοπό την αντιμετώπιση της υπερβολικής μόχλευσης των τραπεζών (Αλεξάκης, Καλφάογλου, 2024)¹⁷.

3.3.1 Κανονισμός 575/2013

Ο Κανονισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης 575/2013 Capital Requirements Regulation αποτέλεσε τον βασικό πυλώνα εποπτείας και τον κύριο μηχανισμό ενσωμάτωσης όσων συμφωνήθηκαν με την Βασιλεία III για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων και τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

Με τον Κανονισμό 575/2013 (CRR) καθορίστηκαν τα ακόλουθα:

i) Ίδια Κεφάλαια και Κεφαλαιακή Επάρκεια (Πυλώνας I).

Διάρθρωση των ιδίων κεφαλαίων σε τρεις διακριτές κατηγορίες:

Common Equity Tier 1 (CET1): μετοχικό κεφάλαιο και αποθεματικά υψηλής ποιότητας,

Additional Tier 1 (AT1): υβριδικά κεφαλαιακά μέσα με δυνατότητα απορρόφησης ζημιών,

Tier 2 (T2): συμπληρωματικά κεφάλαια μειωμένης εξασφάλισης.

Η έμφαση που δόθηκε στην ποιότητα του CET1 αντικατοπτρίζει τη βασική αρχή της Βασιλείας III για ενίσχυση των κεφαλαίων με μέσα που απορροφούν ζημιές σε συνεχιζόμενη βάση (European Parliament & Council, 2013)¹⁸.

Ο Κανονισμός 575/2013 επιβάλλει ελάχιστους κεφαλαιακούς δείκτες:

$$\text{CET1ratio} = \frac{\text{CET I}}{\text{Risk Weighted Assets}} \geq 4,5\% \text{ του συνόλου του Σταθμισμένου}$$

Ενεργητικού,

$$\text{Tier1ratio} = \frac{\text{TIER I}}{\text{Risk Weighted Assets}} \geq 6\%,$$

CAR Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας =

$$\frac{\text{Σύνολο Εποπτικών Ιδίων Κεφαλαίων}}{\text{Σύνολο Σταθμισμένου Ενεργητικού}} \geq 8\%.$$

Πλαίσιο προληπτικής εποπτείας του Πυλώνα I της Βασιλείας III

Πίνακας 1 - Κεφαλαιακές Απαιτήσεις

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ			
	Δείκτης Μετοχικού Κεφαλαίου (CET1 ratio)	Δείκτης Βασικών Κεφαλαίων (Tier I ratio)	Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας(CAR)
Ελάχιστο όριο	4,50%	6%	8%
Απόθεμα διατήρησης(conservation buffer)	2,50%		
Αντι-κυκλικό απόθεμα ασφαλείας(countercyclical buffer)	0 - 2,50%		
Απόθεμα ασφαλείας συστημικού κινδύνου (systemic risk buffer)	Max 3,50%		

(European Parliament & Council. (2013). Regulation (EU) No 575/2013 on prudential requirements for credit institutions and investment firms. Official Journal of the European Union.)¹⁸

ii) Κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι κινδύνων.

α) Για τον Πιστωτικό Κίνδυνο ο CRR προβλέπει πολλαπλές μεθόδους υπολογισμού:

Τυποποιημένη Μέθοδο (Standardised Approach) $RWA_{\text{credit}} = EAD \times RW$,

Μέθοδο Εσωτερικών Διαβαθμίσεων (IRB – Foundation και Advanced).

Επιπλέον, με τον CRR θεσπίζονται λεπτομερείς κανόνες αναφορικά με τις εξασφαλίσεις, εγγυήσεις, τιτλοποιήσεις, και τις τεχνικές μείωσης του πιστωτικού κινδύνου.

β) Για τον Κίνδυνο της Αγοράς ο Κανονισμός ρυθμίζει τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για θέσεις της τράπεζας σε: επιτόκια, μετοχές, συνάλλαγμα και εμπορεύματα. Η προσέγγιση βασίζεται τόσο σε τυποποιημένα μοντέλα όσο και σε εσωτερικά υποδείγματα, υπό αυστηρές εποπτικές προϋποθέσεις.

γ) Για τον Λειτουργικό Κίνδυνο ο Κανονισμός εισάγει μεθόδους όπως: Basic Indicator Approach, Standardised Approach, Advanced Measurement Approaches (AMAs) με στόχο την κάλυψη ζημιών που απορρέουν από εσωτερικές διαδικασίες, ανθρώπινα σφάλματα ή εξωτερικά γεγονότα.

δ) Εισαγωγή Δείκτη μόχλευσης (Leverage Ratio). Δεδομένου ότι η υψηλή μόχλευση ήταν μία από τις βασικότερες αιτίες της κρίσης 2007-08, καθώς υπήρξαν περιπτώσεις τραπεζών που εμφάνιζαν ταυτόχρονα υψηλή μόχλευση και ικανοποιητικούς δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, αποφασίστηκε η υιοθέτηση και χρήση ενός απλού μη σταθμισμένου ως προς τον κίνδυνο δείκτη μόχλευσης, που να λειτουργεί συμπληρωματικά προς τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, ο οποίος υπολογίζεται ως εξής:

$$\text{Leverage Ratio} - \text{LR} = \frac{\text{Κεφάλαια Tier I}}{\text{Μέτρο Συνολικής Έκθεσης}}$$

Όπου ως Μέτρο Συνολικής Έκθεσης περιλαμβάνονται :

Στοιχεία εντός ισολογισμού (χωρίς στάθμιση κινδύνου),

Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα (με ειδικό υπολογισμό του βαθμού έκθεσης),

Συναλλαγές χρηματοδότησης τίτλων (SFTs),

Στοιχεία εκτός ισολογισμού μετατρέπόμενα σε πιστωτικά ισοδύναμα μέσω συντελεστών

Σκοπός της υιοθέτησης του παραπάνω δείκτη είναι ο περιορισμός της υπερβολικής μόχλευσης που δεν αποτυπώνεται επαρκώς στα σταθμισμένα ως προς τον κίνδυνο στοιχεία του Ενεργητικού RWAs (Basel Committee on Banking Supervision, 2014, April)¹⁹.

ε) Αναφορικά με την παρακολούθηση των απαιτήσεων ρευστότητας, εισάγεται ο δείκτης Liquidity Coverage Ratio

$$\text{LCR} = \frac{\text{Υψηλής ποιότητας ρευστά διαθέσιμα}}{\text{Καθαρές εκροές ρευστότητας 30 ημ}} \geq 100\%$$

Ο LCR απαιτεί από τα ιδρύματα να διακρατούν επαρκή αποθέματα υψηλής ποιότητας

ρευστών διαθεσίμων ώστε να αντέχουν στο ενδεχόμενο σοβαρής κρίσης απαιτήσεων υψηλής ρευστότητας διάρκειας 30 ημερών.

στ) Ο δείκτης Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης Net Stable Funding Ratio (NSFR) διασφαλίζει ότι τα μακροπρόθεσμα ανοίγματα χρηματοδοτούνται με σταθερές πηγές χρηματοδότησης, περιορίζοντας τη διαρθρωτική ανισορροπία ρευστότητας.

Υπολογίζεται ως εξής :

$$\text{NSFR} = \frac{\text{Διαθέσιμη Σταθερή Χρηματοδότηση}}{\text{Απαιτούμενη Σταθερή Χρηματοδότηση}} \geq 100\%$$

Η Διαθέσιμη Σταθερή Χρηματοδότηση περιλαμβάνει τις πηγές χρηματοδότησης του ιδρύματος, σταθμισμένες με τον συντελεστή σταθερότητας που αντιπροσωπεύει κάθε μία. Ενώ η Απαιτούμενη Σταθερή Χρηματοδότηση εκφράζει το επίπεδο σταθερής χρηματοδότησης που απαιτείται για ένα έτος, για τη στήριξη των στοιχείων ενεργητικού αλλά και των εκτός ισολογισμού επενδυτικών στοιχείων βάσει της ρευστότητάς τους (Basel Committee on Banking Supervision, 2014, October 31)²⁰.

ζ) Αναφορικά με τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα ο CRR επιβάλλει ανώτατα όρια, προκειμένου να περιοριστεί η υπερβολική συγκέντρωση κινδύνου και να αποτραπεί η μετάδοση συστημικών κρίσεων (Basel Committee on Banking Supervision, 2014, April)¹⁹.

iii) Υποχρέωση αυξημένης δημοσιοποίησης στοιχείων – Πειθαρχία της αγοράς (Πυλώνας III)

Ο Κανονισμός καθιερώνει εκτεταμένες απαιτήσεις διαφάνειας, επιβάλλοντας στα ιδρύματα τη γνωστοποίηση πληροφοριών σχετικά με: την κεφαλαιακή διάρθρωση, την έκθεση σε κινδύνους, τις κεφαλαιακές απαιτήσεις και τις πολιτικές διαχείρισης κινδύνων. Οι δημοσιοποιήσεις αυτές ενισχύουν την πειθαρχία της αγοράς και τη δυνατότητα στους επενδυτές να συγκρίνουν τα πιστωτικά ιδρύματα.

3.3.2 Οδηγία 2013/36/ΕΕ - Capital Requirements Directive

Η Οδηγία 2013/36/ΕΕ γνωστή ως Capital Requirements Directive (CRD IV) υλοποιήθηκε στην Ελλάδα με τον Νόμο 4261/2014. Η CRD IV αποτέλεσε την τέταρτη αναθεώρηση του ευρωπαϊκού πλαισίου οδηγιών για τις εποπτικές διαδικασίες ανασκόπησης και αξιολόγησης κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων στο πλαίσιο της ενσωμάτωσης των κανόνων της Βασιλείας στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Πυλώνας II)

Με την εφαρμογή της Οδηγίας 2013/36/ΕΕ ρυθμίστηκαν ζητήματα θεσμικής οργάνωσης, Εταιρικής Διακυβέρνησης και εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων και συμπληρώθηκε λειτουργικά ο Κανονισμός 575/2013 CRR. Βασικά σημεία αποτέλεσαν οι προϋποθέσεις αδειοδότησης και λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων, οι απαιτήσεις Εταιρικής Διακυβέρνησης και εσωτερικού ελέγχου, αναφορικά με την καταλληλότητα των μελών του διοικητικού συμβουλίου και των ανώτατων διοικητικών στελεχών, οι πολιτικές αποδοχών και οι περιορισμοί μεταβλητών αμοιβών, οι εποπτικές αρμοδιότητες και οι εξουσίες των αρμόδιων αρχών καθώς και η θέσπιση κεφαλαιακών αποθεμάτων ασφαλείας (capital buffers), όπως το απόθεμα διατήρησης κεφαλαίου και το αντικυκλικό απόθεμα.

Η Οδηγία 2013/36/ΕΕ ενσωμάτωσε τον Πυλώνα II της Βασιλείας III, παρέχοντας στις εποπτικές αρχές τη διακριτική ευχέρεια να αξιολογούν το προφίλ κινδύνου κάθε ιδρύματος μέσω της Διαδικασίας Εποπτικής Εξέτασης και Αξιολόγησης (Supervisory Review and Evaluation Process – SREP) (European Banking Authority, 2018)²¹. Σκοπός του Πυλώνα II ήταν να εξασφαλίσει ότι κάθε τράπεζα διαθέτει επαρκείς εσωτερικές διαδικασίες και τουλάχιστον τα ελάχιστα αναγκαία εσωτερικά κεφάλαια για την διαρκή και αποτελεσματική κάλυψη του συνόλου των κινδύνων που έχει ήδη αναλάβει ή ενδέχεται να αναλάβει στο μέλλον.

Ο Κανονισμός 575/2013 CRR και η Οδηγία 2013/36/ΕΕ CRD IV αποτέλεσαν από κοινού ένα συνεκτικό και πολυεπίπεδο κανονιστικό πλαίσιο, το οποίο μετέφρασε τις αρχές της Βασιλείας III στο ευρωπαϊκό θεσμικό περιβάλλον. Ο Κανονισμός είχε σκοπό την ομοιομορφία εφαρμογή αυστηρών ποσοτικών κανόνων, ενώ η Οδηγία επέτρεψε την προσαρμογή των εποπτικών και οργανωτικών απαιτήσεων στις ιδιαιτερότητες των εθνικών τραπεζικών συστημάτων. Η συνδυαστική τους εφαρμογή αποτέλεσε τον βασικό μηχανισμό πρόληψης συστημικών κινδύνων και ενίσχυσης της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

3.3.3 FSB Resolution Regimes και Bank Recovery and Resolution Directive - 4335/2015.

Η αδυναμία εκκαθάρισης τραπεζών χωρίς εκτεταμένη κρατική παρέμβαση κατέδειξε το πρόβλημα του too big to fail, οδηγώντας σε σοβαρές δημοσιονομικές και ηθικές στρεβλώσεις. Σε αυτό το πλαίσιο, το Financial Stability Board (FSB) ανέπτυξε ένα διεθνές πρότυπο καθεστώ εξυγίανσης, το οποίο αποτέλεσε τη θεσμική βάση για την ευρωπαϊκή Οδηγία 2014/59/ΕΕ (Bank Recovery and Resolution Directive – BRRD) σύμφωνα με την

οποία πρέπει να ενσωματώνονται στο νομικό πλαίσιο κάθε κράτους μέλους της ΕΕ ως ελάχιστες απαιτήσεις: i) η δυνατότητα εξυγίανσης των τραπεζών χωρίς χρήση δημόσιων πόρων, ii) η διατήρηση κρίσιμων λειτουργιών, iii) η μεταφορά ζημιών σε μετόχους και πιστωτές (bail-in) και iv) η ενίσχυση της διασυννοριακής συνεργασίας.

Η BRRD εισήγαγε ένα ενιαίο ευρωπαϊκό πλαίσιο ανάκαμψης και εξυγίανσης πιστωτικών ιδρυμάτων και επενδυτικών επιχειρήσεων, με βασικούς στόχους: τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, την προστασία των καταθετών, τη διασφάλιση της συνέχειας κρίσιμων λειτουργιών των τραπεζών και την αποφυγή κρατικών διασώσεων. Η BRRD θέσπισε τέσσερα βασικά εργαλεία εξυγίανσης: την πώληση δραστηριότητας (sale of business), το μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα (bridge institution), τον διαχωρισμό περιουσιακών στοιχείων (asset separation) και το Bail-in. Το Bail-in αποτέλεσε την πιο θεμελιώδη από τις αρχές που εισήχθησαν στο ευρωπαϊκό δίκαιο για την εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων (European Parliament & Council, 2014)²².

Η νομοθετική ενσωμάτωση στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκε κυρίως με τον Ν. 4335/2015, με τον οποίο θεσπίστηκε το εθνικό πλαίσιο ανάκαμψης και εξυγίανσης πιστωτικών ιδρυμάτων και επενδυτικών επιχειρήσεων. Ο 4335/2015 καθορίζει τις αρμόδιες αρχές εξυγίανσης, προβλέπει τα εργαλεία εξυγίανσης, ρυθμίζει τα σχέδια ανάκαμψης, εισάγει την έννοια του ελάχιστου επιπέδου ιδίων κεφαλαίων και επιλέξιμων υποχρεώσεων ώστε σε περίπτωση εξυγίανσης ένα πιστωτικό ίδρυμα να μπορεί να απορροφήσει τη ζημιά και να ανακεφαλαιοποιηθεί χωρίς τη χρήση δημόσιων πόρων (Minimum Requirement for Own Funds and Eligible Liabilities), ενώ επίσης κατοχυρώνει την αρχή No Creditor Worse Off, ώστε η ενδεχόμενη ζημιά για κάθε πιστωτή σε περίπτωση εξυγίανσης να μην υπερβαίνει την αντίστοιχη που θα προέκυπτε από την διαδικασία εκκαθάρισης (Νόμος 4335/2015)²³.

3.4 Οι τραπεζικοί Ρυθμιστικοί Φορείς στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ο κυριότερος ρυθμιστικός φορέας της ΕΕ είναι η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (European Banking Authority – EBA), αποστολή της οποίας είναι η ανάπτυξη κανόνων για την εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε ολόκληρη την ΕΕ, με στόχο την ασφαλή και διαφανή λειτουργία τους. Ο δεύτερος φορέας είναι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (European Central Bank – ECB), αποστολή της οποίας είναι ο καθορισμός της νομισματικής πολιτικής της ΕΕ, η εποπτεία των τραπεζών και η διατήρηση της σταθερότητας της αξίας του κοινού νομίσματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.4.1 European Banking Authority

Η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (European Banking Authority – EBA) αποτελεί τον βασικότερο θεσμικό πυλώνα του ευρωπαϊκού συστήματος χρηματοπιστωτικής εποπτείας. Ιδρύθηκε το 2011, στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της ευρωπαϊκής χρηματοπιστωτικής αρχιτεκτονικής που ακολούθησε την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2007–2009, με κύριο στόχο την ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στο τραπεζικό σύστημα και την προώθηση της εναρμόνισης των εποπτικών πρακτικών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EU Regulation No 1093/2010)²⁴. Η αποστολή της EBA συνίσταται στη διαμόρφωση ενός ενιαίου ευρωπαϊκού κανονιστικού πλαισίου (single rulebook) για τον τραπεζικό τομέα, το οποίο διασφαλίζει συνεπείς και συγκρίσιμους κανόνες εποπτείας σε όλα τα κράτη-μέλη. Μέσω της έκδοσης δεσμευτικών τεχνικών προτύπων (Regulatory Technical Standards – RTS και Implementing Technical Standards – ITS), η EBA συμβάλλει στην εναρμόνιση της εφαρμογής της τραπεζικής νομοθεσίας, περιορίζοντας τον κανονιστικό κατακερματισμό και το εποπτικό arbitrage (European Banking Authority, 2021)²⁵.

3.4.2 European Central Bank

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (European Central Bank – ECB) αποτελεί τον δεύτερο κεντρικό θεσμό του Ευρωσυστήματος που διαδραματίζει καίριο ρόλο στη λειτουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ONE). Από την ίδρυσή της το 1998, η ECB έχει ως πρωταρχική αποστολή τη διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών στη ζώνη του ευρώ, ενώ μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2007–2009 ο ρόλος της διευρύνθηκε σημαντικά, περιλαμβάνοντας την τραπεζική εποπτεία και τη διαχείριση χρηματοπιστωτικών κρίσεων (European Central Bank, Tasks)²⁶. Η βασική αρμοδιότητα της ECB είναι η χάραξη και εφαρμογή της ενιαίας νομισματικής πολιτικής για τα κράτη-μέλη της ζώνης του ευρώ, με κύριο στόχο τη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών, όπως ορίζεται στο Άρθρο 127 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η σταθερότητα των τιμών θεωρείται προϋπόθεση για τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα (European Union, 2012)²⁷.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού, η ECB χρησιμοποιεί τόσο συμβατικά εργαλεία, όπως τα βασικά επιτόκια και τις πράξεις ανοικτής αγοράς, όσο και μη συμβατικά μέτρα, ιδίως μετά το 2008, όπως τα προγράμματα αγοράς περιουσιακών στοιχείων και οι στοχευμένες πράξεις μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης.

Οι οδηγίες (directives) αποτελούν ένα σύνολο γενικών κανόνων που θεσπίζονται από τους ευρωπαϊκούς ρυθμιστικούς φορείς και αποσκοπούν στην εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών και στη διασφάλιση της ομοιόμορφης λειτουργίας της ενιαίας χρηματοπιστωτικής αγοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση (European Commission, EU directives)²⁸.

Ορισμένες από τις πλέον σημαντικές είναι οι ακόλουθες:

Οδηγία για τους Χρηματοοικονομικούς Ομίλους (Financial Groups Directive – Αδειοδότηση και Εποπτεία): Υποβάλλει τις τράπεζες που ανήκουν σε ευρύτερους χρηματοοικονομικούς ομίλους σε ενισχυμένη και συμπληρωματική εποπτεία, πέραν της κλαδικής εποπτείας, με στόχο την αποτελεσματικότερη παρακολούθηση των κινδύνων σε επίπεδο ομίλου.

Οδηγία για τις Κεφαλαιακές Απαιτήσεις (Capital Requirements Directive – Κεφαλαιακή Επάρκεια και Διαχείριση Κινδύνων): Υποχρεώνει τις τράπεζες να διακρατούν συγκεκριμένο ποσοστό των στοιχείων του ενεργητικού τους ως κεφαλαιακά αποθέματα, προκειμένου να ενισχύεται η ανθεκτικότητά τους έναντι χρηματοπιστωτικών διαταραχών και κινδύνων.

Οδηγία για τα Συστήματα Εγγύησης Καταθέσεων (Deposit Guarantee Schemes Directive – Κεφαλαιακή Επάρκεια και Διαχείριση Κινδύνων): Στοχεύει στην προστασία των καταθετών σε περίπτωση αφερεγγυότητας πιστωτικού ιδρύματος, καθορίζοντας ελάχιστα επίπεδα κάλυψης των καταθέσεων, προθεσμίες αποζημίωσης και υποχρεώσεις ενημέρωσης των πελατών σχετικά με το καθεστώς ασφάλισης των καταθέσεων.

Οδηγία για τις Αγορές Χρηματοπιστωτικών Μέσων (Markets in Financial Instruments Directive – Χρηματοοικονομική Αναφορά και Γνωστοποιήσεις): Επιβάλλει αυξημένες απαιτήσεις διαφάνειας και πληροφόρησης σχετικά με τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα και τις επενδυτικές υπηρεσίες που προσφέρονται από τις τράπεζες και τα λοιπά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Οδηγία για τις Υπηρεσίες Πληρωμών (Payment Services Directive – Καταπολέμηση Νομιμοποίησης Εσόδων και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας): Θεσπίζει εναρμονισμένους κανόνες συμπεριφοράς για όλους τους παρόχους ηλεκτρονικών

πληρωμών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, συμπεριλαμβανομένων των τραπεζών, με έμφαση στην ασφάλεια των συναλλαγών και στην επαλήθευση της ταυτότητας των πελατών.

Οδηγία για την Κατάχρηση της Αγοράς (Market Abuse Directive – Καταπολέμηση Νομιμοποίησης Εσόδων και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας): Απαγορεύει την κατάχρηση προνομιακών πληροφοριών (insider trading), τη μη νόμιμη γνωστοποίηση εμπιστευτικών πληροφοριών και κάθε μορφή χειραγώγησης της αγοράς.

Οδηγία για την Ανάκαμψη και Εξυγίανση των Τραπεζών (Bank Recovery and Resolution Directive – Έλεγχοι και Έλεγχοι Συμμόρφωσης): Υποχρεώνει τις τράπεζες να καταρτίζουν σχέδια έκτακτης ανάγκης για την αντιμετώπιση χρηματοπιστωτικών κρίσεων και παρέχει στις δημόσιες αρχές τα απαραίτητα εργαλεία για την εφαρμογή και υποστήριξη αυτών των σχεδίων, καθώς και εναλλακτικούς μηχανισμούς διαχείρισης τραπεζικών αποτυχιών.

Οδηγία για τις Εξαγορές και Συγχωνεύσεις (Acquisitions Directive – Ανάθεση Υπηρεσιών και Διαχείριση Προμηθευτών): Εναρμονίζει τα κριτήρια και τις διαδικασίες μέσω των οποίων επιτρέπεται στις τράπεζες και στα λοιπά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να προβαίνουν σε εξαγορές ή συγχωνεύσεις.

4. Μετάβαση στη βιώσιμη τραπεζική

4.1 Εισαγωγή

Το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών (regulatory compliance) αποτέλεσε για δεκαετίες τον βασικό μηχανισμό διασφάλισης της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, εστιάζοντας κυρίως στην κεφαλαιακή επάρκεια και τη ρευστότητα για την αποτροπή συστημικών κινδύνων. Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση 2007-2009 ανέδειξε το γεγονός ότι η τυπική συμμόρφωση με τους παραπάνω δείκτες δεν επαρκεί για την πρόληψη των τραπεζικών κρίσεων, ιδίως σε συνθήκες ασύμμετρης πληροφόρησης (ως προς την ποιότητα των στοιχείων του Ενεργητικού των τραπεζών), στρεβλών κινήτρων (τα κίνητρα για το management δεν ευθυγραμμίζονται με τα συμφέροντα των μετόχων και των λοιπών ενδιαφερόμενων μερών) και ανεπαρκούς Εταιρικής Διακυβέρνησης (έλλειψη ανταμοιβής για τις μακροπρόθεσμες αποδόσεις, έλλειψη διαφάνειας, ανάληψη αλόγιστου ρίσκου για βραχυπρόθεσμα οφέλη με εξασφαλισμένη την κρατική διάσωση σε περίπτωση αποτυχίας “too big to fail”) (Stiglitz, 2010)²⁹. Ειδικά τα προβλήματα Εταιρικής

Διακυβέρνησης των τραπεζών αναδείχθηκαν ως μία από τις κυριότερες αιτίες της κρίσης, δεδομένων των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των τραπεζικών επιχειρήσεων που αφορούν υψηλή μόχλευση και αδιαφάνεια του δανειακού τους χαρτοφυλακίου. Οι προσπάθειες περαιτέρω ρυθμιστικών παρεμβάσεων επικεντρώθηκαν σε παγκόσμιο επίπεδο στην αναμόρφωση του κώδικα συμπεριφοράς τους.

Οι παραπάνω εξελίξεις λάμβαναν χώρα κατά την χρονική περίοδο που η παγκόσμια κοινότητα συνειδητοποιούσε μαζικά τις δραματικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής και προσπαθούσε να κινητοποιήσει κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις σε διεθνή κλίμακα ώστε να ληφθούν συντονισμένα μέτρα για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Στόχος η επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης με σεβασμό στις δεσμεύσεις των διεθνών συμφωνιών όπως αυτής των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης στο Παρίσι το 2015.

Η ενσωμάτωση των κριτηρίων Περιβάλλοντος, Κοινωνίας και Εταιρικής Διακυβέρνησης στις στρατηγικές και τις πρακτικές των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων άρχισε να αποτελεί κεντρικό ζήτημα στην επιστημονική έρευνα και στις αγορές κεφαλαίων.

4.2 Ορισμός

Σύμφωνα με τον ορισμό των Ηνωμένων Εθνών «βιώσιμη είναι η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύει τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες» (World Commission on Environment and Development, 1987)³⁰. Η έννοια της βιώσιμης τραπεζικής (sustainable banking) αναδύθηκε ως ένα πιο ολοκληρωμένο υπόδειγμα λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος που ενσωματώνει περιβαλλοντικά και κοινωνικά κριτήρια καθώς και κριτήρια Εταιρικής Διακυβέρνησης (Environmental, Social, Governance – ESG) με απώτερο στόχο η λειτουργία των τραπεζών να ευθυγραμμιστεί με τους στόχους που έχουν τεθεί μέσω διεθνών συμφωνιών για το κλίμα, την κοινωνία και τον άνθρωπο και να συμβάλλει στην επίτευξή τους, χωρίς να παραβλέπεται η κερδοφορία. Οι στόχοι αυτοί καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα λειτουργιών, εσωτερικών διαδικασιών, οργανωτικής δομής, εταιρικής κουλτούρας, δημοσιοποίησης στοιχείων και διαχείρισης κινδύνων, προκειμένου να μειωθεί το περιβαλλοντικό αποτύπωμα των τραπεζών και να διευρυνθεί το κοινωνικό όφελος (Αλεξάκης, Καλφάογλου, 2024)³¹. Η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών, κοινωνικών κριτηρίων και προτύπων Εταιρικής Διακυβέρνησης στη λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων δεν προέκυψε αιφνίδια, αλλά ήταν αποτέλεσμα μιας ιστορικής, θεωρητικής και θεσμικής εξέλιξης.

4.3 Θεωρητικό πλαίσιο

Τέσσερις είναι οι κυρίαρχες θεωρητικές προσεγγίσεις που συνέβαλαν στην ερμηνεία των μηχανισμών λειτουργίας των κριτηρίων ESG και του τρόπου που επηρεάζουν την οικονομική απόδοση, τη σταθερότητα και τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα στον τραπεζικό τομέα: 1)η Θεωρία Σηματοδότησης, 2)η Θεωρία Αντιπροσώπευσης, 3)η Θεωρία Εξάρτησης από Πόρους, και 4)η Θεωρία Ενδιαφερόμενων Μερών. Οι παραπάνω θεωρίες λειτουργούν συμπληρωματικά μεταξύ τους, παρέχοντας μία συνολική θεωρητική θεμελίωση για τη μελέτη της σχέσης των ESG κριτηρίων και της τραπεζικής λειτουργίας.

4.3.1 Θεωρία Σηματοδότησης (Signaling Theory)

Η Θεωρία Σηματοδότησης αναπτύχθηκε για την ερμηνεία συμπεριφορών σε αγορές με ασύμμετρη πληροφόρηση (information asymmetry), δηλαδή καταστάσεις στις οποίες εσωτερικοί επιχειρησιακοί φορείς διαθέτουν περισσότερες και σημαντικά πιο κρίσιμες πληροφορίες σε σχέση με τους εξωτερικούς επενδυτές. Σύμφωνα με τη θεωρία, οι καλά ενημερωμένοι φορείς επιλέγουν να αποστέλλουν σήματα αξιοπιστίας του εκάστοτε προσφερόμενου προϊόντος (ή υπηρεσίας) στην αγορά, με στόχο τη μείωση της πληροφοριακής ασυμμετρίας και την επίτευξη αποδοτικότερης αποτίμησης. Στο έργο του, ο Spence εστιάζει στην αγορά εργασίας, όπου οι εργαζόμενοι χρησιμοποιούν την εκπαίδευση ως «σήμα» (signal) προς τους εργοδότες σχετικά με την υποσχόμενη παραγωγικότητά τους (Spence, 1973)³².

Στο πεδίο των ESG, η Θεωρία Σηματοδότησης υποστηρίζει ότι η εθελοντική γνωστοποίηση ESG πληροφοριών δεν αποτελεί απλώς συμμόρφωση με τυπικές απαιτήσεις, αλλά στρατηγική επικοινωνία με τις αγορές. Οι γνωστοποιήσεις ESG μεταδίδουν πληροφορίες σχετικά με τρεις κρίσιμες διαστάσεις: (α) την ποιότητα της διοίκησης και της εσωτερικής διακυβέρνησης, (β) τον στρατηγικό προσανατολισμό μακροπρόθεσμης δημιουργίας αξίας, και (γ) την αποτελεσματικότητα διαχείρισης μη χρηματοοικονομικών κινδύνων (Connolly *et al.*, 2011)³³. Στο τραπεζικό πλαίσιο η Θεωρία Σηματοδότησης υπογραμμίζει ότι η διαφάνεια και η εκτεταμένη γνωστοποίηση των ESG επιδόσεων δεν αποτελεί απλώς κανονιστική υποχρέωση αλλά ορθολογική επιχειρησιακή στρατηγική.

4.3.2 Θεωρία Αντιπροσώπευσης (Agency Theory)

Η Θεωρία Αντιπροσώπευσης όπως διατυπώθηκε από τους Jensen και Meckling (1976), ερμηνεύει την σύγχρονη επιχείρηση ως ένα πλέγμα συμβατικών σχέσεων και συγκρούσεων

συμφερόντων που έχουν προκύψει κατόπιν του διαχωρισμού μεταξύ ιδιοκτησίας και διαχείρισης. Ο εντολέας (principal) αναθέτει σε έναν αντιπρόσωπο (agent) τη λήψη των επιχειρηματικών αποφάσεων, δημιουργώντας κινδύνους απόκλισης συμφερόντων, ασυμμετρίας πληροφόρησης και κόστους παρακολούθησης. Οι εντολές (οι μέτοχοι), επιδιώκουν τη μεγιστοποίηση της αξίας της επένδυσής τους, ενώ οι εντολοδόχοι (τα στελέχη που διοικούν), ενδέχεται να ενεργούν επιδιώκοντας ίδια συμφέροντα, δημιουργώντας το λεγόμενο κόστος αντιπροσώπευσης (agency cost) (Jensen & Meckling, 1976)³⁴.

Στο τραπεζικό περιβάλλον, το πρόβλημα εντείνεται επειδή οι τράπεζες δεν λειτουργούν μόνο για λογαριασμό των μετόχων, αλλά διαχειρίζονται καταθέσεις, πιστώσεις, συστημικούς κινδύνους και κρίσιμες ροές κεφαλαίων που επηρεάζουν το σύνολο της οικονομίας. Τα ESG κριτήρια στο τραπεζικό πεδίο, επεκτείνουν την έννοια της αντιπροσώπευσης πέρα από τη σχέση μετόχων–διοίκησης. Η τράπεζα λειτουργεί ως αντιπρόσωπος καταθετών, επενδυτών, δανειοληπτών, ρυθμιστικών αρχών και της κοινωνίας. Επομένως, η βιώσιμη τραπεζική δεν είναι απλώς ζήτημα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, αλλά ζήτημα χρηματοοικονομικής σταθερότητας. Ισχυρά πλαίσια ESG διακυβέρνησης στις τράπεζες συντελούν στη μείωση ανάληψης υπερβολικού κινδύνου εκ μέρους των διοικήσεων, καθώς ευθυγραμμίζουν τα κίνητρα των στελεχών με τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα της ευρύτερης ομάδας των εντολέων (μετόχων και λοιπών ενδιαφερόμενων μερών) (Basel Committee on Banking Supervision, 2022)³⁵.

Η διάκριση ιδιοκτησίας και ελέγχου αναδεικνύει την δυνατότητα των στελεχών να επιδιώκουν βραχυπρόθεσμη κερδοφορία και προσωπικά οφέλη σε βάρος της μακροπρόθεσμης ανθεκτικότητας ενός οργανισμού. Η εφαρμογή των ESG κριτηρίων λειτουργεί ως μηχανισμός μείωσης των προβλημάτων αντιπροσώπευσης. Τα περιβαλλοντικά, κοινωνικά και διακυβερνητικά κριτήρια εισάγουν πρόσθετα φίλτρα διαφάνειας, λογοδοσίας και ελέγχου, ώστε οι αποφάσεις της διοίκησης να αξιολογούνται με πρόσθετα κριτήρια. Η ΕΚΤ θεωρεί ότι οι κίνδυνοι που προέρχονται από κλιματικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες ενδέχεται να οδηγούν σε υφιστάμενες κατηγορίες τραπεζικών κινδύνων και ως εκ τούτου πρέπει να ενσωματώνονται στη στρατηγική, στη διακυβέρνηση και στη διαχείριση κινδύνων των τραπεζών (European Central Bank, 2020)³⁶.

4.3.3 Θεωρία Εξάρτησης από Πόρους (*Resource Dependency Theory*)

Η Θεωρία Εξάρτησης από Πόρους υποστηρίζει ότι οι οργανισμοί και οι επιχειρήσεις δεν αποτελούν πλήρως αυτόνομα συστήματα. Εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από κρίσιμους πόρους όπως κεφάλαια, νομιμοποίηση, πληροφόρηση, τεχνογνωσία, ρυθμιστική αποδοχή και κοινωνική εμπιστοσύνη που ελέγχονται από εξωτερικές οντότητες (Pfeffer & Salancik, 1978)³⁷. Επομένως, η στρατηγική τους διαμορφώνεται από την ανάγκη μείωσης της αβεβαιότητας και διαχείρισης των σχέσεων εξάρτησης με τους εξωτερικούς φορείς που ελέγχουν αυτούς τους πόρους. Στο τραπεζικό περιβάλλον, οι βασικοί προμηθευτές πόρων είναι οι εποπτικές αρχές, οι καταθέτες, οι επενδυτές, οι αγορές κεφαλαίων, οι πελάτες, οι αξιολογητές πιστοληπτικής ικανότητας και η κοινωνία ευρύτερα.

Υπό το πρίσμα αυτό, τα ESG κριτήρια δεν αποτελούν απλώς ένα πλαίσιο εταιρικής υπευθυνότητας, αλλά μηχανισμό στρατηγικής διαχείρισης των ζωτικής σημασίας εξαρτήσεων τους. Οι τράπεζες υιοθετούν πρακτικές σε περιβαλλοντικό και κοινωνικό επίπεδο καθώς και σε επίπεδο Εταιρικής Διακυβέρνησης που τους επιτρέπουν να διατηρούν πρόσβαση σε κρίσιμους πόρους, όπως φθηνότερη χρηματοδότηση, θεσμική νομιμοποίηση, επενδυτική εμπιστοσύνη, πελατειακή βάση και ρυθμιστική συμμόρφωση. Η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών έχει πλέον ενσωματώσει τους ESG κινδύνους στη λογική της προληπτικής εποπτείας, απαιτώντας από τα ιδρύματα να τους αναγνωρίζουν, να τους μετρούν, να τους διαχειρίζονται και να τους παρακολουθούν συστηματικά (European Banking Authority, 2025)³⁸. Ωστόσο πρέπει να αναφερθεί ότι η βιώσιμη τραπεζική μπορεί να οδηγήσει σε συγκρούσεις μεταξύ βραχυπρόθεσμης κερδοφορίας και μακροπρόθεσμης ανθεκτικότητας, καθώς υπάρχει ο κίνδυνος εικονικής συμμόρφωσης ή greenwashing, όταν οι τράπεζες υιοθετούν ESG ρητορική χωρίς ουσιαστική ανακατεύθυνση κεφαλαίων και διαδικασιών.

Τα διοικητικά συμβούλια, οι επιτροπές διαχείρισης κινδύνων και οι μηχανισμοί εσωτερικού ελέγχου λειτουργούν ως πύλες επικοινωνίας μεταξύ τράπεζας και εξωτερικού περιβάλλοντος, μέσω των οποίων οι τράπεζες αποκτούν πρόσβαση σε γνώση, κοινωνική αποδοχή και θεσμική αξιοπιστία. Η ενσωμάτωση ESG κριτηρίων στην πιστοδοτική πολιτική επιτρέπει την αποτίμηση φυσικών κινδύνων, κινδύνων μετάβασης, κινδύνων φήμης και κινδύνων διακυβέρνησης, οι οποίοι μπορούν να επηρεάσουν την ποιότητα των δανειακών χαρτοφυλακίων και τη χρηματοοικονομική σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος (Basel Committee on Banking Supervision, 2022)³⁹.

Συμπερασματικά, η Θεωρία Εξάρτησης από Πόρους προσφέρει ένα ιδιαίτερα χρήσιμο ερμηνευτικό πλαίσιο για την κατανόηση της βιώσιμης τραπεζικής. Δείχνει ότι η εφαρμογή ESG κριτηρίων δεν είναι μόνο αποτέλεσμα ηθικής ευαισθησίας ή κανονιστικής συμμόρφωσης, αλλά στρατηγική απάντηση στην ανάγκη των τραπεζών να εξασφαλίσουν κρίσιμους πόρους, να μειώσουν την περιβαλλοντική και θεσμική αβεβαιότητα και να διατηρήσουν τη νομιμοποίησή τους στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

4.3.4 Θεωρία Ενδιαφερόμενων Μερών (Stakeholder Theory)

Η Θεωρία των Ενδιαφερόμενων Μερών αποτελεί μία από τις σημαντικότερες θεωρίες της σύγχρονης διοίκησης επιχειρήσεων. Σε αντίθεση με τη μονοδιάστατη αντίληψη βάσει της οποίας κύριος σκοπός της επιχείρησης είναι η μεγιστοποίηση της αξίας για τους μετόχους, η προσέγγιση των ενδιαφερόμενων μερών υποστηρίζει ότι η επιχείρηση οφείλει να λαμβάνει υπόψη τα συμφέροντα όλων των ομάδων που επηρεάζουν ή επηρεάζονται από τη λειτουργία της (Freeman, 1984)⁴⁰. Τέτοιες ομάδες περιλαμβάνουν τους μετόχους, τους εργαζομένους, τους πελάτες, τους προμηθευτές, τις τοπικές κοινότητες, τις ρυθμιστικές αρχές, το φυσικό περιβάλλον και, ευρύτερα, την κοινωνία.

Η Θεωρία των Ενδιαφερόμενων Μερών στρατηγικά, υποστηρίζει ότι η μακροχρόνια επιβίωση και η ανταγωνιστικότητα εξαρτάται από την ικανότητα της επιχείρησης να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τις σχέσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη, καλλιεργώντας εμπιστοσύνη, νομιμοποίηση και κοινωνική αποδοχή (Freeman et al., 2010)⁴¹.

Βάση της Θεωρίας των Ενδιαφερόμενων Μερών τα ESG κριτήρια συνιστούν ένα πρακτικό εργαλείο μέσω του οποίου οι επιχειρήσεις αποτυπώνουν, αξιολογούν και ενσωματώνουν τις προσδοκίες των ενδιαφερόμενων μερών στη στρατηγική τους. Η περιβαλλοντική διάσταση αφορά ζητήματα όπως η κλιματική αλλαγή, οι εκπομπές άνθρακα και η διαχείριση φυσικών πόρων. Η κοινωνική διάσταση συνδέεται με εργασιακά δικαιώματα, χρηματοοικονομική ένταξη, συμπερίληψη, προστασία πελατών και ευάλωτων ομάδων και επίδραση στην κοινωνία γενικότερα. Η διάσταση της διακυβέρνησης αφορά τη διαφάνεια, τη λογοδοσία, τη σύνθεση των διοικητικών συμβουλίων, τη διαχείριση κινδύνων και την επιχειρηματική ηθική.

Η Θεωρία των Ενδιαφερόμενων Μερών παρέχει το θεωρητικό υπόβαθρο που εξηγεί γιατί οι τράπεζες πρέπει να υπερβούν τη βραχυπρόθεσμη κερδοφορία και να λάβουν υπόψη τις επιπτώσεις των αποφάσεών τους σε πολλαπλές ομάδες. Τα ESG κριτήρια αποτελούν τον

λειτουργικό μηχανισμό μέσω του οποίου αυτή η θεωρητική αρχή μεταφράζεται σε πολιτικές, διαδικασίες, δείκτες και πρακτικές. Η βιώσιμη τραπεζική αναδύεται ακριβώς από αυτή τη σύζευξη: από τη μία πλευρά, η Θεωρία των Ενδιαφερόμενων Μερών διευρύνει το πεδίο ευθύνης της τράπεζας· από την άλλη, τα ESG κριτήρια παρέχουν τα εργαλεία για τη μέτρηση και τη διαχείριση αυτής της ευθύνης (European Banking Authority, 2025)⁴².

Συμπερασματικά, η Θεωρία των Ενδιαφερόμενων Μερών και τα ESG κριτήρια συνδέονται στενά στη διαμόρφωση της βιώσιμης τραπεζικής. Η πρώτη προσφέρει το θεωρητικό, ηθικό και στρατηγικό πλαίσιο, ενώ τα δεύτερα παρέχουν τη μεθοδολογία εφαρμογής, αξιολόγησης και ελέγχου. Στο τραπεζικό περιβάλλον, όπου οι αποφάσεις χρηματοδότησης έχουν ευρύτερες κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνέπειες, η ενσωμάτωση ESG κριτηρίων συνιστά βασική προϋπόθεση για υπεύθυνη διακυβέρνηση, ανθεκτικότητα έναντι κινδύνων και δημιουργία μακροπρόθεσμης αξίας για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη

4.3.5 Συμπληρωματικότητα

Τα τέσσερα θεωρητικά πλαίσια αποτελούν αλληλοσυμπληρούμενα εργαλεία κατανόησης της σχέσης ESG κριτηρίων και τραπεζικής απόδοσης. Η Θεωρία Σηματοδότησης εστιάζει στη μείωση της πληροφοριακής ασυμμετρίας και στη βελτίωση της αγοραίας αποτίμησης, η Θεωρία Αντιπροσώπευσης ερμηνεύει τον τρόπο με τον οποίο η ισχυρή ESG διακυβέρνηση μειώνει τα κόστη αντιπροσώπευσης και ενισχύει τη μετοχική αξία, η Θεωρία Εξάρτησης από Πόρους εξηγεί τη στρατηγική διάσταση των ESG ως μηχανισμό πρόσβασης σε κρίσιμους πόρους και η Θεωρία Ενδιαφερόμενων Μερών αναλύει τις σχέσεις με την κοινωνία και την ανάγκη σταθεροποίησης της κοινωνικής νομιμοποίησης.

4.4 Ιστορικοί σταθμοί

Από τη δεκαετία του 1970, η διεθνής κοινότητα άρχισε να αναγνωρίζει τα όρια του κυρίαρχου αναπτυξιακού υποδείγματος που βασιζόταν στην ανεξέλεγκτη εκμετάλλευση φυσικών πόρων. Μελέτες όπως το «The Limits to Growth» ανέδειξαν τις μακροπρόθεσμες συνέπειες της περιβαλλοντικής υποβάθμισης στην οικονομική σταθερότητα (Meadows et al., 1972)⁴³ και οδήγησαν στην θεμελίωση της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης, καθιστώντας σαφές ότι η οικονομική ανάπτυξη οφείλει να σέβεται τις ανάγκες των μελλοντικών γενεών.

Σημαντικό σταθμό αποτέλεσε το Συνέδριο που διοργάνωσε στις 25 Αυγούστου 2005 στη Ζυρίχη η United Nations Global Compact (UNGC) που αποτελεί παγκοσμίως την μεγαλύτερη πρωτοβουλία για την εταιρική βιωσιμότητα στα πλαίσια του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, σε συνεργασία με την International Finance Corporation (IFC) και με τη συμμετοχή θεσμικών επενδυτών και χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Ο σκοπός του συνεδρίου ήταν η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο περιβαλλοντικοί, κοινωνικοί παράγοντες και παράγοντες Εταιρικής Διακυβέρνησης (Environmental, Social and Governance – ESG) μπορούν να ενσωματωθούν συστηματικά στη λήψη των καθημερινών επενδυτικών και χρηματοοικονομικών αποφάσεων και στη διαχείριση κινδύνων.

Τα βασικά συμπεράσματα συνοψίζονταν στα εξής:

- Οι ESG παράγοντες επηρεάζουν ουσιαστικά την οικονομική απόδοση και το προφίλ κινδύνου των επιχειρήσεων.
- Η ενσωμάτωση ESG παραμέτρων ενισχύει τη μακροπρόθεσμη προστασία της αξίας μίας επένδυσης.
- Η βελτίωση της διαφάνειας και της γνωστοποίησης μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών είναι κρίσιμη για την αποτελεσματική λειτουργία των αγορών (International Finance Corporation, 2005)⁴⁴.

Με την συμφωνία των Ηνωμένων Εθνών «Ατζέντα 2030» τον Σεπτέμβριο του 2015 καταρτίστηκε ένα διεθνές σχέδιο δράσης με στόχο την επίτευξη οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής ισορροπίας σε 5 άξονες (People, Planet, Prosperity, Peace, Partnership) έως το 2030, αποτελούμενο από 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης οι οποίοι ταυτόχρονα αποτέλεσαν οικουμενικούς δείκτες για την παρακολούθηση και την αντιμετώπιση της φτώχειας, των κοινωνικών ανισοτήτων, της κλιματικής αλλαγής και άλλων σημαντικών ζητημάτων παγκόσμιας εμβέλειας (UEPAN–UN, 2015; YPEN, 2024)⁴⁵.

Η Συμφωνία του Παρισιού (2015) έχει καθοριστική συμβολή στη βιώσιμη τραπεζική, καθώς άλλαξε ριζικά τον τρόπο με τον οποίο ο χρηματοπιστωτικός τομέας αντιλαμβάνεται τον κλιματικό κίνδυνο, τις επενδύσεις και τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης. Κεντρικής σημασίας για τον τραπεζικό τομέα υπήρξε η πρόβλεψη που έγινε για την ευθύνη των τραπεζών αναφορικά με την παροχή χρηματοροών σε δραστηριότητες χαμηλών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου με σκοπό την μείωση των επιπτώσεων από

την κλιματική αλλαγή. Με την Συμφωνία του Παρισιού έγινε ρητή εισαγωγή της έννοιας της χρηματοδότησης ως μηχανισμού επίτευξης των κλιματικών στόχων, υπογραμμίζοντας τον στρατηγικό ρόλο των τραπεζών στη μετάβαση προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Η βιώσιμη τραπεζική, στο πλαίσιο αυτό, συνίσταται στην ανάληψη ευθύνης για την ανακατεύθυνση των κεφαλαίων από δραστηριότητες υψηλής περιβαλλοντικής επιβάρυνσης προς επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και βιώσιμες υποδομές (Schoenmaker & Schramade, 2019)⁴⁶.

Τα κινήματα υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και κατά των κοινωνικών ανισοτήτων άσκησαν σημαντική επιρροή στη διαμόρφωση εναλλακτικών τραπεζικών πρακτικών. Η ανάπτυξη της ηθικής και κοινωνικά υπεύθυνης επένδυσης (Socially Responsible Investment – SRI) εισήγαγε στον δημόσιο διάλογο την άποψη ότι οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί είναι υπεύθυνοι όχι μόνο απέναντι στους μετόχους τους, αλλά και απέναντι στην κοινωνία ευρύτερα. Η εν λόγω θέση απέκτησε θεσμική υπόσταση στη δεκαετία 1980 μέσω εκστρατειών αποεπένδυσης από εταιρείες που συνδέονταν με το καθεστώς του απαρτχάιντ στη Νότια Αφρική. Στη δεκαετία του 1990 και στις αρχές του 21ου αιώνα, η κοινωνικά υπεύθυνη επένδυση εξελίχθηκε περαιτέρω με την εισαγωγή πιο σύνθετων μεθόδων αξιολόγησης, όπως ο θεματικός προσανατολισμός ως προς την χρηματοδοτούμενη δραστηριότητα και η ενεργός μετοχική συμμετοχή (shareholder engagement). Η μετάβαση αυτή σηματοδότησε τη σταδιακή ενσωμάτωση της κοινωνικά υπεύθυνης επένδυσης στο ευρύτερο πλαίσιο της βιώσιμης χρηματοδότησης και προετοίμασε το έδαφος για την ανάπτυξη των κριτηρίων ESG (Renneboog et al., 2008)⁴⁷.

Οι αστοχίες των αγορών ιδιαίτερα στην οικονομική κρίση του 2008 αποκάλυψαν την συμπεριφορά πολλών διοικήσεων τραπεζών οι οποίες αν και τυπικά πληρούσαν τις κανονιστικές απαιτήσεις, χρησιμοποιούσαν μεθόδους και προϊόντα που οδηγούσαν στην ανάληψη υπερβολικών κινδύνων εκτός ισολογισμού με τρόπο εποπτικά αδιαφανή, αξιοποιώντας κενά στους ρυθμιστικούς κανονισμούς (regulatory arbitrage) προκειμένου να επιτυγχάνουν μεγάλες αποδόσεις σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα, με κίνητρο την μεγιστοποίηση των προσωπικών απολαβών των διοικητικών στελεχών. Ο Joseph E. Stiglitz υποστηρίζει ότι το regulatory arbitrage αποτέλεσε έναν από τους κεντρικούς μηχανισμούς που οδήγησαν στη χρηματοπιστωτική κρίση του 2007–2009. Σύμφωνα με την ανάλυσή του, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αξιοποίησαν συστηματικά

τα κενά και τις παραλήψεις του ρυθμιστικού πλαισίου, μεταφέροντας δραστηριότητες σε λιγότερο εποπτευόμενους τομείς, με σκοπό την αποφυγή των μεγάλων κεφαλαιακών απαιτήσεων και την ανάληψη υπερβολικού κινδύνου επιδιώκοντας την μεγιστοποίηση της απόδοσης των επενδύσεών τους σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα (Stiglitz, 2010)²⁹.

Ο συγγραφέας επισημαίνει ότι η παραπάνω πρακτική υποβοηθήθηκε από την επικρατούσα αντίληψη που προωθούσε την απορρύθμιση των αγορών και την ανοχή ή και αδιαφορία για την αναποτελεσματική εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Η τυπική συμμόρφωση με τις κανονιστικές απαιτήσεις δεν επαρκεί για την πρόληψη κρίσεων ιδιαίτερα υπό συνθήκες ασύμμετρης πληροφόρησης, στρεβλών κινήτρων και ανεπαρκούς Εταιρικής Διακυβέρνησης.

Οι αγορές συχνά αποτυγχάνουν όταν οι συναλλασσόμενοι δεν διαθέτουν ισότιμη πληροφόρηση. Φαινόμενα όπως η αρνητική επιλογή (adverse selection) και ο ηθικός κίνδυνος (moral hazard) οδηγούν σε αναποτελεσματικά και αποσταθεροποιητικά αποτελέσματα (Stiglitz, 2000)⁴⁸. Η κρίση του 2008 είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας αστοχίας, καθώς η αδιαφάνεια των χρηματοπιστωτικών προϊόντων (πχ η διαδικασία χορήγησης των subprime loans και η τιτλοποίησή τους), η εσφαλμένη τιμολόγηση του κινδύνου που ενσωμάτωναν (δεδομένης της ασύμμετρης πληροφόρησης) και τα στρεβλά κίνητρα των τραπεζικών στελεχών που δεν είχαν κανένα όφελος να αμφισβητήσουν την αξιοπιστία των εν λόγω κερδοφόρων χρηματοπιστωτικών προϊόντων δεδομένης της προσδοκίας ότι στο τέλος οι μεγάλοι «παίκτες» του τραπεζικού συστήματος θα διασωθούν από το κράτος (too big to fail), αποτέλεσαν καθοριστικούς παράγοντες που συνέβαλαν στη συστημική κατάρρευση. Στα παραπάνω αναδεικνύεται η σημασία της εμπιστοσύνης ως δημόσιου αγαθού που δεν ανήκει σε κανέναν συγκεκριμένα, αλλά όλοι εξαρτώνται σε ένα βαθμό από αυτήν. «Ανήθικες» συμπεριφορές (ήτοι συμπεριφορές που διακινδυνεύουν τις ευρύτερες κοινωνικές ωφέλειες) την «καταναλώνουν», χωρίς οι υπεύθυνοι να αναλαμβάνουν το συνολικό κόστος για τις αλόγιστες πρακτικές που ακολούθησαν (free-rider problem).

4.5 Ανάδειξη των μη χρηματοοικονομικών κινδύνων

Το κανονιστικό πλαίσιο που υπήρχε μέχρι την οικονομική κρίση του 2008 αποδείχτηκε ανεπαρκές για να αποτρέψει συμπεριφορές που μεγιστοποιούσαν το ιδιωτικό όφελος σε βάρος της κοινωνικής ευημερίας, οδηγώντας στη μεταφορά του κόστους των τραπεζικών αστοχιών στο κοινωνικό σύνολο. Η αναγνώριση της αποτυχίας οδήγησε στην ανάγκη

υιοθέτησης ενός τραπεζικού υποδείγματος που να ενσωματώνει τις ευρύτερες κοινωνικές και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στη στρατηγική που ακολουθούν τα τραπεζικά ιδρύματα και στον τρόπο λήψης των αποφάσεών τους.

Η ισχυρή διαπραγματευτική θέση των χρηματοπιστωτικών οργανισμών οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στον ρόλο τους ως κρίσιμων συστημικών παραγόντων διασφάλισης της ομαλής λειτουργίας της οικονομίας. Η ενδεχόμενη αποτυχία τους δεν περιορίζεται στις επιπτώσεις επί των μετόχων, αλλά δύναται να επηρεάσει ευρύτερα τη δημοσιονομική σταθερότητα, τη χρηματοπιστωτική ασφάλεια και, κατ' επέκταση, την κοινωνική συνοχή. Η κατάχρηση όμως αυτής της θέσης ισχύος — μέσω της ανάληψης υπερβολικών κινδύνων με σκοπό την επίτευξη υψηλών αποδόσεων, έχοντας δεδομένη την κρατική παρέμβαση σε περίπτωση αποτυχίας— ανέδειξε την ανάγκη μετάβασης προς ένα νέο πρότυπο βιώσιμης τραπεζικής.

Πρόκειται για μία στρατηγική επιλογή που αποσκοπεί στην ενσωμάτωση της συστημικής ευθύνης στην επιχειρησιακή λειτουργία και στις πολιτικές των τραπεζών καθώς και στη διαμόρφωση κινήτρων που ευθυγραμμίζουν το ιδιωτικό συμφέρον των τραπεζών με το συλλογικό όφελος μίας κοινωνίας, περιορίζοντας τις πιθανότητες υιοθέτησης ανεύθυνων συμπεριφορών εις βάρος της μακροπρόθεσμης σταθερότητας, μέσω της επιβολής διοικητικών κυρώσεων, της ανάδειξης του κινδύνου αρνητικής φήμης και της πειθαρχίας της αγοράς.

Μετά το 2010, κατέστη σαφές ότι οι περιβαλλοντικοί, κοινωνικοί και διακυβερνητικοί παράγοντες (ESG) μπορούν να μετατραπούν σε άμεσους χρηματοοικονομικούς κινδύνους (material risks) (Stiglitz, 2010)²⁹, (United Nations Environment Programme Finance Initiative, 2019)⁴⁹.

Οι εν λόγω κίνδυνοι περιλαμβάνουν:

- τον κλιματικό κίνδυνο, που συνδέεται τόσο με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής όσο και με τις κανονιστικές και τεχνολογικές προσαρμογές που είναι αναγκαίες για τη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα (European Central Bank, 2020)⁵⁰,
- τον κοινωνικό και λειτουργικό κίνδυνο, που απορρέει από εργασιακές πρακτικές, κοινωνικές ανισότητες και αποτυχίες εταιρικής υπευθυνότητας (Bank for International Settlements, 2015)⁵¹,

- τον κίνδυνο φήμης και νομιμοποίησης, ο οποίος σχετίζεται με τη διατάραξη της εμπιστοσύνης μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών και την κοινωνική αποδοχή της τραπεζικής δραστηριότητας (Stiglitz, 2010)²⁹.

Οι παραπάνω διαπιστώσεις συνέβαλαν στη μετατόπιση από την στενά κανονιστική αντίληψη κινδύνου προς μια πιο ολιστική προσέγγιση βιωσιμότητας, στην οποία οι τράπεζες καλούνται να αξιολογούν όχι μόνο τη συμμόρφωση με τις κανονιστικές διατάξεις, αλλά και τις μακροπρόθεσμες κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις των αποφάσεών τους.

4.6 Θεσμικές και μη υποχρεώσεις για βιώσιμη τραπεζική

Η βιώσιμη τραπεζική διαμορφώνεται μέσα από έναν συνδυασμό (α) δεσμευτικών κανονιστικών υποχρεώσεων που επιβάλλονται από ρυθμιστικά πλαίσια και υπόκεινται σε εποπτικό έλεγχο, ενώ η μη τήρησή τους επιφέρει διοικητικές, χρηματικές και άλλες κυρώσεις και (β) εθελοντικών πρωτοβουλιών τις οποίες οι τράπεζες αναλαμβάνουν στο πλαίσιο της εταιρικής στρατηγικής που έχουν χαράξει και της επιθυμίας τους να ευθυγραμμιστούν με διεθνείς βέλτιστες πρακτικές.

4.6.1 Θεσμικά κατοχυρωμένες υποχρεώσεις βιώσιμης τραπεζικής

Οι θεσμικά δεσμευτικές υποχρεώσεις προκύπτουν κυρίως από το ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο βιώσιμης χρηματοδότησης, το οποίο έχει άμεση ή έμμεση εφαρμογή και στα πιστωτικά ιδρύματα. Οι κανονισμοί αυτοί αποτελούν μέρος της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας που αποτελεί ένα σύνολο πολιτικών που επικεντρώνονται στην οικοδόμηση μιας σύγχρονης, αποδοτικής και ανταγωνιστικής ευρωπαϊκής οικονομίας. Στον πυρήνα της, η πρωτοβουλία αυτή αναγνωρίζει ότι η κλιματική αλλαγή αποτελεί εν δυνάμει οικονομική κρίση, καθώς οι φυσικές καταστροφές, η περιβαλλοντική αστάθεια και οι παγκόσμιες συγκρούσεις, τροφοδοτούν τις χρόνιες ελλείψεις πόρων και εργατικού δυναμικού και οδηγούν στην απώλεια των υποδομών και τη διακοπή του εμπορίου.

i) Η Οδηγία Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2021 και για την εφαρμογή της απαιτήθηκε η προηγούμενη νομοθετική της ενσωμάτωση στα πλαίσια κάθε κράτους μέλους. Προβλέπει για όλους τους οργανισμούς με σημαντική δραστηριότητα βάσει Κύκλου Εργασιών και ύψους Ενεργητικού (εισηγμένες ή μη) με έδρα την ΕΕ ή εκτός ΕΕ με μεγάλες δραστηριότητες στην ΕΕ την υποχρέωση να αποκαλύπτουν τις περιβαλλοντικές, κοινωνικές

δραστηριότητες και πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν καθώς και πληροφορίες για θέματα Εταιρικής Διακυβέρνησης, με σκοπό την βελτίωση της λογοδοσίας και της διαφάνειας σε ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης. Βασίζεται στην αρχή της διπλής σημαντικότητας (double materiality), δηλαδή: (α) πώς οι παράγοντες βιωσιμότητας επηρεάζουν τις οικονομικές επιδόσεις της επιχείρησης και (β) πώς η δραστηριότητα της επιχείρησης επηρεάζει το περιβάλλον και την κοινωνία.

Η ένταξη των χρηματοπιστωτικών οργανισμών αντανakλά τον συστημικό τους ρόλο στη μετάβαση προς μια βιώσιμη οικονομία και τη σημασία τους στη διοχέτευση κεφαλαίων προς βιώσιμες δραστηριότητες. Η εφαρμογή της οδηγίας CSRD έχει ως στόχο να επιβάλλει στους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς να δημοσιοποιούν τυποποιημένες, επαληθεύσιμες και συγκρίσιμες πληροφορίες σχετικά με:

- Τις ενέργειες διαχείρισης και αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών και κοινωνικών κινδύνων,
- Τις επιπτώσεις των δραστηριοτήτων τους,
- Την στρατηγική που ακολουθούν και την Εταιρική Διακυβέρνηση που εφαρμόζουν για την βιωσιμότητα (European Parliament & Council of the EU, 2019, 2022)⁵².

ii) Ο Κανονισμός SFDR (Sustainable Finance Disclosure Regulation) αποτελεί επίσης θεμελιώδη πυλώνα του ευρωπαϊκού πλαισίου για τη βιώσιμη χρηματοδότηση και εντάσσεται στο Σχέδιο Δράσης της Ε.Ε. για τη χρηματοδότηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Τέθηκε σε ισχύ τον Μάρτιο του 2021 και επιβάλλει υποχρεωτικές γνωστοποιήσεις σχετικά με τους κινδύνους βιωσιμότητας και τις αρνητικές επιπτώσεις (principal adverse impacts) σε επίπεδο χρηματοδοτικού φορέα και προϊόντος ή υπηρεσίας. Οι παραβάσεις των υποχρεώσεων αυτών υπόκεινται σε εποπτικό έλεγχο από τις αρμόδιες αρχές, με σκοπό τον περιορισμό του φαινομένου του greenwashing (European Parliament & Council of the European Union, 2019)⁵³.

iii) Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2020/852, γνωστός ως Κανονισμός Ταξινόμιας (EU Taxonomy Regulation), αποσκοπεί στη διαμόρφωση ενός κοινού ευρωπαϊκού πλαισίου αναφοράς, το οποίο επιτρέπει στους επενδυτές, στις επιχειρήσεις και στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να αξιολογούν με συνέπεια τον βαθμό περιβαλλοντικής βιωσιμότητας των οικονομικών δραστηριοτήτων τους. Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2020/852 καθορίζει ποια οικονομική

δραστηριότητα μπορεί να θεωρηθεί περιβαλλοντικά βιώσιμη. Συγκεκριμένα ορίζει ότι μια οικονομική δραστηριότητα θεωρείται περιβαλλοντικά βιώσιμη όταν συμβάλλει ουσιαστικά σε έναν από τους έξι περιβαλλοντικούς στόχους:

- Μετριασμός της κλιματικής αλλαγής
- Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή
- Βιώσιμη χρήση και προστασία των υδάτινων και θαλάσσιων πόρων
- Μετάβαση σε κυκλική οικονομία
- Πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης
- Προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων

Για να χαρακτηριστεί μια δραστηριότητα βιώσιμη, πρέπει να μην προκαλεί σημαντική βλάβη σε οποιονδήποτε από τους υπόλοιπους στόχους και να συμμορφώνεται με ελάχιστες απαιτήσεις κοινωνικής προστασίας. Οι τράπεζες υποχρεούνται να μετρούν και να δημοσιοποιούν τον βαθμό ευθυγράμμισης των χαρτοφυλακίων τους με την Ταξινόμια, και να αναφέρουν δείκτες όπως το Green Asset Ratio (GAR). Η μη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις αυτές συνιστά παραβίαση κανονιστικών υποχρεώσεων και δύναται να επιφέρει κυρώσεις (European Commission, 2020)⁵⁴.

4.6.2 Οικειοθελείς πρωτοβουλίες δέσμευσης για την βιώσιμη τραπεζική

Οι προσπάθειες για βιώσιμη τραπεζική βασίζονται σε σημαντικό βαθμό σε εθελοντικές πρωτοβουλίες, οι οποίες δεν επιβάλλονται κανονιστικά και η μη εφαρμογή τους δεν επισύρει νομικές κυρώσεις. Οι τράπεζες συχνά προσχωρούν εθελοντικά σε διεθνή πλαίσια αρχών και δεσμεύσεων που εντάσσονται στις στρατηγικές επιλογές τους με στόχο τη βελτίωση της φήμης τους, της Εταιρικής Διακυβέρνησης και της αξιοπιστίας τους (UNEP FI, 2019)⁵⁵, όπως:

- Principles for Responsible Banking (PRB) του UNEP Finance Initiative,
- UN Global Compact Principles,

Οι Αρχές για την Υπεύθυνη Τραπεζική (Principles for Responsible Banking PRB)

θεσπίστηκαν το 2019 από το United Nations Environment Programme Finance Initiative (UNEP FI), σε συνεργασία με περισσότερες από 130 τράπεζες παγκοσμίως. Αποτελούν ένα εθελοντικό δομημένο πλαίσιο υπεύθυνης τραπεζικής, το οποίο αποσκοπεί στην ευθυγράμμιση της τραπεζικής στρατηγικής και λειτουργίας με: τους Στόχους Βιώσιμης

Ανάπτυξης (Sustainable Development Goals) και τη Συμφωνία του Παρισιού για την Κλιματική Αλλαγή

Οι PRB είναι εξειδικευμένες για τον τραπεζικό τομέα και επικεντρώνονται στον ρόλο των τραπεζών ως διαμεσολαβητών κεφαλαίων και διαχειριστών κινδύνων. Το πλαίσιο των PRB δομείται γύρω από έξι αλληλοσυνδεόμενες αρχές:

- i. Ευθυγράμμιση της στρατηγικής, του χαρτοφυλακίου και των προϊόντων με τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης SDGs και τη Συμφωνία του Παρισιού:
1. Μηδενική φτώχεια 2. Μηδενική πείνα 3. Καλή υγεία και ευημερία 4. Ποιοτική εκπαίδευση 5. Ισότητα των φύλων 6. Καθαρό νερό και αποχέτευση 7. Φθηνή και καθαρή ενέργεια 8. Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη 9. Βιομηχανία, καινοτομία και υποδομές 10. Λιγότερες ανισότητες 11. Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες 12. Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή 13. Δράση για το κλίμα 14. Ζωή στο νερό 15. Ζωή στη στεριά 16. Ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί 17. Συνεργασία για τους στόχους.
- ii. Επιπτώσεις και στόχοι (Impact and Target Setting): Αναγνώριση και μέτρηση των σημαντικότερων περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων και θέσπιση μετρήσιμων στόχων.
- iii. Clients and Customers: Συνεργασία με πελάτες χονδρικής (Corporate) και λιανικής (Retail) τραπεζικής για τη διευκόλυνση της μετάβασης σε βιώσιμα επιχειρηματικά μοντέλα.
- iv. Ενδιαφερόμενα μέρη (Stakeholders): Συστηματική διαβούλευση με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη.
- v. Διακυβέρνηση και κουλτούρα (Governance and Culture): Ενσωμάτωση της βιωσιμότητας στη διακυβέρνηση, τη λήψη αποφάσεων και την οργανωσιακή κουλτούρα.
- vi. Διαφάνεια και λογοδοσία (Transparency and Accountability): Δημόσια αναφορά προόδου και αποτελεσμάτων.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η υποχρέωση ετήσιας δημοσίευσης έκθεσης προόδου (PRB Progress Statement), η οποία λειτουργεί ως μηχανισμός λογοδοσίας(UNEP FI, 2019)⁵⁵.

Οι PRB αποτελούν γέφυρα μεταξύ εθελοντικής δέσμευσης και κανονιστικής συμμόρφωσης, καθώς πολλές από τις πρακτικές που προωθούν (π.χ. ανάλυση επιπτώσεων, στόχοι κλίματος, ESG διακυβέρνηση) έχουν πλέον ενσωματωθεί στο

ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο (Corporate Sustainability Reporting Directive –CSRD, Sustainable Finance Disclosure Regulation-SFDR). Ως εκ τούτου, λειτουργούν ως εργαλείο προετοιμασίας των τραπεζών για αυστηρότερες κανονιστικές απαιτήσεις Εθελοντικοί στόχοι που πολλές τράπεζες υιοθετούν αφορούν :

- στόχους κλιματικής ουδετερότητας (net zero),
- πολιτικές αποκλεισμού συγκεκριμένων δραστηριοτήτων (π.χ. εκπομπές άνθρακα),
- εσωτερικά ESG KPIs συνδεδεμένα με αμοιβές στελεχών.

Η μέτρηση κοινωνικού και περιβαλλοντικού αντίκτυπου (impact measurement), καθώς και η χαρτογράφηση δραστηριοτήτων στους Sustainable Development Goals (SDGs), παραμένουν σε μεγάλο βαθμό οικειοθελείς πρακτικές, οι οποίες δεν επιβάλλονται τουλάχιστον προς το παρόν ρητά από τη νομοθεσία, αλλά υιοθετούνται για λόγους διαφάνειας και στρατηγικής διαφοροποίησης.

To UN Global Compact Principles ιδρύθηκε το 2000 και αποτελεί τη μεγαλύτερη παγκόσμια εθελοντική πρωτοβουλία εταιρικής βιωσιμότητας, με συμμετοχή χιλιάδων επιχειρήσεων από όλους τους τομείς της οικονομίας. Σε αντίθεση με τις Principles for Responsible Banking (PRB), το UN Global Compact δεν είναι τομεακά εξειδικευμένο, αλλά εφαρμόζεται οριζόντια σε όλους τους οργανισμούς.

Το πλαίσιο στηρίζεται σε δέκα θεμελιώδεις αρχές, οργανωμένες σε τέσσερις θεματικούς άξονες: Ανθρώπινα δικαιώματα, Εργασιακά πρότυπα, Περιβάλλον, Καταπολέμηση της διαφθοράς.

Οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις δεσμεύονται να ενσωματώνουν τις αρχές αυτές στις στρατηγικές, τις πολιτικές και τις καθημερινές τους λειτουργίες.

Η βασική υποχρέωση των μελών του UN Global Compact είναι η ετήσια δημοσίευση στην οποία περιγράφονται:

- οι ενέργειες εφαρμογής των δέκα αρχών,
- τα αποτελέσματα και οι δείκτες απόδοσης,
- η πρόοδος σε σχέση με τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης ΟΗΕ (Sustainable Development Goals – SDGs)

Η μη υποβολή ετήσιας δημοσίευσης μπορεί να οδηγήσει σε απώλεια της ιδιότητας μέλους, ωστόσο το πλαίσιο παραμένει μη δεσμευτικό νομικά (United Nations Global Compact, 2023)⁵⁶.

Παρότι και τα δύο πλαίσια εδράζονται στις αξίες του ΟΗΕ, διαφέρουν ουσιωδώς ως προς τον ρόλο και τη λειτουργία τους, καθώς οι Principles for Responsible Banking (PRB) είναι τομεακά εξειδικευμένες, επικεντρωμένες στη χρηματοδότηση, τον αντίκτυπο και τη διαχείριση κινδύνων, ενώ το UN Global Compact είναι οριζόντιο πλαίσιο αρχών, με έμφαση στην εταιρική υπευθυνότητα και την ηθική λειτουργία. Στην πράξη, οι τράπεζες συχνά υιοθετούν και τα δύο πλαίσια συμπληρωματικά, χρησιμοποιώντας το UN Global Compact ως αξιακό θεμέλιο και τις Principles for Responsible Banking (PRB) ως επιχειρησιακό εργαλείο υλοποίησης της βιώσιμης τραπεζικής.

4.7 Η Ισχύς, το Κανονιστικό Πλαίσιο και η Πειθαρχία της Αγοράς

Το απόσπασμα που παρατίθεται στη συνέχεια προέρχεται από τον διάλογο μεταξύ Αθηναίων και Μηλίων το 416 π.Χ. κατά την διάρκεια του Πελοποννησιακού Πολέμου όταν οι Αθηναίοι αποφάσισαν να εισβάλουν στη Μήλο απαιτώντας υποταγή. Ο αρχαίος έλληνας ιστορικός Θουκυδίδης, αναφερόμενος στη φύση των ανθρώπινων σχέσεων υπό συνθήκες άνισης κατανομής ισχύος, επισημαίνει ότι τα νομικά επιχειρήματα αποκτούν ουσιαστική σημασία μόνον όταν τα εμπλεκόμενα μέρη βρίσκονται σε σχετική ισορροπία δυνάμεων· αντιθέτως, όταν η ισχύς είναι άνιση, ο ισχυρός επιβάλλει τη βούλησή του, ενώ ο αδύνατος αναγκάζεται να προσαρμοστεί στα όρια που του υπαγορεύει η αδυναμία του (Θουκυδίδης, 5.89.1/1965–1968)⁵⁷. Η απουσία ενός ισχυρού και ευρέως αποδεκτού πλαισίου κανόνων διευρύνει τα περιθώρια επιβολής των συμφερόντων των ισχυρότερων σε βάρος των πιο αδύνατων.

Ο τραπεζικός τομέας συνιστά χαρακτηριστικό παράδειγμα πεδίου όπου η ισχύς, το ρυθμιστικό πλαίσιο και η κοινωνική αλληλεπίδραση συνδέονται στενά. Οι τράπεζες, λόγω του θεσμικού ρόλου που τους έχει ανατεθεί και της ζωτικής σημασίας που έχουν στη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος, αποτελούν αναμφισβήτητα τον ισχυρότερο πόλο της σχέσης. Ωστόσο, οι λοιποί συμμετέχοντες ενδιαφερόμενοι –πελάτες, εργαζόμενοι, δημόσιες ρυθμιστικές αρχές– επιδιώκουν την αναβάθμιση της διαπραγματευτικής τους θέσης μέσω της άσκησης πιέσεων για την ενίσχυση του κανονιστικού πλαισίου με σκοπό την προστασία των συμφερόντων της ευρύτερης κοινωνίας.

Ιδιαίτερη σημασία αποκτά, η διεύρυνση των υποχρεώσεων διαφάνειας και δημοσιοποίησης ποιοτικών στοιχείων που αφορούν τις πολιτικές, τις πρακτικές και τις συμπεριφορές των τραπεζικών οργανισμών. Η δημοσιοποίηση αυτή δεν αποσκοπεί

αποκλειστικά στη διευκόλυνση της εποπτείας ή στην επιβολή πειθαρχικών κυρώσεων, αλλά και στην ανάδειξη των βέλτιστων πρακτικών αφενός και αφετέρου στη δυνατότητα άσκησης δημόσιας κριτικής σε συμπεριφορές που αποκλίνουν από τις κοινωνικά αποδεκτές αξίες και αρχές. Οι τραπεζικές επιχειρήσεις γνωρίζουν καλά ότι η δημόσια έκθεση και το ενδεχόμενο απώλειας φήμης και αξιοπιστίας πιθανότατα θα ενεργοποιήσουν μηχανισμούς «πειθαρχίας» μέσω επιβολής προστίμων, δημοσιοποίησης (ή και διαπόμπευσης) και στιγματισμού των προβληματικών πρακτικών και όσων τις υιοθετούν.

Η διαδικασία αυτή αποτυπώνεται με μια δυναμική, διαλεκτική πορεία: από τη διαπίστωση της ανεπάρκειας του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου, όπως αυτή καταδεικνύεται από την αποτίμηση του κοινωνικού και οικονομικού κόστους των χρηματοπιστωτικών κρίσεων, σταδιακά προς την ισχυροποίησή του. Η πρόοδος αρχικά εκδηλώνεται μέσω της οικειοθελούς υιοθέτησης αναβαθμισμένων προτύπων συμπεριφοράς από τους «πρωτοπόρους» του κλάδου, ως αποτέλεσμα της ανατροφοδότησης που λαμβάνουν από τη διαρκή και ανοιχτή αλληλεπίδραση που έχουν με την κοινωνία. Καθοριστική προϋπόθεση για τη γενίκευση αυτής της εξέλιξης αποτελεί η καλλιέργεια κατάλληλης νοοτροπίας και κουλτούρας σε ευρύτερα κοινωνικά στρώματα, ώστε να διευρυνθεί η αποδοχή της σημασίας των νέων κριτηρίων συμπεριφοράς και να επιταχυνθεί η θεσμική κατοχύρωσή τους μέσω ενός ανανεωμένου κανονιστικού πλαισίου.

Στα πλαίσια του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ του Νταβός τον Ιανουάριο του 2026, ο Καναδός πρωθυπουργός στην ομιλία του, αναφερόμενος στη διαχείριση των αναδύομενων γεωπολιτικών κινδύνων, επισήμανε ότι εάν οι «μεγάλες δυνάμεις» εγκαταλείψουν ακόμη και την προσποίηση συμμόρφωσης με κοινά αποδεκτούς κανόνες και αξίες, υιοθετώντας μια απροκάλυπτη στρατηγική εμπορευματοποίησης της ισχύος και των συμφερόντων τους, τα συναλλακτικά οφέλη θα περιοριστούν τελικώς για όλους τους συμμετέχοντες στο διεθνές σύστημα (Carney, 2026)⁵⁸. Παρότι το απόσπασμα δεν αναφέρεται στον τραπεζικό τομέα, οι στρατηγικές αντιμετώπισης κινδύνου για τους ασθενέστερους παρουσιάζουν αναλογίες.

Σε συνθήκες αποδυνάμωσης των κανόνων, όσοι πλήττονται επιδιώκουν τη διαφοροποίησή τους μέσω εξωθεσμικών πρακτικών, με στόχο τη διεύρυνση των επιλογών τους και, κατ' επέκταση, την ενίσχυση της ανθεκτικότητάς τους απέναντι στις πιέσεις των ισχυρότερων. Η αύξηση των διαθέσιμων επιλογών λειτουργεί ως αμυντικός μηχανισμός

«ασφάλειας», επιτρέποντας την ανάκτηση ενός βαθμού κυριαρχίας όταν αυτή δεν διασφαλίζεται μέσω του υφιστάμενου κανονιστικού πλαισίου (είτε λόγω απουσίας είτε λόγω ανεπάρκειας). Αντιθέτως, η ύπαρξη θεσμικού πλαισίου που εδράζεται στον σεβασμό της κοινωνικής υπευθυνότητας, καθώς και σε κοινά αποδεκτούς κανόνες και αξίες, συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη και στη διεύρυνση της αγοράς αλλά και του «μερίσματος» που απολαμβάνουν συνολικά οι συμμετέχοντες και τα ενδιαφερόμενα μέρη.

5. Οι μετρήσεις στις ESG επιδόσεις των τραπεζικών επιχειρήσεων.

Τα συστήματα μέτρησης ESG στον τραπεζικό κλάδο έχουν εξελιχθεί από εργαλεία αναφοράς σε στρατηγικά συστήματα διαχείρισης κινδύνου. Η τάση αυτή αποτυπώνεται στη σημαντική αύξηση χρηματοδοτικών εργαλείων και χρηματιστηριακών προϊόντων με βάση τα κριτήρια ESG καθώς και στην υποχρεωτική ενσωμάτωση από το 2026 των κινδύνων ESG στις τραπεζικές στρατηγικές (European Banking Authority, 2024)⁵⁹.

5.1 Διεθνή Πρότυπα Μέτρησης ESG

Η θεσμοθέτηση και η εδραίωση των ESG παραγόντων στον τραπεζικό τομέα έχουν οδηγήσει στην ανάπτυξη διεθνώς αναγνωρισμένων προτύπων και πλαισίων αναφοράς, τα οποία διαμορφώνουν τόσο τη μεθοδολογία μέτρησης όσο και το περιεχόμενο των πληροφοριών που γνωστοποιούνται και έχουν στόχο τη διασφάλιση διαφάνειας, συγκρισιμότητας και λογοδοσίας στη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών. Τα κυριότερα εξ αυτών είναι :

- GRI(Global Reporting Initiative),
- International Sustainability Standards Board (ISSB)
- και European Sustainability Reporting Standards (ESRS) για τις χώρες εντός Ε.Ε.

5.1.1 Global Reporting Initiative (GRI)

Το GRI ιδρύθηκε το 1997 στις Ηνωμένες Πολιτείες σε συνεργασία με το United Nations Environment Programme (UNEP), με στόχο την ανάπτυξη ενός παγκόσμιου προτύπου αναφοράς περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιδόσεων για την ανάπτυξη και βελτίωση αυστηρών προτύπων αναφορών βιωσιμότητας. Το 2002 μετεξελέγχθηκε σε ανεξάρτητο διεθνή οργανισμό με έδρα το Άμστερνταμ, ενώ από το 2016 τα πρότυπα του μετατράπηκαν από κατευθυντήριες οδηγίες σε πλήρως δομημένα “ Global Reporting Initiative Standards”. Σήμερα αποτελεί το πλέον διαδεδομένο πλαίσιο ESG reporting

παγκοσμίως για τη δημοσιοποίηση πληροφοριών βιωσιμότητας, ώστε οι οργανισμοί που το χρησιμοποιούν να είναι σε θέση να κατανοήσουν όλο το φάσμα των επιπτώσεων της λειτουργίας τους και να καταρτίσουν διαφανείς αναφορές που θα τους βοηθήσουν να διαχειριστούν κινδύνους και ευκαιρίες υποστηρίζοντας τη στρατηγική λήψη αποφάσεων. Η φιλοσοφία του βασίζεται στην έννοια της λογοδοσίας προς όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholder accountability) και όχι αποκλειστικά προς τους επενδυτές. Το GRI υιοθετεί την αρχή του impact materiality, εστιάζοντας στη σημαντικότητα των επιπτώσεων που προκαλεί η επιχείρηση με την δραστηριότητά της στην κοινωνία και στο περιβάλλον, ανεξαρτήτως της επίδρασης στο χρηματοοικονομικό αποτέλεσμα (Global Reporting Initiative, 2021)⁶⁰.

Η δομή του περιλαμβάνει:

i) Καθολικά πρότυπα (Universal Standards), που αποτελούνται από:

Το GRI 1, ήτοι βασικές αρχές αναφοράς (accuracy, balance, clarity, comparability, completeness, sustainability context, timeliness, verifiability), την έννοια της σημαντικότητας με βάση τις επιπτώσεις (impact materiality) και τις απαιτήσεις για δήλωση συμμόρφωσης.

Το GRI 2, που περιλαμβάνει απαιτούμενες γνωστοποιήσεις σχετικά με το οργανωτικό προφίλ, τη δομή διακυβέρνησης, τις πολιτικές δεοντολογίας και ακεραιότητας, την εμπλοκή ενδιαφερομένων μερών, τις πρακτικές αναφοράς για την κατανόηση των επιδόσεων ενός οργανισμού και των επιπτώσεων από την λειτουργία του.

Το GRI 3, που εισάγει την συστηματοποιημένη διαδικασία τεσσάρων σταδίων για την αξιολόγηση της σοβαρότητας και της πιθανότητας των επιπτώσεων: α) Κατανόηση του οργανωτικού πλαισίου, β) Αναγνώριση πραγματικών και δυνητικών επιπτώσεων, γ) Αξιολόγηση της σημαντικότητας των επιπτώσεων, δ) Προτεραιοποίηση και επιλογή ουσιωδών θεμάτων (Global Reporting Initiative, 2021a, 2021b, 2021c)⁶¹.

ii) Θεματικά πρότυπα (Topic Standards) εξειδικεύουν τις απαιτήσεις αναφοράς για συγκεκριμένα θέματα ESG και ενεργοποιούνται μόνο εφόσον το θέμα έχει χαρακτηριστεί ουσιώδες βάσει του GRI 3. Διακρίνονται σε τρεις βασικές ενότητες: (α) Οικονομικά Πρότυπα (GRI 200 series, που αφορούν οικονομική απόδοση, έμμεσες οικονομικές επιπτώσεις, καταπολέμηση διαφθοράς, φορολογική διαφάνεια), (β) Περιβαλλοντικά Πρότυπα (GRI 300 series, που σχετίζονται με ενέργεια, εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, νερό και απόβλητα, βιοποικιλότητα),

(γ) Κοινωνικά Πρότυπα (GRI 400 series, αναφορικά με εργασιακές πρακτικές, υγεία και ασφάλεια, ανθρώπινα δικαιώματα, ισότητα και μη διάκριση) (GRI, 2016 & GRI, 2019)⁶².
iii) Τομεακά πρότυπα (Sector Standards) αποτελούν τη νεότερη εξέλιξη του πλαισίου και αποσκοπούν στη βελτίωση της συγκρισιμότητας εντός συγκεκριμένων κλάδων. Η ανάγκη δημιουργίας τους προέκυψε από τις διαφορετικές επιπτώσεις ανά κλάδο. Κάθε πρότυπο που αφορά συγκεκριμένο τομέα προσδιορίζει τα πιθανότερα ουσιώδη θέματα για τον συγκεκριμένο κλάδο και παρέχει καθοδήγηση για την αξιολόγηση των επιπτώσεων. Η εφαρμογή τους δεν αντικαθιστά τα Universal και Topic Standards αλλά λειτουργεί συμπληρωματικά. (Global Reporting Initiative 2021a, 2021b)⁶³. Δεδομένου ότι δεν έχει εκδοθεί μέχρι σήμερα αυτοτελές πρότυπο αποκλειστικά για τον τραπεζικό κλάδο, οι τράπεζες εφαρμόζουν τα Καθολικά και Τομεακά πρότυπα, ακολουθώντας τη διαδικασία impact materiality, ιδίως σε ζητήματα χρηματοδοτούμενων εκπομπών, υπεύθυνου δανεισμού και διαχείρισης ESG κινδύνων, με συστηματική καταγραφή των επιπτώσεων που προκύπτουν τόσο από την εσωτερική λειτουργία του οργανισμού όσο και από τις χρηματοδοτικές του δραστηριότητες.

Στον τραπεζικό τομέα οι κρίσιμες παράμετροι αφορούν:

- την Κοινωνική Επίδραση και Διαφορετικότητα. Μέσω του GRI 405: Diversity and Equal Opportunity, οι τράπεζες μετρούν τη σύνθεση των οργάνων διακυβέρνησης και την ισότητα στις αμοιβές με σκοπό την ενίσχυση της εταιρικής φήμης και τη μείωση των κινδύνων διακυβέρνησης
- την Ηθική Διακυβέρνηση. Το GRI 205: Anti-corruption και το GRI 206 (Anti-competitive Behavior) αποτελούν τη βάση για τη μέτρηση της συμμόρφωσης με τις ηθικές πρακτικές, στοιχείο ζωτικής σημασίας για την εμπιστοσύνη των καταθετών
- το Περιβαλλοντικό Αποτύπωμα: Παρόλο που οι τράπεζες έχουν χαμηλό άμεσο περιβαλλοντικό αποτύπωμα, το GRI ωθεί στη δημοσιοποίηση των έμμεσων επιπτώσεων μέσω των επενδυτικών τους χαρτοφυλακίων, ευθυγραμμιζόμενο με τις απαιτήσεις για τη βιώσιμη χρηματοδότηση.

Ο προσδιορισμός των ουσιαστικών θεμάτων (material topics) επιβάλλει στις τράπεζες να διαβουλευούνται με τα ενδιαφερόμενα μέρη (πελάτες, ρυθμιστικές αρχές, εργαζόμενους), διασφαλίζοντας ότι η αναφορά αποτελεί εργαλείο στρατηγικής ευθυγράμμισης και όχι τυπική διαδικασία συμμόρφωσης.

5.1.2 International Sustainability Standards Board (ISSB)

Το ISSB ιδρύθηκε το 2021 με στόχο την ανάπτυξη ενός ενιαίου, παγκοσμίως αποδεκτού πλαισίου γνωστοποιήσεων και αναφορών βιωσιμότητας που να εξυπηρετεί τις ανάγκες των κεφαλαιαγορών, ως απάντηση στον κατακερματισμό των υφιστάμενων προτύπων ESG και στην αυξανόμενη ζήτηση επενδυτών για συγκρίσιμες και αξιόπιστες πληροφορίες.

Ο κεντρικός στόχος του ISSB είναι η παροχή πληροφοριών βιωσιμότητας που είναι ουσιώδεις για τους επενδυτές και τις κεφαλαιαγορές. Σε αντίθεση με το GRI, το ISSB υιοθετεί την έννοια του financial materiality, δηλαδή του βαθμού επίδρασης που έχουν ESG παράγοντες στην οικονομική απόδοση και την διαμόρφωση του επενδυτικού κινδύνου, καθώς η γνωστοποίηση πληροφοριών δύναται να επηρεάσει τις ταμειακές ροές, το κόστος κεφαλαίου, την πρόσβαση σε χρηματοδότηση και τελικά την αποτίμηση μίας επιχείρησης.

Με το πρότυπο αυτό επιχειρείται η ενίσχυση της συγκρισιμότητας διεθνώς, η μείωση της ασυμμετρίας πληροφόρησης, η ενσωμάτωση των κινδύνων βιωσιμότητας στη χρηματοοικονομική ανάλυση και η διασύνδεση των γνωστοποιήσεων ESG με τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Μέχρι σήμερα έχουν εκδοθεί δύο πρότυπα :

Το IFRS S1 –Financial related Information και το IFRS S2 – Climate-related Disclosures. Το IFRS S1 καθορίζει το γενικό πλαίσιο γνωστοποιήσεων για θέματα βιωσιμότητας που επηρεάζουν τη χρηματοοικονομική απόδοση. Περιλαμβάνει απαιτήσεις αναφορών σχετικά με: τη διακυβέρνηση βιωσιμότητας, τη στρατηγική αντιμετώπισης ESG κινδύνων και ευκαιριών, τη διαχείριση κινδύνων, τις μετρήσεις και τους στόχους.

Το IFRS S2 –εστιάζει αποκλειστικά σε κλιματικούς κινδύνους και ευκαιρίες.

Οι βασικοί δείκτες περιλαμβάνουν: Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, Ανάλυση σεναρίων, Έκθεση σε φυσικούς και μεταβατικούς κινδύνους, Κεφαλαιουχικές δαπάνες σχετικές με την ενεργειακή μετάβαση.

Η μεθοδολογία του ISSB χαρακτηρίζεται από : (α) την εστίαση στον επενδυτή καθώς η αξιολόγηση βασίζεται σε θέματα βιωσιμότητας, που μπορούν εύλογα να επηρεάσουν τις αποφάσεις επενδυτών, (β) την διασύνδεση με τις Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις, καθώς το ISSB απαιτεί διασύνδεση των ESG γνωστοποιήσεων με τις οικονομικές καταστάσεις, επιδιώκοντας ενιαία αφήγηση, (γ) την τεκμηρίωση και ανάλυση σεναρίων, μέσω ποσοτικών μετρήσεων, εκτιμήσεων κινδύνου και μακροοικονομικών και

κλιματικών σεναρίων, ενσωματώνοντας τις παραμέτρους ESG στη θεωρία αποτίμησης επιχειρήσεων και στη διαχείριση κινδύνου χαρτοφυλακίων.

Το ISSB αποτελεί προσπάθεια παγκόσμιας ενοποίησης των γνωστοποιήσεων βιωσιμότητας με έμφαση στις αναφορές στον χρηματοοικονομικό παράγοντα (IFRS Foundation, 2023a, 2023b, 2023c)⁶⁴.

5.1.3 European Sustainability Reporting Standards (ESRS)

Τα European Sustainability Reporting Standards (ESRS) υιοθετήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο της Οδηγίας για την Εταιρική Αναφορά Βιωσιμότητας (Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD, 2021) (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2022)⁶⁵. Η πρώτη δέσμη 12 ESRS εγκρίθηκε τον Ιούλιο του 2023 και τέθηκε σε εφαρμογή σταδιακά από το 2024. Αφορούσε τη δημιουργία ενός εκτεταμένου συστήματος υποχρεωτικής αναφοράς και δημοσιοποίησης ESG πληροφοριών με δεσμευτικές απαιτήσεις γνωστοποίησης βιωσιμότητας και στόχο την ενίσχυση της διαφάνειας και της συγκρισιμότητας. Η εφαρμογή των ESRS στον τραπεζικό τομέα είναι καθολική για τις συστημικές ευρωπαϊκές τράπεζες και συνδέεται άμεσα με τη διαχείριση των ESG κινδύνων και τη βιώσιμη χρηματοδότηση. Στο ελληνικό δίκαιο, ενσωματώθηκαν με τον νόμο 5164/2024 για τις εισηγμένες εταιρείες στο Χρηματιστήριο Αθηνών (Ελληνική Δημοκρατία, Γενική Γραμματεία Εμπορίου, 2024)⁶⁶.

Η σχέση μεταξύ των ESRS και του ISSB χαρακτηρίζεται από μία προοπτική σύγκλισης αλλά όχι πλήρους ταύτισης, γεγονός που αντικατοπτρίζει τη διαφορετική φιλοσοφία μεταξύ ευρωπαϊκής κανονιστικής πολιτικής και της αντίστοιχης διεθνούς προσέγγισης. Η πλέον θεμελιώδης διαφορά μεταξύ των δύο πλαισίων αφορά την αρχή της σημαντικότητας (materiality). Το ISSB επικεντρώνεται αποκλειστικά στις πληροφορίες που επηρεάζουν τη χρηματοοικονομική θέση, τις επιδόσεις και τις προοπτικές μιας επιχείρησης. Αντίθετα, τα ESRS εδράζονται στην αρχή της διπλής σημαντικότητας (double materiality), η οποία απαιτεί γνωστοποίηση πληροφοριών που αφορούν τόσο παράγοντες οικονομικής βιωσιμότητας (financial materiality) όσο και τον αντίκτυπο από πρωτοβουλίες και δραστηριότητες για το περιβάλλον και την κοινωνία (impact materiality). Η εννοιολογική αυτή προσέγγιση αντικατοπτρίζει την ευρωπαϊκή πολιτική επιλογή για μια ευρύτερη θεώρηση της εταιρικής υπευθυνότητας, που υπερβαίνει τα στενά χρηματοοικονομικά συμφέροντα και απευθύνεται σε ένα ευρύτερο φάσμα ενδιαφερομένων (Grant Thornton Greece, 2023)⁶⁷.

5.2 ESG Ratings

Τα ESG Ratings αποτελούν ποσοτικές και ποιοτικές αξιολογήσεις της επίδοσης μιας επιχείρησης ως προς τους ESG παράγοντες. Παρέχονται από εξειδικευμένους ιδιωτικούς οίκους και χρησιμοποιούνται από θεσμικούς επενδυτές, τράπεζες και διαχειριστές κεφαλαίων και χαρτοφυλακίων. Αποσκοπούν στην παροχή τυποποιημένων αξιολογήσεων που διευκολύνουν την συγκριτική αξιολόγηση εταιριών, την εκτίμηση μη χρηματοοικονομικών κινδύνων, την ενσωμάτωση ESG παραγόντων στην αποτίμηση της αξίας τους και συμβάλουν στη διαχείριση του επενδυτικού και πιστωτικού κινδύνου, στη διαμόρφωση βιώσιμων επενδυτικών προϊόντων και την ανάπτυξη νέων στρατηγικών (Berg, Kölbel, & Rigobon, 2022)⁶⁸.

Οι πιο δημοφιλείς πάροχοι σε παγκόσμια κλίμακα είναι τρεις:

Morgan Stanley Capital International, Sustainalytics και S&P Global Ratings.

5.2.1 MSCI (Morgan Stanley Capital International)

Τα MSCI ratings αποτελούν ένα σύστημα αξιολόγησης περιβαλλοντικής, κοινωνικής και Εταιρικής Διακυβέρνησης που έχει αναπτυχθεί από έναν από τους μεγαλύτερους διεθνείς χρηματοοικονομικούς οίκους την Morgan Stanley Capital International. Τα MSCI ratings χρησιμοποιούνται ευρέως από θεσμικούς επενδυτές, διαχειριστές κεφαλαίων και χρηματιστήρια για την αξιολόγηση της έκθεσης εταιρειών σε ESG κινδύνους και της ικανότητάς τους να τους διαχειρίζονται αποτελεσματικά.

Η αξιολόγηση βασίζεται κυρίως στο πώς οι ESG παράγοντες επηρεάζουν την οικονομική επίδοση μίας επιχείρησης και την ικανότητα διαχείρισης του κινδύνου που προέρχεται από αυτούς τους παράγοντες συγκριτικά με τους ανταγωνιστές της και όχι αποκλειστικά από αυτό το ίδιο το περιβαλλοντικό ή κοινωνικό αποτύπωμά τους.

Η βαθμολόγηση κυμαίνεται σε κλίμακα από AAA, AA, A, BBB, BB, B, έως CCC και είναι σχετική του κλάδου που ανήκει η αξιολογούμενη επιχείρηση (industry-relative scoring). Συνεπώς ακόμη και εταιρείες με σημαντικό περιβαλλοντικό αποτύπωμα μπορούν να λάβουν υψηλή βαθμολογία εφόσον διαχειρίζονται καλύτερα τους κινδύνους σε σχέση με τις υπόλοιπες του κλάδου. Η προσέγγιση επικεντρώνεται κυρίως στο πώς οι ESG παράγοντες επηρεάζουν την οικονομική απόδοση και τον επενδυτικό κίνδυνο, αντανακλώντας τη σχετική της θέση στον κλάδο, αξιολογεί την έκθεση σε αυτούς τους κινδύνους και, τέλος, εκτιμά τις πολιτικές, τις πρακτικές και τις επιδόσεις που σχετίζονται με τη διαχείρισή τους.

Στην περιβαλλοντική διάσταση (E) περιλαμβάνονται ζητήματα που σχετίζονται με την επίδραση στην κλιματική αλλαγή, όπως εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, ενεργειακή κατανάλωση και η διαχείριση φυσικών πόρων. Η κοινωνική διάσταση (S) εξετάζει τις εργασιακές σχέσεις, την υγεία και ασφάλεια, τα ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς και την προστασία των δεδομένων. Η διάσταση της Εταιρικής Διακυβέρνησης (G) αφορά τη δομή και ανεξαρτησία του διοικητικού συμβουλίου, τις αμοιβές των στελεχών, τα δικαιώματα των μετόχων και τις πρακτικές επιχειρηματικής ηθικής. Η τελική βαθμολογία προκύπτει από σταθμισμένο άθροισμα των επιμέρους δεικτών, επί των οποίων εφαρμόζεται συντελεστής διαφορετικής βαρύτητας ανά κλάδο, που αντανακλά τη σχετική σημασία κάθε ζητήματος (Morgan Stanley Capital International, 2024)⁶⁹.

Σημαντικό χαρακτηριστικό των MSCI ESG Ratings αποτελεί η έμφαση στη χρηματοοικονομική σημαντικότητα (financial materiality). Η χρήση τους στη χρηματοοικονομική ανάλυση και στη διαχείριση χαρτοφυλακίων αντανακλά τη διευρυνόμενη σημασία της βιωσιμότητας στο σύγχρονο επενδυτικό περιβάλλον.

5.2.2 Sustainalytics

Το σύστημα που έχει αναπτύξει η Sustainalytics βασίζεται σε προσέγγιση αποτίμησης του μη διαχειριζόμενου κινδύνου (unmanaged ESG risk).

Η μεθοδολογία της εστιάζει:

1. Στον βαθμό έκθεσης μιας εταιρείας σε ουσιώδεις ESG κινδύνους .
2. Στην ποιότητα και αποτελεσματικότητα της διαχείρισης αυτών των κινδύνων.
3. Στον υπολογισμό του υπολειπόμενου ή μη διαχειριζόμενου κινδύνου, ο οποίος αποτυπώνεται στη συνολική βαθμολογία.

Η αξιολόγηση εκφράζεται αριθμητικά σε κλίμακα από 0 και άνω (τυπικά έως 100+), όπου χαμηλότερη βαθμολογία υποδηλώνει χαμηλότερο επίπεδο μη διαχειριζόμενου ESG κινδύνου.

Οι κατηγορίες κινδύνου διακρίνονται σε: Negligible Risk, Low Risk, Medium Risk, High Risk, Severe Risk. Η προσέγγιση συνδέεται με την έννοια του financial materiality, αλλά ταυτόχρονα επιχειρεί να αποτυπώσει και τον πραγματικό βαθμό έκθεσης σε περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις, προσδίδοντας χαρακτηριστικά ποσοτικοποιημένης διαχείρισης κινδύνου.

Η πληροφόρηση βασίζεται σε:

- Δημόσια διαθέσιμες εταιρικές πληροφορίες (sustainability reports).

- Ρυθμιστικά έγγραφα.
- Ανάλυση επίμαχων περιστατικών (π.χ. περιβαλλοντικά ατυχήματα, παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων).
- Κλαδικά μοντέλα κινδύνου.

Οι αξιολογήσεις της Sustainalytics προσαρμόζονται ανά κλάδο και βασίζονται στη μέτρηση του μη διαχειριζόμενου ESG κινδύνου, γεγονός που τις καθιστά ιδιαίτερα χρήσιμες για επενδυτές που εστιάζουν στη διαχείριση κινδύνου και στην μακροπρόθεσμη χρηματοοικονομική σταθερότητα (Morningstar, Inc., 2016)⁷⁰.

5.2.3 S&P Global Ratings

Η S&P Global Ratings δεν αξιολογεί αποκλειστικά βάσει των ESG κριτηρίων. Οι ESG παράγοντες αξιολογούνται ως μέρος της χρηματοοικονομικής ανάλυσης (financial materiality). Περιβαλλοντικοί, κοινωνικοί ή διακυβερνητικοί κίνδυνοι δύνανται να επηρεάσουν την ικανότητα αποπληρωμής υποχρεώσεων, τη σταθερότητα ταμειακών ροών, τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα ενός επιχειρηματικού μοντέλου. Η μεθοδολογία οργανώνεται γύρω από δύο βασικές διαστάσεις: το Business Risk Profile και το Financial Risk Profile, όπου οι ESG παράγοντες ενσωματώνονται εφόσον θεωρούνται ουσιώδεις για την πιστοληπτική ικανότητα. Οι βαθμολογίες αποδίδονται σε κλίμακα 0–100, όπου υψηλότερη βαθμολογία υποδηλώνει καλύτερη επίδοση ως προς τα κριτήρια ESG. Η προσέγγιση αυτή διαφοροποιείται από εξειδικευμένους ESG rating providers (π.χ. MSCI, Sustainalytics), καθώς εστιάζει στη σύνδεση ESG και πιστωτικού κινδύνου και όχι στη συνολική ESG επίδοση. Τα ESG Ratings και οι σχετικές αξιολογήσεις της S&P Global διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση επενδυτικών στρατηγικών, στην αξιολόγηση κρατικού και εταιρικού κινδύνου και στη σύνδεση βιωσιμότητας και κόστους χρηματοδότησης.

Η ιδιαίτερη έμφαση στις χρηματοοικονομικές επιπτώσεις διαφοροποιεί την προσέγγιση της S&P Global από άλλους παρόχους ESG αξιολογήσεων και την τοποθετεί στο επίκεντρο της συζήτησης για την σύγκλιση μεταξύ ESG και παραδοσιακής πιστοληπτικής ανάλυσης (S&P Global Ratings, 2021)⁷¹.

5.2.4 Οι δείκτες αξιολόγησης ESG ελληνικών συστημικών τραπεζών

Οι ελληνικές συστημικές τράπεζες συμπεριλαμβάνουν στις ετήσιες εκθέσεις τους για τη Χρηματοοικονομική Πληροφόρηση και τη Βιωσιμότητα τις αξιολογήσεις που λαμβάνουν από οχτώ διεθνείς φορείς. Εκτός των MSCI και Sustainalytics που έχουν ήδη

παρουσιαστεί, κατά κανόνα συμπεριλαμβάνονται:

1) Carbon Disclosure Project (CDP), διεθνής οργανισμός αξιολόγησης

περιβαλλοντικών επιδόσεων η μεθοδολογία του οποίου βασίζεται στη συλλογή και αξιολόγηση στοιχείων που αφορούν:

εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, διαχείριση κλιματικών κινδύνων, στρατηγικές επίτευξης μηδενικών εκπομπών άνθρακα, και πολιτικές περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Η κλίμακα αξιολόγησης διαμορφώνεται ως εξής: $D \rightarrow C \rightarrow B \rightarrow A$ (η καλύτερη) — με το A-List να αποτελεί την κορυφαία διάκριση, για την επίτευξη του οποίου πρέπει να εκπληρώνονται βασικά κριτήρια που περιλαμβάνουν ένα δημοσιοποιημένο, αξιόπιστο σχέδιο μετάβασης ευθυγραμμισμένο με τους στόχους της διατήρησης της παγκόσμιας ανόδου θερμοκρασίας μέχρι $1,5^{\circ}\text{C}$,

2) Institutional Shareholder Services (ISS ESG), μεθοδολογία μέτρησης

ολοκληρωμένης ESG απόδοσης με έμφαση στη βιωσιμότητα σε όλη την αλυσίδα δραστηριότητας. Η κλίμακα κυμαίνεται από A+ (άριστη) έως D- (κακή), ενώ οι αριθμητικές βαθμολογίες κυμαίνονται από 1 έως 4. Η κατάσταση "Prime" απονέμεται σε ηγέτες κλάδου που ανταποκρίνονται σε απαιτητικές προσδοκίες απόδοσης,

3) ESG Disclosure Score, σύστημα αξιολόγησης που μετράει το επίπεδο διαφάνειας και γνωστοποίησης των περιβαλλοντικών, κοινωνικών και Εταιρικής Διακυβέρνησης πρακτικών. Οι βαθμολογίες κυμαίνονται σε κλίμακα 0-100,

4) FTSE4Good Index Series, σειρά δεικτών που αξιολογεί την εταιρική απόδοση βιωσιμότητας χρησιμοποιώντας τη συνολική βαθμολογία σε πάνω από 300 δείκτες ESG απόδοσης (IRIS Carbon, 2025)⁷²,

5) FT/Statista Climate Leaders, μετράει την μείωση εντάσεως εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου ανά μονάδα εσόδων (Statista, 2025)⁷³ και

6) ATHEX ESG Index, που μετράει την ESG επίδοση εισηγμένων εταιρειών στο Χρηματιστήριο Αθηνών με βάση τα διεθνή ESG standards με σκοπό την ενίσχυση της διαφάνειας στην ελληνική αγορά, τη διευκόλυνση sustainable investing και στην ανάδειξη τραπεζών με ώριμες πρακτικές βιωσιμότητας που βελτιώνουν την θεσμική τους αξιοπιστία (ATHEX, 2025)⁷⁴.

5.2.5 Χρησιμότητα ESG Ratings

Η συμβολή των ESG δεικτών έγκειται στη μείωση της ασυμμετρίας πληροφόρησης μεταξύ επιχειρήσεων και επενδυτών. Αποτελούν δείκτες που αξιολογούν τους

μακροπρόθεσμους κινδύνους, το βαθμό έκθεσης σε ρυθμιστικούς ή κλιματικούς κινδύνους και την ποιότητα Εταιρικής Διακυβέρνησης. Οι υψηλότερες ESG αξιολογήσεις συσχετίζονται από την αγορά αλλά και τα υπόλοιπα ενδιαφερόμενα μέρη με χαμηλότερο κόστος κεφαλαίου και κατά συνέπεια με μεγαλύτερη ανθεκτικότητα σε περιόδους κρίσης. Αποτέλεσμα των παραπάνω χαρακτηριστικών και της σημαντικότητας τους είναι η δημιουργία επενδυτικών προϊόντων (Exchange Traded Fund -ETFs) που περιλαμβάνουν χαρτοφυλάκια περιουσιακών στοιχείων (μετοχές, ομόλογα, εμπορεύματα, δείκτες κ.ά.) με κοινό χαρακτηριστικό την υψηλή ESG βαθμολογία.

Η κριτική επικεντρώνεται σε τρία σημεία :

(i) στο γεγονός ότι τα ESG Ratings δεν μετρούν τον πραγματικό αντίκτυπο της λειτουργίας των επιχειρήσεων στο περιβάλλον και την κοινωνία, αλλά κυρίως τον χρηματοοικονομικό κίνδυνο που δημιουργούν τα θέματα ESG στην ίδια την εταιρεία, (ii) στη χαμηλή συσχέτιση μεταξύ αξιολογήσεων διαφορετικών παρόχων γεγονός που υπονομεύει τη συγκρισιμότητα και την αξιοπιστία τους και (iii) στο γεγονός ότι το σύστημα αξιολόγησης λειτουργεί με σχετικές κατατάξεις εντός συγκεκριμένου κλάδου δραστηριοποίησης και όχι με απόλυτα επιστημονικά όρια (π.χ. διεθνή όρια, carbon budgets) ως προς το αποτύπωμα που προκαλούν με αποτέλεσμα εταιρείες που εξακολουθούν να προκαλούν σημαντικές περιβαλλοντικές βλάβες να λαμβάνουν υψηλή ESG βαθμολογία (παρότι επιβλαβείς), λόγω καλύτερης θέσης σε σχέση με τις υπόλοιπες ομοειδείς επιχειρήσεις του ίδιου κλάδου (Berg, Koelbel, & Rigobon, 2022)⁶⁸ (Sukhdev, 2023)⁷⁵.

5.3 Η σχέση τραπεζικών επιδόσεων και ESG κριτηρίων

Η διεθνής ακαδημαϊκή βιβλιογραφία έχει τεκμηριώσει εκτενώς τη σχέση μεταξύ ESG κριτηρίων και χρηματοοικονομικής λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων, δεδομένου ότι δεν πρόκειται για μεμονωμένες εξωγενείς δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, αλλά για παράγοντες στρατηγικής σημασίας που δύνανται να επηρεάσουν τη χρηματοοικονομική απόδοση, το κόστος κεφαλαίου, την ποιότητα ενεργητικού, την αντίληψη κινδύνου και τη σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ τραπεζών και ενδιαφερόμενων μερών. Στον τραπεζικό τομέα, η σύνδεση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία, διότι οι τράπεζες λειτουργούν ταυτόχρονα ως επιχειρήσεις, χρηματοπιστωτικοί διαμεσολαβητές και φορείς μετάδοσης κινδύνου στο σύνολο της οικονομίας.

5.3.1 Θεωρητικό Πλαίσιο και Εμπειρικά Ευρήματα

Η ακόλουθη βιβλιογραφική επισκόπηση επιδιώκει αφενός να αποτυπώσει την κατάσταση της διεθνούς εμπειρικής βιβλιογραφίας σε έξι θεματικά πεδία που σχετίζονται με την λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων και αφετέρου να αναδείξει τη θεωρητική και εμπειρική τεκμηρίωση των ερευνητικών ερωτημάτων και υποθέσεων που διατυπώνονται στην παρούσα διπλωματική εργασία.

Η επισκόπηση ακολουθεί τις αρχές της συστηματικής ανασκόπησης βιβλιογραφίας κατά PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses), εστιάζοντας σε 18 εμπειρικές μελέτες δημοσιευμένες σε peer-reviewed ακαδημαϊκά περιοδικά κατά την περίοδο 2006–2023, με κριτήρια επιλογής: (α) την ύπαρξη ποσοτικής ή ποιοτικής εμπειρικής ανάλυσης, (β) τη ρητή αναφορά σε ESG, CSR ή κριτήρια βιωσιμότητας- αειφορίας, (γ) τη χρηματοοικονομική μεταβλητή απόδοσης ή κινδύνου, και (δ) την παγκόσμια απήχηση βάσει αριθμού ετεροαναφορών (>500 κατά Google Scholar). Για κάθε μελέτη αξιολογείται η άμεση σχέση της με το αντικείμενο, τη μεθοδολογία και τα ευρήματα της παρούσας εργασίας.

Οι θεματικές ενότητες καλύπτουν: (1) ESG και τραπεζική απόδοση, (2) ESG και κόστος κεφαλαίου, (3) ESG και διαχείριση κινδύνου, (4) ESG και εμπιστοσύνη πελατών, (5) ESGwashing στον τραπεζικό τομέα, και (6) ESG αναφορές και πειθαρχία της αγοράς. (1) Η σχέση μεταξύ ESG και δεικτών κερδοφορίας (ROE, ROA) αποτελεί το πλέον εκτεταμένο ερευνητικό πεδίο στη βιβλιογραφία. Το θεωρητικό υπόβαθρο θεμελιώνεται στη Stakeholder Theory (Freeman, 1984)⁴⁰ στην οποία διατυπώνεται η πρόβλεψη ότι η ενσωμάτωση ESG κριτηρίων στη στρατηγική αποτελεί πηγή ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και μακροχρόνιας κερδοφορίας.

Η μεγαλύτερη δευτερογενής έρευνα στον τομέα, των Friede, G., Busch, T., & Bassen, A. (2015)⁷⁶, η οποία συνέθεσε περισσότερες από 2.200 εμπειρικές μελέτες, κατέληξε ότι σε ποσοστό άνω του 90% η σχέση ESG–χρηματοοικονομικής απόδοσης είναι ουδέτερη ή θετική, με τα μακροχρόνια αποτελέσματα να είναι ισχυρότερα από τα βραχυπρόθεσμα. Η μελέτη αυτή αποτελεί το θεμελιώδες εμπειρικό υπόβαθρο για την ύπαρξη επιχειρηματικού ενδιαφέροντος στον τομέα της βιώσιμης ανάπτυξης.

Σε επίπεδο τραπεζικού τομέα ειδικότερα, οι Birindelli, G., Dell'Atti, S., Iannuzzi, A. P., & Savioli, M (2019)⁷⁷, εξετάζοντας δείγμα 105 ευρωπαϊκών τραπεζών κατά την περίοδο 2007–2015, αποδεικνύουν ότι η εταιρική διακυβέρνηση (πυλώνας G) επηρεάζει στατιστικά σημαντικά τους δείκτες ROA και ROE, ενώ η περιβαλλοντική διάσταση

(πυλώνας Ε) εμφανίζει ασθενέστερη επίδραση βραχυπρόθεσμα. Τα ευρήματα αυτά υποδηλώνουν ότι ο αντίκτυπος των επιμέρους ESG πυλώνων δεν είναι ομοιογενής και χρειάζεται διαφοροποιημένη ανάλυση.

Ενδιαφέρον εύρημα προσφέρουν οι Cornett, Erhemjamts & Tehranian (2016)⁷⁸, οι οποίοι διαπιστώνουν ότι τράπεζες υψηλού ESG score εμφανίζουν υψηλότερο ROA (θετική συσχέτιση) και χαμηλότερα NPLs (αρνητική συσχέτιση). Η ύπαρξη συνεργειών μεταξύ πυλώνων S και G υποστηρίζει μια συνολική προσέγγιση υλοποίησης ESG.

(2) Η θεωρητική θεμελίωση της σχέσης ESG–κόστος κεφαλαίου εδράζεται στη signaling theory και στη information asymmetry theory: υψηλές ESG επιδόσεις λειτουργούν ως αξιόπιστο σήμα προς επενδυτές και αναλυτές, μειώνοντας την αντιλαμβανόμενη αβεβαιότητα και, κατ' επέκταση, την απαιτούμενη απόδοση κεφαλαίου (Jensen & Meckling, 1976)³⁴.

Η σημαντική μελέτη των El Ghouli, S., Guedhami, O., Kwok, C. C. Y., & Mishra, D. R. (2011)⁷⁹, βασισμένη σε δείγμα 2.809 αμερικανικών εταιρειών για την περίοδο 1992–2007, απέδειξε εμπειρικά ότι οι εταιρείες με υψηλό ESG score εμφανίζουν στατιστικά σημαντικά χαμηλότερο κόστος ιδίων κεφαλαίων. Το εύρημα αυτό είναι ισχυρό ακόμα και μετά τον έλεγχο για παραδοσιακούς χρηματοοικονομικούς παράγοντες, υποδηλώνοντας ότι το ESG αποτελεί αυτόνομο παράγοντα τιμολόγησης κινδύνου.

Σε ευρωπαϊκό τραπεζικό πλαίσιο επιβεβαιώνεται ότι θεσμικοί επενδυτές αξιολογούν τα ESG scores ως έγκυρους δείκτες χρηματοοικονομικής σταθερότητας και προβλεψιμότητας κέρδους, συμπεριλαμβάνοντάς τους ρητά στα μοντέλα αποτίμησής τους. Αυτό μεταφράζεται σε χαμηλότερο κόστος ιδίων κεφαλαίων για τράπεζες με ισχυρή ESG επίδοση, ενισχύοντας τη χρηματοοικονομική τους ευελιξία.

Η μελέτη των Goss, A., & Roberts, G. S. (2011)⁸⁰ επεκτείνει την ανάλυση στο κόστος τραπεζικού δανεισμού, αποδεικνύοντας ότι εταιρείες χαμηλής CSR επίδοσης πληρώνουν premium 7 έως 18 μονάδες βάσης στα κοινοπρακτικά δάνεια. Η εύρεση αυτή έχει διπλή σημασία: αφενός για τις τράπεζες ως δανειολήπτες και αφετέρου για τη διαμόρφωση της πολιτικής πιστοδοτήσεων προς ESG-αναξιόπιστους αντισυμβαλλομένους.

(3) Ο πιστωτικός κίνδυνος αποτελεί τον κεντρικό άξονα ρίσκου στον τραπεζικό τομέα. Η βιβλιογραφία υποστηρίζει ότι η ενσωμάτωση ESG κριτηρίων στις διαδικασίες αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας και διαχείρισης χαρτοφυλακίου λειτουργεί ως αποτελεσματικό εργαλείο μείωσης του πιστωτικού κινδύνου.

Οι Cornett, M. M., Erhemjamts, O., & Tehranian, H. (2016)⁷⁸, εξετάζοντας δείγμα 100 μεγάλων αμερικανικών τραπεζών, τεκμηρίωσαν αρνητική και στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ ESG score και πιστωτικού κινδύνου. Τράπεζες με ισχυρές ESG πρακτικές εμφάνισαν καλύτερο ROA και χαμηλότερα επίπεδα μη-εξυπηρετούμενων δανείων, υποδηλώνοντας ότι η ESG ευαισθησία συμβάλλει στην επιλογή πιο ποιοτικών δανειοληπτών.

Από τη σκοπιά της διαχείρισης κινδύνου, οι Attig, N., El Ghouli, S., Guedhami, O., & Suh, J. (2013)⁸² απέδειξαν ότι υψηλό ESG score συνδέεται με χαμηλότερο συστηματικό κίνδυνο (beta), ενισχύοντας την εμπειρική τεκμηρίωση ότι η ESG επίδοση αποτελεί μια μορφή «ασφάλισης» έναντι χρηματοοικονομικών ακραίων γεγονότων. Ο μηχανισμός λειτουργεί κυρίως μέσω της ισχυρότερης εταιρικής διακυβέρνησης, η οποία μειώνει τα κόστη αντιπροσώπευσης και την πιθανότητα ανεξέλεγκτης ανάληψης κινδύνου.

Τα NPLs αποτελούν κρίσιμο δείκτη ποιότητας δανειακού χαρτοφυλακίου, ιδιαίτερης σημασίας για τα ευρωπαϊκά τραπεζικά συστήματα που επλήγησαν από τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008–2009 και στην περίπτωση της Ελλάδας, από μια εκτεταμένη περίοδο οικονομικής ύφεσης (2010–2018). Η διασύνδεση ESG–NPLs έχει τεκμηριωθεί μέσω δύο βασικών διαύλων επίδρασης.

Ο πρώτος δίαυλος αφορά την επιλογή δανειοληπτών. Τράπεζες που ενσωματώνουν ESG κριτήρια στις πιστοδοτικές διαδικασίες τείνουν να εξαιρούν από το χαρτοφυλάκιό τους εταιρείες υψηλού περιβαλλοντικού ή κοινωνικού κινδύνου, μειώνοντας την πιθανότητα αθέτησης υποχρεώσεων (Cornett, M. M., Erhemjamts, O., & Tehranian, H. 2016)⁷⁸. Ο δεύτερος δίαυλος αφορά την ισχυρή ESG φήμη της τράπεζας, η οποία ενισχύει την εταιρική σχέση με τους δανειολήπτες, προωθώντας ανοιχτή επικοινωνία και έγκαιρη αναδιάρθρωση προβληματικών δανείων (Gangi, F., Meles, A., D'Angelo, E., & Daniele, L. M. 2019)⁸³.

Επιπλέον, οι Lins, K. V., Servaes, H., & Tamayo, A. (2017)⁸⁴ απέδειξαν ότι κατά την περίοδο της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008–2009, τράπεζες με υψηλή κοινωνική παρουσία και προσφορά (social capital) εμφάνισαν αισθητά μικρότερες απώλειες αξίας, υποστηρίζοντας ότι οι παράγοντες ESG λειτουργούν ως ασπίδα προστασίας σε περιόδους συστηματικών κρίσεων.

(4) Η Stakeholder Theory (Freeman, 1984)⁴⁰ αποτελεί το κεντρικό θεωρητικό πλαίσιο για την ανάλυση της σχέσης ESG–εμπιστοσύνης. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, η δημιουργία μακροχρόνιας αξίας απαιτεί ισόρροπη ικανοποίηση των αιτημάτων πολλαπλών ομάδων

εμπλεκόμενων μερών: μετόχων, πελατών, εργαζομένων, ρυθμιστικών αρχών, τοπικών κοινοτήτων και αγοράς κεφαλαίων.

Οι Luo, X., & Bhattacharya, C. B. (2006)⁸⁶ απέδειξαν μέσω του μοντέλου SEM (Structural Equation Model) ότι η CSR/ESG επίδοση βελτιώνει την ικανοποίηση πελατών μέσω του διαμεσολαβητικού ρόλου της εταιρικής φήμης. Η αλυσίδα ESG → φήμη → εμπιστοσύνη → χρηματοοικονομική απόδοση αποτελεί σήμερα εδραιωμένο θεωρητικό μοντέλο.

Σε τραπεζικό πλαίσιο, Pérez, A., & Rodríguez del Bosque, I. (2015)⁸⁸ τεκμηρίωσαν ότι η αντίληψη ESG από πελάτες συνδέεται άμεσα με ικανοποίηση, εμπιστοσύνη και πρόθεση παραμονής, ενώ οι Poolthong, Y., & Mandhachitara, R. (2009)⁸⁷ επιβεβαίωσαν τα ευρήματα σε αναδυόμενη αγορά (Ταϊλάνδη), διευρύνοντας τη γεωγραφική γενίκευση των αποτελεσμάτων. Η εμπιστοσύνη καταθετών επηρεάζει άμεσα τη σταθερότητα της καταθετικής βάσης και εμμέσως τη ρευστότητα και το κόστος χρηματοδότησης της τράπεζας.

Η σχέση ESG–εμπιστοσύνης αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα σε περιόδους κρίσης εμπιστοσύνης στο τραπεζικό σύστημα. Οι Lins, K. V., Servaes, H., & Tamayo, A. (2017)⁸⁴ έδειξαν ότι τράπεζες με υψηλό κοινωνικό κεφάλαιο αντιμετώπισαν σημαντικά μικρότερη απόσυρση καταθέσεων κατά την κρίση του 2008–2009, αποδεικνύοντας ότι η αυθεντική ESG δέσμευση λειτουργεί ως μηχανισμός διατήρησης εμπιστοσύνης σε ακραίες συνθήκες.

(5) Ο όρος «ESGwashing» ή «greenwashing» αναφέρεται στη στρατηγική παρουσίαση μιας επιχείρησης ως περισσότερο ESG-συμβατής απ' ό,τι πραγματικά είναι, μέσω επιλεκτικής γνωστοποίησης, αυθαίρετων δηλώσεων και παραπλανητικών μηνυμάτων. Στον τραπεζικό τομέα το φαινόμενο έχει ιδιαίτερη σημασία, δεδομένης της κεντρικής ρυθμιστικής θέσης των τραπεζών ως «φορέων χρηματοδότησης βιώσιμης μετάβασης».

Οι Grewal, J., Riedl, E. J., & Serafeim, G. (2015)⁹¹ αποκάλυψαν μέσω ανάλυσης εκθέσεων βιωσιμότητας σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ δηλωμένων ESG δεσμεύσεων και πραγματικών επιχειρηματικών πρακτικών. Το φαινόμενο είναι ιδιαίτερα έντονο σε κλάδους υψηλής έκθεσης σε περιβαλλοντικές ανησυχίες, συμπεριλαμβανομένου του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Η απουσία τυποποιημένων και επαληθεύσιμων ESG μετρήσεων, όπως τεκμηριώνουν οι Boffo, R., & Patalano, R. (2020)⁹⁰, δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες για επιλεκτικές δημοσιοποιήσεις: οι τράπεζες προτιμούν να δημοσιοποιούν θετικά στοιχεία,

αποφεύγοντας αρνητικές πληροφορίες που θα αλλοίωναν την εικόνα τους έναντι επενδυτών και ελεγκτικών φορέων.

Οι Marquis, C., Toffel, M. W., & Zhou, Y. (2016)⁸⁹ αναδεικνύουν ότι το ESGwashing προκαλείται συστηματικά από την ελλιπή εσωτερική διακυβέρνηση και την ασυνέπεια μεταξύ ανακοινωθέντων και πρακτικών. Η αγορά αντιδρά αρνητικά όταν οι αποκλίσεις αποκαλύπτονται, δημιουργώντας μια αντίστροφη δυναμική: τράπεζες που υιοθετούν ESGwashing πρακτικές για βραχυπρόθεσμα οφέλη αντιμετωπίζουν μακροπρόθεσμα υψηλότερο κίνδυνο φήμης και κόστος κεφαλαίου.

(6) Η γνωστοποίηση ESG πληροφοριών αποτελεί τον κρίσιμο σύνδεσμο μεταξύ πραγματικών ESG πρακτικών και χρηματοοικονομικής αγοράς. Η πειθαρχία της αγοράς μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά μόνο εφόσον η πληροφόρηση είναι πλήρης, αξιόπιστη και συγκρίσιμη. Η υποχρεωτική ESG γνωστοποίηση βελτιώνει τις χρηματοοικονομικές αποδόσεις και μειώνει την ασυμμετρία πληροφόρησης μεταξύ διοίκησης και επενδυτών, γεγονός που οδήγησε στη θέσπιση της EU Corporate Sustainability Reporting Directive.

Οι έρευνες που διενεργήθηκαν μέσω ανάλυσης περιεχομένου (content analysis) των εκθέσεων των ευρωπαϊκών τραπεζών, κατέδειξαν ότι η ποιότητα ESG αναφορών παραμένει ανομοιογενής και σε πολλές περιπτώσεις επιφανειακή. Οι τράπεζες τείνουν να υπερτονίζουν θετικά αποτελέσματα και να αποσιωπούν ουσιαστικούς κινδύνους, υπονομεύοντας τη λειτουργία της πειθαρχίας της αγοράς.

Οι Delis, M. D., de Greiff, K., & Ongena, S. (2023)⁹² εξετάζοντας διεθνές δείγμα τραπεζών, τεκμηρίωσαν ότι η αγορά «ανταμείβει» τράπεζες με υψηλή ESG διαφάνεια μέσω χαμηλότερων credit spreads, ιδίως μετά από ρυθμιστικές αλλαγές που αυξάνουν τη σημασία και την αξιοπιστία των γνωστοποιήσεων.

Οι Vitolla, F., Raimo, N., & Rubino, M. (2019)⁹³ τεκμηρίωσαν ότι η υιοθέτηση ολοκληρωμένης αναφοράς (Integrated Reporting) μειώνει την ασυμμετρία πληροφόρησης και αυξάνει τη χρηματιστηριακή αξία, ενισχύοντας το επιχείρημα υπέρ ολοκληρωμένων ESG reporting πλαισίων.

Στον Πίνακα 2 που ακολουθεί κατανέμονται τα αποτελέσματα 18 εμπειρικών μελετών υψηλής ακαδημαϊκής απήχησης στις παραπάνω έξι θεματικές ενότητες. Η στήλη «Σχέση με την Παρούσα Εργασία» περιλαμβάνει την αντιστοίχιση των ευρημάτων κάθε μελέτης με συγκεκριμένα κεφάλαια, ενότητες ή ερωτήματα της εργασίας.

Πίνακας 2 – Βιβλιογραφική επισκόπηση: ESG κριτήρια–bank performance nexus

Συγγραφείς / Πηγή	Πεδίο	Μεθοδολογία	Κύρια Ευρήματα	Σχέση με την Παρούσα Εργασία
Friede, Busch & Bassen (2015) Journal of Sustainable Finance & Investment	<i>ESG & Τραπεζική Απόδοση</i>	Δευτερογενής ανάλυση >2.200 εμπειρικών μελετών (1970–2015)	Σε ποσοστό >90% των μελετών η σχέση ESG– χρηματοοικονομικής απόδοσης είναι θετική ή ουδέτερη. Τα μακροπρόθεσμα αποτελέσματα είναι σταθερά ισχυρότερα των βραχυπρόθεσμων. Ο πυλώνας G εμφανίζει ισχυρότερη και πιο σταθερή επίδραση έναντι E και S.	Αποτελεί το θεμελιώδες εμπειρικό υπόβαθρο για την τεκμηρίωση της σημασίας των ESG παραγόντων στο τραπεζικό σύστημα. Σχετίζεται άμεσα με τα ευρήματα της παρούσας εργασίας για τη σημασία της εταιρικής διακυβέρνησης (G) στην ενίσχυση της αξιοπιστίας των ελληνικών συστημικών τραπεζών (Κεφ. 6.1.4, Κεφ. 6.2.4, Κεφ. 6.3.4, Κεφ. 6.4.4, Κεφ. 7.2.4 & Κεφ. 7.2.6)
Birindelli, Dell'Atti, Iannuzzi & Savioli (2019) Sustainability	<i>ESG & Τραπεζική Απόδοση</i>	Μέθοδος των σταθερών επιδράσεων (Fixed Effects Panel Data Model). Ανάλυση πολλαπλών δεδομένων, 105 ευρωπαϊκών τραπεζών για το διάστημα 2007–2015 διατηρώντας διαχρονικά σταθερά τα μη παρατηρήσιμα χαρακτηριστικά για κάθε τράπεζα (όπως η χώρα δραστηριοποίησης,	Ο πυλώνας G επηρεάζει στατιστικά σημαντικά ROA και ROE. Ο πυλώνας E εμφανίζει βραχυπρόθεσμα ασθενέστερη επίδραση. Οι πυλώνες ESG δεν έχουν ομοιογενή αντίκτυπο στην κερδοφορία.	Αναδεικνύει ότι η ανάλυση ESG πρέπει να διενεργείται ξεχωριστά ανά πυλώνα — εύρημα που συνάδει με την ξεχωριστή αξιολόγηση E, S, G για κάθε ελληνική συστημική τράπεζα (Κεφ. 6).

Συγγραφείς / Πηγή	Πεδίο	Μεθοδολογία	Κύρια Ευρήματα	Σχέση με την Παρούσα Εργασία
		η ιστορία, η εταιρική κουλτούρα)		
Cornett, Erhemjamts & Tehranian (2016) Journal of Banking & Finance	<i>ESG & Τραπεζική Απόδοση / NPLs</i>	Μέθοδος γραμμικής παλινδρόμησης σταθερών επιδράσεων (Fixed Effects) 100 μεγάλες αμερικανικές τράπεζες 2000–2014	Τράπεζες υψηλού ESG score εμφανίζουν υψηλότερο ROA και χαμηλότερα NPLs. Αρνητική και σημαντική συσχέτιση ESG–πιστωτικού κινδύνου. Αποτέλεσμα ισχυρό ακόμα και κατά την κρίση 2008–2010.	Ιδιαίτερα σημαντικό για την ελληνική περίπτωση. Ο περιορισμός των NPLs αποτελεί κρίσιμη προτεραιότητα για τις τέσσερις ελληνικές συστημικές τράπεζες μετά τη δεκαετία κρίσης (2010–2018). Τεκμηριώνει τον δυνητικό ρόλο ESG ως μηχανισμού ποιοτικής αναβάθμισης χαρτοφυλακίου (Κεφ. 4, Κεφ. 6, Κεφ. 7.2.6).
El Ghouli, Guedhami, Kwok & Mishra (2011) Journal of Banking & Finance	<i>ESG & Κόστος Κεφαλαίου</i>	Μέθοδος γραμμικής παλινδρόμησης 2.809 αμερικανικές εταιρείες 1992–2007	Εταιρείες υψηλού ESG score εμφανίζουν στατιστικά σημαντικά χαμηλότερο κόστος ιδίων κεφαλαίων. Ισχυρότερη επίδραση για τις περιβαλλοντικές πρακτικές.	Βασική αναφορά για τη σχέση ESG–κόστους κεφαλαίου. Σχετίζεται με το χαμηλότερο κόστος επενδυτικών κεφαλαίων που απολαμβάνουν οι ελληνικές τράπεζες που εκδίδουν green bonds (π.χ. Eurobank, Πειραιώς) Κεφ. 6.
Goss & Roberts (2011) Journal of Banking & Finance	<i>ESG & Κόστος Κεφαλαίου / Funding Cost</i>	Μέθοδος γραμμικής παλινδρόμησης 3.996 κοινοπρακτικά δάνεια ΗΠΑ	Εταιρείες χαμηλού CSR πληρώνουν premium 7–18 μονάδες βάσης στα τραπεζικά δάνεια. Η επίδραση ισχυροποιείται για επιχειρήσεις με	Αποδεικνύει ότι οι τράπεζες ενσωματώνουν ESG στην τιμολόγηση δανείων — ευθεία σύνδεση με τα

Συγγραφείς / Πηγή	Πεδίο	Μεθοδολογία	Κύρια Ευρήματα	Σχέση με την Παρούσα Εργασία
			υψηλή μόχλευση. Οι τράπεζες «ανταμείβουν» CSR επιδόσεις μέσω τιμολόγησης.	κριτήρια αξιολόγησης των ελληνικών τραπεζών κατά τη χορήγηση βιώσιμων χρηματοδοτήσεων (Κεφ. 6.1–6.4).
Flammer (2021) Journal of Financial Economics	<i>ESG & Κόστος Κεφαλαίου / Disclosures</i>	Difference-in-Differences (DID) Διεθνές δείγμα με αντιπαραβολή ομάδων εταιρειών που εκδίδουν και που δεν εκδίδουν green bonds	Έκδοση green bonds βελτιώνει χρηματοοικονομικές αποδόσεις και μειώνει ασυμμετρία πληροφόρησης. Εταιρείες που εκδίδουν green bonds εμφανίζουν μετέπειτα βελτιωμένη περιβαλλοντική επίδοση	Άμεση σχέση με τις εκδόσεις green bonds Eurobank, Alpha Bank, Πειραιώς και ΕΤΕ που τεκμηριώνονται στα Κεφ. 6.1–6.4. Τεκμηριώνει επίσης ότι η CSRD (Κεφ. 4.6.1) βελτιώνει την πειθαρχία της αγοράς.
Attig, El Ghouli, Guedhami & Suh (2013) Journal of Business Ethics	<i>ESG & Διαχείριση Κινδύνου</i>	Panel data Διεθνές δείγμα εταιρειών με πολλαπλές λήψεις σε διαφορετικές χρονικές περιόδους.	Υψηλό ESG score συνδέεται με χαμηλότερο συστηματικό κίνδυνο (beta). Η ισχυρή διακυβέρνηση μειώνει agency costs και πιθανότητα ανεξέλεγκτης ανάληψης ρίσκων.	Σχετίζεται με τη Θεωρία Αντιπροσώπευσης (Κεφ. 4.3.2) και με τον ρόλο εταιρικής διακυβέρνησης των ελληνικών τραπεζών στη διαχείριση κινδύνου μετά την κρίση.
Gangi, Meles, D'Angelo & Daniele (2018) Corporate Social Responsibility & Environmental Management	<i>ESG & Διαχείριση Κινδύνου / NPLs</i>	Panel Fixed Effects Ευρωπαϊκές τράπεζες 2007–2017	Κοινωνικές πρακτικές (S) μειώνουν πιστωτικό κίνδυνο τραπεζών. Περιβαλλοντικές (E) επηρεάζουν θετικά ποιότητα δανειακού χαρτοφυλακίου. Αποτέλεσμα ισχυρό για ευρωπαϊκό τραπεζικό πλαίσιο.	Τεκμηριώνει ότι η ενσωμάτωση ESG στην πιστοδοτική διαδικασία (Κεφ. 6.5.1) μπορεί να μειώσει τα NPLs.

Συγγραφείς / Πηγή	Πεδίο	Μεθοδολογία	Κύρια Ευρήματα	Σχέση με την Παρούσα Εργασία
Lins, Servaes & Tamayo (2017) Journal of Finance	<i>ESG & Διαχείριση Κινδύνου / Εμπιστοσύνη</i>	Διεθνές δείγμα τραπεζών και εταιρειών Κρίση 2008–2009	Εταιρείες με υψηλό κοινωνικό κεφάλαιο (S) εμφάνισαν υψηλότερες αποδόσεις κατά την κρίση. Η εμπιστοσύνη των stakeholders πηγάζει από την πεποίθηση ότι η αυθεντική ESG δέσμευση και CSR παρέχει προστασία σε περιπτώσεις κρίσεων.	Πολύ σχετικό για τις ελληνικές τράπεζες που πέρασαν από σοβαρή κρίση εμπιστοσύνης (2010–2018). Τεκμηριώνει τη λογική της παρούσας εργασίας ότι η αυθεντική ESG δέσμευση ενισχύει τη σχέση εμπιστοσύνης με stakeholders (Κεφ. 4.3.4, 6.5.2).
Ashwin Kumar, Smith, Badis, Wang, Ambrosy & Tavares (2016) Journal of Sustainable Finance & Investment	<i>ESG & Διαχείριση Κινδύνου</i>	Volatility analysis Σύγκριση ESG vs. conventional portfolios	Χαρτοφυλάκια υψηλής ESG επίδοσης εμφανίζουν περίπου 20% χαμηλότερες διακυμάνσεις. Αποτέλεσμα που ενισχύεται σε περιόδους οικονομικών κρίσεων και αναταραχής.	Τεκμηριώνει τη χρήση ESG ως αμυντικής στρατηγικής για τις ελληνικές τράπεζες, στο πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων που αναλύεται στο Κεφ. 4.5
Luo & Bhattacharya (2006) Journal of Marketing	<i>ESG & Εμπιστοσύνη Πελατών</i>	Μέθοδος πολυμεταβλητής στατιστικής ανάλυσης με ταυτόχρονη εκτίμηση πολλαπλών σχέσεων (Structural Equation Model-SEM) Δείγμα καταναλωτών ΗΠΑ	Η CSR και η εφαρμογή των ESG κριτηρίων βελτιώνει την ικανοποίηση πελατών. Ο αντίκτυπος από την δημόσια εικόνα και την φήμη διαμεσολαβούν και επηρεάζουν τη σχέση CSR–χρηματοοικονομική απόδοση. Ισχυρότερη είναι η επίδραση σε τομείς όπου η εμπιστοσύνη έχει πρωταρχικό ρόλο.	Θεωρητικό υπόβαθρο για τον συνδυασμό ESG–φήμης–εμπιστοσύνης στο τραπεζικό πλαίσιο. Σχετίζεται με τα ευρήματα της ερευνητικής ενότητας (Κεφ. 7) για ESGwashing και αξιοπιστία.
Poolthong & Mandhachitara (2009) International Journal of	<i>ESG & Εμπιστοσύνη Πελατών</i>	Δομημένο ερωτηματολόγιο 400 τραπεζικοί	Η CSR τραπεζών επηρεάζει θετικά την εμπιστοσύνη και την πιστότητα πελατών. Κοινωνικές	Μεθοδολογικά παράλληλο με την παρούσα εργασία: χρήση ερωτηματολογίου σε

Συγγραφείς / Πηγή	Πεδίο	Μεθοδολογία	Κύρια Ευρήματα	Σχέση με την Παρούσα Εργασία
Bank Marketing		πελάτες στην Ταϊλάνδη	δραστηριότητες εμφανίζουν ισχυρότερο αποτέλεσμα έναντι περιβαλλοντικών.	τραπεζικούς πελάτες (Κεφ. 7). Τα ευρήματα για εμπιστοσύνη-και loyalty συνάδουν με τις ερωτήσεις 7 και 11 του ερωτηματολογίου.
Pérez & Rodríguez del Bosque (2015) Journal of Business Ethics	<i>ESG & Εμπιστοσύνη Πελατών</i>	Μέθοδος πολυμεταβλητής στατιστικής ανάλυσης με ταυτόχρονη εκτίμηση πολλαπλών σχέσεων (Structural Equation Model-SEM) Ισπανικοί τραπεζικοί πελάτες	ESG και CSR ενισχύουν το αίσθημα εμπιστοσύνης και την πρόθεση παραμονής στην τράπεζα. Περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες είναι πιο σημαντικές για νεότερες ηλικιακές ομάδες.	Άμεσα εφαρμόσιμο στο ελληνικό ευρωπαϊκό πλαίσιο. Σχετίζεται με τη μεταβλητή «φήμη» (Ερώτηση 7) και τις δημογραφικές διαφορές του δείγματος στην παρούσα εργασία (Κεφ. 7.2.1).
Marquis, Toffel & Zhou (2016) Organization Science	<i>ESGwashing</i>	Mixed methods. Διεθνές δείγμα.	Greenwashing σχετίζεται με την έλλειψη εταιρικής διακυβέρνησης και την επίδραση κοινωνικού ελέγχου. Η επιλεκτική δημοσιοποίηση πληροφοριών (selective disclosure) είναι εντονότερη σε χώρες με χαμηλό θεσμικό ρυθμιστικό πλαίσιο.	Τεκμηριώνει τους μηχανισμούς ESGwashing, θέμα που εξετάζεται ρητά στην Ερώτηση 10 του ερωτηματολογίου (Κεφ. 7) και στα ευρήματα για αξιοπιστία ESG πρακτικών ελληνικών τραπεζών.
Boffo & Patalano (2020) OECD Paris Report	<i>ESGwashing</i>	Συγκριτική ανάλυση ευρωπαϊκών & αμερικανικών αγορών	Η απουσία τυποποίησης των ESG metrics ευνοεί την επιλεκτική δημοσιοποίηση πληροφοριών και ESGwashing. Σημαντική απόκλιση μεταξύ ESG ratings διαφόρων οίκων (MSCI, Sustainalytics κ.ά.).	Άμεσα σχετικό με το Κεφ. 5.2 (ESG Ratings) που αναδεικνύει τη διαφοροποίηση αξιολογήσεων MSCI, Sustainalytics, S&P για τις ελληνικές τράπεζες.

Συγγραφείς / Πηγή	Πεδίο	Μεθοδολογία	Κύρια Ευρήματα	Σχέση με την Παρούσα Εργασία
				Τεκμηριώνει τον κίνδυνο ESGwashing λόγω ανομοιογένειας.
Grewal, Riedl & Serafeim (2015) Management Science	<i>ESGwashing / ESG Disclosures</i>	Event study για την υποχρεωτική ESG γνωστοποίηση εντός ΕΕ	Η υποχρεωτική ESG γνωστοποίηση βελτιώνει τις αποδόσεις και μειώνει ασυμμετρία πληροφόρησης. Η αγορά αντιδρά θετικά σε αξιόπιστες, επαληθεύσιμες ESG αναφορές.	Τεκμηριώνει την αξία του CSRD (Κεφ. 4.6.1) και της ESRS (Κεφ. 5.1.3) για τον περιορισμό ESGwashing. Αφορά το πλαίσιο που εφαρμόζεται στις ελληνικές τράπεζες μέσω Ν.5164/2024.
Delis, de Greiff & Ongena (2023) Swiss Finance Institute Research Paper	<i>ESG Disclosures & Market Discipline</i>	Ανάλυση πολλαπλών δεδομένων (Panel data) Διεθνές δείγμα τραπεζών	Η αγορά «ανταμείβει» τράπεζες με υψηλή ESG διαφάνεια μέσω των χαμηλότερων credit spreads. Αποτέλεσμα : η ισχυροποίηση των τραπεζών μετά την εφαρμογή των ρυθμιστικών αλλαγών.	Τεκμηριώνει άμεσα τον μηχανισμό market discipline που αναλύεται στο Κεφ. 4.7
Vitolla, Raimo & Rubino (2019) Corporate Social Responsibility & Environmental Management	<i>ESG Disclosures & Market Discipline</i>	Μέθοδος γραμμικής παλινδρόμησης / Ανάλυση πολλαπλών δεδομένων (Panel data) Διεθνές δείγμα	Η υποχρέωση υποβολής ολοκληρωμένων αναφορών (Integrated Reporting) μειώνει την ασυμμετρία πληροφόρησης και αυξάνει την εταιρική αξία. Χαρακτηριστικό των ΔΣ είναι ότι επηρεάζουν την ποιότητα των ESG αναφορών γνωστοποίησης.	Σχετίζεται με τον ρόλο εταιρικής διακυβέρνησης (G) και ΔΣ στην ποιότητα ESG αναφορών. Πρόκειται για κεντρικό θέμα στο Κεφ. 6.

(Friede, G., Busch, T., & Bassen, A. (2015). ESG and financial performance: Aggregated evidence from more than 2000 empirical studies. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 5(4), 210–233)⁷⁶, (Birindelli, G., Dell'Atti, S., Iannuzzi, A. P., & Savioli, M. (2018). Composition and activity of the board of directors: Impact on ESG performance in the banking system. *Sustainability*, 11(2), Άρθρο 712)⁷⁷, (Cornett, M. M., Erhemjams, O., & Tehranian, H. (2016). Greed or good deeds: An examination of the relation between corporate social responsibility and the financial performance of U.S. commercial banks around the financial crisis. *Journal of Banking*

& Finance, 70, 137–159)⁷⁸, (El Ghouli, S., Guedhami, O., Kwok, C. C. Y., & Mishra, D. R. (2011). Does corporate social responsibility affect the cost of capital? Journal of Banking & Finance, 35(9), 2388–2406)⁷⁹, (Goss, A., & Roberts, G. S. (2011). The impact of corporate social responsibility on the cost of bank loans. Journal of Banking & Finance, 35(7), 1794–1810)⁸⁰, (Flammer, C. (2021). Corporate green bonds. Journal of Financial Economics, 142(2), 499–516)⁸¹, (Attig, N., El Ghouli, S., Guedhami, O., & Suh, J. (2013). Corporate social responsibility and credit ratings. Journal of Business Ethics, 117(4), 679–694)⁸², (Gangi, F., Meles, A., D'Angelo, E., & Daniele, L. M. (2019). Sustainable development and corporate governance in the financial system: Are environmentally friendly banks less risky? Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 26(3), 529–547)⁸³, (Lins, K. V., Servaes, H., & Tamayo, A. (2017). Social capital, trust, and firm performance: The value of corporate social responsibility during the financial crisis. Journal of Finance, 72(4), 1785–1824)⁸⁴, (Ashwin Kumar, N. C., Smith, C., Badis, L., Wang, N., Ambrosy, P., & Tavares, R. (2016). ESG factors and risk-adjusted performance: A new quantitative model. Journal of Sustainable Finance & Investment, 6(4), 292–300)⁸⁵, (Luo, X., & Bhattacharya, C. B. (2006). Corporate social responsibility, customer satisfaction, and market value. Journal of Marketing, 70(4), 1–18)⁸⁶, (Poolthong, Y., & Mandhachitara, R. (2009). Customer expectations of CSR, perceived service quality and brand effect in Thai retail banking. International Journal of Bank Marketing, 27(6), 408–427)⁸⁷, (Pérez, A., & Rodríguez del Bosque, I. (2015). Corporate social responsibility and customer loyalty. Journal of Services Marketing, 29(1), 15–25)⁸⁸, (Marquis, C., Toffel, M. W., & Zhou, Y. (2016). Scrutiny, norms, and selective disclosure: A global study of greenwashing. Organization Science, 27(2), 483–504)⁸⁹, (Boffo, R., & Patalano, R. (2020). ESG investing: Practices, progress and challenges. OECD)⁹⁰, (Grewal, J., Riedl, E. J., & Serafeim, G. (2015). Market reaction to mandatory nonfinancial disclosure. Management Science, 65(7), 3061–3084)⁹¹, (Delis, M. D., de Greiff, K., & Ongena, S. (2023). Being stranded with fossil fuel reserves? Climate policy risk and the pricing of bank loans (Swiss Finance Institute Research Paper No. 18-10)⁹², (Vitolla, F., Raimo, N., & Rubino, M. (2019). Board characteristics and integrated reporting quality: An agency theory perspective. Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 27(2), 1152–1163)⁹³.

5.3.2 Εννοιολογικό Μοντέλο ESG–Bank Performance Nexus

Η συνολική επισκόπηση της βιβλιογραφίας αναδεικνύει ότι η σχέση ESG–τραπεζική απόδοση λειτουργεί μέσω πολλαπλών αλληλοεπιδρώντων διαύλων, με αποτελέσματα που εξαρτώνται από τον πυλώνα ESG, τον χρονικό ορίζοντα, το κανονιστικό πλαίσιο και την αξιοπιστία γνωστοποίησης.

Πυλώνας Ε: Περιβαλλοντικές πρακτικές συντελούν στη μείωση του φυσικού και μεταβατικού κινδύνου (Κεφ. 4.5). Αποτέλεσμα: Χαμηλότερα NPLs και χαμηλότερο επιτόκιο σε green bonds σε σχέση με αντίστοιχα συμβατικά ομόλογα ίδιας διάρκειας και πιστοληπτικής αξιολόγησης. (Κεφ. 6.1–6.4)

Πυλώνας Σ: Κοινωνικές πρακτικές συμβάλλουν στην καθιέρωση κλίματος εμπιστοσύνης προς τους πελάτες (Κεφ. 7). Αποτέλεσμα : Σταθερότερη καταθετική βάση και χαμηλότερο κόστος χρηματοδότησης

Πυλώνας G: Εταιρική διακυβέρνηση συμβάλει στη μείωση των εξόδων αντιπροσώπευσης (Κεφ. 4.3.2). Αποτέλεσμα: Βελτιωμένος ROA/ROE και χαμηλότερος κίνδυνος φήμης (Κεφ. 6.1.4–6.4.4)

ESG Disclosure: Αυξημένη διαφάνεια (CSRD/ESRS) βοηθάει στην εφαρμογή της πειθαρχίας της αγοράς (Κεφ. 4.7). Αποτέλεσμα: Χαμηλότερο κόστος ιδίων κεφαλαίων και βελτιωμένα ESG ratings (Κεφ. 5.2)

Η απουσία τυποποίησης στα ESG metrics όπως τεκμηριώνουν οι Boffo, R., & Patalano, R. (2020)⁹⁰ παραμένει η σημαντικότερη μεθοδολογική πρόκληση, εξηγώντας μέρος της ανομοιογένειας ESG ratings που αναδεικνύεται στο Κεφ. 5.2.4 για τις ελληνικές τράπεζες. Η εν εξελίξει εφαρμογή CSRD/ESRS αναμένεται να μειώσει αυτή την ανομοιογένεια, ενισχύοντας τη λειτουργία της πειθαρχίας της αγοράς.

Για τον ελληνικό τραπεζικό τομέα ειδικότερα, η παρούσα βιβλιογραφία υποδεικνύει ότι η ενίσχυση των ESG πρακτικών και της διαφάνειας αποκτά ιδιαίτερη σημασία σε ένα περιβάλλον υψηλής κανονιστικής πίεσης (CSRD, EU Taxonomy), εκκαθάρισης κληροδοτημένων NPLs, και ανάγκης αποκατάστασης εμπιστοσύνης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η ESG επίδοση λειτουργεί ταυτόχρονα ως μηχανισμός μείωσης κόστους κεφαλαίου, ενίσχυσης εμπιστοσύνης και βελτίωσης ποιότητας δανειακού χαρτοφυλακίου, στοιχεία που είναι καίρια για τη μακροπρόθεσμη για τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

6. Οι ESG επιδόσεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα

Οι τέσσερις ελληνικές συστημικές τράπεζες, στα πλαίσια της συμμόρφωσής τους με το νομοθετικό και κανονιστικό περιβάλλον και ανταποκρινόμενες τόσο στις ρυθμιστικές διατάξεις που διέπουν τη χρηματοπιστωτική διαφάνεια και Εταιρική Διακυβέρνηση, όσο και στις αυξανόμενες απαιτήσεις για λογοδοσία και υπευθυνότητα απέναντι στο κοινωνικό σύνολο και στους ενδιαφερόμενους φορείς συντάσσουν και δημοσιεύουν ετησίως τις Εκθέσεις Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης και Βιωσιμότητας, οι οποίες παρέχουν πληροφορίες για τη χρηματοπιστωτική τους επίδοση, τη διαχείριση κινδύνων, και τις επιπτώσεις της δραστηριότητάς τους στο περιβάλλον και την κοινωνία.

Με βάση τις παραπάνω Εκθέσεις ακολουθεί συγκριτική ποιοτική μελέτη περιπτώσεων (multiple case study) με ανάλυση δευτερογενών δεδομένων που προέρχονται από τις ESG δημοσιοποιήσεις των τεσσάρων ελληνικών συστημικών τραπεζών, με σκοπό την απεικόνιση και την αξιολόγηση των επιδόσεων του ελληνικού τραπεζικού συστήματος ως προς την εφαρμογή των ESG κριτηρίων.

6.1 Τράπεζα Πειραιώς

Η επίτευξη συστηματικής και ολοκληρωμένης ενσωμάτωσης των αρχών Περιβάλλοντος, Κοινωνίας και Εταιρικής Διακυβέρνησης στο σύνολο των τραπεζικών δραστηριοτήτων αποτελεί δέσμευση πρωταρχικής σημασίας για την Τράπεζα Πειραιώς.

Πρόκειται για την μοναδική ελληνική τράπεζα που συμμετείχε το 2019 στη διαμόρφωση των Principles for Responsible Banking του United Nations Environment Programme Finance Initiative, (UNEP FI), ενώ έχει προσυπογράψει διεθνείς δεσμεύσεις που αφορούν τη χρηματοοικονομική υγεία και ένταξη, την ισότητα των φύλων και την προστασία της βιοποικιλότητας.

Η στρατηγική της δομείται σε πέντε βασικούς άξονες: (α) τη μετάβαση προς μία οικονομία μηδενικών εκπομπών άνθρακα, (β) τη δημιουργία κοινωνικής αξίας και θετικού κοινωνικού αντίκτυπου, (γ) τη διαχείριση κλιματικών και περιβαλλοντικών κινδύνων, (δ) την ενίσχυση της Εταιρικής Διακυβέρνησης και της διαφάνειας και (ε) την ανάπτυξη στρατηγικών συνεργασιών για την προώθηση της βιώσιμης χρηματοδότησης. Οι πυλώνες αυτοί συνδέονται άμεσα με την αναπτυξιακή στρατηγική της τράπεζας και αποσκοπούν στη δημιουργία μακροπρόθεσμης αξίας για τους πελάτες, τους μετόχους και την κοινωνία ευρύτερα (Piraeus Financial Holdings, 2025)⁹⁶.

6.1.1 Βιώσιμες χρηματοδοτήσεις και επενδύσεις

Ένα από τα σημαντικότερα αποτελέσματα της στρατηγικής βιωσιμότητας αφορά στην ενίσχυση βιώσιμων χρηματοδοτήσεων. Η Τράπεζα Πειραιώς έχει αυξήσει σημαντικά τον όγκο χρηματοδοτήσεων που σχετίζονται με έργα βιώσιμης ανάπτυξης, όπως επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων και έργα πράσινων υποδομών. Οι επιδόσεις της τράπεζας για τα έτη 2024-25 και οι στόχοι που έχουν τεθεί αναλύονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 3 - Τράπεζα Πειραιώς Βιώσιμες Χρηματοδοτήσεις & Επενδύσεις

Βιώσιμες Χρηματοδοτήσεις & Επενδύσεις		
Κατηγορία / Δείκτης	Επίδοση 2024/2025	Στόχος
Βιώσιμες χρηματοδοτήσεις (συνολικός όγκος σωρευτικά)	€3,8 δισ.	€5,7 δισ. έως 2028
Χρήση δεικτών κινδύνου (Key Risk Indicators – KRIs)	Climabiz 2.0 εργαλείο για την οικονομική αποτίμηση του κλιματικού κινδύνου: a) Financed Emissions b) Physical Risk, c) Transition Risk	Συνέχιση
Πράσινες επενδύσεις Sustainability-Linked Loans (ομόλογα & καταθέσεις)	€1,65 δισ.	€2,6 δισ.
Βιώσιμα επενδυτικά χαρτοφυλάκια	€0,5 δισ.	>€0,5 δισ.
Χρήση ψηφιακών τραπεζικών υπηρεσιών	64%–88%	80%–92%
Εργαλεία μέτρησης επιπτώσεων στο φυσικό κεφάλαιο: 1.Exploring Natural Capital Opportunities Risks and Exposure (ENCORE), 2.Biodiversity Footprint for Financial Institutions (BFFI)	Σε εφαρμογή	Επέκταση
Sustainability-Linked Loans Επενδυτικά προϊόντα, σύνδεσης χρηματοδότησης με την επίτευξη περιβαλλοντικών και κοινωνικών στόχων	Σε εφαρμογή	Επέκταση
Συμμετοχή σε Taskforce on Nature-related Financial Disclosures & Finance for Biodiversity Foundation(TNFD),	Ενεργή	Συνέχιση
Πολιτική αποκλεισμού χρηματ/σεων εξόρυξης ορυκτών καυσίμων & επιβλαβών δραστηριοτήτων για μνημεία UNESCO	Σε ισχύ	Διατήρηση

*Partnership for Carbon Accounting Financials Data Quality Score -PCAF Data Quality Score (εκπομπές χαρτοφυλακίου)	1,7	1,3
--	-----	-----

* Ο PCAF Data Quality Score χρησιμοποιεί κλίμακα 1–5: η τιμή '1' αντιστοιχεί σε πλήρως επαληθευμένα δεδομένα (υψηλότερη αξιοπιστία), ενώ η τιμή '5' αντιστοιχεί σε προσεγγιστικές εκτιμήσεις χαμηλής αξιοπιστίας.

(Piraeus Financial Holdings. (2025). Piraeus Sustainability Blueprint.)⁹⁶

6.1.2 Environmental -Περιβαλλοντικές επιδόσεις και στόχοι μείωσης εκπομπών άνθρακα

Η Τράπεζα Πειραιώς αναγνωρίζει τη στρατηγική σημασία των παραμέτρων που αφορούν τη φύση και το κλίμα, για την αποτελεσματική διαχείριση κινδύνων που συνδέονται με την περιβαλλοντική υποβάθμιση και την αξιοποίηση ευκαιριών που προκύπτουν από την ευθυγράμμιση με διεθνή πλαίσια, όπως οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών και η Συμφωνία των Παρισίων (Piraeus Financial Holdings, 2025)⁹⁴.

Πίνακας 4 - Τράπεζα Πειραιώς Περιβαλλοντικοί Δείκτες & Στόχοι (Environmental)

Περιβαλλοντικοί Δείκτες & Στόχοι (Environmental)		
Περιβαλλοντικός Δείκτης	Επίδοση 2024/2025	Στόχος
Εκπομπές CO ₂ Scope 1 (CO ₂ και άλλα αέρια θερμοκηπίου που προέρχονται άμεσα από την λειτουργία της τράπεζας)	2.216 τόνοι CO ₂ e	Μείωση έως 2030
Εκπομπές CO ₂ Scope 2 (έμμεσες εκπομπές που προκύπτουν από την παραγωγή της ενέργειας που αγοράζει η τράπεζα πχ ηλεκτρισμός)	8.230 τόνοι CO ₂ e	Μείωση έως 2030
Συνολικές εκπομπές CO ₂ (Scope 1+2)	10.446 τόνοι CO ₂ e	Μείωση έως 2030
Μείωση εκπομπών Scope 1 & 2 (με έτος αναφοράς το 2019)	84% μείωση	73% μείωση έως 2030
Στόχος ουδετερότητας άνθρακα	Σε εξέλιξη	Ουδετερότητα έως 2050
Κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας	33.640 MWh	Μείωση
Ποσοστό χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας	100%	Διατήρηση
Κατανάλωση νερού	52.701 m ³	Μείωση

Ενεργειακά αποδοτικό δίκτυο καταστημάτων	88%	96% έως 2028
Green Asset Ratio (δείκτης πράσινων περιουσιακών στοιχείων της τράπεζας)	2,6%	~5%
Πιστοποίηση λειτουργιών βάσει Eco-Management and Audit Scheme (EMAS)	100%	Διατήρηση
Πιστοποιήσεις ISO 14001 για υπεύθυνη λειτουργία ως προς το Περιβάλλον & ISO 50001 για την συστηματική παρακολούθηση κατανάλωσης και την αποδοτική χρήση της ενέργειας	Σε ισχύ	Διατήρηση
Διαθεσιμότητα ενεργειακών πιστοποιητικών στα ακίνητα που αποτελούν εξασφαλίσεις χρηματοδοτήσεων	13%	>90%

(Piraeus Bank. (2024). Nature-related risks and opportunities report 2024.)⁹⁵, (Piraeus Financial Holdings. (2025). Piraeus Sustainability Blueprint.)⁹⁶

6.1.3 Social – Η Κοινωνική διάσταση της ESG στρατηγικής

Η κοινωνική διάσταση της ESG στρατηγικής της τράπεζας επικεντρώνεται στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, στην προώθηση της ισότητας και στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Πίνακας 5 - Τράπεζα Πειραιώς Κοινωνικοί Δείκτες ESG (Social)

Κοινωνικοί Δείκτες ESG (Social)		
Κοινωνικός Δείκτης	Επίδοση 2024/2025	Στόχος
Σύνολο εργαζομένων (Full-Time Equivalents)	7.400	—
Ποσοστό γυναικών εργαζομένων	58%	—
Γυναίκες σε θέσεις ανώτερης διοίκησης	32%	—
Ώρες εκπαίδευσης ανά εργαζόμενο (μέσος όρος)	40 ώρες/έτος	50 ώρες/έτος έως 2028
Μισθολογικό χάσμα λόγω φύλου	€2,5 εκ. (2024) μειωμένο σε σχέση	Μηδενισμός έως 2027

	με το 2023 (€ 4,0 εκ) κατά 37,5%	
Ικανοποίηση εργαζομένων	61%	65%
Δικαιούχοι προγραμμάτων ΕΚΕ (πρόγραμμα EQUALL για την ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης & την υποστήριξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων)	29.301	Αύξηση
Δράσεις προώθησης εκπαίδευσης & επιχειρηματικότητας	Ενεργές	Επέκταση
Δέσμευση Women's Empowerment Principles (UN)	Ενεργή	Διατήρηση
Δέσμευση UN Financial Health & Inclusion	Ενεργή	Διατήρηση

(Piraeus Financial Holdings. (2025). Piraeus Sustainability Blueprint.)⁹⁶

6.1.4 Governance – Εταιρική Διακυβέρνηση και διαχείριση ESG κινδύνων

Η ενσωμάτωση των ESG κριτηρίων στην άσκηση της Εταιρικής Διακυβέρνησης αποτελεί βασικό στοιχείο της στρατηγικής βιωσιμότητας της Τράπεζας Πειραιώς. Η τράπεζα έχει αναπτύξει ένα σύστημα διακυβέρνησης το οποίο περιλαμβάνει εξειδικευμένες επιτροπές και διαδικασίες εποπτείας που διασφαλίζουν τη συστηματική παρακολούθηση των ESG κινδύνων και των επιδόσεών της. Το Διοικητικό Συμβούλιο ασκεί εποπτεία μέσω εξειδικευμένων επιτροπών, όπως η Επιτροπή Ηθικής & ESG, η Επιτροπή Κινδύνων και η Επιτροπή Αποδοχών. Η Επιτροπή Ελέγχου παρακολουθεί τις γνωστοποιήσεις ESG και τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου, η Επιτροπή Κινδύνων εποπτεύει τους κλιματικούς και περιβαλλοντικούς κινδύνους, ενώ η Επιτροπή Αποδοχών διασφαλίζει την ευθυγράμμιση των κινήτρων με τους στόχους βιωσιμότητας. Σε διοικητικό επίπεδο λειτουργεί η Επιτροπή ESG & Εταιρικής Υπευθυνότητας υπό την προεδρία του Διευθύνοντος Συμβούλου, με την υποστήριξη εξειδικευμένων επιτροπών για την εφαρμογή της Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) και τη διαχείριση κλιματικών και περιβαλλοντικών κινδύνων. Παράλληλα, το Project Proteus Steering Committee παρακολουθεί συστηματικά ζητήματα περιβαλλοντικού κινδύνου.

Πίνακας 6 - Τράπεζα Πειραιώς Δείκτες Εταιρικής Διακυβέρνησης (Governance)

Δείκτες Εταιρικής Διακυβέρνησης (Governance)

Δείκτης Εταιρικής Διακυβέρνησης	Επίδοση 2024/2025	Στόχος
Μέλη Διοικητικού Συμβουλίου	11	—
Ανεξάρτητα μέλη ΔΣ	54,5% (6/11)	—
Γυναίκες στο ΔΣ	36,4% (4/11)	—
MSCI ESG Rating	AA	AAA
Partnership for Carbon Accounting Financials Data Quality Score -PCAF Data Quality Score (αξιοπιστία δεδομένων CO ₂)	1,7 (κλίμακα 1–5)	1,3
Διαθεσιμότητα ενεργειακών πιστοποιητικών στα ακίνητα που αποτελούν εξασφαλίσεις	13%	>90%
Συμμόρφωση με Ευρωπαϊκή Οδηγία Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), ISO 14001 πρότυπο για Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης, Ευρωπαϊκό σύστημα Eco-Management and Audit Scheme EMAS	Πλήρης	Διατήρηση
ATHEX ESG Index Transparency Score	93%	—

(Piraeus Financial Holdings. (2025). Piraeus Sustainability Blueprint.)⁹⁶

6.1.5 Αξιολόγηση

Η συνολική ανάλυση των δεδομένων ESG της Τράπεζας Πειραιώς για την περίοδο 2024–2025 καταδεικνύει ότι το πιστωτικό ίδρυμα έχει προβεί σε συστηματική και πολυδιάστατη ενσωμάτωση των αρχών περιβαλλοντικής, κοινωνικής υπευθυνότητας και Εταιρικής Διακυβέρνησης στο επιχειρησιακό του μοντέλο. Η εν λόγω ενσωμάτωση δεν περιορίζεται σε επίπεδο δηλώσεων πολιτικής, αλλά εκδηλώνεται μέσω ποσοτικών δεικτών και χρονικών στόχων, γεγονός που ενισχύει την αξιοπιστία και τη διαφάνεια των αναφορών βιωσιμότητας.

Η τράπεζα αποδεικνύεται ιδιαίτερα ενεργή στον τομέα των βιώσιμων χρηματοδοτήσεων όπως προκύπτει από την ανάπτυξη καινοτόμων χρηματοδοτικών μέσων όπως τα Sustainability-Linked Loans (SLLs). Πρόκειται για μορφές χρηματοδότησης στις οποίες οι

όροι δανεισμού συνδέονται με την επίδοση του δανειολήπτη σε προκαθορισμένους δείκτες βιωσιμότητας (ESG performance targets). Τα SLLs δεν περιορίζονται αποκλειστικά στη χρηματοδότηση πράσινων έργων, αλλά συνδέουν το κόστος χρηματοδότησης με τη συνολική στρατηγική και τις ESG επιδόσεις της πιστούχου. Ο στόχος που έχει τεθεί είναι ιδιαίτερα απαιτητικός καθώς προβλέπει αύξηση των βιώσιμων χρηματοδοτήσεων κατά περίπου 50% από €3,8 σε €5,7 δισεκατομμύρια έως το 2028.

Στον περιβαλλοντικό πυλώνα, η τράπεζα επιδεικνύει ιδιαίτερα σημαντική πρόοδο: η μείωση των εκπομπών Scope 1 & 2 κατά 84% συγκριτικά με το έτος βάσης (2019) υπερβαίνει τον ενδιάμεσο στόχο του 73% για το 2030, ενώ η πλήρης κάλυψη των ενεργειακών αναγκών από ανανεώσιμες πηγές αντιπροσωπεύει ουσιαστικό βήμα προς την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050. Ωστόσο, αξιοσημείωτη αδυναμία εντοπίζεται στον Green Asset Ratio (ήτοι % των «πράσινων» συμβατών κατά EU Taxonomy χρηματοδοτήσεων προς το σύνολο των επιλέξιμων στοιχείων του Ενεργητικού), ο οποίος ανέρχεται σε μόλις 2,6%, αντισταθμίζοντας τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο κλάδος στην πλήρη ευθυγράμμιση του χαρτοφυλακίου χρηματοδοτήσεων με το ευρωπαϊκό σύστημα ταξινόμησης βιώσιμων οικονομικών δραστηριοτήτων (EU Taxonomy). Επιπλέον, η εξαιρετικά χαμηλή διαθεσιμότητα ενεργειακών πιστοποιητικών στα ακίνητα εξασφαλίσεων (13% έναντι στόχου >90%) αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα λειτουργικά κενά που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης.

Στον κοινωνικό πυλώνα, η τράπεζα διαθέτει αξιόλογα χαρακτηριστικά, όπως η υψηλή συμμετοχή γυναικών στο εργατικό δυναμικό (58%), η σημαντική μείωση του μισθολογικού χάσματος κατά 37,5% μεταξύ 2023 και 2024, και η εκτεταμένη δράση κοινωνικής ένταξης ευάλωτων ομάδων μέσω του προγράμματος EQUALL, το οποίο ωφέλησε 29.301 δικαιούχους. Παρά ταύτα, το ποσοστό ικανοποίησης εργαζομένων (61%), καθώς και η μέτρια εκπροσώπηση γυναικών στις θέσεις ανώτερης διοίκησης (32%), υποδηλώνουν ότι υπάρχουν ακόμη σημαντικά περιθώρια βελτίωσης της εσωτερικής κουλτούρας ισότητας.

Στον πυλώνα Εταιρικής Διακυβέρνησης, η τράπεζα παρουσιάζει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο εποπτείας ESG σε επίπεδο Διοικητικού Συμβουλίου, με εξειδικευμένες επιτροπές και σαφή κατανομή αρμοδιοτήτων. Η βαθμολογία MSCI AA και η βαθμολογία διαφάνειας ATHEX 93% επιβεβαιώνουν την υψηλή ποιότητα γνωστοποίησης ESG, ενώ ο στόχος βελτίωσης του Partnership for Carbon Accounting Financials (PCAF) Data Quality Score από 1,7 σε 1,3 αποτυπώνει τη δέσμευση για αυξημένη αξιοπιστία των δεδομένων

χρηματοδοτούμενων εκπομπών. Οι εποπτικές λειτουργίες σε επίπεδο Διοικητικού Συμβουλίου και οι εκτελεστικές στο επίπεδο Διοίκησης αποτελούν ισχυρές δικλίδες ελέγχου που συνάδουν απόλυτα με τις απαιτήσεις της Οδηγίας Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD).

Συνολικά, η Τράπεζα Πειραιώς αποτελεί αντιπροσωπευτικό παράδειγμα συστημικού χρηματοπιστωτικού ιδρύματος που έχει θέσει έγκαιρα και ήδη υλοποιεί μια συνεπή και τεκμηριωμένη στρατηγική ESG (Piraeus Financial Holdings, 2025)⁹⁶.

Πίνακας 7 - Τράπεζα Πειραιώς 2025 Αξιολογήσεις ESG

Αξιολογήσεις ESG – Τράπεζα Πειραιώς 2025		
Φορέας Αξιολόγησης	Βαθμολογία / Κατάταξη	Σχόλιο
Carbon Disclosure Project (CDP)	A- (Leadership)	Υψηλή επίδοση στη διαχείριση κλιματικών κινδύνων & ευκαιριών
MSCI ESG Ratings	AA (κλίμακα AAA–CCC)	Ισχυρή επίδοση σε E, S & G
ESG Disclosure Scores	E: 1 S: 3 G: 6	Υψηλότερο επίπεδο δημοσιοποίησης για Περιβάλλον (αναφ. 01/10/2025)
ISS ESG	C- / Medium (A+ έως D-)	Μεσαίο επίπεδο αξιολόγησης ISS
FTSE4Good Emerging Index	4,5 / 5	Συμπερίληψη στον δείκτη FTSE Russell FTSE4Good Emerging
Sustainalytics	28/100 – Medium ESG Risk	Κατηγορία μεσαίου κινδύνου ESG
FT/Statista Climate Leaders	Συμπερίληψη (600 εταιρείες)	Λίστα Climate Leaders 2021–2025
ATHEX ESG Index	93% Transparency Score	Υψηλή βαθμολογία διαφάνειας στο ελληνικό χρηματιστήριο

(Piraeus Financial Holdings. (2025). Piraeus Sustainability Blueprint.)⁹⁶

6.2 Eurobank

Η Eurobank έχει υιοθετήσει μια ολοκληρωμένη στρατηγική βιωσιμότητας, ενσωματώνοντας τις αρχές ESG στη διαχείριση κινδύνων και στις καθημερινές λειτουργίες της, προσφέροντας εξειδικευμένα χρηματοδοτικά προϊόντα που ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά να υιοθετήσουν βιώσιμες πρακτικές (Eurobank, 2025)⁹⁷.

6.2.1 Βιώσιμες χρηματοδοτήσεις και επενδύσεις

Από το Annual Report 2024 – Business & Sustainability προκύπτει ότι η τράπεζα έχει ενσωματώσει τη βιωσιμότητα στον πιστοδοτικό σχεδιασμό της, αντιμετωπίζοντας τη μετάβαση προς την βιώσιμη οικονομία ως μία στρατηγική ευκαιρία, που αναδεικνύεται από το συνδυασμό βιώσιμων χρηματοδοτήσεων, διαχείρισης ESG κινδύνων και σταδιακής ευθυγράμμιση των χαρτοφυλακίων της με την επιδίωξη καθαρών μηδενικών εκπομπών έως το 2050 (ή νωρίτερα).

Πίνακας 8 - Eurobank Βιώσιμες Χρηματοδοτήσεις & Επενδύσεις

Βιώσιμες Χρηματοδοτήσεις & Επενδύσεις – Eurobank 2024		
Κατηγορία / Δείκτης	Επίδοση 2024	Στόχος
Σωρευτικά υπόλοιπα Βιώσιμων Επιχειρηματικών Χρηματοδοτήσεων έως το 2024	€2,98 δις. (+37% από €2,18 δις. το 2023)	€2 δις. νέες χρηματ/σεις έως 2025
Νέες εκταμιεύσεις πράσινων επιχ/κών δανείων	€1,271 δις. (+71% από €0,7 δις. το 2023)	≥20% νέων επιχειρηματικών εκταμιεύσεων
Πράσινα δάνεια Ταμείου Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας - Recovery and Resilience Facility (σωρευτικό υπόλοιπο)	€2,1 δις.	—
Sustainability-Linked Loans & Bonds (σωρευτικά υπόλοιπα)	€1,272 δις. (από €472 εκατ. το 2023, +169%)	Περαιτέρω ανάπτυξη
Βιώσιμη χρηματοδότηση – συνολικό ESG χαρτοφυλάκιο	€4,0 δις.	—
Πράσινο ομόλογο (Green Senior Preferred Notes)	€850 εκατ. (€842,2 εκατ. καθαρά έσοδα)	Ανάπτυξη Green Bond Framework
Κατανομή εσόδων πράσινου ομολόγου σε έργα	€526,6 εκατ. (62,5% των εσόδων)	100% κατανομή
ESG καταθέσεις	€277,6 εκατ.	—
Επενδύσεις σε green & sustainability-linked bonds	>€1,05 δις. (+123% σε σχέση με 2023)	—
ESG mutual funds (ενεργητικό)	~€200 εκατ.	Πολιτική αποκλεισμού top-20 carbon-intensive εταιρειών
Χρηματοδότηση ΑΠΕ (εγκατεστημένη ισχύς)	6,3 GW	—

Χρηματοδότηση ΜΜΕ (>9.000 επιχειρήσεις)	€6 δις. (>€750 εκατ. σε >9.000 ΜΜΕ)	—
Ψηφιακές συναλλαγές (% επί συνόλου)	96% (+26% όγκος / +21% αξία)	Περαιτέρω ενίσχυση ψηφιακού μοντέλου
Συναλλαγές χωρίς μετρητά	70%	—
Νέα δάνεια μέσω mobile / e-banking	51%	—
Ένταξη στη Net-Zero Banking Alliance	2024 (πρώτο έτος)	Net-Zero εκπομπές έως 2050

(Eurobank. (2025). Annual report 2024: Business and sustainability. Eurobank Holdings.)⁹⁷,

(Eurobank. (2025). Green bond allocation and impact report. Eurobank Holdings.)⁹⁸

6.2.2 Environmental - Ο Περιβαλλοντικός Πολύωνας

Η περιβαλλοντική διάσταση της στρατηγικής ESG της Eurobank επικεντρώνεται στη μείωση των εκπομπών άνθρακα, στη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας και στην ευθυγράμμιση των δραστηριοτήτων της με τους διεθνείς στόχους για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Πίνακας 9 - Eurobank Περιβαλλοντικοί Δείκτες & Στόχοι

Περιβαλλοντικοί Δείκτες & Στόχοι (Environmental) – Eurobank 2024		
Περιβαλλοντικός Δείκτης	Επίδοση 2024	Στόχος
Εκπομπές CO ₂ Scope 1 (άμεσες)	3.200 τόνοι CO ₂	Μείωση έως 2030
Εκπομπές CO ₂ Scope 2 (έμμεσες – ενέργεια)	5.500 τόνοι CO ₂	Μείωση έως 2030
Συνολικές εκπομπές CO ₂ (Scope 1 + 2)	8.700 τόνοι CO ₂	—
Μείωση εκπομπών Scope 1 & 2 (ετήσια)	-7,47% σε σχέση με 2023 -2,77% συνολικά	-45% έως 2030 Net-Zero έως 2050
Κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας	35.000 MWh (-4,97% σε σχέση με 2023)	Συνεχής μείωση
Ποσοστό χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας	97,97% + έναρξη παραγωγής από φωτοβολταϊκά	100% πλήρης μετάβαση
Πιστοποιημένα πράσινα κτίρια	20 κτίρια περισσότερα σε σχέση με το προηγούμενο έτος	Περαιτέρω αύξηση

Ενεργειακή αποδοτικότητα (μείωση κατανάλωσης)	4,97% μείωση (LED, αισθητήρες, αποδοτ. κλιματισμός)	ISO 50001 σε 100% λειτουργιών
Κατανάλωση νερού	120.000 m ³	Μείωση
Ποσοστό ανακύκλωσης αποβλήτων	72%	—
Green Asset Ratio (GAR)	2,6% (υψηλότερος μεταξύ ελληνικών τραπεζών)	Σταδιακή αύξηση – ευθυγράμμιση EU Taxonomy
Βιώσιμες προμήθειες (ISO Sustainable Procurement)	Πιστοποιημένο σύστημα – επαλήθευση 2024	Επέκταση σε ολόκληρη αλυσίδα αξίας
Συστήματα μέτρησης και επαλήθευσης εκπομπών – Πρότυπο ISO 14064 (Greenhouse Gas – GHG emissions)	Σε εφαρμογή (Scope 1 & 2)	Επέκταση σε Scope 3 προμηθευτές, πελάτες, επενδύσεις.
Ευθυγράμμιση με σενάριο 1,5°C (Paris Agreement)	Σε εξέλιξη μέσω Net-Zero Banking Alliance	Πλήρης ευθυγράμμιση έως 2050

(Eurobank. (2025). Annual report 2024: Business and sustainability. Eurobank Holdings)⁹⁷

6.2.3 Social - Κοινωνικός Πυλώνας

Η κοινωνική διάσταση της στρατηγικής της Eurobank επικεντρώνεται στη στήριξη της κοινωνίας, στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, στην προώθηση της ισότητας και της συμπερίληψης, με ιδιαίτερη έμφαση στην εκπαίδευση και στη στήριξη των νέων.

Πίνακας 10 - Eurobank Κοινωνικοί Δείκτες ESG (Social)

Κοινωνικοί Δείκτες ESG (Social) – Eurobank 2024		
Κοινωνικός Δείκτης	Επίδοση 2024	Στόχος
Σύνολο εργαζομένων	11.500	~900 νέες προσλήψεις (3ετές πρόγραμμα)
Ποσοστό γυναικών εργαζομένων	58%	—
Γυναίκες σε θέσεις ανώτερης διοίκησης	34%	—
Μέσος αριθμός ωρών εκπαίδευσης ανά εργαζόμενο	35 ώρες/έτος (ψηφιακές δεξιότητες, ESG, ηγεσία)	Συνεχής ενίσχυση
Δαπάνες εκπαίδευσης	€6 εκατ.	—

Μισθολογικό χάσμα λόγω φύλου (Gender Pay Gap)	Χαμηλότερο του ευρωπαϊκού μέσου του κλάδου	Ίσες αμοιβές βάσει απόδοσης – 7 Women's Empowerment Principles Alignment
Ικανοποίηση εργαζομένων	>80% θετική αξιολόγηση εσωτερικής έρευνας	Συνεχής βελτίωση & ανάπτυξη
Εργαζόμενοι με bonus απόδοσης	~80% (€30 εκατ. συνολικό bonus pool 4.700 εργαζ.)	—
Επενδύσεις σε κοινωνικά προγράμματα (ΕΚΕ)	€4 εκατ.	Ενίσχυση εκπαιδευτικών & κοινωνικών δράσεων
Πρόγρ. «Moving Education Forward» (δικαιούχοι)	>23.500 μαθητές σε ~2.000 σχολεία (>20 χρόνια)	Νέο μεταπτυχιακό πρόγραμμα ψηφιακού μετασχ/σμού
Πρόγρ/μα «Moving Family Forward» (αντιμετώπιση δημογραφικού προβλ/τος)	Παροχή δωρεάν θεραπείας για εξωσωματική γονιμοποίησης >60 γεννήσεις, δημιουργία 75 θέσεων εργασίας σε περιφέρεια, στεγ/κα δάνεια σε πολυτέκνους με επιτόκιο 1%	Επέκταση δράσεων
Πρόγρ. «Marietta Giannakou» (ανακαίνιση σχολείων)	Συνεισφορά €25 εκατ.	—
Αποκατάσταση Θεσσαλίας (πλημμύρες Daniel 2023)	€12,5 εκατ. για ανοικοδόμηση υποδομών	—
Συνεισφορά στον Φορέα Απόκτησης & Επανεκμίσθωσης	€25 εκατ. (προστασία κύριας κατοικίας ευάλωτων)	—

(Eurobank. (2025). Annual report 2024: Business and sustainability. Eurobank Holdings.)⁹⁷

6.2.4 Governance - Πυλώνας Εταιρικής Διακυβέρνησης

Η Eurobank έχει αναπτύξει ένα ισχυρό πλαίσιο διακυβέρνησης που διασφαλίζει τη διαφάνεια, τη λογοδοσία και τη συμμόρφωση με τις κανονιστικές απαιτήσεις. Η εποπτεία της στρατηγικής βιωσιμότητας πραγματοποιείται από το Διοικητικό Συμβούλιο, ενώ ειδικές επιτροπές ESG αξιολογούν τους κινδύνους και τις επιπτώσεις των δραστηριοτήτων της τράπεζας. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει την αναγνώριση, αξιολόγηση και παρακολούθηση των περιβαλλοντικών και κοινωνικών κινδύνων που ενδέχεται να επηρεάσουν τη χρηματοοικονομική σταθερότητα της τράπεζας.

Επιπλέον, η τράπεζα εφαρμόζει διαδικασίες αξιολόγησης ESG κινδύνων στο πλαίσιο της πιστοδοτικής διαδικασίας, ώστε να εξετάζεται η περιβαλλοντική και κοινωνική επίδοση των πελατών πριν την έγκριση της πιστοδότησης.

Πίνακας 11 - Eurobank Δείκτες Εταιρικής Διακυβέρνησης (Governance)

Δείκτες Εταιρικής Διακυβέρνησης (Governance) – Eurobank 2024		
Δείκτης Εταιρικής Διακυβέρνησης	Επίδοση 2024	Στόχος
Μέλη Διοικητικού Συμβουλίου	15	—
Ανεξάρτητα μέλη ΔΣ	60%	—
Γυναίκες στο ΔΣ	33%	—
MSCI ESG Rating	AA (κλίμακα AAA–CCC)	Διατήρηση AA / επίτευξη AAA
* Partnership for Carbon Accounting Financials Data Quality Score - PCAF Data Quality Score (χρηματοδοτούμενες εκπομπές)	2,5–3,5 (βελτίωση 15–20% vs 2023)	≤2,0 (υψηλής ακρίβειας δεδομένα)
Διαθεσιμότητα ενεργειακών πιστοποιητικών (EPCs) εξασφαλίσεων	45–55% στεγαστικών (+10–15% vs προηγ. έτη)	>70% έως 2027
Πιστοποιήσεις ενεργειακής κατανάλωσης και των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (ISO 50001, ISO 14064)	65–75% υποδομών 100% κεντρικά κτίρια	100% λειτουργιών
Πλαίσιο ESG κινδύνων στην πιστοδοτική διαδικασία	Σε εφαρμογή (E&S αξιολόγηση πελατών)	Ενίσχυση & επέκταση
Πρότυπα αναφοράς βιωσιμότητας	GRI, SASB, ESRS, UN Global Compact	Πλήρης συμμόρφωση με την Οδηγία Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) (1ο CSRD Statement 2025)
Εφαρμογή Double Materiality	Σε εφαρμογή Financial & Impact Materiality	Ετήσια αναθεώρηση

Πιστοποιητικό Anti-Bribery & Anti-Money Laundering	ISO Compliance Management Systems – επίτευξη 2024	Διατήρηση & επέκταση
ISO Whistleblowing Management System	Διατηρήθηκε πιστοποίηση (2024)	Διατήρηση

* PCAF κλίμακα 1–5: '1' = πλήρως επαληθευμένα δεδομένα | '5' = εκτιμήσεις χαμηλής αξιοπιστίας. (Eurobank. (2025). Annual report 2024: Business and sustainability. Eurobank Holdings.)⁹⁷

6.2.5 Αξιολόγηση

Όπως αναδεικνύεται από την εξέταση των δεδομένων ESG της Eurobank για το 2024, η τράπεζα έχει ενσωματώσει τα κριτήρια ESG σε όλες τις λειτουργίες της, αναπτύσσοντας ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο που καλύπτει και τους τρεις πυλώνες βιωσιμότητας. Η τράπεζα εμφανίζεται να αντιμετωπίζει τη βιωσιμότητα ως στρατηγικό παράγοντα ανταγωνιστικής διαφοροποίησης και μακροπρόθεσμης δημιουργίας αξίας, γεγονός που αποτυπώνεται τόσο στο βάθος των μετρήσιμων δεσμεύσεων όσο και στη θεσμική υποδομή διακυβέρνησης που έχει αναπτυχθεί.

Στον χρηματοοικονομικό πυλώνα βιωσιμότητας, η επίδοση της Eurobank χαρακτηρίζεται από σημαντική ανάπτυξη. Η αύξηση των εκταμιεύσεων πράσινων δανείων κατά 71% ετησίως (από €0,7 σε €1,271 δισεκατομμύρια) καθώς και των Sustainability-Linked Loans & Bonds κατά 169% (από €472 εκατομμύρια σε €1,272 δισεκατομμύρια) αντανακλούν ουσιαστική αναδιάρθρωση του πιστοδοτικού μοντέλου της τράπεζας. Η ένταξη στη Net-Zero Banking Alliance το 2024 και η έκδοση του πρώτου πράσινου ομολόγου ύψους €850 εκατομμυρίων αποτελούν σταθμούς θεσμικής δέσμευσης, ενώ η κατανομή του 62,5% των εσόδων σε πράσινα έργα ήδη κατά το πρώτο έτος υποδηλώνει λειτουργική αποτελεσματικότητα.

Στον περιβαλλοντικό πυλώνα, η τράπεζα παρουσιάζει μια εικόνα που συνδυάζει αξιόλογες επιδόσεις στο επίπεδο μείωσης των λειτουργικών εκπομπών με σημαντικές προκλήσεις στο επίπεδο του χαρτοφυλακίου. Η κάλυψη σχεδόν πλήρως των αναγκών σε ηλεκτρική ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές (97,97%), η ενίσχυση των πιστοποιημένων πράσινων κτιρίων στα 20, καθώς και η έναρξη παραγωγής ενέργειας μέσω φωτοβολταϊκών, αποτελούν ισχυρές ενδείξεις λειτουργικής αποδοτικότητας. Ωστόσο, ο Green Asset Ratio 2,6% — παρότι ο υψηλότερος μεταξύ των ελληνικών τραπεζών — παραμένει σε χαμηλά απόλυτα επίπεδα σε σχέση με τις απαιτήσεις της EU Taxonomy, αντανακλώντας ένα δομικό πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας, ως προς το πλήθος των πράσινων κτιρίων της χώρας.

Στον κοινωνικό πυλώνα, η Eurobank εμφανίζει ισχυρές επιδόσεις στο πεδίο της ικανοποίησης εργαζομένων (>80%) και της κοινωνικής παρέμβασης. Η συνεισφορά άνω των €62,5 εκατομμυρίων σε κοινωνικές πρωτοβουλίες (ανακαίνιση σχολείων, αποκατάσταση πληγέντων από την θεομηνία Daniel, στήριξη ευάλωτων νοικοκυριών) αποτυπώνει έναν κοινωνικό προφίλ της τράπεζας που εκτείνεται πέραν των τυπικών δράσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Το πρόγραμμα «Moving Education Forward», με πλέον των 23.500 δικαιούχων σε διάρκεια άνω των είκοσι ετών, αποτελεί ένα από τα μακροβιότερα και πλέον τεκμηριωμένα προγράμματα ελληνικής τράπεζας.

Στον πυλώνα Εταιρικής Διακυβέρνησης, η Eurobank παρουσιάζει ένα αξιόπιστο πλαίσιο εποπτείας ESG, υποστηριζόμενο από εξειδικευμένες επιτροπές σε επίπεδο Διοικητικού Συμβουλίου, την εφαρμογή πολλαπλών διεθνών προτύπων αναφοράς (GRI, SASB, ESRS, UN Global Compact) και τη μεθοδολογία διπλής σημαντικότητας. Ιδιαίτερη σημασία έχει η απόκτηση νέων πιστοποιήσεων ISO για τη διαχείριση κινδύνων διαφθοράς και ξεπλύματος χρήματος το 2024, καθώς και η επιτυχής δημοσίευση του πρώτου CSRD Group Sustainability Statement στις αρχές του 2025. Το ποσοστό κάλυψης ενεργειακών πιστοποιητικών εξασφαλίσεων (45–55%), παρότι υπερτερεί έναντι άλλων ελληνικών τραπεζών, παραμένει απόμακρο από τον στόχο του 70% έως το 2027.

Συνολικά, η Eurobank αποτελεί ένα από τα πλέον ώριμα παραδείγματα ESG ενσωμάτωσης στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Η διάκρισή της ως Negligible ESG Risk από τη Sustainalytics — η κατηγορία χαμηλότερου κινδύνου, την οποία κατέκτησε πρώτη μεταξύ των ελληνικών τραπεζών — και η κατάταξή της στο top 4% παγκοσμίως (33η από 1.026 τράπεζες), σε συνδυασμό με τη βαθμολογία A- από τον CDP και AA από την MSCI, ενισχύουν περαιτέρω την αξιοπιστία των εσωτερικών αναφορών. Η κρίσιμη πρόκληση για την τράπεζα τα επόμενα έτη συνίσταται στη μετάβαση από τον στρατηγικό σχεδιασμό στη λειτουργική εκτέλεση: η επίτευξη του Net-Zero στόχου 2050, η περαιτέρω βελτίωση του Green Asset Ratio και η ποσοτικοποίηση του gender pay gap αποτελούν σημαντικούς στόχους της επόμενης φάσης της ESG στρατηγικής της τράπεζας.

Πίνακας 12 - Eurobank 2024 Αξιολογήσεις ESG

Αξιολογήσεις ESG από Διεθνείς Φορείς – Eurobank 2024		
Φορέας	Βαθμολογία	Σχόλιο

Carbon Disclosure Project (CDP)	A- (Leadership Level)	Υψηλή διαφάνεια & αποτελεσματική ενσωμάτωση κλιματικών πολιτικών
MSCI ESG Ratings	AA (κλίμακα AAA–CCC)	Ισχυρή διαχείριση E, S & G ζητημάτων
ESG Disclosure Scores	E: 1 S: 3 G: 6	Υψηλότερο επίπεδο δημοσιοποίησης για τον πυλώνα Περιβάλλοντος
ISS ESG	C- / Medium ESG Performance (A+ έως D-)	Μεσαίο επίπεδο απόδοσης ESG
FTSE4Good Emerging Index	~4,5 / 5	Συμπερίληψη στον δείκτη – αυστηρά κριτήρια βιωσιμότητας
Sustainalytics	~9–10 / Negligible ESG Risk	Top 4% παγκοσμίως (33η/1.026 τράπεζες) – πρώτη ελληνική τράπεζα στην κατηγορία Negligible
Sustainalytics – Διακρίσεις	ESG Industry Top Rated 2025 & ESG Regional Top Rated 2025	Ηγετική θέση στον κλάδο & στην περιφέρεια
FT/Statista Climate Leaders	Συμπερίληψη	Europe's Climate Leaders List 2021–2025
ATHEX ESG Index	93% Transparency Score	Υψηλό επίπεδο δημοσιοποίησης ESG πληροφοριών

(Eurobank. (2025). Annual report 2024: Business and sustainability. Eurobank Holdings.)⁹⁷,

(Eurobank. (2024). ESG ratings and performance. Eurobank Group.)⁹⁹

6.3 Alpha Bank

Η Alpha Bank αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τραπεζικούς οργανισμούς στην Ελλάδα, που έχει αποφασίσει να τοποθετήσει την βιώσιμη ανάπτυξη στον πυρήνα της στρατηγικής του. Μέσω της ετήσιας έκθεσης βιωσιμότητας και των σχετικών αναφορών η τράπεζα παρουσιάζει τις δράσεις και τις επιδόσεις της σε τομείς που αφορούν το περιβάλλον, την κοινωνία και την Εταιρική Διακυβέρνηση. Η έκθεση για το 2024 αποτυπώνει τη στρατηγική προσέγγιση της τράπεζας όσον αφορά τη χρηματοδότηση της βιωσιμότητας, τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος και την ενίσχυση της κοινωνικής υπευθυνότητας.

6.3.1 Βιώσιμες χρηματοδοτήσεις και επενδύσεις

Η Alpha Bank στηρίζει επιχειρήσεις και οργανισμούς που υλοποιούν έργα με θετικό περιβαλλοντικό και κοινωνικό αντίκτυπο μέσω ειδικών χρηματοδοτικών προϊόντων και

επενδυτικών λύσεων. Η ενσωμάτωση των ESG κριτηρίων επιτρέπει στην τράπεζα να αξιολογεί όχι μόνο τη χρηματοοικονομική βιωσιμότητα μιας επένδυσης, αλλά και τις συνέπειες στην κοινωνία και το περιβάλλον.

Πίνακας 13 - Alpha Bank Βιώσιμες Χρηματοδοτήσεις & Επενδύσεις

Βιώσιμες Χρηματοδοτήσεις & Επενδύσεις – Alpha Bank 2024		
Κατηγορία / Δείκτης	Επίδοση 2024	Στόχος
Νέες βιώσιμες εκταμιεύσεις (συνολικά)	€1,809 δισ.	€4,4 δισ. έως το 2026
Χρηματοδότηση έργων ΑΠΕ	€356 εκατ.	Ενίσχυση χρηματ/σης ενεργειακής μετάβασης
Πράσινα δάνεια λιανικής	€67,5 εκατ.	Ανάπτυξη προϊόντων για νοικοκυριά & ΜΜΕ
Ευθυγράμμιση με EU Taxonomy	Κριτήριο ένταξης σε βιώσιμες χρηματοδοτήσεις	Πλήρης ευθυγράμμιση
Πολιτική αποκλεισμού (Exclusion Policy)	Έργα υψηλής έντασης άνθρακα χωρίς μεταβατικό σχέδιο, παραβίαση περιβαλλοντικών κανονισμών, AML/CFT	Διατήρηση & επέκταση
Επενδυτικά προϊόντα ESG (αμοιβαία κεφάλαια)	Σε εφαρμογή – αξιολόγηση βάσει E&S κριτηρίων	Ενσωμάτωση ESG στη διαχείριση επενδύσεων
Βιώσιμα επενδυτικά χαρτοφυλάκια	Σε επέκταση – ESG screening εταιρειών	Μακροπρόθεσμη δημιουργία αξίας
Αναβάθμιση ψηφιακών τραπεζικών υπηρεσιών	e-banking & mobile banking – αύξηση χρήσης	Μείωση χαρτιού & λειτουργικών εκπομπών άνθρακα
Κριτήρια αξιολόγησης χρήσης κεφαλαίων	ΑΠΕ, ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων, βιώσιμων υποδομών, κοινωνικών έργων	Τήρηση Sustainable Finance Framework

(Alpha Bank. (2024). Sustainability and ESG report 2024. Alpha Bank Group.)¹⁰⁰

6.3.2 Environmental -Περιβαλλοντικές επιδόσεις

Η τράπεζα έχει αναπτύξει ολοκληρωμένες πολιτικές περιβαλλοντικής διαχείρισης με στόχο τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των λειτουργιών της και τη χρηματοδότηση έργων που συμβάλλουν στην πράσινη μετάβαση της οικονομίας. Οι δράσεις αυτές ευθυγραμμίζονται με τις διεθνείς δεσμεύσεις για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και την επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για βιώσιμη ανάπτυξη.

Η περιβαλλοντική επίδοση της τράπεζας αποτυπώνεται μέσα από συγκεκριμένους δείκτες που καταγράφουν τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, την ενεργειακή αποδοτικότητα των εγκαταστάσεων, τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και τη βιωσιμότητα των χρηματοδοτήσεων.

Πίνακας 14 - Alpha Bank Περιβαλλοντικοί Δείκτες & Στόχοι (Environmental)

Περιβαλλοντικοί Δείκτες & Στόχοι (Environmental) – Alpha Bank 2024		
Περιβαλλοντικός Δείκτης	Επίδοση 2024	Στόχος
Εκπομπές CO ₂ Scope 1 (άμεσες)	3.252 τόνοι CO ₂ e	Μείωση κατά 20% έως 2025 Net-Zero 2050
Εκπομπές CO ₂ Scope 2 (έμμεσες – ενέργεια)	27.963 τόνοι CO ₂ e	Μείωση κατά 20% έως 2025 Net-Zero 2050
Συνολικές εκπομπές CO ₂ (Scope 1+2)	31.215 τόνοι CO ₂ e	—
Ετήσια μείωση εκπομπών Scope 1 & 2	-7,1% vs 2023 -13,5% vs 2022 (67% του στόχου)	-20% έως 2025 Net-Zero 2050
Κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας (εκτίμηση)	35.000–40.000 MWh	Συνεχής μείωση μέσω LED & αναβάθμισης
Χρήση ΑΠΕ για ηλεκτρική ενέργεια	100% (πλήρης κάλυψη ηλεκτρισμού από ΑΠΕ)	Διατήρηση 100%
Χρήση ΑΠΕ επί συνολικής ενεργειακής κατανάλωσης	89%	100% συνολικής ενεργ. κατανάλωσης
Κατανάλωση νερού	—	—
Ποσοστό ανακύκλωσης αποβλήτων	—	—
Ενεργειακή αναβάθμιση δικτύου καταστημάτων	Συνεχής εφαρμογή ενεργειακών βελτιώσεων	Πλήρης εγκατάσταση LED έως 2028
Green Asset Ratio (GAR)	~4% (διπλασιασμός vs 2022 που ήταν ~2%)	Σταδιακή αύξηση – ευθυγράμμιση EU Taxonomy
Χρηματοδότηση ΑΠΕ (πράσινα δάνεια εταιρικά)	€356 εκατ.	Ενίσχυση
Στόχος Net-Zero	Σε εξέλιξη (επίτευξη ενδιάμεσων στόχων περιορισμού των λειτουργικών εκπομπών)	Καθαρές μηδενικές εκπομπές έως 2050

(Alpha Bank. (2024). Sustainability and ESG report 2024. Alpha Bank Group.)¹⁰⁰

6.3.3 Social - Κοινωνικός Πυλώνας

Η κοινωνική διάσταση (Social) της στρατηγικής ESG της Alpha Bank για το 2024 παρουσιάζει σημαντική πρόοδο, ιδιαίτερα σε τομείς όπως η εκπαίδευση εργαζομένων, η ενίσχυση της κοινωνικής επίδρασης μέσω δράσεων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και η σταδιακή μείωση των ανισοτήτων φύλου.

Πίνακας 15 - Alpha Bank Κοινωνικοί Δείκτες ESG (Social)

Κοινωνικοί Δείκτες ESG (Social) – Alpha Bank 2024		
Κοινωνικός Δείκτης	Επίδοση 2024	Στόχος
Σύνολο εργαζομένων (εκτίμηση)	7.000–8.000	—
Ποσοστό γυναικών εργαζομένων	>50% (ισότητα φύλων)	—
Γυναίκες σε θέσεις ανώτερης διοίκησης	42%	Περαιτέρω ενίσχυση
Μέσος αριθμός ωρών εκπαίδευσης ανά εργαζόμενο	40–42 ώρες (+31% vs 2022–2024)	Συνεχής ανάπτυξη δεξιοτήτων & δια βίου μάθηση
Εργαζόμενοι που συμμετέχουν σε ESG εκπαίδευση	79%	Ενίσχυση κουλτούρας βιωσιμότητας
Μισθολογικό χάσμα λόγω φύλου (Gender Pay Gap)	~10% (μείωση από ~14% σε προηγ. έτη)	<10% – ευθυγράμμιση UN Women & ευρωπαϊκά πρότυπα
Ικανοποίηση εργαζομένων	75–78% (αύξηση από 70%)	>80%
Δαπάνες εκπαίδευσης	—	—
Επενδύσεις σε κοινωνικά προγράμματα	—	—
Δικαιούχοι προγραμμάτων ΕΚΕ (CSR beneficiaries)	>700.000–750.000 (+67% vs προηγ. έτος)	Διεύρυνση κοινωνικής επίδρασης
Τομείς δράσεων ΕΚΕ	Εκπαίδευση, κοινωνική στήριξη, επιχειρηματικότητα, ευάλωτες ομάδες, νέοι	Ενίσχυση κοινωνικής συνοχής & οικονομικής ανάπτυξης
Χρηματοδότηση ΜΜΕ	—	—

(Alpha Bank. (2024). Sustainability and ESG report 2024. Alpha Bank Group.)¹⁰⁰, (Alpha Bank. (2025). Responsible Banking Progress Statement 2024.)¹⁰¹

6.3.4 Governance - Πολύωνες Εταιρικής Διακυβέρνησης

Η Εταιρική Διακυβέρνηση αποτελεί βασικό πυλώνα της στρατηγικής βιωσιμότητας της Alpha Bank, διασφαλίζοντας τη διαφάνεια, τη λογοδοσία και την αποτελεσματική διαχείριση κινδύνων. Η τράπεζα έχει ενσωματώσει μηχανισμούς διακυβέρνησης που συνδέουν τη στρατηγική ανάπτυξης με την υπεύθυνη τραπεζική και τη βιώσιμη χρηματοδότηση. Η ανάλυση των επιδόσεων του 2024 αποκαλύπτει σημαντική πρόοδο, αλλά και προκλήσεις που σχετίζονται κυρίως με την ποιότητα δεδομένων και την πληρότητα των ESG πληροφοριών.

Πίνακας 16 - Alpha Bank Δείκτες Εταιρικής Διακυβέρνησης (Governance)

Δείκτες Εταιρικής Διακυβέρνησης (Governance) – Alpha Bank 2024		
Δείκτης Εταιρικής Διακυβέρνησης	Επίδοση 2024	Στόχος
Μέλη Διοικητικού Συμβουλίου	12	—
Ανεξάρτητα μέλη ΔΣ	58% (7/12)	—
Γυναίκες στο ΔΣ	33%	Ενίσχυση ισότιμης συμμετοχής
MSCI ESG Rating	A (2024) → AA (2025, αναβάθμιση)	Διατήρηση AA / στόχος AAA
PCAF Data Quality Score	~3,0 (κλίμακα 1–5, μέτρια αξιοπιστία)	Βελτίωση προς 1–2 (πρωτογενή δεδομένα)
Διαθεσιμότητα EPCs εξασφαλίσεων	~60% ακινήτων	Πλήρης κάλυψη (~100%) για βελτίωση GAR
Πιστοποιήσεις περιβαλλοντικής διαχείρισης (ISO 14001)	>90% εγκαταστάσεων	100% λειτουργιών – πλήρης συμμόρφωση
Ενσωμάτωση ESG στο Risk Appetite Framework	ESG δείκτες ενταγμένοι στην παρακολούθηση κλιματικών κινδύνων	Ολοκληρωμένο μοντέλο βιώσιμης διακυβέρνησης
Επιτροπή Διακυβέρνησης & Βιωσιμότητας (ΔΣ)	Ενεργή – ESG παρακολούθηση & στρατηγικός σχεδιασμός	—
Κώδικας Δεοντολογίας & AML/CFT	Σε πλήρη εφαρμογή	Διατήρηση & επέκταση
Δέσμευση Net-Zero (Paris Agreement)	Ευθυγράμμιση με UNEP FI PRB – Scope 1 & 2	Καθαρές μηδενικές εκπομπές έως 2050

Πρότυπα αναφοράς ESG	GRI, SASB, ESRS, EU Taxonomy alignment	Πλήρης CSRD συμμόρφωση
----------------------	--	------------------------

* PCAF κλίμακα 1–5: '1' = πλήρως επαληθευμένα δεδομένα | '5' = εκτιμήσεις χαμηλής αξιοπιστίας.

(Alpha Bank. (2025). Responsible Banking Progress Statement 2024.)¹⁰¹

6.3.5 Αξιολόγηση

Η συνολική αξιολόγηση των δεδομένων ESG της Alpha Bank για το 2024 αναδεικνύει ένα πιστωτικό ίδρυμα που βρίσκεται σε στάδιο μετάβασης από την τυπική συμμόρφωση στη στρατηγική ενσωμάτωση των αρχών βιωσιμότητας. Οι μετρήσιμες επιδόσεις σε όλους τους πυλώνες καταδεικνύουν ενιαίο επιχειρησιακό μοντέλο, στο οποίο τα ESG κριτήρια διαπερνούν όλες τις βασικές λειτουργίες, από την πιστοδοτική πολιτική έως τη διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού και τη δομή της Εταιρικής Διακυβέρνησης.

Στον χρηματοοικονομικό πυλώνα βιωσιμότητας, η Alpha Bank παρουσιάζει αξιοσημείωτη δυναμική, με νέες βιώσιμες εκταμιεύσεις ύψους €1,809 δισεκατομμυρίων το 2024 έναντι στόχου €4,4 δισεκατομμυρίων έως το 2026. Οι χρηματοδοτήσεις ΑΠΕ ανέρχονται σε €356 εκατομμύρια, ενώ τα πράσινα δάνεια λιανικής σε €67,5 εκατομμύρια. Η ευθυγράμμιση με την EU Taxonomy αποτελεί κεντρικό κριτήριο ένταξης, ενώ η αυστηρή πολιτική αποκλεισμού δραστηριοτήτων υψηλής έντασης άνθρακα ενισχύει την αξιοπιστία του πλαισίου.

Στον περιβαλλοντικό πυλώνα, η τράπεζα επιδεικνύει ικανοποιητική τροχιά μείωσης εκπομπών: η συνδυασμένη μείωση Score 1 & 2 κατά 13,5% από το 2022. Ιδιαίτερα αξιόλογη είναι η πλήρης κάλυψη ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ (100%) και η κάλυψη 89% της συνολικής ενεργειακής κατανάλωσης. Αντίθετα, ο Green Asset Ratio (~4%) — παρόλο που έχει διπλασιαστεί από το 2022 — εξακολουθεί να βρίσκεται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα, αντιστακώνοντας τις δομικές δυσκολίες ταξινόμησης βάσει EU Taxonomy. Αξίζει να επισημανθεί η απουσία δημοσιευμένων δεδομένων για κατανάλωση νερού και ανακύκλωση αποβλήτων, που συνιστά περιοχή βελτίωσης στην πληρότητα των ESG αναφορών.

Στον κοινωνικό πυλώνα, η Alpha Bank παρουσιάζει εντυπωσιακή ανάπτυξη κοινωνικής επίδρασης: οι δικαιούχοι δράσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης- ΕΚΕ ανήλθαν σε άνω των 700.000 άτομα, καταγράφοντας αύξηση 67% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η σταδιακή μείωση του μισθολογικού χάσματος από 14% σε 10% και η αύξηση των ωρών εκπαίδευσης ανά εργαζόμενο κατά 31% την τριετία 2022–2024 αντανακλούν στρατηγική

επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο. Η μη επίτευξη του στόχου ικανοποίησης εργαζομένων (75–78% έναντι στόχου >80%) αποτελεί ένα από τα ανοιχτά ζητήματα εσωτερικής κουλτούρας που απαιτεί στοχευμένες παρεμβάσεις. Σημαντική επίσης είναι η διαπίστωση ότι το 79% των εργαζομένων συμμετέχει σε ESG εκπαίδευση, αποτυπώνοντας ουσιαστική διάχυση της κουλτούρας βιωσιμότητας εντός του οργανισμού. Στον πυλώνα Εταιρικής Διακυβέρνησης, η τράπεζα χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό ωριμότητας. Η συμπερίληψη ESG δεικτών στο Risk Appetite Framework, η λειτουργία εξειδικευμένης Επιτροπής Διακυβέρνησης & Βιωσιμότητας σε επίπεδο ΔΣ και η ευθυγράμμιση με τις Principles for Responsible Banking του UNEP FI αποτελούν δομικά στοιχεία θεσμικής ανθεκτικότητας. Ωστόσο, η μέτρια ποιότητα δεδομένων εκπομπών (PCAF Score ~3,0) καταδεικνύει ότι η τράπεζα βασίζεται σε μεγάλο βαθμό σε εκτιμήσεις και όχι σε πρωτογενή δεδομένα — περιορισμός που επηρεάζει την αξιοπιστία των αναφορών χρηματοδοτούμενων εκπομπών Scope 3. Η διαθεσιμότητα ενεργειακών πιστοποιητικών εξασφαλίσεων (~60%) αποτελεί βελτίωση έναντι άλλων ελληνικών τραπεζών, αν και ο στόχος πλήρους κάλυψης παραμένει φιλόδοξος.

Σε επίπεδο εξωτερικής αναγνώρισης, η αναβάθμιση MSCI από A σε AA το 2025 και ο χαρακτηρισμός της από τη Sustainalytics ως Low Risk (18,8) αποτελούν ισχυρές ενδείξεις διεθνούς αξιοπιστίας. Αξιοσημείωτος είναι ο χαρακτηρισμός Prime Status από τον ISS ESG, που τοποθετεί την Alpha Bank μεταξύ των εταιρειών που υπερβαίνουν τη μέση ESG επίδοση του κλάδου τους. Αντίθετα, η απουσία βαθμολογίας CDP για το 2024 και η μη επιβεβαιωμένη συμπερίληψη στη λίστα FT/Statista Climate Leaders αποτελούν σημεία διαφοροποίησης από τις άλλες ελληνικές τράπεζες του δείγματος. Συνολικά, η Alpha Bank βρίσκεται σε ικανοποιητική τροχιά υλοποίησης μιας ολοκληρωμένης ESG στρατηγικής, με κύρια πρόκληση τη βελτίωση της ποιότητας δεδομένων, τη συμπλήρωση κενών δημοσιοποίησης και την επιτάχυνση ανάπτυξης του χαρτοφυλακίου «πράσινων» χρηματοδοτήσεων (Alpha Bank, 2025)¹⁰²

Πίνακας 17 - Alpha Bank 2024 Αξιολογήσεις ESG

Αξιολογήσεις ESG από Διεθνείς Φορείς – Alpha Bank 2024		
Φορέας	Βαθμολογία / Κατάταξη	Σχόλιο
CDP – Discloser 2024	Δεν εντοπίστηκε δημοσιευμένη βαθμολογία CDP για το 2024. Η Alpha Bank αναφέρει ότι αξιολογείται από το Climate	Δεν εντοπίστηκε δημοσιευμένη βαθμολογία για 2024 Για το 2025 B ικανοποιητικό επίπεδο διαφάνειας

	Change CDP, ενώ δημοσιοποιεί ότι το 2025 έλαβε βαθμολογία B, στοιχείο που δείχνει ικανοποιητικό επίπεδο διαφάνειας.	
MSCI ESG Ratings	A (2024) → AA (2025)	Αναβάθμιση 2025 – ισχυρότερη ESG διαχείριση κινδύνων
ESG Disclosure Scores	E: 1 S: 1 G: 4	Υψηλότερο επίπεδο δημοσιοποίησης για E & S
ISS ESG	C / Prime Status Perf. 52.05 / Decile 3	Prime Status: υπερβαίνει τη συνήθη ESG επίδοση κλάδου Very High Transparency
FTSE4Good Emerging Index	Συμπερίληψη (διατήρηση μέλους)	Πλήρωση κριτηρίων E, S & G – δεν εντοπίστηκε αριθμητικό score
Sustainalytics	18,8 / Low Risk	Κατηγορία χαμηλού κινδύνου (Low) – επιβεβ. 2024 Όχι Negligible
FT/Statista Climate Leaders	Δεν εντοπίστηκε	Δεν επιβεβαιώθηκε συμπερίληψη για την περίοδο 2021–2025
ATHEX ESG Index	Συμπερίληψη από 2021	Δεν εντοπίστηκε ποσοστό Transparency Score για 2024

(Alpha Bank. (2025). ESG reporting hub.)¹⁰²

6.4 Εθνική Τράπεζα

Η στρατηγική ESG της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος συνιστά κεντρικό στοιχείο του επιχειρηματικού της μοντέλου. Η τράπεζα δηλώνει ότι έχει υιοθετήσει μια ολιστική προσέγγιση στα θέματα ESG, οργανώνοντας τη στρατηγική της σε τρεις πυλώνες και εννέα στρατηγικά θέματα, σε σύνδεση με τις εταιρικές αξίες, τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ και τη συνολική επιχειρηματική στρατηγική της.

Ο πυλώνας για το περιβάλλον επικεντρώνεται στη μετάβαση σε μία οικονομία χαμηλών εκπομπών και στη διαχείριση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της τράπεζας και των χρηματοδοτήσεών της και περιλαμβάνει τα στρατηγικά θέματα: της Κλιματικής αλλαγής, της απαλλαγής από δραστηριότητες που συμβάλλουν στις εκπομπές CO₂, της Βιώσιμης χρηματοδότησης, των πράσινων επενδύσεων και της μείωσης του περιβαλλοντικού αποτυπώματος από την λειτουργία της τράπεζας.

Ο κοινωνικός πυλώνας επικεντρώνεται στην επίδραση της τράπεζας στους εργαζόμενους, τους πελάτες και την κοινωνία. Διακρίνεται σε τρία στρατηγικά θέματα: Ανθρώπινο δυναμικό και ανάπτυξη δεξιοτήτων, Χρηματοοικονομική ένταξη και πελατοκεντρική προσέγγιση, Κοινωνική συνεισφορά και υπευθυνότητα.

Ο πυλώνας της Εταιρικής Διακυβέρνησης αφορά τη δομή της λήψης αποφάσεων, τη διαχείριση κινδύνων και τη διαφάνεια και περιλαμβάνει τα στρατηγικά θέματα της Εποπτείας, της Κανονιστικής Συμμόρφωσης και της Ηθικής, της Διαχείρισης ESG κινδύνων, Διαφάνειας, Αναφορών και εφαρμογής του double materiality (National Bank of Greece 2025)¹⁰³.

6.4.1 Βιώσιμες χρηματοδοτήσεις και επενδύσεις

Η Βιώσιμη Τραπεζική για την Εθνική Τράπεζα εμφανίζεται ως πεδίο μετάβασης από την κανονιστική συμμόρφωση σε ένα πιο ενεργητικό υπόδειγμα κατανομής κεφαλαίων, διαχείρισης κινδύνων και υποστήριξης του μετασχηματισμού της πραγματικής οικονομίας. Η μετατόπιση υλοποιείται μέσω της χρηματοδότησης της ενεργειακής μετάβασης, της επιχειρηματικής και κοινωνικής ανθεκτικότητας και της σταδιακής οικοδόμησης ενός πιο ισόρροπου αναπτυξιακού προτύπου. Η Πολιτική Βιώσιμης Ανάπτυξης που ακολουθεί η τράπεζα στοχεύει στη βέλτιστη διαχείριση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιδράσεων τόσο από τη λειτουργία της όσο και από τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων των πελατών της.

Η τοποθέτηση αυτή δείχνει ότι η ΕΤΕ δεν περιορίζεται στο δικό της λειτουργικό αποτύπωμα, αλλά επεκτείνει την ESG οπτική και στο χρηματοδοτούμενο αποτύπωμα (financed emissions), δηλαδή στο πώς οι πιστοδοτήσεις και οι επενδύσεις της επηρεάζουν τη μετάβαση της οικονομίας. Η παραπάνω οπτική συνάδει με τη σύγχρονη ευρωπαϊκή προσέγγιση, όπου το ουσιαστικό ESG αποτύπωμα των τραπεζών προκύπτει κυρίως από την κατανομή κεφαλαίων και όχι μόνο από τις εσωτερικές τους λειτουργίες.

Πίνακας 18 - Εθνική Τράπεζα Βιώσιμες Χρηματοδοτήσεις & Επενδύσεις

Βιώσιμες Χρηματοδοτήσεις & Επενδύσεις – Εθνική Τράπεζα 2024		
Κατηγορία / Δείκτης	Επίδοση 2024	Στόχος
Χρηματοδότηση έργων ΑΠΕ (Renewable Energy Sources exposures)	€2,33 δισ. (2024)	Σταδιακή αύξηση

Εκταμιεύσεις προς πιστοδοτούμενες επιχ/σεις (ΑΠΕ)	€749 εκατ. (2024)	Αύξηση
Sustainability-Linked Loans (SLLs)	€0,93 δισ. (+€0,89 δισ. vs €0,04 δισ. το 2023)	Περαιτέρω ανάπτυξη
Δάνεια μέσω Recovery & Resilience Facility του προγράμματος «Ελλάδα 2.0 (RRF)	€1,442 δισ. (εκ των οποίων €770 εκατ. πράσινο πυλώνας) με minimum συγχρηματ/ση ΕΤΕ 30% (Ethniki 2.0)	Επέκταση πράσινου πυλώνα RRF
Πράσινα ομόλογα (Green Senior Bonds)	€500 εκατ. (2020) + €650 εκατ. (Νοέμβ. 2024)	Συνέχιση πράσινων εκδόσεων
Κατανομή 1ου πράσινου ομολόγου (2020)	€500 εκατ σε 58 έργα ΑΠΕ σε όλη την Ελλάδα έως Q1/2022	—
Sustainable Finance Framework	Κριτήρια ταξινόμησης βάσει EU Taxonomy	Ευθυγράμμιση & επέκταση
Sustainable Bond Framework	Πλαίσιο για πράσινες, κοινωνικές & βιώσιμες εκδόσεις	Μελλοντικές εκδόσεις
ESG αξιολόγηση στις πιστοδοτικές διαδικασίες	Λίστα κριτηρίων εξαίρεσης σε περιπτώσεις υψηλών κλιματικών επιπτώσεων	Επέκταση κριτηρίων
Ψηφιακός μετασχηματισμός (paperless banking)	Νέο Core Banking System, GenAI, workflow automation	Μείωση χαρτιού & λειτουργικών εκπομπών
Εκτιμώμενες επενδύσεις Net Zero Ελλάδας 2050	€436 δισ. σε καθαρές τεχνολογίες & υποδομές	Ευκαιρία χρηματοδοτικής συμμετοχής ΕΤΕ

(National Bank of Greece. (2025). Εκθέσεις και δεδομένα ESG.)¹⁰⁴, (National Bank of Greece.

(2025). Ετήσια Χρηματοοικονομική Έκθεση 2024.)¹⁰⁵

6.4.2 Environmental - Ο Περιβαλλοντικός Πυλώνας

Στην περιβαλλοντική διάσταση, η ΕΤΕ εμφανίζει μία ώριμη προσέγγιση καθώς από το 2023 συμμετέχει στη Net-Zero Banking Alliance (NZBA) και δηλώνει ότι είναι η πρώτη ελληνική τράπεζα που εντάχθηκε στον παραπάνω οργανισμό έχοντας ήδη θέσει και δημοσιοποιήσει από τότε ενδιάμεσους στόχους μείωσης εκπομπών για το 2030 σε έξι επιλεγμένους τομείς/χαρτοφυλάκια υψηλής έντασης άνθρακα, ενώ παράλληλα ανέπτυξε σχέδιο μετάβασης με τομεακή ανάλυση, προϊόντα, υπηρεσίες και χρηματοδοτικές ευκαιρίες που υποστηρίζουν την επίτευξή τους.

Πίνακας 19 - Εθνική Τράπεζα Περιβαλλοντικοί Δείκτες & Στόχοι (Environmental)

Περιβαλλοντικοί Δείκτες & Στόχοι (Environmental) – Εθνική Τράπεζα 2024		
Περιβαλλοντικός Δείκτης	Επίδοση 2024	Στόχος
Εκπομπές CO ₂ Scope 1 (άμεσες)	1.623 τόνοι CO ₂ e	Μείωση 42% έως 2030
Εκπομπές CO ₂ Scope 2 market-based	131 τόνοι CO ₂ e	Μηδενισμός έως 2030
Συνολικές εκπομπές CO ₂ (Scope 1+2)	1.754 τόνοι CO ₂ e	Net-Zero λειτουργικές εκπομπές
Χρηματοδοτούμενες εκπομπές Scope 3 (Κατ. 15)*	26.144 ktCO ₂ e (+62% vs 16.104 ktCO ₂ e το 2023)	Μείωση μέσω τομεακών στόχων Net-Zero Banking Alliance 2030
Ένταση χρηματοδοτούμενων εκπομπών (Scope 3 Κατ. 15)*	0,53 ktCO ₂ e/€m (+34% vs 0,39 το 2023)	Μείωση ανά χρηματοδοτούμενο € m
Κάλυψη δεδομένων χρηματοδοτούμενων εκπομπών	96,0% επιλέξιμων ανοιγμάτων	Διατήρηση υψηλής κάλυψης
Κατανάλωση ενέργειας (συνολική)	49.113 MWh (+8% βελτ. ενεργ. έντασης)	Συνεχής βελτίωση ενεργειακής αποδοτικότητας
Ενέργεια από ΑΠΕ	43.136 MWh (~88% συνολικής κατανάλωσης)	Περαιτέρω ενίσχυση χρήσης ΑΠΕ
Κατανάλωση νερού	0,06 εκατ. m ³	Μείωση
Green Asset Ratio – Turnover (% εσόδων των χρηματοδοτούμενων από πράσινες δραστηριότητες)	1,93%	Σταδιακή αύξηση – EU Taxonomy
Green Asset Ratio – Capex (% επενδύσεων των χρηματοδοτούμενων σε πράσινες δραστηριότητες)	3,07%	Σταδιακή αύξηση – EU Taxonomy
GAR ενσωμάτωση στο Risk Appetite Framework	Σε πλήρη εφαρμογή	Διαχείριση κινδύνων μετάβασης
Τομεακοί στόχοι μείωσης εκπομπών 2030 (Net-Zero Banking Alliance)	6 τομείς υψηλής έντασης άνθρακα	Απαλλαγή χαρτοφυλακίου από CO ₂ εκπομπές έως 2050

Μηχανισμός μέτρησης εκπομπών (Partnership for Carbon Accounting Financials)	Ένταξη στην PCAF (2023). Διεθνής συνεργασία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων με σκοπό την ανάπτυξη κοινής μεθοδολογίας για τη μέτρηση και γνωστοποίηση των χρηματοδοτούμενων εκπομπών αερίων θερμοκηπίου (financed emissions).	Πλήρης εφαρμογή μεθοδολογίας, βελτίωση αξιοπιστίας μετρήσεων & score
---	---	--

(National Bank of Greece. (2025). Εκθέσεις και δεδομένα ESG.)¹⁰⁴.

6.4.3 Social -Κοινωνικός Πολύωνας

Η Εθνική Τράπεζα παρουσιάζει μια ολοκληρωμένη κοινωνική στρατηγική, η οποία ενσωματώνεται στο ευρύτερο πλαίσιο βιώσιμης τραπεζικής και ευθυγραμμίζεται με τις Αρχές Υπεύθυνης Τραπεζικής, δίνοντας έμφαση στη δημιουργία θετικού κοινωνικού αντίκτυπου μέσω των δραστηριοτήτων της, των προϊόντων και του ρόλου της.

Πίνακας 20 - Εθνική Τράπεζα Κοινωνικοί Δείκτες ESG (Social)

Κοινωνικοί Δείκτες ESG (Social) – Εθνική Τράπεζα 2024		
Κοινωνικός Δείκτης	Επίδοση 2024	Στόχος
Ποσοστό γυναικών στο σύνολο εργαζομένων (7.400 σε Όμιλο)	50%	—
Γυναίκες σε θέσεις ανώτερης διοίκησης	46%	—
Μέσος αριθμός ωρών εκπαίδευσης ανά εργαζόμενο	34,77 ώρες (+25% vs 2023) – Global Reporting Initiative for Training and Education (GRI 404)	Συνεχής ανάπτυξη δεξιοτήτων
Ενσωμάτωση ESG στο σύστημα αξιολόγησης & αμοιβών	Σε εφαρμογή (2024)	Σύνδεση αμοιβών με ESG στόχους
Μισθολογικό χάσμα λόγω φύλου (Gender Pay Gap)	~10% (σχετικά σταθερό vs προηγ. έτη)	Μείωση – ευθυγράμμιση με την ευρωπαϊκή Οδηγία Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)
Ικανοποίηση / δέσμευση εργαζομένων (Engagement)	71–73% (οριακή μείωση vs 2023)	>70% – διατήρηση υψηλής δέσμευσης
Δικαιούχοι προγραμμάτων ΕΚΕ	—	Διεύρυνση κοινωνικής επίδρασης

Πρόγραμμα ΕΝ.Ν.ΟΙ.Α. (χρηματοοικονομική ένταξη)	Εκπαίδευση & χρηματοοικονομική ενδυνάμωση νοικοκυριών	Ενίσχυση χρηματοοικονομική συμπερίληψης
Κοινωνικές επενδύσεις (σχολικές υποδομές)	€25 εκατ. – ανακαίνιση σχολικών μονάδων	Ενίσχυση του κοινωνικού αποτυπώματος
Στεγαστικά προγράμματα νέων & ευάλωτων	Ειδικά προϊόντα για πρόσβαση σε κατοικία	Ενίσχυση κοινωνικής συνοχής

(National Bank of Greece. (2025). Our journey to Net Zero: Transition planning for 6 NZBA sectors.)¹⁰³, (National Bank of Greece. (2025). Εκθέσεις και δεδομένα ESG.)¹⁰⁴, (National Bank of Greece. (2025). Ετήσια Χρηματοοικονομική Έκθεση 2024.)¹⁰⁵

6.4.4 Governance - Πολύωνας Εταιρικής Διακυβέρνησης

Η Εταιρική Διακυβέρνηση της Εθνικής Τράπεζας εμφανίζει σημαντική ενίσχυση το 2024, κυρίως ως προς την ενσωμάτωση ESG στη λήψη αποφάσεων, τη διαχείριση κινδύνων και τη διαφάνεια. Συγκεκριμένα, το σύστημα διακυβέρνησης βασίζεται σε πολυεπίπεδη δομή, όπου το Διοικητικό Συμβούλιο ασκεί συνολική εποπτεία ESG θεμάτων, ενώ εξειδικευμένες επιτροπές (ESG Management Committee) διαχειρίζονται τους σχετικούς κινδύνους και αξιοποιούν τις ευκαιρίες, ενσωματώνοντας τα ESG κριτήρια στη στρατηγική και στις λειτουργίες της τράπεζας.

Πίνακας 21 - Εθνική Τράπεζα Δείκτες Εταιρικής Διακυβέρνησης (Governance)

Δείκτες Εταιρικής Διακυβέρνησης (Governance) – Εθνική Τράπεζα 2024		
Δείκτης Εταιρικής Διακυβέρνησης	Επίδοση 2024	Στόχος
Μέλη Διοικητικού Συμβουλίου	12	—
Ανεξάρτητα μέλη ΔΣ	67%	—
Γυναίκες στο ΔΣ	33%	—
MSCI ESG Rating	A	Βελτίωση σε AA
PCAF (Partnership for Carbon Accounting Financials) Data Quality Score (χρηματοδοτούμενες εκπομπές)*	2,5/5 (βελτίωση ~4% από 2,6)	Βελτίωση προς score 1–2
Energy Performance Certificates	+78% στεγαστικών. δανείων σε ακίνητα A–C = €141 εκατ.	Επέκταση green mortgages, Βελτίωση της ενεργειακής

εξασφαλίσεων (ενεργ. πιστ/κά Α–C)		ποιότητας των ενυπόθηκων ακινήτων
ESG Management Committee	Ενεργή διαχείριση– ESG κινδύνων & ευκαιριών	—
ESG δείκτες στο Risk Appetite Framework	Σε πλήρη ενσωμάτωση + stress tests	Ολοκληρωμένο ESG risk management
Συμμόρφωση με διεθνή πρότυπα	UNEP FI PRB, TCFD, EU Taxonomy, CSRD, ESRS	Πλήρης ευθυγράμμιση European Sustainability Reporting Standards & Net Zero
ESG δείκτες (KRIs) – παρακολούθηση	Σε εφαρμογή - Ενίσχυση λογοδοσίας	Επέκταση & αυτοματοποίηση
Double Materiality Ευρωπαϊκή Οδηγία Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)	Σε εφαρμογή	Ετήσια αναθεώρηση
Πιστοποιήσεις ενεργειακής & περιβαλλοντικής διαχείρισης	Συστήματα ενεργειακής διαχείρισης & Group Sustainability Policy	Πλήρης κάλυψη λειτουργιών

* PCAF κλίμακα 1–5: '1' = πλήρως επαληθευμένα δεδομένα | '5' = εκτιμήσεις χαμηλής αξιοπιστίας

(National Bank of Greece. (2025). Our journey to Net Zero: Transition planning for 6 NZBA sectors.)¹⁰³, (National Bank of Greece. (2025). Εκθέσεις και δεδομένα ESG.)¹⁰⁴, (National Bank of Greece. (2025). Ετήσια Χρηματοοικονομική Έκθεση 2024.)¹⁰⁵

6.4.5 Αξιολόγηση

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος μεταβαίνει από ένα μοντέλο απλής κανονιστικής συμμόρφωσης προς ένα πιο ολοκληρωμένο μοντέλο βιώσιμης τραπεζικής, όπου η περιβαλλοντική μετάβαση, η κοινωνική συμβολή και η Εταιρική Διακυβέρνηση συνδέονται άμεσα με τη χρηματοδότηση, τα τραπεζικά προϊόντα και τη στρατηγική ανάπτυξης. Η μεταβαλλόμενη ταυτότητα του ιδρύματος — από παθητικό φορέα κανονιστικής συμμόρφωσης σε ενεργό χρηματοδότη της ενεργειακής και κοινωνικής μετάβασης — αποτυπώνεται τόσο στην αρχιτεκτονική της ESG στρατηγικής όσο και στους μετρήσιμους δείκτες επίδοσης.

Η ΕΤΕ παρουσιάζει το πιο ολοκληρωμένο φάσμα χρηματοδοτικών μέσων:

χρηματοδοτήσεις ΑΠΕ €2,33 δισεκατομμυρίων, Sustainability-Linked Loans (SLLs) €0,93 δισεκατομμυρίων (από €0,04 δισ. μόλις το 2023, αύξηση +2.225%), δάνεια μέσω

Recovery & Resilience Facility €1,44 δισεκατομμυρίων με €770 εκατομμύρια στον πράσινο πυλώνα, και δύο εκδόσεις πράσινων ομολόγων συνολικής αξίας €1,15 δισεκατομμυρίων. Η ΕΤΕ ήταν η πρώτη ελληνική τράπεζα που εξέδωσε πράσινο ομόλογο (2020), ορόσημο για τις ελληνικές κεφαλαιαγορές βιωσιμότητας. Η εντυπωσιακή επέκταση των SLLs καταδεικνύει τη μεταστροφή από τη χρηματοδότηση πράσινων έργων στην ενσωμάτωση ESG κριτηρίων εντός της ίδιας της τραπεζικής σχέσης, καθώς οι χρηματοδοτικοί όροι συνδέονται άμεσα με την επίτευξη στόχων βιωσιμότητας από τον δανειολήπτη.

Η ενσωμάτωση εργαλείων όπως το Sustainable Finance Framework και το Sustainable Bond Framework ενισχύει την κατηγοριοποίηση των βιώσιμων χρηματοδοτήσεων και την συστηματική παρακολούθησή τους.

Η περιβαλλοντική διάσταση της ΕΤΕ χαρακτηρίζεται από υψηλό επίπεδο θεσμικής ωρίμανσης και σαφείς στόχους. Η συμμετοχή της στην Net Zero Banking Alliance και η υιοθέτηση επιστημονικά τεκμηριωμένων στόχων καταδεικνύουν τη δέσμευση για επίτευξη μηδενικών εκπομπών CO₂ τόσο των λειτουργιών όσο και του χαρτοφυλακίου της. Ωστόσο, η σημαντικότερη αύξηση των χρηματοδοτούμενων εκπομπών Scope 3 (Κατηγορία 15) κατά 62% — από 16.104 σε 26.144 ktCO₂e — καθώς και η αύξηση κατά 34% της έντασης των εκπομπών ανά εκατομμύριο ευρώ χρηματοδότησης (όπως προκύπτει από : Σύνολο χρηματοδοτήσεων / Σύνολο εκπομπών) ακόμη και αν αποδίδεται μερικώς στη βελτίωση της μεθοδολογικής κάλυψης και της αξιοπιστίας των δεδομένων (στο 96% των χρηματοδοτικών ανοιγμάτων), αναδεικνύει το πρόβλημα της σύνθεσης του χαρτοφυλακίου. Οι τομεακοί στόχοι 2030 NZBA σε έξι κλάδους υψηλής έντασης άνθρακα αποτελούν τον κρίσιμο μηχανισμό αντιμετώπισης.

Η κοινωνική διάσταση της βιώσιμης τραπεζικής της ΕΤΕ επικεντρώνεται κυρίως στη χρηματοοικονομική συμπερίληψη, την εκπαίδευση και τη στήριξη της κοινωνικής συνοχής (πρωτοβουλία EN.N.OI.A.). Παράλληλα, η τράπεζα αναπτύσσει προϊόντα με κοινωνικό αντίκτυπο, όπως στεγαστικά προγράμματα για νέους και χρηματοδοτικά εργαλεία που διευκολύνουν την πρόσβαση σε κατοικία. Η κοινωνική της συμβολή εκτείνεται σε επενδύσεις σε δημόσιες υποδομές, όπως το πρόγραμμα ανακαίνισης σχολικών μονάδων. Η κοινωνική στρατηγική της ΕΤΕ είναι ουσιαστική και ευθυγραμμισμένη με τις ανάγκες της ελληνικής οικονομίας, όμως εμφανίζει περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης κυρίως ως προς τη μέτρηση και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων, καθώς η απουσία ποσοτικοποίησης δικαιούχων των πρωτοβουλιών

εταιρικής κοινωνικής ευθύνης συνιστά ουσιαστικό κενό αναφοράς ως προς τη δυνατότητα αξιολόγησης του κοινωνικού αντίκτυπου.

Η Εταιρική Διακυβέρνηση αποτελεί τον βασικό μηχανισμό ενσωμάτωσης της βιωσιμότητας στις λειτουργίες της τράπεζας. Η ένταξη των ESG δεικτών KRI στο Risk Appetite Framework και στις διαδικασίες πιστοδότησης καθώς και η διενέργεια κλιματικών stress tests αποτελούν δομικά στοιχεία σύγχρονης Εταιρικής Διακυβέρνησης. Επισημαίνεται η ποικιλομορφία στην σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου με τα Ανεξάρτητα μέλη να ανέρχονται στο 67% και το ποσοστό των γυναικών το οποίο ανέρχεται περίπου στο 33% των μελών. Η σύνθεση του ΔΣ περιλαμβάνει επίσης πολλαπλές εθνικότητες και διαφορετικά επαγγελματικά υπόβαθρα, γεγονός που ενισχύει τη διαφάνεια και την ποιότητα λήψης αποφάσεων. Τόσο η βελτίωση του PCAF Score από 2,6/5 σε 2,5/5, όσο και η ενσωμάτωση της Ευρωπαϊκής Οδηγίας Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) μέσω των European Sustainability Reporting Standards και Double Materiality τοποθετεί την τράπεζα σε θέση να ανταποκρίνεται με επάρκεια στις αυξανόμενες κανονιστικές απαιτήσεις.

Η ΕΤΕ αποτελεί έναν πολύ σημαντικό τραπεζικό πυλώνα που είναι σήμερα σε ώριμο στάδιο εφαρμογής ενός σύγχρονου και ολοκληρωμένου μοντέλου βιώσιμης τραπεζικής.

Πίνακας 22 - Εθνική Τράπεζα 2024 Αξιολογήσεις ESG

Αξιολογήσεις ESG από Διεθνείς Φορείς – Εθνική Τράπεζα 2024		
Φορέας	Βαθμολογία / Κατάταξη	Σχόλιο
CDP – Discloser 2024	A- (Leadership Level)	Υψηλό επίπεδο διαφάνειας & αποτελεσματική ενσωμάτωση κλιματικών κινδύνων
MSCI ESG Ratings	A / AA (κλίμακα AAA–CCC)	Ισχυρή ESG διαχείριση κινδύνων – συγκρισιμότητα διεθνής επιπέδου
ESG Disclosure Scores	Ισχυρός πυλώνας E Σημαντικός S & G	Υψηλό επίπεδο δημοσιοποίησης – ευθυγράμμιση διεθνών προτύπων
ISS ESG	C+ έως B- / Medium ESG Performance	Ικανοποιητική διαχείριση ESG – συνεχής βελτίωση vs benchmarks
FTSE4Good Index Series	Συμπερίληψη (μέλος)	Συμμόρφωση με κριτήρια περιβάλλοντος, ανθρωπίνων δικαιωμάτων, Εταιρικής Διακυβέρνησης
Sustainalytics	10–12 / Low ESG Risk	Χαμηλή έκθεση σε ESG κινδύνους vs διεθνή τραπεζικό κλάδο

FT/Statista Climate Leaders	Συμπερίληψη (Europe's Climate Leaders)	Αναγνώριση για μείωση εκπομπών & κλιματικές πρωτοβουλίες
ATHEX ESG Index	>90% Transparency Score	Εκτεταμένη δημοσιοποίηση ESG & συμμόρφωση διεθνών προτύπων

(National Bank of Greece. (2024). Fixed Income Presentation. ESG ratings.)¹⁰⁷

6.5 Το νέο ελληνικό τραπεζικό τοπίο - Η επίδραση των ESG κριτηρίων

Οι τέσσερις ελληνικές συστημικές τράπεζες ελέγχουν συνολικά ποσοστό άνω του 95% της εγχώριας τραπεζικής αγοράς. Συνεπώς οι αποφάσεις που λαμβάνουν και οι στρατηγικές επιλογές τους για χρηματοδοτήσεις, επενδύσεις, περιβαλλοντική και κοινωνική συνεισφορά και Εταιρική Διακυβέρνηση συγκροτούν στην πράξη την πολιτική βιωσιμότητας που ακολουθεί ολόκληρο το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η παρούσα ανάλυση εξετάζει τον ελληνικό τραπεζικό κλάδο ως σύνολο και διερευνά μέσα από τα στοιχεία που δημοσιεύονται στις ετήσιες εκθέσεις των τραπεζών αν και σε ποιο βαθμό η συλλογική εφαρμογή των ESG κριτηρίων έχει δημιουργήσει ένα νέο τοπίο αξιών στην ελληνική αγορά, από το οποίο αποκομίζουν πραγματικά οφέλη οι πελάτες, οι μέτοχοι-επενδυτές, οι εργαζόμενοι, οι επιχειρήσεις, το περιβάλλον και η ελληνική κοινωνία στο σύνολό της.

6.5.1 Τα ESG χαρακτηριστικά του τραπεζικού κλάδου

Η ταυτόχρονη υιοθέτηση κοινών ESG αρχών από τις τέσσερις συστημικές τράπεζες δημιουργεί κοινά δομικά χαρακτηριστικά τα οποία, συνολικά, ορίζουν τον τρόπο λειτουργίας της ελληνικής τραπεζικής αγοράς. Ως προς το Κανονιστικό Πλαίσιο και οι τέσσερις τράπεζες έχουν υιοθετήσει ένα κοινό σύνολο προτύπων αναφοράς: τα Ευρωπαϊκά Πρότυπα Βιωσιμότητας -European Sustainability Reporting Standards(ESRS), την Οδηγία Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), τη μεθοδολογία Global Reporting Initiative (GRI), τα κριτήρια EU Taxonomy και τις Αρχές Υπεύθυνης Τραπεζικής του United Nations Environment Programme Finance Initiative (UNEP FI). Αυτή η σύγκλιση δημιουργεί συγκρίσιμα δεδομένα και κοινά κριτήρια αξιολόγησης που διαπερνούν την αγορά στο σύνολό της. Ως προς την Βιωσιμότητα ως Κριτήριο Χρηματοδότησης, η υφιστάμενη λογική είναι διαφορετική από εκείνη της περιόδου πριν την οικονομική κρίση του 2008 καθώς και οι τέσσερις τράπεζες πλέον έχουν ενσωματώσει ESG κριτήρια στον πυρήνα της πιστοδοτικής τους διαδικασίας. Η αξιολόγηση δεν περιορίζεται αποκλειστικά στην πιστοληπτική ικανότητα, αλλά

περιλαμβάνει επίσης το περιβαλλοντικό και το κοινωνικό αποτύπωμα καθώς και διακυβερνητικό προφίλ για τις επιχειρήσεις. Η χρηματοδότηση με βάση τα παραπάνω κριτήρια δεν αποτελεί πλέον προνόμιο των μεγάλων εταιρειών. Μέσω των Sustainability-Linked Loans, των πράσινων δανείων και των δανείων του Ταμείου Ανάκαμψης, αποκτούν πρόσβαση στις εν λόγω πιστοδοτήσεις ΜΜΕ, αγρότες και νοικοκυριά. Σημαντικό είναι το αποτέλεσμα που παράγεται αθροιστικά για την κοινωνία, μέσα από την συμπληρωματικότητα των ESG στρατηγικών που εφαρμόζουν οι τέσσερις τράπεζες:

- Η Εθνική Τράπεζα ηγείται στη χρηματοδότηση ΑΠΕ (€2,33 δισ.) και στη μέτρηση χρηματοδοτούμενων εκπομπών (πρωτοπόρος στη Net-Zero Banking Alliance, 2023).
- Η Eurobank κυριαρχεί στη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης, της δημογραφικής στήριξης μέσω μακροχρόνιων κοινωνικών προγραμμάτων.
- Η Πειραιώς, ιδρυτικό μέλος των Αρχών Υπεύθυνης Τραπεζικής (UNEP FI, 2019), ηγείται στη βιοποικιλότητα (TNFD, ENCORE/BFFI) και στην κοινωνική ένταξη ευάλωτων ομάδων.
- Η Alpha Bank εστιάζει στη διεύρυνση της κοινωνικής εμβέλειας των ESG δράσεων (>700.000 δικαιούχοι προγραμμάτων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης) και στην ενσωμάτωση ESG στην εκπαίδευση εργαζομένων (79% συμμετοχή).

Ενδεικτικά μεγέθη της ελληνικής τραπεζικής αγοράς είναι :

- ✓ €12 δισ. βιώσιμα χαρτοφυλάκια (ESG χρηματοδοτήσεις) συνολικά
- ✓ >750.000 οι δικαιούχοι των κοινωνικών προγραμμάτων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης
- ✓ Ποσοστό 88–100% κάλυψης του ηλεκτρισμού που καταναλώνουν από ΑΠΕ
- ✓ Αξιολόγηση AA έως A- με βάση τα Ratings MSCI & CDP στην αξιολόγηση των 3 από τις 4 συστημικές τράπεζες

6.5.2 Τι αλλάζει για τα Ενδιαφερόμενα Μέρη

Οι Πελάτες (νοικοκυριά, επιχειρήσεις) απολαμβάνουν μια διευρυμένη λίστα επιλογών για πράσινα δάνεια με σκοπό την ενεργειακή αναβάθμιση σπιτιών και εγκαταστάσεων, για την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών και για την ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων με προνομιακούς όρους που καλύπτουν μεγάλο φάσμα του πελατολογίου.

- Στεγαστικά δάνεια με ευνοϊκό επιτόκιο για κατοικίες ενεργειακής κλάσης A–C.
- Sustainability-Linked Loans για ΜΜΕ με επιτόκια που συνδέονται με την επίτευξη περιβαλλοντικών στόχων

- Δάνεια μέσω Ταμείου Ανάκαμψης (Ελλάδα 2.0) ύψους συνολικά €4,31 δισ σε δάνεια μέσω Recovery and Resilience Facility (RRF).
- Χρηματοδότηση ΑΠΕ: η συνολική εγκατεστημένη ισχύς έργων που χρηματοδοτεί μόνο η Eurobank ανέρχεται σε 6,3 GW, επαρκής για την κάλυψη σημαντικού μέρους των ενεργειακών αναγκών της χώρας.

Η ESG στρατηγική των τεσσάρων τραπεζών υπογραμμίζει την σημαντικότητα της χρηματοοικονομικής συμπερίληψης των εύαλωτων νοικοκυριών, δηλαδή της παροχής πρόσβασης σε τραπεζικές υπηρεσίες ακόμα και για πολίτες που παραδοσιακά αποκλείονταν από αυτές.

- Ειδικά στεγαστικά δάνεια με επιτόκιο 1% για πολυτέκνους (Eurobank).
- Πρόγραμμα EN.N.OI.A. της Εθνικής Τράπεζας: χρηματοοικονομική εκπαίδευση νοικοκυριών και προγράμματα χρηματοδότησης για αδύναμα κοινωνικά στρώματα.
- Πρόγραμμα EQUALL της Πειραιώς: 29.301 δικαιούχοι από εύαλωτες κοινωνικές ομάδες — μεταφορά εισοδήματος, υποστήριξη εκπαίδευσης και επιχειρηματικότητας.
- Συνεισφορά €25 εκατ. Eurobank στον Φορέα Απόκτησης & Επανεκμίσθωσης — προστασία κύριας κατοικίας εύαλωτων δανειοληπτών.
- Υποστήριξη νοικοκυριών Θεσσαλίας (πλημμύρες Daniel): €12,5 εκατ. από Eurobank για ανοικοδόμηση

Η ψηφιακή μετάβαση των τραπεζών έχει διπλή αξία για τον πελάτη καθώς μειώνει το κόστος και τον χρόνο συναλλαγής, ενώ ταυτόχρονα μειώνει τη χρήση χαρτιού και εκπομπών CO₂ από φυσική μετακίνηση ενισχύοντας την προσβασιμότητα σε απομακρυσμένες περιοχές. Ποσοστό άνω του 90% των συναλλαγών γίνεται ψηφιακά, ενώ περίπου το 50% των νέων δανείων συνάπτεται μέσω e-banking

Οι Μέτοχοι και οι Επενδυτές, απολαμβάνουν υψηλές αποδόσεις συνδυαστικά με βιώσιμο προφίλ. Τα καθαρά κέρδη του τραπεζικού κλάδου κατέγραψαν ιστορικά υψηλά στην Ελλάδα το 2024, καθώς διαμορφώθηκαν σε €4,53 δισ. Το ESG πλαίσιο ενισχύει την ανθεκτικότητα των θεσμών, δηλαδή την ικανότητά τους να αντέχουν σε ενδεχόμενες μελλοντικές προκλήσεις που μπορεί να εμφανιστούν και να οφείλονται σε οικονομικά, κοινωνικά ή περιβαλλοντικά αίτια εξομαλύνοντας την ανάγκη άμεσης εφαρμογής δραματικών αλλαγών στο υφιστάμενο ρυθμιστικό πλαίσιο.

- Τρεις τράπεζες κατέχουν MSCI ESG Rating AA — αξιολόγηση που χρησιμοποιούν ευρέως διεθνή ESG funds ως κριτήριο επένδυσης.

- Η Eurobank κατατάσσεται στο top 4% παγκοσμίως (33η/1.026 τράπεζες) από τη Sustainalytics — «αμελητέος κίνδυνος ESG» — γεγονός που ανοίγει πόρτες σε θεσμικούς επενδυτές με ESG mandates.
- Οι ελληνικές τράπεζες συμπεριλαμβάνονται σε διεθνείς ESG δείκτες (FTSE4Good Emerging Index, ATHEX ESG Index), επεκτείνοντας τη βάση δυνητικών επενδυτών. Η έκδοση πράσινων ομολόγων αποτελεί από τρόπο άντλησης κεφαλαίων από τις διεθνείς αγορές με βάση τις ESG τους επιδόσεις:
- ETE: Δύο εκδόσεις πράσινων ομολόγων, €500 εκατ. (2020) + €650 εκατ. (2024) — πρώτη ελληνική τράπεζα στις διεθνείς αγορές πράσινης χρηματοδότησης.
- Eurobank: Green Senior Preferred Notes €850 εκατ. (2024), με το 62,5% ήδη κατανομημένο σε πράσινα έργα.
- Πειραιώς: Δέσμευση για σταδιακή επέκταση βιώσιμων εκδόσεων ομολόγων και Sustainability-Linked Loans.

Το άθροισμα αυτών των εκδόσεων ομολόγων σηματοδοτεί την ουσιαστική επανένταξη του ελληνικού τραπεζικού τομέα στις διεθνείς κεφαλαιαγορές βιωσιμότητας, προσελκύοντας νέα κεφάλαια.

Για τον μακροπρόθεσμο επενδυτή, η ESG ωρίμανση των τεσσάρων τραπεζών σημαίνει ότι έχουν ενσωματώσει την κλιματική αλλαγή στη διαχείριση κινδύνου, εφαρμόζουν κλιματικά stress tests και έχουν θέσει τομεακούς στόχους Net-Zero 2030 σε κλάδους υψηλής έντασης άνθρακα, με αποτέλεσμα να είναι καλύτερα προστατευμένες από μελλοντικές ζημιές που συνδέονται με φυσικούς και μεταβατικούς κλιματικούς κινδύνους.

Για τους εργαζόμενους η ESG δέσμευση των τραπεζών μεταφράζεται σε βελτίωση των συνθηκών εργασίας, ευκαιριών ανέλιξης και ποιότητας επαγγελματικής ζωής:

- Εκπαίδευση: 35–42 ώρες ετησίως ανά εργαζόμενο — στοχευμένη σε ψηφιακές δεξιότητες, ESG, ηγεσία. Η Eurobank επενδύει €6 εκατ. ετησίως σε εκπαίδευση.
- Σύνδεση αμοιβών με ESG στόχους: Η Εθνική Τράπεζα έχει ενσωματώσει ESG KPIs στο σύστημα αξιολόγησης και αμοιβών εργαζομένων — πρακτική που επεκτείνεται και στις άλλες τράπεζες.
- Ευεξία εργαζομένων: Προγράμματα ψυχικής υγείας, υβριδική εργασία και οικογενειακή στήριξη (IVF Eurobank: >60 γεννήσεις).

Η ισότητα φύλων στον εργασιακό χώρο αποτελεί έναν από τους κεντρικούς κοινωνικούς στόχους του ESG πλαισίου. Στον κλάδο, παρατηρείται ήδη υψηλή γυναικεία παρουσία (50%–58% του εργατικού δυναμικού), ενώ η ανώτερη διοίκηση κινείται προς ισόρροπη

εκπροσώπηση (32%–46%). Η συστηματική μέτρηση και δημοσίευση του μισθολογικού χάσματος (Gender Pay Gap) αποτελεί από μόνη της πράξη διαφάνειας και κοινωνικής ευθύνης, που στοχεύει στην μισθολογική εξίσωση.

- Πειραιώς: μείωση GPG κατά 37,5% σε ένα χρόνο (€4 εκατ. → €2,5 εκατ.), με δέσμευση μηδενισμού έως το 2027.
- Εθνική, Alpha Bank: GPG ~10%, με σαφείς στόχους μείωσης συνδεδεμένους με την Οδηγία CSRD.
- Υπογραφή Women's Empowerment Principles (UN WEPs) από Eurobank και Πειραιώς αποτελεί θεσμική δέσμευση για ισότητα σε όλο το φάσμα της εργασιακής σχέσης.

Κοινωνία & Δημόσιο Συμφέρον. Χρηματοδότηση δημόσιων υποδομών και εκπαιδευτικών δομών από τις τέσσερις τράπεζες, μέσα από δράσεις που εντάσσονται στα «Social» κριτήρια του ESG πλαισίου:

- 50 εκατ. συνολικά σε πρόγραμμα ανακαίνισης σχολικών μονάδων (€25 εκατ. Eurobank + €25 εκατ. ΕΤΕ, πρόγραμμα «Marietta Giannakou»).
- «Moving Education Forward» (Eurobank): περισσότεροι από 23.500 μαθητές σε περίπου 2.000 σχολεία για πάνω από 20 χρόνια (ένα από τα μακροβιότερα εκπαιδευτικά προγράμματα επιχείρησης στην Ελλάδα).
- Πρόγραμμα EQUALL (Τρ. Πειραιώς): 29.301 δικαιούχοι, με σκοπό την ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης, της εκπαίδευσης και της επιχειρηματικότητας ευάλωτων ομάδων.
- Κοινωνικά προγράμματα της Alpha Bank ξεπέρασαν τις 700.000 δικαιούχους το 2024 (+67% από το 2023).

Η ανταπόκριση των τραπεζών στις πλημμύρες «Daniel» στη Θεσσαλία (2023) αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα δέσμευσης των τεσσάρων τραπεζών για κοινωνική συνεισφορά στην αντιμετώπιση κρίσεων, ομαλοποίηση των συνθηκών διαβίωσης όσων έχουν πληγεί και αποκατάσταση της λειτουργίας της αγοράς :

- €12,5 εκατ. από Eurobank για ανοικοδόμηση υποδομών στη Θεσσαλία.
- Χρηματοδοτικές ελαφρύνσεις, αναστολές και διευκολύνσεις για πληγέντες πελάτες από όλες τις τράπεζες.

Η άμεση ανταπόκριση αντανακλά τη λογική του κοινωνικού αντίκτυπου που διέπει τις ESG στρατηγικές: οι τράπεζες εξετάζουν ποιες ομάδες εξαρτώνται από τις υπηρεσίες τους και αναλαμβάνουν ρητή ευθύνη απέναντί τους.

Περιβάλλον & Κλίμα. Ο πιο κρίσιμος ρόλος του τραπεζικού συστήματος στη βιώσιμη ανάπτυξη είναι η κατεύθυνση των κεφαλαίων σε έργα και επιχειρήσεις που επιταχύνουν την ενεργειακή μετάβαση της ελληνικής οικονομίας :

- Εθνική Τράπεζα: €2,33 δισ. σε έργα ΑΠΕ. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη συνεισφορά στη χρηματοδότηση ανανεώσιμης ενέργειας στην Ελλάδα.
- Eurobank: 6,3 GW εγκατεστημένης ισχύος ΑΠΕ χρηματοδοτείται μέσω του χαρτοφυλακίου της.
- Alpha Bank: €356 εκατ. σε πράσινα δάνεια ΑΠΕ και €67,5 εκατ. σε πράσινα δάνεια λιανικής τραπεζικής.
- Πειραιώς: €3,8 δισ. σωρευτικές βιώσιμες χρηματοδοτήσεις (στόχος €5,7 δισ. έως 2028).

Παράλληλα με τη χρηματοδότηση της μετάβασης, οι ίδιες οι τράπεζες φροντίζουν συστηματικά να μειώνουν το δικό τους περιβαλλοντικό αποτύπωμα:

- Οι τέσσερις τράπεζες καλύπτουν 88%–100% της κατανάλωσης ηλεκτρισμού τους από ΑΠΕ — ουσιαστικά μηδενίζοντας τις έμμεσες εκπομπές από αγορά ενέργειας.
- Η Πειραιώς έχει ήδη επιτύχει 84% μείωση εκπομπών Scope 1+2 συγκριτικά με το 2019, υπερβαίνοντας τον ενδιάμεσο στόχο 73% για το 2030.
- Το σύνολο των τεσσάρων τραπεζών έχει δεσμευτεί για κλιματική ουδετερότητα έως το 2050, με ενδιάμεσους στόχους το 2030.

Πίνακας 23 - ESG Οφέλη Ανά Ομάδα Ενδιαφερομένων μερών

Ομάδα Ενδιαφερομένων	Οφέλη ESG
Πελάτες – Νοικοκυριά	Πρόσβαση σε πράσινα στεγαστικά και ενεργειακά δάνεια, προστασία κύριας κατοικίας ευάλωτων, ψηφιακές υπηρεσίες, χρηματοοικονομική εκπαίδευση.
Πελάτες – ΜΜΕ & Επιχειρήσεις	Sustainability-Linked Loans με κόστος συνδεδεμένο με ESG επιδόσεις, πρόσβαση σε Ταμείο Ανάκαμψης, χρηματοδότηση ΑΠΕ και ενεργειακής αναβάθμισης.
Μέτοχοι & Επενδυτές	Υψηλή κερδοφορία (€4,53 δισ. κέρδη 2024) με βελτιωμένο κινδύνο· πρόσβαση σε ESG funds· πράσινα ομόλογα· συμπερίληψη σε διεθνείς ESG δείκτες.
Εργαζόμενοι (~34.000)	Βελτίωση εργασιακών συνθηκών, ευκαιρίες εκπαίδευσης, μείωση μισθολογικού χάσματος

Ομάδα Ενδιαφερομένων	Οφέλη ESG
	φύλου, σύνδεση αμοιβών με ESG, σχέδια ευεξίας.
Ελληνική Κοινωνία	€50 εκατ. σε σχολεία, >750.000 δικαιούχοι ΕΚΕ, αποκατάσταση πληγέντων, χρηματοοικονομική ένταξη, υποστήριξη ΜΜΕ.
Περιβάλλον & Κλίμα	€12+ δισ. βιώσιμες χρηματοδοτήσεις, 6,3 GW ΑΠΕ (Eurobank), €2,33 δισ. ΑΠΕ (ΕΤΕ), 88–100% ΑΠΕ στις τράπεζες ίδιες, στόχοι Net-Zero 2050.

(Piraeus Financial Holdings. (2025). Piraeus Sustainability Blueprint.)⁹⁶, (Eurobank. (2025).

Annual report 2024: Business and sustainability. Eurobank Holdings.)⁹⁷, (Eurobank. (2024). ESG ratings and performance. Eurobank Group.)⁹⁹, (Alpha Bank. (2024). Sustainability and ESG report 2024. Alpha Bank Group.)¹⁰⁰, (Alpha Bank. (2025). Responsible Banking Progress Statement 2024.)¹⁰¹, (Alpha Bank. (2025). ESG reporting hub.)¹⁰², (National Bank of Greece. (2025). Our journey to Net Zero: Transition planning for 6 NZBA sectors.)¹⁰³, (National Bank of Greece. (2025). Εκθέσεις και δεδομένα ESG.)¹⁰⁴, (National Bank of Greece. (2025). Ετήσια Χρηματοοικονομική Έκθεση 2024.)¹⁰⁵, (National Bank of Greece. (2025). Responsible Banking Progress Statement 2024.)¹⁰⁶, (National Bank of Greece. (2024). Fixed Income Presentation. ESG ratings.)¹⁰⁷

Πίνακας 24 - Βασικοί Δείκτες ESG Επιδόσεων Συστημικών Τραπεζών 2024

Κατηγορία	Δείκτης KPI	Τράπεζα Πειραιώς	Eurobank	Alpha Bank	Εθνική Τράπεζα
Environmental	Εκπομπές CO ₂ Score 1	2.216 τόνοι CO ₂ e	3.200 τόνοι CO ₂	3.252 τόνοι CO ₂ e	1.623 τόνοι CO ₂ e
	Εκπομπές CO ₂ Score 2	8.230 τόνοι CO ₂ e	5.500 τόνοι CO ₂	27.963 τόνοι CO ₂ e	131 τόνοι CO ₂ e (market-based)
	Συνολικές εκπομπές Score 1+2	10.446 τόνοι CO ₂ e	8.700 τόνοι CO ₂	31.215 τόνοι CO ₂ e	1.754 τόνοι CO ₂ e
	Χρηματοδοτούμενες εκπομπές Score 3	—	—	—	26.144 ktCO ₂ e (+62% vs 2023)
	Κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας	33.640 MWh	35.000 MWh (-4,97% vs 2023)	35.000–40.000 MWh (εκτ.)	49.113 MWh (σύνολο)
	Χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας	100%	97,97% + φωτοβολταϊκά	100% ηλεκτρισμός / 89% σύνολο	88% (~43.136 MWh)
	Κατανάλωση νερού	52.701 m ³	120.000 m ³	—	60.000 m ³
	Ανακύκλωση αποβλήτων	—	72%	—	—

Κατηγορία	Δείκτης KPI	Τράπεζα Πειραιώς	Eurobank	Alpha Bank	Εθνική Τράπεζα
	Green Asset Ratio (GAR)	2,6%	2,6% (υψηλότερος ελλην. τραπεζών)	~4% (διπλάσιο σε σύγκριση με 2022)	1,93% (Turnover) / 3,07% (Capex)
	Βιώσιμη χρηματοδότηση (ESG χαρτοφυλάκιο)	€3,8 δις. (σωρευτικά)	€4,0 δις.	€1,809 δις. (νέες εκταμιεύσεις. 2024)	€2,33 δις. ΑΠΕ + €0,93 δις. SLL
	Πράσινα δάνεια	—	€2,1 δις. (ΑΠΕ - RRF)	€356 εκατ. ΑΠΕ + €67,5 εκατ. λιανικής	€749 εκατ. εκταμ. ΑΠΕ (2024)
Social	Σύνολο εργαζομένων	7.400 FTEs	11.500 FTEs	7.500 (εκτίμηση)	~7.400 (Ομίλος)
	Ποσοστό γυναικών εργαζομένων	58%	58%	>50%	50%
	Γυναίκες σε ανώτερη διοίκηση	32%	34%	42%	46%
	Μ.Ο. ωρών εκπαίδευσης/εργαζόμενου	40 ώρες/έτος	35 ώρες/έτος	40–42 ώρες (+31% σε σύγκριση με 2022)	34,77 ώρες (+25% σε σύγκριση με 2023)
	Δαπάνες εκπαίδευσης	—	€6 εκατ.	—	—
	Μισθολογικό χάσμα φύλου (Gender Pay Gap)	€2,5 εκατ. (-37,5% σε σύγκριση με 2023)	Χαμηλ. ευρωπ. μέσου κλάδου	~10% (μείωση από ~14%)	~10% (σχετ. σταθερό)
	Ικανοποίηση εργαζομένων	61%	>80%	75–78%	71–73%
	Επενδύσεις ΕΚΕ	—	€4 εκατ.	—	€25 εκατ. (σχολεία)
	Δικαιούχοι ΕΚΕ / Κοινωνικά προγράμματα	29.301 (πρόγραμμα EQUALL)	>23.500 μαθητές (Moving Education Forward)	>700.000–750.000 (+67% σε σύγκριση με 2023)	—
	Χρηματοδότηση ΜΜΕ	—	€6 δις. (>9.000 επιχ.)	—	€1,44 δις. RRF (Ethniki 2.0)
Governance	Μέλη Διοικητικού Συμβουλίου	11	15	12	12
	Ανεξάρτητα μέλη ΔΣ	54,5% (6/11)	60%	58% (7/12)	67%
	Γυναίκες στο ΔΣ	36,4% (4/11)	33%	33%	33%
	MSCI ESG Rating	AA	AA	A (2024) → AA (2025)	A / AA
	PCAF Data Quality Score	1,7 (κλίμακα 1–5)	2,5–3,5	~3,0	2,5
	Διαθεσιμότητα EPCs εξασφαλίσεων	13%	45–55% στεγαστικών	~60%	+78% Α–C (€141 εκατ.)

Κατηγορία	Δείκτης KPI	Τράπεζα Πειραιώς	Eurobank	Alpha Bank	Εθνική Τράπεζα
	Πιστοποιήσεις ESG	EMAS, ISO 14001, ISO 50001	ISO 50001, 14001, 14064, Anti-Bribery, AML, Whistleblowing	ISO 14001 (>90% εγκαταστάσεων)	Συστήματα ενεργειακής διαχ/σης & ISO
	Πρότυπα αναφοράς	CSRD, GRI, EMAS	GRI, SASB, ESRS, UN Global Compact	GRI, SASB, ESRS, EU Taxonomy	UNEP FI PRB, TCFD, EU Taxonomy, CSRD, ESRS
	Συμμόρφωση CSRD	Πλήρης	1ο CSRD Statement Q1 2025	Σε εξέλιξη	1ο Sustainability Statement (ESRS)
	Double Materiality	—	Σε εφαρμογή	—	Σε εφαρμογή

(Piraeus Financial Holdings. (2025). Piraeus Sustainability Blueprint.)⁹⁶, (Eurobank. (2025). Annual report 2024: Business and sustainability. Eurobank Holdings.)⁹⁷, (Eurobank. (2024). ESG ratings and performance. Eurobank Group.)⁹⁹, (Alpha Bank. (2024). Sustainability and ESG report 2024. Alpha Bank Group.)¹⁰⁰, (Alpha Bank. (2025). Responsible Banking Progress Statement 2024.)¹⁰¹, (Alpha Bank. (2025). ESG reporting hub.)¹⁰², (National Bank of Greece. (2025). Our journey to Net Zero: Transition planning for 6 NZBA sectors.)¹⁰³, (National Bank of Greece. (2025). Εκθέσεις και δεδομένα ESG.)¹⁰⁴, (National Bank of Greece. (2025). Ετήσια Χρηματοοικονομική Έκθεση 2024.)¹⁰⁵, (National Bank of Greece. (2025). Responsible Banking Progress Statement 2024.)¹⁰⁶, (National Bank of Greece. (2024). Fixed Income Presentation. ESG ratings.)¹⁰⁷

Πίνακας 25 - Διακρίσεις, Πρωτοβουλίες, Πιστοποιήσεις & Συνεργασίες

Κατηγορία	Τράπεζα Πειραιώς	Eurobank	Alpha Bank	Εθνική Τράπεζα
Βραβεία & Διακρίσεις	• Καλύτερη Τράπεζα Ευρώπης για ΕΚΕ (Euromoney 2025) • Καλύτερη Τράπεζα Ελλάδας για ESG (Euromoney 2025) • Καλύτερη Ψηφιακή Τράπεζα Ελλάδας (Euromoney 2025) • Παγκόσμιο Βραβείο Εξυπηρέτησης Πελατών (Global Custodian)	• Sustainability: ESG Industry Top Rated 2025 & ESG Regional Top Rated 2025 • Top 4% παγκοσμίως – 33η/1.026 τράπεζες (Negligible ESG Risk) • MSCI ESG Rating AA • CDP Climate Leadership: A- • FTSE4Good Emerging Index: 4,5/5 • FT/Statista Europe's Climate Leaders 2021–2025	• ISS ESG Prime Status (2024) – Very High Transparency Decile 3 • MSCI ESG Rating A (2024) → AA (2025) • Sustainability: Low Risk (18,8) • FTSE4Good Emerging Index (μέλος από 2021) • ATHEX ESG Index (μέλος από 2021)	• CDP A- Leadership Level (2024) • MSCI ESG Rating A / AA (2024) • Sustainability: Low Risk (10–12) • FT/Statista Europe's Climate Leaders (πολλαπλά έτη) • ATHEX ESG Index Transparency Score >90% • ISS ESG: Medium Performance FTSE4Good μέλος
Διεθνείς Πρωτοβουλίες	• UN SDGs, UN Global Compact • UNEP FI – Principles for Responsible Banking (PRB)	• Net-Zero Banking Alliance (NZBA) – ένταξη 2024 • UN Women's Empowerment Principles	• UNEP FI – Principles for Responsible Banking (PRB) • Συμφωνία των Παρισίων – Net-Zero 2050	• Net-Zero Banking Alliance (NZBA) – πρώτη ελλην. τράπεζα (2023)

Κατηγορία	Τράπεζα Πειραιώς	Eurobank	Alpha Bank	Εθνική Τράπεζα
	• UN Financial Health & Inclusion • Women's Empowerment Principles (UN) • Finance for Biodiversity Pledge • EU Business@Biodiversity Platform • TNFD (Taskforce on Nature-related Financial Disclosures) • Μοναδική ελλην. τράπεζα ιδρυτικό μέλος UNEP FI PRB (2019)	(WEPs) – υπογραφή 2024 • UN Global Compact • UNEP FI – Principles for Responsible Banking (PRB) • TCFD (Task Force on Climate-related Financial Disclosures)	• UN Women – Women's Empowerment Principles (WEPs) • EU Taxonomy – ευθυγράμμιση βιώσιμων χρηματοδοτήσεων	• PCAF – Partnership for Carbon Accounting Financials (2023) • UNEP FI – Principles for Responsible Banking (PRB) • TCFD (Task Force on Climate-related Financial Disclosures) • UN SDGs – σύνδεση 3 πυλώνων & 9 στρατηγικών θεμάτων • Ελλάδα 2.0 – Recovery & Resilience Facility (RRF)
Πιστοποιήσεις	• EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) – 100% • ISO 14001:2015 (Περιβαλλοντική Διαχείριση) • ISO 50001:2018 (Ενεργειακή Διαχείριση)	• ISO 50001 (Ενεργειακή Διαχείριση) • ISO 14001 (Περιβαλλοντική Διαχείριση) • ISO 14064 (Μέτρηση GHG εκπομπών) • ISO Sustainable Procurement • ISO Anti-Bribery Management System (νέα, 2024) • ISO Anti-Money Laundering (νέα, 2024) • ISO Whistleblowing Management System	• ISO 14001 (Περιβαλλοντική Διαχείριση, >90% εγκατ.) • PCAF Framework (μέτρηση χρηματοδοτούμενων εκπομπών) • Πιστοποιημένα συστήματα ενεργειακής διαχείρισης • Κώδικας Δεοντολογίας & AML/CFT compliance	• Sustainable Finance Framework (EU Taxonomy) • Sustainable Bond Framework • Group Sustainability Policy • Συστήματα ενεργειακής διαχείρισης & ISO πρότυπα • CSRD – 1ο Sustainability Statement (ESRS)
Πρότυπα Αναφοράς & Συμμόρφωση	• CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) • GRI Standards • EU Taxonomy • ATHEX ESG Index Transparency Score: 93%	• GRI Standards & SASB Commercial Banks Standard • ESRS (European Sustainability Reporting Standards) • Double Materiality Assessment • 1ο CSRD Group Sustainability Statement (Q1 2025)	• GRI Standards, SASB, ESRS • EU Taxonomy alignment • CSRD ετοιμότητα • ISS ESG: Very High Transparency	• UNEP FI PRB, TCFD, EU Taxonomy • CSRD, ESRS, Double Materiality • 1ο Sustainability Statement (ESRS) • PCAF – μέτρηση χρηματοδοτούμενων εκπομπών
Συνεργασίες & Καινοτόμα Προγράμματα	• Sustainability (Green Bond reporting) • Πανεπιστήμιο Wageningen &	• Athens University of Economics & Business (AUEB) – μεταπτυχιακό ψηφιακού μετασχ.	• Sectoral decarbonization pathways (κλάδοι υψηλής έντασης άνθρακα)	• Ethniki 2.0 – RRF πράσινη & ψηφιακή μετάβαση • SLLs €0,93 δισ. – ESG τιμολόγηση

Κατηγορία	Τράπεζα Πειραιώς	Eurobank	Alpha Bank	Εθνική Τράπεζα
	Γεωπονικό Παν. Αθηνών (βιώσιμη γεωργία) • CFP Green Buildings (ενεργ. αποδοτικότητα ακινήτων) • Πρόγρ. EQUALL (κοινωνική ένταξη, 29.301 δικαιούχοι) • Climabiz 2.0 (κλιματικός κίνδυνος – ENCORE, BFFI)	• Be-Live (IVF στήριξη, >60 γεννήσεις) • «Marietta Giannakou» – €25 εκατ. ανακαίνιση σχολείων • «Moving Education Forward» – >23.500 μαθητές, >20 χρόνια • «Moving Family Forward» – στεγαστικά 1% σε πολυτέκνους • Eurolife FFH (Bancassurance cross-selling) • Φορέας Απόκτησης & Επαναμίσθωσης (€25 εκατ.)	• ESG screening εταιρειών (επενδυτικά χαρτοφυλάκια) • Ψηφιακός μετασχηματισμός e-banking / mobile banking • ΕΚΕ δράσεις: εκπαίδευση, επιχειρηματικότητα, εύλωτες ομάδες	• Green Mortgages (EPCs A–C, €141 εκατ.) • EN.N.OI.A. – χρηματοοικονομική εκπαίδευση νοικοκυριών • Ψηφιακός μετασχ. (GenAI, Core Banking, paperless) • «Marietta Giannakou» – €25 εκατ. ανακαίνιση σχολείων
Δημιουργία Αξίας	• Οικοδόμηση εμπιστοσύνης με ενδιαφερόμενα μέρη • Ενίσχυση συνεργασιών για βιωσιμότητα • Συμπερίληψη, ισότητα & περιβαλλοντική προστασία • Βιώσιμες χρηματ./σεις €3,8 δισ. (στόχος €5,7 δισ. έως 2028)	• Δάνεια >€50 δισ. (Ομίλος) – ιστορικά υψηλότερη κερδοφορία 2024 (+27%) • «Phygital» μοντέλο & v-Banking για MME • Στήριξη εύλωτων νοικοκυριών & κοινωνικής ένταξης • Γεωγραφική αποκέντρωση εργασίας (75 εργαζ. σε περιφέρεια)	• Χρηματοδότηση ΑΠΕ €356 εκατ. & βιώσιμες εκτ. €1,8 δισ. • Ανάπτυξη ανθρώπινου κεφαλαίου (+31% ώρες εκπ.) • Κοινωνική επίδραση σε >700.000 δικαιούχους ΕΚΕ • Ψηφιακός μετασχ. – μείωση εκπομπών & βελτίωση εμπ. πελατών	• 1ο πράσινο ομόλογο ελλην. τράπεζας €500 εκατ. (2020) – 58 ΑΠΕ έργα • Χρηματοδότηση ΑΠΕ €2,33 δισ. + 2ο πράσινο ομόλογο €650 εκατ. (2024) • Ανακαίνιση σχολείων €25 εκατ. & κοινωνικές επενδύσεις • Τομεακοί στόχοι 2030 σε 6 κλάδους υψηλής έντασης άνθρακα

(Piraeus Financial Holdings. (2025). Piraeus Sustainability Blueprint.)⁹⁶, (Eurobank. (2025). Annual report 2024: Business and sustainability. Eurobank Holdings.)⁹⁷, (Eurobank. (2024). ESG ratings and performance. Eurobank Group.)⁹⁹, (Alpha Bank. (2024). Sustainability and ESG report 2024. Alpha Bank Group.)¹⁰⁰, (Alpha Bank. (2025). Responsible Banking Progress Statement 2024.)¹⁰¹, (Alpha Bank. (2025). ESG reporting hub.)¹⁰², (National Bank of Greece. (2025). Our journey to Net Zero: Transition planning for 6 NZBA sectors.)¹⁰³, (National Bank of Greece. (2025). Εκθέσεις και δεδομένα ESG.)¹⁰⁴, (National Bank of Greece. (2025). Ετήσια Χρηματοοικονομική Έκθεση 2024.)¹⁰⁵, (National Bank of Greece. (2025). Responsible Banking Progress Statement 2024.)¹⁰⁶, (National Bank of Greece. (2024). Fixed Income Presentation. ESG ratings.)¹⁰⁷

7. Έρευνα για τον ρόλο των ESG κριτηρίων στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα με χρήση ερωτηματολογίου.

Στο κεφάλαιο 7 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της πρωτογενούς έρευνας που διενεργήθηκε με την μέθοδο της αποστολής ερωτηματολογίων μέσω της εφαρμογής Google Forms με σκοπό την καταγραφή των απόψεων τραπεζικών στελεχών και

πελατών αναφορικά με τον βαθμό ενσωμάτωσης των τριών κριτηρίων βιώσιμης ανάπτυξης, ήτοι της περιβαλλοντικής συνείδησης, της κοινωνικής υπευθυνότητας και της Εταιρικής Διακυβέρνησης στην καθημερινή λειτουργία των τραπεζών στην Ελλάδα.

7.1 Γενικά στοιχεία της έρευνας

7.1.1 Σκοπός

Σκοπός της έρευνας είναι η αποτύπωση της αποτελεσματικότητας της πολιτικής βιώσιμης ανάπτυξης που ακολουθούν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στην Ελλάδα, ο βαθμός ενσωμάτωσης των σχετικών πρακτικών στις καθημερινές τραπεζικές λειτουργίες, η ενημέρωση και η ανταπόκριση των πελατών, η επάρκεια του θεσμικού πλαισίου και γενικότερα η αποτύπωση της οπτικής και της άποψης που έχουν διαμορφώσει πελάτες και τραπεζικά στελέχη ως αποδέκτες της συμπεριφοράς των τραπεζών και του τρόπου δραστηριοποίησής τους στην οικονομία και την κοινωνία ευρύτερα.

Τα βασικά ερωτήματα που προσπαθεί να απαντήσει η έρευνα είναι τα εξής :

- Τι πραγματικά θα μπορούσε να ενδιαφέρει τις τραπεζικές επιχειρήσεις πέρα από την επίτευξη βραχυπρόθεσμων κερδών ;
- Πως τεκμηριώνονται οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης με βάση τη στρατηγική που ακολουθούν ;
- Σε ποιο βαθμό έχουν ενσωματωθεί επιχειρησιακά οι παραπάνω στόχοι στις καθημερινές τραπεζικές λειτουργίες;
- Πως εκλαμβάνουν πελάτες και τραπεζικά στελέχη τις προσπάθειες των τραπεζών για την επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης;

Τα παραπάνω ζητούμενα αναλύθηκαν μέσω 14 ερευνητικών ερωτημάτων κλειστού τύπου που υποβλήθηκαν στους συμμετέχοντες ομαδοποιημένα σε 5 ενότητες. Η επεξεργασία των απαντήσεων έγινε με σκοπό την εξαγωγή συμπερασμάτων αναφορικά με το ρόλο των ESG κριτηρίων στην υπεύθυνη τραπεζική και την βιώσιμη ανάπτυξη.

7.1.2 Μεθοδολογία εμπειρικής έρευνας

Ερευνητικός σχεδιασμός. Για τις ανάγκες της εργασίας επιλέχθηκε η ποσοτική ερευνητική προσέγγιση μέσω δομημένου ερωτηματολογίου. Πρόκειται για εμπειρική έρευνα περιγραφικού χαρακτήρα, με στόχο την συγχρονική αποτύπωση των αντιλήψεων

και των στάσεων των συμμετεχόντων σχετικά με τον βαθμό ενσωμάτωσης των κριτηρίων ESG στη λειτουργία των ελληνικών τραπεζών. Η επιλογή της ποσοτικής μεθόδου κρίθηκε καταλληλότερη, καθώς επιτρέπει τη συστηματική συλλογή τυποποιημένων δεδομένων από ικανοποιητικό αριθμό ατόμων και τη συγκριτική επεξεργασία τους.

Πληθυσμός και δείγμα. Ο πληθυσμός-στόχος της έρευνας περιλάμβανε κυρίως άτομα με γνώση ή/και άμεση εμπειρία του ελληνικού τραπεζικού περιβάλλοντος. Το τελικό δείγμα αποτελείται από 58 συμμετέχοντες, οι οποίοι προέρχονται κατά κύριο λόγο από εργαζομένους στον χρηματοπιστωτικό κλάδο και μεταπτυχιακούς φοιτητές. Αναλυτικά, οι 37 από τους 58 ερωτηθέντες διαθέτουν εργασιακή εμπειρία στον τραπεζικό κλάδο: 27 εργάζονταν σε τραπεζική επιχείρηση κατά τον χρόνο συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου και 10 επιπλέον είχαν εργαστεί σε τράπεζα κατά το παρελθόν. Το δείγμα δεν περιορίζεται σε πελάτες του χρηματοπιστωτικού κλάδου, αλλά συγκεντρώνει σε σημαντικό βαθμό άτομα με εσωτερική γνώση του κλάδου, στοιχείο που ενισχύει τη συνάφεια των απαντήσεων με το αντικείμενο της έρευνας. Ως προς το δημογραφικό προφίλ, από τους 58 ερωτηθέντες οι 34 είναι γυναίκες, οι 23 άνδρες και ένα άτομο δεν δήλωσε φύλο, ενώ 40 άτομα ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 36–55 ετών. Το δείγμα χαρακτηρίζεται από υψηλό μορφωτικό επίπεδο, καθώς 27 συμμετέχοντες είναι κάτοχοι πανεπιστημιακού τίτλου, 25 διαθέτουν μεταπτυχιακό και 2 διδακτορικό τίτλο. Γεωγραφικά, οι ερωτηθέντες προέρχονται κυρίως από τις Περιφέρειες Αττικής, Θεσσαλίας και Δυτικής Μακεδονίας.

Μέθοδος δειγματοληψίας. Η συγκρότηση του δείγματος βασίστηκε σε μη πιθανοτική δειγματοληψία και συγκεκριμένα σε συνδυασμό δειγματοληψίας ευκολίας (convenience sampling) και σκόπιμης δειγματοληψίας (purposive sampling). Η προσέγγιση αυτή επιλέχθηκε ώστε να εξασφαλιστεί η συμμετοχή ατόμων με σχετική γνώση και εμπειρία του τραπεζικού τομέα, τα οποία είναι σε θέση να αξιολογήσουν τεκμηριωμένα τα εξεταζόμενα ζητήματα. Επισημαίνεται ότι, λόγω της μεθόδου και του μεγέθους του δείγματος, τα ευρήματα δεν είναι στατιστικά γενικεύσιμα στο σύνολο του πληθυσμού, αλλά παρέχουν χρήσιμες ενδείξεις και τάσεις για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης.

Κλίμακα μέτρησης. Για την αποτύπωση των στάσεων και των αντιλήψεων των συμμετεχόντων χρησιμοποιήθηκε πενταβάθμια κλίμακα τύπου Likert, μέσω της οποίας οι ερωτώμενοι δήλωσαν τον βαθμό συμφωνίας τους με κάθε διατύπωση («1=Καθόλου, 2=Ελάχιστα, 3=Σε μέτριο βαθμό, 4=Σε μεγάλο βαθμό, 5=Σε πολύ μεγάλο βαθμό, 6=Δεν γνωρίζω»). Η κλίμακα Likert επιλέχθηκε ως η πλέον διαδεδομένη μέθοδος μέτρησης υποκειμενικών στάσεων, καθώς επιτρέπει τη διαβάθμιση των απαντήσεων και τη

μετέπειτα ποσοτική επεξεργασία τους. Οι ερωτήσεις δημογραφικού χαρακτήρα διατυπώθηκαν ως ερωτήσεις κλειστού τύπου με προκαθορισμένες κατηγορίες απάντησης.

Μεταβλητές. Οι μεταβλητές της έρευνας διακρίνονται σε δύο κατηγορίες. Στις δημογραφικές μεταβλητές (φύλο, ηλικιακή ομάδα, επίπεδο εκπαίδευσης, ύπαρξη και μορφή τραπεζικής εργασιακής εμπειρίας), οι οποίες περιγράφουν τη σύνθεση του δείγματος, και στις κύριες μεταβλητές μέτρησης, οι οποίες αντιστοιχούν στους τρεις πυλώνες των κριτηρίων ESG: την περιβαλλοντική διάσταση (Environmental), την κοινωνική διάσταση (Social) και την εταιρική διακυβέρνηση (Governance), καθώς και στον συνολικό βαθμό ενσωμάτωσής τους στην καθημερινή τραπεζική λειτουργία.

Διαδικασία συλλογής δεδομένων. Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο, το οποίο σχεδιάστηκε και διανεμήθηκε μέσω της εφαρμογής Google Forms. Ο σύνδεσμος του ερωτηματολογίου διαμοιράστηκε ηλεκτρονικά στους δυνητικούς συμμετέχοντες, οι οποίοι το συμπλήρωσαν εξ αποστάσεως και σε χρόνο της επιλογής τους. Συνολικά συγκεντρώθηκαν 58 έγκυρα ερωτηματολόγια, τα οποία απαντήθηκαν στο σύνολό τους εθελοντικά.

Ηθική και δεοντολογία. Καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας τηρήθηκαν οι βασικές αρχές της ερευνητικής δεοντολογίας. Η συμμετοχή ήταν εθελοντική και ανώνυμη, ενώ δεν συλλέχθηκαν στοιχεία που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην ταυτοποίηση των συμμετεχόντων. Για τον σκοπό αυτό, από τις ρυθμίσεις της εφαρμογής απενεργοποιήθηκε η αυτόματη συλλογή των ηλεκτρονικών διευθύνσεων των ερωτηθέντων. Οι απαντήσεις αποθηκεύτηκαν στην πλατφόρμα της Google Forms και χρησιμοποιήθηκαν αποκλειστικά για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας, ενώ τα αποτελέσματα παρουσιάζονται μόνο σε συγκεντρωτική μορφή, διασφαλίζοντας την πλήρη εμπιστευτικότητα των πληροφοριών.

Μέθοδοι ανάλυσης. Για την επεξεργασία των απαντήσεων εφαρμόστηκε περιγραφική στατιστική ανάλυση. Τα δεδομένα κωδικοποιήθηκαν και αναλύθηκαν με χρήση συχνοτήτων και ποσοστών, ενώ τα ευρήματα αποτυπώνονται σε πίνακες και διαγράμματα που διευκολύνουν την ανάγνωση και την ερμηνεία τους. Η ανάλυση οργανώθηκε γύρω από τους θεματικούς άξονες του ερωτηματολογίου, με στόχο την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τον ρόλο των κριτηρίων ESG στην υπεύνηνη τραπεζική και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

7.1.3 Δομή ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο διακρίνεται σε 5 ενότητες:

Η 1^η ενότητα περιλαμβάνει τα Δημογραφικά Στοιχεία και αποτελείται από 4 (+2) ερωτήσεις, με τις οποίες ζητώνται πληροφορίες αναφορικά με την ηλικιακή ομάδα των ερωτώμενων, το φύλο, το επίπεδο της εκπαίδευσής τους, την ύπαρξη τραπεζικής εργασιακής εμπειρίας (εφόσον εργάζονται σε τράπεζα ή έχουν εργαστεί στον τραπεζικό κλάδο κατά το παρελθόν) και την μορφή της τρέχουσας κύριας απασχόλησής τους (στην περίπτωση που δεν απασχολούνται στον τραπεζικό τομέα).

Η 2^η ενότητα περιλαμβάνει 5 ερωτήσεις για την περιβαλλοντική βιωσιμότητα με τις οποίες επιδιώκεται να αποτυπωθεί η άποψη των ερωτώμενων αναφορικά με την συμβολή των τραπεζών στην ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων και στην προστασία των οικοσυστημάτων. Συγκεκριμένα ζητείται από τους συμμετέχοντες να αξιολογήσουν την αποτελεσματικότητα της στρατηγικής των τραπεζών ως προς το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα, τα τραπεζικά προϊόντα βιώσιμης ανάπτυξης που διαθέτουν και την περιβαλλοντική υπευθυνότητα των πελατών.

Στην 3^η ενότητα που αφορά την Κοινωνική Υπευθυνότητα επιχειρείται η αξιολόγηση της συμπεριφοράς των τραπεζών προς τους πελάτες, την κοινωνία, και το προσωπικό τους με κριτήρια την ηθική και δίκαιη μεταχείριση με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Αποτελείται από 5 επιμέρους κλειστού τύπου ερωτήσεις που έχουν σκοπό την καταγραφή των απόψεων των ερωτώμενων αναφορικά με την βαρύτητα που μπορεί να έχουν τυχόν κοινωνικά κριτήρια κατά την αξιολόγηση αιτημάτων από τις τράπεζες, την ισχύ του παράγοντα της φήμης και του κινδύνου άσκησης δημόσιας κριτικής, την επάρκεια του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου και την ειλικρινή (ή όχι) ανάδειξη κοινωνικών ζητημάτων και ανάληψης πρωτοβουλιών από μέρους των τραπεζών.

Η 4^η ενότητα αφορά θέματα Εταιρικής Διακυβέρνησης και περιλαμβάνει 3 ερωτήσεις με σκοπό την αξιολόγηση της Διοίκησης και των διαδικασιών ελέγχου για τη διασφάλιση της υπεύθυνης και διαφανούς λειτουργίας των Τραπεζών προς όφελος όλων των ενδιαφερόμενων μερών.

Στην τελευταία 5^η ενότητα ζητείται από τους συμμετέχοντες να αξιολογήσουν τον βαθμό ενσωμάτωσης των ESG (Environmental - Social - Governance) κριτηρίων στην καθημερινή λειτουργία των τραπεζών.

7.2 Αποτελέσματα έρευνας

7.2.1 Ενότητα 1η - Δημογραφικά στοιχεία έρευνας

Από την ανάλυση των δημογραφικών χαρακτηριστικών του δείγματος των 58 ερωτηθέντων προκύπτει σχετική υπεροχή των γυναικών (58,6%) έναντι των ανδρών (39,7%), ενώ ως προς την ηλικιακή κατανομή, φαίνεται ότι οι μεσαίες ηλικιακές ομάδες 36–45 και 46–55 ετών αντιπροσωπεύουν το 69,0% των συμμετεχόντων. Σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο, διαπιστώνεται υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, καθώς το 93,1% των ερωτηθέντων κατέχει τίτλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή ανώτερο (46,6% πανεπιστημιακή εκπαίδευση και 43,1% μεταπτυχιακό τίτλο), γεγονός που ενισχύει την αξιοπιστία των απαντήσεων σε γνωστικό επίπεδο. Σε σχέση με την επαγγελματική σύνδεση με τον τραπεζικό κλάδο, το 46,6% εργάζεται σε αυτόν, ενώ επιπλέον 17,2% διαθέτει τραπεζική εργασιακή εμπειρία χωρίς να εργάζεται τώρα σε τράπεζα, με αποτέλεσμα συνολικά το 63,8% του δείγματος να έχει άμεση ή έμμεση επαφή με τον κλάδο· στοιχείο που καθιστά το δείγμα ιδιαίτερα σχετικό με το αντικείμενο της έρευνας, αν και ενδέχεται να επηρεάζει τις απαντήσεις λόγω επαγγελματικής οικειότητας.

Παρατίθενται αναλυτικά σε πίνακες τα δημογραφικά στοιχεία του δείγματος των 58 συμμετεχόντων στην έρευνα.

Πίνακας 26 - Δημογραφικά Στοιχεία Έρευνας

1. Κατανομή ανά Φύλο

Κατηγορία	Πλήθος	Κατανομή
Γυναίκα	34	 58,6%
Άνδρας	23	 39,7%
Δεν απάντησε	1	1,7%
Σύνολο	57	 100%

2. Κατανομή ανά Ηλικιακή Ομάδα

Ηλικιακή ομάδα	Πλήθος	Κατανομή
18 – 25	1	 1,7%
26 – 35	7	 12,1%
36 – 45	20	 34,5%

Ηλικιακή ομάδα	Πλήθος	Κατανομή
46 – 55	20	 34,5%
56 +	10	 17,2%
Σύνολο	58	 100%

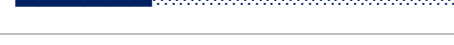
* Κυρίαρχες ηλικιακές ομάδες: 36–45 και 46–55 (34,5% η κάθε μία — σύνολο 69,0% του δείγματος).

3. Μορφωτικό Επίπεδο

Επίπεδο εκπαίδευσης	Πλήθος	Κατανομή
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	4	 6,9%
Πανεπιστημιακή εκπαίδευση	27	 46,6%
Μεταπτυχιακός τίτλος (ΜΔΕ)	25	 43,1%
Διδακτορικό (PhD)	2	 3,4%
Σύνολο	58	 100%

* Το 93,1% των ερωτηθέντων κατέχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή ανώτερο τίτλο.

4. Σχέση με τον Τραπεζικό Κλάδο

Κατηγορία	Πλήθος	Κατανομή
A. Εργάζονται σήμερα στον τραπεζικό κλάδο (N = 58)		
Ναι	27	 46,6%
Όχι	31	 53,4%
Σύνολο	58	 100%
B. Παρελθοντική τραπεζική εμπειρία > 1 έτους (μόνο για τους 31 εκτός κλάδου)		
Ναι — εργάστηκαν στο παρελθόν	10	 32,3%
Όχι — καμία εμπειρία	21	 67,7%
Σύνολο (εκτός κλάδου)	31	 100%
Γ. Συνολική εικόνα τραπεζικής εμπειρίας (N = 58)		
Εργάζονται τώρα σε τράπεζα	27	 46,6%
Εργάστηκαν στο παρελθόν	10	 17,2%
Καμία τραπεζική εμπειρία	21	 36,2%
Σύνολο	58	 100%

Το 63,8% του δείγματος διαθέτει άμεση ή έμμεση εμπειρία από τον τραπεζικό κλάδο.

* Η ερώτηση για παρελθοντική εμπειρία εμφανίστηκε μόνο σε όσους δεν εργάζονται σήμερα στον κλάδο (N = 31).

7.2.2 Ενότητα 2^η Περιβαλλοντική βιωσιμότητα - *Environmental*

Η δεύτερη ενότητα περιλαμβάνει 5 ερωτήσεις για την συμβολή των τραπεζών στην ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων και την προστασία των οικοσυστημάτων.

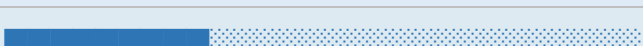
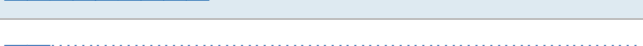
Αποσκοπεί στη διερεύνηση των αντιλήψεων, στάσεων και αξιολογήσεων των συμμετεχόντων σχετικά με τον ρόλο των τραπεζών στην αποτελεσματική διαχείριση κινδύνων που συνδέονται με την περιβαλλοντική υποβάθμιση και την αξιοποίηση των ευκαιριών που προκύπτουν από την εφαρμογή διεθνών πλαισίων, όπως οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών και η Συμφωνία του Παρισιού. Η κλίμακα των απαντήσεων είναι: 1=Καθόλου, 2=Ελάχιστα, 3=Σε μέτριο βαθμό, 4=Σε μεγάλο βαθμό, 5=Σε πολύ μεγάλο βαθμό, 6= Δεν γνωρίζω. Η ανάλυση πραγματοποιείται συγκριτικά ανάμεσα στις δύο ομάδες των ερωτώμενων (με τραπεζική εμπειρία και χωρίς) αλλά και σε επίπεδο συνολικού δείγματος. Οι μέσοι όροι (Μ.Ο.) αναφέρονται στην παραπάνω αριθμητική κλίμακα 1–5, αφαιρουμένης της επιλογής «6 – Δεν γνωρίζω» η οποία δεν εκφράζει θέση. Οι τιμές Μ.Ο. άνω του 3,50 ερμηνεύονται ως θετική/υψηλή αξιολόγηση, τιμές πλησίον του 3,00 ως μέτρια/ουδέτερη και τιμές κάτω του 2,50 ως χαμηλή/αρνητική αξιολόγηση.

Ερώτηση 1^η: Οι ελληνικές τράπεζες εφαρμόζουν μέτρα για τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματός τους ; (Εξοικονόμηση ενέργειας, ψηφιοποίηση διαδικασιών, ανακύκλωση)

Το ζητούμενο αφορά την αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο οι συμμετέχοντες συμφωνούν ότι οι ελληνικές τράπεζες εφαρμόζουν πρακτικές μείωσης του περιβαλλοντικού τους αποτυπώματος και κατά πόσο είναι ορατά τα αποτελέσματα των σχετικών ενεργειών.

Πίνακας 27 - Ε1 Μέτρα μείωσης περιβαλλοντικού αποτυπώματος

Ε1 — Μέτρα μείωσης περιβαλλοντικού αποτυπώματος			
Κλίμακα Likert 1–5 1 (Καθόλου) – 5 (Σε πολύ μεγάλο βαθμό), 6=«Δεν γνωρίζω» N = 58			
Βαθμός Αξιολόγησης	Πλήθος Απαντήσεων	Κατανομή	
1 — Καθόλου	2		3.4%

2 — Ελάχιστα	3		5.2%
3 — Σε μέτριο βαθμό	7		12.1%
4 — Σε μεγάλο βαθμό	23		39.7%
5 — Σε πολύ μεγάλο βαθμό	18		31.0%
«Δεν γνωρίζω»	5		8.6%
Σύνολο (N = 58)	58		100,0%

Οι απαντήσεις φανερώνουν ότι η πλειονότητα αξιολογεί θετικά την εφαρμογή μέτρων όπως η ψηφιοποίηση διαδικασιών, η εξοικονόμηση ενέργειας, η ανακύκλωση και ο περιορισμός σπατάλης φυσικών πόρων. Η συγκέντρωση των απαντήσεων στις υψηλές βαθμίδες της κλίμακας (4–5) καταδεικνύει ότι οι ελληνικές τράπεζες γίνονται αντιληπτές από την πλειοψηφία (70,7%) του δείγματος ως οργανισμοί που έχουν προχωρήσει σε σημαντικές λειτουργικές περιβαλλοντικές παρεμβάσεις με ορατά αποτελέσματα διαμορφώνοντας τον Μ.Ο των αξιολογήσεων στα επίπεδα του 3,98 στην κλίμακα 1-5. Ωστόσο, η ύπαρξη πέντε απαντήσεων (8,6%) στις χαμηλές κατηγορίες της κλίμακας (1 και 2) και αντίστοιχου αριθμού απαντήσεων στην επιλογή «Δεν γνωρίζω» (8,6%) υποδηλώνουν ότι η παραπάνω αντίληψη δεν είναι πλήρως εδραιωμένη.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η σύγκριση μεταξύ των συμμετεχόντων «με τραπεζική εμπειρία» και «χωρίς». Στους συμμετέχοντες με τραπεζική εμπειρία, το 72,9% αξιολογεί την εφαρμογή μέτρων μείωσης του περιβαλλοντικού αποτυπώματος με 4 ή 5, ενώ το 43,2% επιλέγει την ανώτατη θετική κατηγορία («5- Σε πολύ μεγάλο βαθμό») διαμορφώνοντας έναν υψηλότερο Μ.Ο. 4,12/5 σε σχέση με το σύνολο του δείγματος. Αντίθετα, στους συμμετέχοντες χωρίς τραπεζική εμπειρία, το αντίστοιχο ποσοστό υψηλής αξιολόγησης διαμορφώνεται στο 66,6%, με το 57,1% να συγκεντρώνεται στη βαθμίδα 4 και πολύ λιγότερο στην υψηλότερη βαθμίδα 5 (9,5%) με τον Μ.Ο. να ανέρχεται σε 3,74/5.

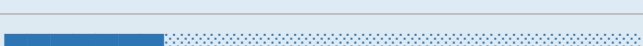
Η διαφοροποίηση αυτή δείχνει ότι τα άτομα με τραπεζική εμπειρία είναι περισσότερο πεπεισμένα ότι οι τράπεζες εφαρμόζουν ουσιαστικά περιβαλλοντικά μέτρα, ενώ όσοι δεν διαθέτουν σχετική εμπειρία τείνουν να υιοθετούν μια πιο συγκρατημένα θετική στάση. Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι η επαγγελματική ενασχόληση με τον τραπεζικό

κλάδο ενισχύει την αντίληψη περί ενεργού υιοθέτησης περιβαλλοντικών πρακτικών από τις ελληνικές τράπεζες.

Ερώτηση 2^η: Πιστεύετε ότι η περιβαλλοντική βιωσιμότητα αποτελεί βασικό πυλώνα της στρατηγικής των ελληνικών τραπεζών ;

Το ερώτημα αποσκοπεί στη διερεύνηση του βαθμού στον οποίο γίνεται αντιληπτή η περιβαλλοντική βιωσιμότητα ως βασικός πυλώνας στρατηγικής των τραπεζών. Στοχεύει στην αποτύπωση του βαθμού ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών στόχων στον πυρήνα των τραπεζικών δραστηριοτήτων και της αντιλαμβανόμενης στρατηγικής προτεραιότητας των ESG παραγόντων.

Πίνακας 28 - Ε2 Περιβαλλοντική βιωσιμότητα ως βασικός πυλώνας στρατηγικής

Ε2 — Περιβαλλοντική βιωσιμότητα ως βασικός πυλώνας στρατηγικής των ελληνικών τραπεζών			
Κλίμακα Likert 1–5 1 (Καθόλου) – 5 (Σε πολύ μεγάλο βαθμό), 6=«Δεν γνωρίζω» N = 58			
Βαθμός Αξιολόγησης	Πλήθος Απαντήσεων	Κατανομή	
1 — Καθόλου	1		1.7%
2 — Ελάχιστα	7		12.1%
3 — Σε μέτριο βαθμό	9		15.5%
4 — Σε μεγάλο βαθμό	24		41.4%
5 — Σε πολύ μεγάλο βαθμό	14		24.1%
«Δεν γνωρίζω»	3		5.2%
Σύνολο (N = 58)	58		100,0%

Η εικόνα υποδηλώνει ότι οι τράπεζες έχουν καταφέρει να επικοινωνήσουν τις ESG στρατηγικές τους, καθώς η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (65,5%) συντάσσεται με την άποψη της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας ως θεμελιώδη πυλώνα στρατηγικής των τραπεζών. Ο μέσος όρος των απαντήσεων ανέρχεται σε 3,78 στην κλίμακα αξιολόγησης 1-5. Οι 8/58 (13,8%) χαμηλές αξιολογήσεις (1-2), αλλά και το 15% που τοποθετείται στη μεσαία κατηγορία (3) αναδεικνύουν ένα τμήμα του δείγματος που θεωρεί ότι η βιωσιμότητα δεν έχει ακόμη ενσωματωθεί πλήρως στον πυρήνα της επιχειρησιακής

στρατηγικής, φανερώνοντας την απόσταση που υπάρχει ακόμη σε τομείς τραπεζικών δραστηριοτήτων μεταξύ των πολιτικών που οι τράπεζες δηλώνουν ότι εφαρμόζουν και της εφαρμογής αυτών όπως γίνεται αντιληπτή από πελάτες και εργαζόμενους.

Σημαντική διαφοροποίηση εντοπίζεται μεταξύ των συμμετεχόντων με τραπεζική εμπειρία και χωρίς. Οι πρώτοι αξιολογούν πιο θετικά τον στρατηγικό χαρακτήρα της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, καθώς το 70,2% επιλέγει 4 ή 5, με ισόρροπη κατανομή στις δύο υψηλότερες βαθμίδες (35,1% και 35,1% αντίστοιχα) και τον Μ.Ο. να διαμορφώνεται σε 4 στα 5. Αντίθετα, στους συμμετέχοντες χωρίς τραπεζική εμπειρία, τόσο ο Μ.Ο. όσο και το ποσοστό των υψηλότερων βαθμίδων μειώνονται σε 3,4 /5 και στο 57,2% αντίστοιχα, ενώ μόλις το 4,8% επιλέγει τη μέγιστη βαθμίδα (5). Παρότι και οι δύο ομάδες αναγνωρίζουν σε γενικές γραμμές ότι η περιβαλλοντική βιωσιμότητα έχει ενταχθεί στον τραπεζικό λόγο και σχεδιασμό, τα άτομα χωρίς τραπεζική εμπειρία εμφανίζονται λιγότερο πεπεισμένα ότι η βιωσιμότητα αποτελεί πράγματι στρατηγικό πυλώνα και όχι μια συμπληρωματική επικοινωνιακή συνιστώσα. Συνεπώς, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η Περιβαλλοντική διάσταση της στρατηγικής των τραπεζικών ιδρυμάτων είναι περισσότερο ορατή στους εργαζόμενους σε αυτά, παρά στο ευρύτερο κοινό.

Ερώτηση 3^η: Ο βαθμός "περιβαλλοντικής υπευθυνότητας" μιας επένδυσης αποτελεί σημαντικό κριτήριο κατά τη διαδικασία της αξιολόγησής της για παροχή χρηματοδότησης ;

Το ερώτημα για το κατά πόσο λαμβάνεται υπόψη και αξιολογείται ο βαθμός περιβαλλοντικής υπευθυνότητας ενός επενδυτικού σχεδίου κατά τη διαδικασία των τραπεζικών πιστοδοτήσεων έχει στόχο να εξετάσει τόσο το βαθμό ενσωμάτωσης των ESG παραμέτρων στη συμπεριφορά των τραπεζών, όσο και την μετατόπιση των επενδυτικών προτιμήσεων προς περιβαλλοντικά βιώσιμες επιλογές.

Η συγκεκριμένη μεταβλητή είναι κρίσιμη για την κατανόηση του ρόλου των τραπεζών ως οχημάτων προώθησης βιώσιμων χρηματοοικονομικών προϊόντων, επενδύσεων και κατ' επέκταση συμπεριφορών που συνάδουν με τις αρχές και τις αξίες που επικαλούνται στους στρατηγικούς στόχους που θέτουν και στις ετήσιες απολογιστικές εκθέσεις που δημοσιεύουν.

Πίνακας 29 – Ε3 Περιβαλλοντική υπευθυνότητα ως κριτήριο αξιολόγησης

Ε3 — Βαθμός «περιβαλλοντικής υπευθυνότητας» ως κριτήριο αξιολόγησης επένδυσης για χρηματοδότηση			
Κλίμακα Likert 1–5 1 (Καθόλου) – 5 (Σε πολύ μεγάλο βαθμό), 6=«Δεν γνωρίζω» N = 58			
Βαθμός Αξιολόγησης	Πλήθος Απαντήσεων	Κατανομή	
1 — Καθόλου	2		3.4%
2 — Ελάχιστα	5		8.6%
3 — Σε μέτριο βαθμό	15		25.9%
4 — Σε μεγάλο βαθμό	22		37.9%
5 — Σε πολύ μεγάλο βαθμό	9		15.5%
«Δεν γνωρίζω»	5		8.6%
Σύνολο (N = 58)	58		100,0%

Η αξιολόγηση της περιβαλλοντικής υπευθυνότητας ως κριτήριο χρηματοδότησης εμφανίζει τον χαμηλότερο μέσο όρο της ενότητας (Μ.Ο.=3,58/5). Παρότι το 53,4% ήτοι οι 31 από τους 58 θεωρούν ότι το περιβαλλοντικό κριτήριο λαμβάνεται υπόψη (σε μεγάλο ή πολύ μεγάλο βαθμό) τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η ενσωμάτωση των ESG παραμέτρων στον πυρήνα της πιστοδοτικής λειτουργίας δεν θεωρείται ακόμη πλήρως εδραιωμένη. Το εύρημα αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς αναδεικνύει ότι οι συμμετέχοντες διαχωρίζουν τις εμφανείς περιβαλλοντικές δράσεις από την ουσιαστική ενσωμάτωση της βιωσιμότητας στις τραπεζικές αποφάσεις και στη διαχείριση πιστωτικού κινδύνου. Διακρίνοντας τους συμμετέχοντες με βάση την τραπεζική εμπειρία διαπιστώνουμε ότι οι συμμετέχοντες με τραπεζική εμπειρία δίνουν υψηλή αξιολόγηση σε ποσοστό 54,0% με τον Μ.Ο να διαμορφώνεται σε 3,67/5, ενώ οι συμμετέχοντες χωρίς τραπεζική εμπειρία διαφοροποιούνται ελαφρώς με ποσοστό 52,4% και τον αντίστοιχο Μ.Ο.= 3,45/5.

Το παραπάνω εύρημα είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς συνδέει την περιβαλλοντική διάσταση με τον πυρήνα της τραπεζικής λειτουργίας, δηλαδή τη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου και την κατανομή των κεφαλαίων.

Ερώτηση 4^η: Οι ελληνικές τράπεζες διαθέτουν προϊόντα βιώσιμης ανάπτυξης ;

(πράσινα τραπεζικά προϊόντα που συμβάλλουν στην ενεργειακή αναβάθμιση προς όφελος της κοινωνίας)

Μέσω του ερωτήματος επιδιώκεται η καταγραφή της επικρατούσας αντίληψης ως προς το εύρος των πράσινων χρηματοοικονομικών εργαλείων που διατίθενται στην τραπεζική αγορά και η αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο οι τράπεζες υποστηρίζουν την ενεργειακή μετάβαση και την κοινωνική ωφέλεια μέσω της προσφοράς βιώσιμων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

Πίνακας 30 – Ε4 Διαθεσιμότητα προϊόντων βιώσιμης ανάπτυξης

Ε4 — Διαθεσιμότητα προϊόντων βιώσιμης ανάπτυξης (πράσινα τραπεζικά προϊόντα — ενεργειακή αναβάθμιση)			
Κλίμακα Likert 1–5 (Καθόλου) – 5 (Σε πολύ μεγάλο βαθμό) , 6=«Δεν γνωρίζω» N = 58			
Βαθμός Αξιολόγησης	Πλήθος Απαντήσεων	Κατανομή	
1 — Καθόλου	1		1.7%
2 — Ελάχιστα	3		5.2%
3 — Σε μέτριο βαθμό	12		20.7%
4 — Σε μεγάλο βαθμό	26		44.8%
5 — Σε πολύ μεγάλο βαθμό	14		24.1%
«Δεν γνωρίζω»	2		3.4%
Σύνολο (N = 58)	58		100,0%

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι 40 από τους 58 ερωτηθέντες ήτοι το 68,9% του κοινού που συμμετείχε στην έρευνα αναγνωρίζουν την παρουσία και διαθεσιμότητα πράσινων δανείων, ενεργειακών χρηματοδοτήσεων και επιδοτούμενων προγραμμάτων πράσινης μετάβασης (Μ.Ο.= 3,88 / 5) ενώ μόλις το 3,4% δηλώνει άγνοια. Και σε αυτή την περίπτωση οι συμμετέχοντες με τραπεζική εμπειρία εμφανίζονται πιο θετικοί καθώς το 70,2% αυτών αξιολογεί τη διαθεσιμότητα πράσινων προϊόντων με 4 ή 5 (Μ.Ο.= 4,03) , έναντι 66,6% των συμμετεχόντων χωρίς εμπειρία (Μ.Ο.= 3,62). Επιπλέον, στην ομάδα με εμπειρία, η μέγιστη θετική βαθμίδα 5 επιλέγεται από το 32,4%, ενώ στην ομάδα χωρίς εμπειρία από μόλις 9,5%. Η ομάδα χωρίς τραπεζική εμπειρία συγκεντρώνεται

περισσότερο στη βαθμίδα 4 (57,1%), γεγονός που υποδηλώνει αναγνώριση της ύπαρξης πράσινων προϊόντων, αλλά όχι με τον ίδιο βαθμό βεβαιότητας. Από τα παραπάνω συνάγεται ότι η αγορά βιώσιμων τραπεζικών προϊόντων βρίσκεται σε ώριμο στάδιο στην Ελλάδα.

Ερώτηση 5^η: Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι υπάρχει ζήτηση για τραπεζικά προϊόντα βιώσιμης ανάπτυξης ; (Απαντήστε ανά κατηγορία προϊόντων επιλέγοντας από την κλίμακα: Πολύ μεγάλο ενδιαφέρον, Σημαντικό ενδιαφέρον, Περιορισμένο ενδιαφέρον, Άγνοια/Αδιαφορία, Δεν γνωρίζω.)

Με την παραπάνω ερώτηση επιδιώκεται η αποτύπωση του επιπέδου ενδιαφέροντος για διάφορες κατηγορίες προϊόντων βιώσιμης ανάπτυξης (επενδυτικά, δανειακά κ.λπ.) .

Ο ερευνητικός σκοπός είναι να καταγραφεί η αγοραστική πρόθεση και οι προτιμήσεις των πελατών προκειμένου να εντοπιστούν τυχόν διαφοροποιήσεις μεταξύ διαφορετικών κατηγοριών προϊόντων και να εκτιμηθεί η δυναμική ανάπτυξης της «πράσινης τραπεζικής» αγοράς.

Πίνακας 31 – Ε5 Ζήτηση για επενδυτικά προϊόντα / Δάνεια & πιστώσεις

E5: D1-D2	D1:Επενδυτικά προϊόντα		D2:Δάνεια / Πιστώσεις	
Κλίμακα ενδιαφέροντος Άγνοια/Αδιαφορία - Πολύ μεγάλο ενδιαφέρον, «Δεν γνωρίζω») Πλήθος απαντήσεων N= 58				
Βαθμός ζήτησης	Πλήθος	Κατανομή	Πλήθος	Κατανομή
Άγνοια/Αδιαφορία	4	6.9%	7	12.1%
Περιορισμένο ενδιαφέρον	19	32.8%	16	27.6%
Σημαντικό ενδιαφέρον	20	34.5%	27	46.6%
Πολύ μεγάλο ενδιαφέρον	6	10.3%	6	10.3%
Δεν γνωρίζω	9	15.5%	2	3.4%
Σύνολο (N=58)	58	100,00%	58	100,00%

Επενδυτικά προϊόντα. Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι το 67,2% (39/58) πιστεύει ότι υπάρχει ενδιαφέρον για βιώσιμα επενδυτικά προϊόντα, οι μισοί εκ των οποίων (20)

πιστεύουν ότι το ενδιαφέρον είναι σημαντικό. Τα βιώσιμα επενδυτικά προϊόντα προκαλούν ενδιαφέρον, χωρίς όμως να αποτελούν ακόμη την πιο οικεία κατηγορία για το σύνολο των ερωτώμενων. Η παρουσία υψηλών ποσοστών αβεβαιότητας και περιορισμένου ενδιαφέροντος δείχνει ότι η επενδυτική διάσταση της βιωσιμότητας πιθανόν παραμένει περισσότερο σύνθετη και λιγότερο κατανοητή για ένα μέρος του επενδυτικού κοινού.

Δάνεια/ Πιστώσεις. Η κατηγορία των δανείων/πιστώσεων αποτελεί τον πιο ώριμο τομέα ζήτησης, με το 46.6% να δηλώνει ότι πιστεύει ότι υπάρχει σημαντικό ενδιαφέρον, ενώ μόλις το 3,4% δηλώνει «Δεν γνωρίζω», στοιχείο που δείχνει ότι η κατηγορία αυτή είναι κατανοητή και οικεία στους ερωτώμενους.

Η διαφορά μεταξύ των συμμετεχόντων με τραπεζική εμπειρία και των αντίστοιχων χωρίς είναι σχετικά μικρή, καθώς το υψηλό ενδιαφέρον για την πρώτη ομάδα φθάνει το 59,4%, ενώ για την δεύτερη το αντίστοιχο ποσοστό είναι 52,4%.

Τα δάνεια και οι πιστώσεις αποτελούν προϊόντα με άμεση εφαρμογή και απτά αποτελέσματα, καθώς συνδέονται με ενεργειακές αναβαθμίσεις κατοικιών, επιχειρηματικές επενδύσεις, αγορά εξοπλισμού και λοιπές δράσεις που ενσωματώνουν εμφανές οικονομικό και περιβαλλοντικό όφελος. Ως εκ τούτου, η υψηλή ζήτηση δείχνει ότι οι συμμετέχοντες αντιλαμβάνονται τα δάνεια βιώσιμης ανάπτυξης ως χρηματοοικονομικά εργαλεία που ενσωματώνουν αξία και ευρύτερη εφαρμοσιμότητα.

Πίνακας 32 - E5 Ζήτηση για επιδοτούμενα προγράμματα / Καταθετικά προϊόντα

E5: D3-D4	D3:Επιδοτούμενα προγράμματα		D4:Καταθετικά προϊόντα	
Κλίμακα ενδιαφέροντος Άγνοια/Αδιαφορία - Πολύ μεγάλο ενδιαφέρον, «Δεν γνωρίζω») Πλήθος απαντήσεων N=58				
Βαθμός ζήτησης	Πλήθος	Κατανομή	Πλήθος	Κατανομή
Άγνοια/Αδιαφορία	3	5.2%	13	22.4%
Περιορισμένο ενδιαφέρον	8	13.8%	17	29.3%
Σημαντικό ενδιαφέρον	23	39.7%	16	27.6%
Πολύ μεγάλο ενδιαφέρον	23	39.7%	2	3.4%

Δεν γνωρίζω	1	1.7%	10	 17.2%
Σύνολο (N=58)	58	100,00%	58	100,00%

Επιδοτούμενα προγράμματα. Αποτελούν την ισχυρότερη κατηγορία ζήτησης. Στο σύνολο του δείγματος, το 39,7% δηλώνει «σημαντικό ενδιαφέρον» και άλλο ένα 39,7% «πολύ μεγάλο ενδιαφέρον», διαμορφώνοντας το συνολικό ποσοστό υψηλής αξιολόγησης στο 79,4% (46/58), γεγονός που καταδεικνύει τη σημασία των κρατικών κινήτρων στη διάδοση της βιώσιμης τραπεζικής. Επιπλέον, το ποσοστό «Δεν γνωρίζω» περιορίζεται στο μόλις 1,7%, που είναι το χαμηλότερο μεταξύ όλων των εξεταζόμενων κατηγοριών.

Η ομάδα με τραπεζική εμπειρία εμφανίζει εξαιρετικά υψηλή αποδοχή με ποσοστό 86,5% να εκφράζει σημαντικό ή πολύ μεγάλο ενδιαφέρον, με πλειοψηφία στη μέγιστη κατηγορία («πολύ μεγάλο ενδιαφέρον», 51,4%). Το αντίστοιχο ποσοστό στην ομάδα χωρίς τραπεζική εμπειρία, ανέρχεται στο 66,6%. Από τα παραπάνω αναδεικνύεται ότι η ζήτηση για βιώσιμα τραπεζικά προϊόντα ενισχύεται σημαντικά όταν αυτά συνδέονται με οικονομικά κίνητρα, κρατική ή θεσμική υποστήριξη και από άμεσο όφελος για τον πολίτη ή την επιχείρηση. Η βιωσιμότητα φαίνεται να γίνεται περισσότερο ελκυστική όταν συνοδεύεται από μηχανισμούς επιδότησης που μειώνουν το κόστος και αυξάνουν την προσβασιμότητα του προϊόντος. Ως εκ τούτου η μετάβαση προς βιώσιμες χρηματοοικονομικές επιλογές δεν εξαρτάται μόνο από τις αξίες ή την περιβαλλοντική συνείδηση, αλλά και από την ύπαρξη κατάλληλων κινήτρων.

Καταθετικά προϊόντα. Τα πράσινα καταθετικά προϊόντα εμφανίζουν χαμηλή ελκυστικότητα και ενημέρωση. Στο σύνολο του δείγματος, το 27,6% δηλώνει «σημαντικό ενδιαφέρον» και μόλις το 3,4% «πολύ μεγάλο ενδιαφέρον», ενώ το 29,3% επιλέγει «περιορισμένο ενδιαφέρον». Επιπλέον, καταγράφονται υψηλά ποσοστά τόσο στην κατηγορία «Άγνοια/Αδιαφορία» (22,4%) όσο και στην κατηγορία «Δεν γνωρίζω» (17,2%).

Στην ομάδα με τραπεζική εμπειρία, το υψηλό ενδιαφέρον περιορίζεται στο 29,7%, ενώ κανένας συμμετέχων δεν επιλέγει τη βαθμίδα «πολύ μεγάλο ενδιαφέρον». Στην ομάδα χωρίς τραπεζική εμπειρία, το ποσοστό υψηλού ενδιαφέροντος είναι ελαφρώς υψηλότερο

(33,3%), αλλά συνοδεύεται επίσης από σημαντική αβεβαιότητα (19%

«Άγνοια/Αδιαφορία», 19% «Δεν γνωρίζω»).

Η εικόνα αυτή υποδηλώνει ότι τα καταθετικά προϊόντα βιώσιμης ανάπτυξης αποτελούν τη λιγότερο ώριμη αγορά στη συνείδηση των συμμετεχόντων. Σε αντίθεση με τα δάνεια ή τα επιδοτούμενα προγράμματα, τα οποία συνδέονται άμεσα με χρηματοδότηση συγκεκριμένων δράσεων, τα βιώσιμα καταθετικά προϊόντα δεν φαίνεται να προσφέρουν εξίσου ορατό ή άμεσα αντιληπτό όφελος. Επομένως, η χαμηλή ζήτηση μπορεί να αποδοθεί τόσο σε περιορισμένη ενημέρωση όσο και σε μικρότερη χρησιμότητα ή άμεση αποκόμιση προσωπικού οφέλους.

Πίνακας 33 - Ε5 Ζήτηση για Ασφάλειες

E5: D5	D5:Ασφάλειες	
Κλίμακα ενδιαφέροντος Άγνοια/ Αδιαφορία - Πολύ μεγάλο ενδιαφέρον, «Δεν γνωρίζω» Πλήθος απαντήσεων N = 58		
Βαθμός ζήτησης	Πλήθος	Κατανομή
Άγνοια/ Αδιαφορία	10	17.2%
Περιορισμένο ενδιαφέρον	14	24.1%
Σημαντικό ενδιαφέρον	21	36.2%
Πολύ μεγάλο ενδιαφέρον	4	6.9%
Δεν γνωρίζω	9	15.5%
Σύνολο (N=58)	58	100,00%

Ασφαλιστικά προϊόντα. Η κατηγορία των ασφαλειών καταλαμβάνει μια ενδιάμεση θέση, καθώς το 36,2% στο σύνολο του δείγματος, εκφράζει «σημαντικό ενδιαφέρον» και το 6,9% «πολύ μεγάλο ενδιαφέρον», άρα το συνολικό υψηλό ενδιαφέρον ανέρχεται σε 43,1%. Η «Άγνοια/Αδιαφορία» διαμορφώνεται στο 17,2%, ενώ το 15,5% δηλώνει «Δεν γνωρίζω».

Στην ομάδα με τραπεζική εμπειρία, το υψηλό ενδιαφέρον ανέρχεται σε 43,2%, ενώ στην ομάδα χωρίς τραπεζική εμπειρία διαμορφώνεται σε 42,9%. Η σχεδόν ταυτόσημη εικόνα των δύο ομάδων δείχνει ότι, στην περίπτωση των ασφαλιστικών προϊόντων, η τραπεζική

εμπειρία δεν διαφοροποιεί ουσιαστικά την αντίληψη της ζήτησης. Τα προϊόντα βιώσιμης ανάπτυξης στον ασφαλιστικό τομέα αποτελούν μία κατηγορία προϊόντων λιγότερο προβεβλημένη σε σχέση με τα δανειακά ή τα επιδοτούμενα προϊόντα. Ως εκ τούτου, δεν έχει αποκτήσει ακόμη τον βαθμό ωρίμανσης και κατά συνέπεια την ανάπτυξη που καταγράφεται σε άλλες κατηγορίες.

Συμπεράσματα Ενότητας περιβαλλοντικής υπευθυνότητας

Στις τέσσερις πρώτες ερωτήσεις της περιβαλλοντικής ενότητας (E1-E4) οι μέσοι όροι κυμαίνονται μεταξύ 3,58 και 3,98, δηλαδή πάνω από το όριο της θετικής αξιολόγησης (3,50), χωρίς όμως να προσεγγίζουν υψηλά επίπεδα (πλησίον του 5). Αυτό σημαίνει ότι το δείγμα αναγνωρίζει μία σημαντική πρόοδο, αλλά όχι ολοκλήρωση της περιβαλλοντικής μετάβασης στις ελληνικές τράπεζες.

Η πλειοψηφία του δείγματος (70,7%) αξιολογεί θετικά τις λειτουργικές περιβαλλοντικές παρεμβάσεις των ελληνικών τραπεζών (ψηφιοποίηση, εξοικονόμηση ενέργειας, ανακύκλωση) με Μ.Ο. αξιολόγησης 3,98/5. Οι συμμετέχοντες με τραπεζική εμπειρία εμφανίζονται περισσότερο πεπεισμένοι (Μ.Ο. 4,12) σε σχέση με όσους δεν διαθέτουν αντίστοιχη εμπειρία (Μ.Ο. 3,74). Ως προς την περιβαλλοντική βιωσιμότητα το 65,5% του δείγματος (Μ.Ο. 3,78/5) αντιλαμβάνεται ότι αποτελεί βασικό πυλώνα της τραπεζικής στρατηγικής. Ωστόσο, περίπου το 29% εκφράζει επιφυλακτικότητα ως προς το αν η βιωσιμότητα αποτελεί πράγματι στρατηγική προτεραιότητα ή απλώς επικοινωνιακή επένδυση. Η διαφοροποίηση μεταξύ των δύο ομάδων είναι εμφανής: οι έχοντες τραπεζική εμπειρία αξιολογούν υψηλότερα (Μ.Ο. 4,00), ενώ οι μη έχοντες εμφανίζουν πιο συγκρατημένη στάση (Μ.Ο. 3,40).

Ο χαμηλότερος Μ.Ο. εντοπίζεται στην ερώτηση που αφορά την ενσωμάτωση του περιβαλλοντικού κριτηρίου στη διαδικασία πιστοδότησης (Μ.Ο. 3,58/5), δηλαδή στο σημείο όπου η δέσμευση για βιωσιμότητα αξιολογείται απτά και λειτουργικά. Μόλις το 53,4% θεωρεί ότι η περιβαλλοντική υπευθυνότητα ενός επιχειρηματικού σχεδίου αποτελεί σημαντικό ή πολύ σημαντικό κριτήριο χρηματοδότησης. Το εύρημα αυτό αποκαλύπτει ότι, ενώ οι τράπεζες έχουν καταγράψει πρόοδο στις λειτουργικές τους πρακτικές, η ενσωμάτωση ESG κριτηρίων στον πυρήνα της πιστοδοτικής τους λειτουργίας δεν αποτυπώνεται επαρκώς στη συνείδηση του κοινού.

Το 68,9% των ερωτηθέντων (Μ.Ο. 3,88/5) αναγνωρίζει υψηλή διαθεσιμότητα πράσινων τραπεζικών προϊόντων στην ελληνική τραπεζική αγορά. Οι έχοντες τραπεζική εμπειρία

εμφανίζονται να αναγνωρίζουν την σχετική διαθεσιμότητα σε μεγαλύτερο βαθμό (Μ.Ο. 4,03 έναντι 3,62), επιβεβαιώνοντας το μοτίβο που διαπιστώθηκε και στις προηγούμενες ερωτήσεις.

Αναφορικά με το εύρος των πράσινων χρηματοοικονομικών εργαλείων, μεγαλύτερη απήχηση καταγράφεται στα επιδοτούμενα προγράμματα (79,4% υψηλό ενδιαφέρον) και στα δανειακά προϊόντα/πιστώσεις (56,9%), γεγονός που δείχνει ότι οι συμμετέχοντες ανταποκρίνονται πιο θετικά σε βιώσιμες χρηματοοικονομικές λύσεις όταν αυτές παρέχουν σαφές και άμεσο οικονομικό όφελος για τον καταναλωτή. Το εύρημα αυτό υπογραμμίζει τον ρόλο της δημόσιας πολιτικής και των οικονομικών κινήτρων στη μετάβαση προς τη βιώσιμη τραπεζική. Αντιθέτως, τα καταθετικά προϊόντα, και σε μικρότερο βαθμό οι ασφάλειες και τα επενδυτικά προϊόντα, εμφανίζουν πιο συγκρατημένη δυναμική — γεγονός που υποδηλώνει χαμηλότερη ωριμότητα αγοράς και πιθανές ελλείψεις κινήτρων και ενημέρωσης.

Συνολικά, από τα ευρήματα της ενότητας αναδεικνύεται ότι οι ελληνικές τράπεζες αντιμετωπίζονται ως οργανισμοί που έχουν ξεκινήσει αλλά δεν έχουν ολοκληρώσει την περιβαλλοντική τους μετάβαση. Οι ορατές λειτουργικές παρεμβάσεις και η προσφορά πράσινων προϊόντων αξιολογούνται θετικά, ενώ η ενσωμάτωση της βιωσιμότητας στον πυρήνα της πιστοδοτικής λειτουργίας παραμένει το πιο αδύναμο σημείο στην αντίληψη του κοινού. Η επαγγελματική εμπειρία στον τραπεζικό κλάδο συσχετίζεται με υψηλότερη και πιο βέβαιη θετική αξιολόγηση, υποδηλώνοντας ότι οι εσωτερικές πρακτικές ESG δεν έχουν ακόμη αποκτήσει επαρκή εξωτερική απήχηση.

7.2.3 Ενότητα 3^η Κοινωνική υπευθυνότητα - Social: ηθική και δίκαιη μεταχείριση με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα

Η ενότητα αποσκοπεί στη διερεύνηση της αντίληψης των συμμετεχόντων σχετικά με τη Social διάσταση των κριτηρίων ESG στον τραπεζικό κλάδο, με έμφαση στην κοινωνική δικαιοσύνη, την προστασία των καταναλωτών, την εταιρική κοινωνική υπευθυνότητα και τη διαφάνεια των κοινωνικών δράσεων των τραπεζών. Η ενότητα περιλαμβάνει συνολικά πέντε (5) ερωτήματα κλειστού τύπου, μέσω των οποίων γίνεται προσπάθεια να αποτυπωθεί η αντίληψη των ερωτώμενων σχετικά με τον βαθμό ενσωμάτωσης των κοινωνικών κριτηρίων στις τραπεζικές λειτουργίες, τον κίνδυνο της «φήμης», την προστασία που παρέχει το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο και τις πρωτοβουλίες των τραπεζών για την αντιμετώπιση κοινωνικών ζητημάτων. Η κλίμακα των απαντήσεων είναι εξαβάθμια κλίμακα τύπου Likert (1=Καθόλου, 2=Ελάχιστα, 3=Σε μέτριο βαθμό,

4=Σε μεγάλο βαθμό, 5=Σε πολύ μεγάλο βαθμό, 6= Δεν γνωρίζω) και η ανάλυσή τους πραγματοποιείται συγκριτικά στις δύο ομάδες συμμετεχόντων (με τραπεζική εμπειρία και χωρίς) αλλά και σε επίπεδο συνολικού δείγματος. Οι μέσοι όροι (Μ.Ο.) αναφέρονται στην παραπάνω αριθμητική κλίμακα 1–5, αφαιρουμένης της επιλογής «6 – Δεν γνωρίζω» η οποία δεν εκφράζει θέση. Οι τιμές Μ.Ο. άνω του 3,50 ερμηνεύονται ως θετική/υψηλή αξιολόγηση, τιμές πλησίον του 3,00 ως μέτρια/ουδέτερη και τιμές κάτω του 2,50 ως χαμηλή/αρνητική αξιολόγηση.

Ερώτηση 6^η: Οι ελληνικές τράπεζες λαμβάνουν υπόψη τυχόν κοινωνικά κριτήρια κατά την αξιολόγηση των αιτημάτων των πελατών τους ; (π.χ. άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες)

Το ερώτημα επιδιώκει να διερευνήσει το βαθμό στον οποίο οι ελληνικές τράπεζες ενσωματώνουν κοινωνικά κριτήρια κατά την αξιολόγηση αιτημάτων των πελατών τους όπως μέριμνα για ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Ο ερευνητικός σκοπός του ερωτήματος συνδέεται άμεσα με τις αρχές της χρηματοοικονομικής συμπερίληψης και της υπεύθυνης χρηματοδότησης, οι οποίες αποτελούν θεμελιώδεις συνιστώσες του κοινωνικού πυλώνα των ESG κριτηρίων στον τραπεζικό τομέα. Ουσιαστικά, μέσω των απαντήσεων επιχειρείται να αποτυπωθεί κατά πόσο η κοινωνική ευαισθησία διαπερνά τον πυρήνα της τραπεζικής λειτουργίας ή περιορίζεται σε επίπεδο επικοινωνιακής στρατηγικής.

Πίνακας 34 - S1 Κοινωνικά κριτήρια αξιολόγησης

S1 Κοινωνικά κριτήρια αξιολόγησης πελατών			
Κλίμακα 1 (Καθόλου) – 5 (Σε πολύ μεγάλο βαθμό), 6=«Δεν γνωρίζω» N = 58			
Βαθμός Αξιολόγησης	Πλήθος	Κατανομή	
1 — Καθόλου	7		12.1%
2 — Ελάχιστα	6		10.3%
3 — Μέτριο βαθμό	18		31.0%
4 — Μεγάλο βαθμό	14		24.1%
5 — Πολύ μεγάλο βαθμό	12		20.7%
Δεν γνωρίζω	1		1.7%

Σύνολο (N = 58)	58		100,0%
-----------------	----	----------------------------------	--------

Οι απαντήσεις στο ερώτημα δείχνουν ότι στο σύνολο του δείγματος επικρατεί μία μέτρια προς θετική αντίληψη σχετικά με το κατά πόσο οι τράπεζες λαμβάνουν υπόψη κοινωνικά κριτήρια κατά την αξιολόγηση των αιτημάτων των πελατών. Ο Μ.Ο. στο σύνολο του δείγματος ανέρχεται σε 3,32 γεγονός που υποδηλώνει ότι υπάρχει η πεποίθηση ότι οι ελληνικές τράπεζες λαμβάνουν υπόψη κοινωνικά κριτήρια, αλλά όχι σε όλες τις περιπτώσεις και όχι απαραίτητα σε πολύ μεγάλο βαθμό. Αξιοσημείωτη είναι η διαφοροποίηση μεταξύ των δύο ομάδων: ενώ οι συμμετέχοντες με τραπεζική εμπειρία εμφανίζουν σημαντικά ποσοστά στις βαθμίδες 1+2 (24,3%) και κυρίως στις υψηλές βαθμίδες 4+5 (45,9%), οι συμμετέχοντες χωρίς εμπειρία συγκεντρώνονται κυρίως στη μέση κλίμακα (βαθμός 3 λαμβάνει ποσοστό 38,1%) με σαφώς χαμηλότερα ποσοστά στη βαθμίδα 5 (9,5% έναντι 27,0%). Η συγκέντρωση αυτή στην ομάδα όσων διαθέτουν τραπεζική εμπειρία αντανakλά την εξοικείωση με τις τραπεζικές πρακτικές, ενώ η συγκέντρωση στο βαθμό «3- Σε μέτριο βαθμό» από την ομάδα που δεν διαθέτει τραπεζική εμπειρία υποδηλώνει αβεβαιότητα και πιο συγκρατημένη πεποίθηση για την κοινωνική διάσταση στην αξιολόγηση των αιτημάτων των πελατών, πιθανώς λόγω έλλειψης εσωτερικής γνώσης της τραπεζικής διαδικασίας.

Ερώτηση 7η : Ο παράγοντας «φήμη» ως κίνδυνος ενδεχόμενης έκθεσης σε δημόσια κριτική, αποτελεί σημαντικό κριτήριο στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων των Τραπεζών;

Μέσω του παραπάνω ερωτήματος επιχειρείται η καταγραφή της σημασίας του παράγοντα “φήμη” ως κινδύνου που χρήζει διαχείρισης κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Το σχετικό ερώτημα εξετάζει κατά πόσο η πιθανότητα άσκησης δημόσιας κριτικής ή κοινωνικής απαξίωσης λειτουργεί ως μηχανισμός πίεσης για την υιοθέτηση περισσότερο υπεύθυνων κοινωνικών πρακτικών. Μέσω αυτού αξιολογείται η επίδραση του κινδύνου «φήμης» στη στρατηγική συμμόρφωσης και υπεύθυνης εταιρικής συμπεριφοράς των τραπεζικών ιδρυμάτων. Ο ερευνητικός σκοπός αναπτύσσεται σε δύο άξονες:

α) τη μετατόπιση προς μια προσέγγιση που λαμβάνει υπόψη μη άμεσα χρηματοοικονομικούς παράγοντες, δεδομένου ότι η δημόσια κριτική και η κοινωνική πίεση αποτελούν ισχυρά κίνητρα για την υιοθέτηση κοινωνικά υπεύθυνων πρακτικών

β) τη διερεύνηση της φύσης και των κινήτρων της κοινωνικά υπεύθυνης συμπεριφοράς, είτε λόγω εταιρικής υπευθυνότητας και δέσμευσης βάσει αρχών και αξιών που πρεσβεύει η τράπεζα, είτε λόγω του φόβου αρνητικής δημοσιότητας και συνεπειών σε περίπτωση παραβίασης του κανονιστικού πλαισίου.

Πίνακας 35 - S2 Φήμη ως κριτήριο λήψης αποφάσεων

S2 Φήμη ως κριτήριο λήψης αποφάσεων			
Κλίμακα 1 (Καθόλου) – 5 (Σε πολύ μεγάλο βαθμό), 6=«Δεν γνωρίζω» N = 58			
Βαθμός Αξιολόγησης	Πλήθος	Κατανομή	
1 — Καθόλου	0		0.0%
2 — Ελάχιστα	4		6.9%
3 — Μέτριο βαθμό	6		10.3%
4 — Μεγάλο βαθμό	15		25.9%
5 — Πολύ μεγάλο βαθμό	28		48.3%
Δεν γνωρίζω	5		8.6%
Σύνολο (N = 58)	58		100,0%

Οι απαντήσεις στο παραπάνω ερώτημα παρουσιάζουν την ισχυρότερη θετική τάση σε ολόκληρη την ενότητα Social ενότητας (Μ.Ο.=4,26 στο σύνολο). Στο συνολικό δείγμα, το 74,2% των συμμετεχόντων αξιολογεί τον παράγοντα «φήμη» σε μεγάλο ή πολύ μεγάλο βαθμό (4–5), ενώ η επιλογή «Σε πολύ μεγάλο βαθμό» συγκεντρώνει μόνη της 48,3%. Αξιοσημείωτο είναι ότι κανείς εκ των 58 συμμετεχόντων δεν επέλεξε τη βαθμίδα «1 – Καθόλου», αναδεικνύοντας καθολική αναγνώριση της σπουδαιότητας του παράγοντα φήμης.

Η τάση είναι εντονότερη στην ομάδα με τραπεζική εμπειρία, όπου το 73,0% συγκεντρώνεται στις δύο υψηλότερες βαθμίδες και ειδικότερα το 54,1% θεωρεί ότι η φήμη αποτελεί πολύ σημαντικό κριτήριο στη λήψη αποφάσεων.

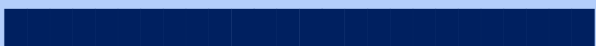
Η ομάδα χωρίς εμπειρία παρουσιάζει παρόμοια εικόνα, με 76,2% στις κατηγορίες 4–5, γεγονός που καταδεικνύει ότι η σημασία της φήμης είναι ευρέως κοινωνικά αντιληπτή. Το αποτέλεσμα αυτό επιβεβαιώνει ότι η κοινωνική λογοδοσία και ο φόβος δημόσιας κριτικής και απαξίωσης θεωρούνται κρίσιμοι παράγοντες της τραπεζικής συμπεριφοράς.

Ερώτηση 8^η: Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι οι καταναλωτές προστατεύονται από το νομοθετικό πλαίσιο έναντι τυχόν καταχρηστικών ή αθέμιτων πρακτικών;

Το ερώτημα εισάγει την διάσταση της κανονιστικής αξιολόγησης στην ανάλυση, καθώς αποσκοπεί στην αποτύπωση της υποκειμενικής αντίληψης των ερωτώμενων ως προς την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου για την προστασία των καταναλωτών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

Το ερώτημα συνδέεται με έναν κρίσιμο στοιχείο του σύγχρονου χρηματοοικονομικού ρυθμιστικού πλαισίου, την ισορροπία μεταξύ τραπεζικής αποδοτικότητας και προστασίας του καταναλωτή. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, κανονισμοί όπως ο GDPR, η MiFID II, και η PSD2 ενισχύουν σημαντικά το προστατευτικό πλαίσιο, ενώ σε ελληνικό επίπεδο ο Κώδικας Δεοντολογίας Τραπεζών (ΤτΕ) έχει θεσπίσει υποχρεώσεις διαφάνειας και ηθικής συμπεριφοράς. Η διερεύνηση της επικρατούσας αντίληψης για την επάρκεια ή μη του πλαισίου αυτού αποτελεί ταυτόχρονα ένδειξη αποτελεσματικότητας των κανονιστικών παρεμβάσεων για την κοινωνική προστασία καθώς και ένδειξη εμπιστοσύνης στους θεσμούς και τους στους μηχανισμούς εποπτείας και ρύθμισης της αγοράς .

Πίνακας 36 - S3 Προστασία καταναλωτών νομοθετικό πλαίσιο

S3 Προστασία καταναλωτών (νομοθετικό πλαίσιο)			
Κλίμακα 1 (Καθόλου) – 5 (Σε πολύ μεγάλο βαθμό), 6=«Δεν γνωρίζω» N = 58			
Βαθμός Αξιολόγησης	Πλήθος	Κατανομή	
1 — Καθόλου	1		1.7%
2 — Ελάχιστα	12		20.7%
3 — Μέτριο βαθμό	17		29.3%
4 — Μεγάλο βαθμό	14		24.1%
5 — Πολύ μεγάλο βαθμό	13		22.4%
Δεν γνωρίζω	1		1.7%
Σύνολο (N = 58)	58		100,0%

Στο σύνολο του δείγματος, οι απαντήσεις κατανέμονται σχετικά ισορροπημένα, με ελαφρά υπεροχή των θετικών εκτιμήσεων (46,5% στις βαθμίδες 4–5).

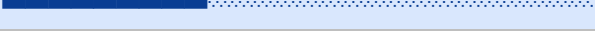
Το ερώτημα αναδεικνύει έντονη διαφοροποίηση στην συγκριτική αντιπαράθεση μεταξύ των συμμετεχόντων με τραπεζική εμπειρία και χωρίς. Οι συμμετέχοντες με τραπεζική εμπειρία αξιολογούν την επάρκεια του νομοθετικού πλαισίου ως σχετικά ικανοποιητική (βαθμίδες 4+5 σε ποσοστό 59,4%) ενώ εκείνοι χωρίς εμπειρία εκφράζουν σαφώς επιφυλακτικότερη στάση, με το 38,1% να επιλέγει τη βαθμίδα «2 – Ελάχιστα» και μόλις το 9,5% τη βαθμίδα «5— Σε πολύ μεγάλο βαθμό». Πρόκειται για την σημαντικότερη διαφοροποίηση σε ολόκληρη την ενότητα Social, με διαφορά Μ.Ο. και 0,86 μονάδες (Μ.Ο. με τραπεζική εμπειρία 3,76 έναντι Μ.Ο. χωρίς 2,90). Η απόκλιση αυτή είναι ερμηνευτικά σημαντική, καθώς αναδεικνύεται ότι το θεσμικό πλαίσιο και οι κανονιστικές διαδικασίες εμπνέουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στους γνώστες του τραπεζικού συστήματος, ενώ η οπτική των μη τραπεζικών χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερο σκεπτικισμό ως προς την αποτελεσματικότητά του.

Ερώτηση 9^η: Οι τράπεζες αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για την ανάδειξη και αντιμετώπιση ζητημάτων κοινωνικού ενδιαφέροντος ; (ενδιαφέρον για κοινωνική προσφορά)

Με το ερώτημα επιχειρείται να εξεταστεί ο βαθμός στον οποίο οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι οι τράπεζες αναλαμβάνουν ουσιαστικές πρωτοβουλίες για την ανάδειξη και αντιμετώπιση ζητημάτων κοινωνικού ενδιαφέροντος, όπως δράσεις κοινωνικής προσφοράς και στήριξης ευρύτερων κοινωνικών ομάδων. Ο ερευνητικός στόχος εστιάζει στην ανάδειξη του ρόλου των τραπεζών ως θεσμικών φορέων κοινωνικής συνοχής και βιώσιμης ανάπτυξης, διερευνώντας την κοινωνική διάσταση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης των τραπεζών και συγκεκριμένα ως προς τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα κατά πόσο αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο στην αντιμετώπιση κοινωνικών προκλήσεων που υπερβαίνουν τα στενά όρια της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας.

Η ερευνητική αξία του ερωτήματος έγκειται στη δυνατότητα αξιολόγησης του βαθμού στον οποίο οι ελληνικές τράπεζες υπερβαίνουν τις τυπικές κανονιστικές υποχρεώσεις και αναλαμβάνουν πρόσθετες δεσμεύσεις κοινωνικού χαρακτήρα. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στο ελληνικό πλαίσιο, όπου η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008- 2010 και οι συνέπειές της που διήρκησαν σχεδόν για μία δεκαετία κλόνισαν βαθιά την αντίληψη της κοινωνίας για την αξιοπιστία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, καθιστώντας στρατηγική αναγκαιότητα τη σταδιακή αποκατάσταση της κοινωνικής εμπιστοσύνης προς το τραπεζικό σύστημα.

Πίνακας 37 - S4 Πρωτοβουλίες κοινωνικού ενδιαφέροντος

S4 Πρωτοβουλίες κοινωνικού ενδιαφέροντος			
Κλίμακα 1 (Καθόλου) – 5 (Σε πολύ μεγάλο βαθμό), 6=«Δεν γνωρίζω» N = 58			
Βαθμός Αξιολόγησης	Πλήθος	Κατανομή	
1 — Καθόλου	2		3.4%
2 — Ελάχιστα	9		15.5%
3 — Μέτριο βαθμό	16		27.6%
4 — Μεγάλο βαθμό	20		34.5%
5 — Πολύ μεγάλο βαθμό	11		19.0%
Δεν γνωρίζω	0		0.0%
Σύνολο (N = 58)	58		100,0%

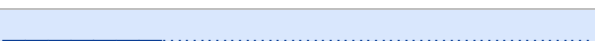
Η συνολική εικόνα των απαντήσεων είναι θετική, καθώς στο σύνολο του δείγματος το 53,5% κατατάσσει τις πρωτοβουλίες κοινωνικού ενδιαφέροντος των τραπεζών στις δύο υψηλότερες βαθμίδες της κλίμακας (4–5). Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι κανείς συμμετέχων δεν απάντησε στο συγκεκριμένο ερώτημα «Δεν γνωρίζω», υποδηλώνοντας ότι το θέμα της κοινωνικής προσφοράς είναι αρκετά ορατό στο κοινό. Ωστόσο, η κατανομή αποκλίνει σημαντικά μεταξύ των δύο ομάδων, καθώς οι συμμετέχοντες με τραπεζική εμπειρία αξιολογούν τις πρωτοβουλίες αυτές θετικότερα (οι αξιολογήσεις 4 και 5 λαμβάνουν ποσοστό 64,8%, με Μ.Ο.=3,68), ενώ κανείς εκ των 21 συμμετεχόντων χωρίς εμπειρία δεν επέλεξε τη βαθμίδα «5 – Πολύ μεγάλο βαθμό», με το 57,1% να συγκεντρώνεται στο «3 – Μέτριο βαθμό» (Μ.Ο.=3,19). Η διαφορά ερμηνεύεται από το γεγονός ότι ενώ οι τράπεζες αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες που προβάλλονται αποτελεσματικά στην κοινωνία, ταυτόχρονα οι εξωτερικοί παρατηρητές των πρωτοβουλιών αυτών (που στην έρευνα εκπροσωπούνται από τους συμμετέχοντες χωρίς τραπεζική εμπειρία) παραμένουν συγκρατημένοι και επιφυλακτικοί ως προς την σκοπιμότητα και την αποτελεσματικότητα αυτών των δράσεων και πρωτοβουλιών.

Ερώτηση 10^η: Συντάσσετε με την άποψη ότι οι δράσεις κοινωνικού και περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος των τραπεζών είναι προσπάθειες προβολής, χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα; (Greenwashing, ESGwashing)

Το τελευταίο ερώτημα της ενότητας Social έχει ως σκοπό τη διερεύνηση του βαθμού δυσπιστίας των ερωτώμενων απέναντι στις κοινωνικές και περιβαλλοντικές δράσεις των τραπεζών. Το ερώτημα επιτρέπει την αποτίμηση της αντιλαμβανόμενης αυθεντικότητας των ESG στρατηγικών και της αξιοπιστίας των τραπεζικών ιδρυμάτων στα μάτια των πολιτών.

Από ερευνητική άποψη, το ερώτημα επιτελεί έναν ελεγκτικό ρόλο απέναντι στα προηγούμενα τέσσερα ερωτήματα της ενότητας: ενώ εκείνα μετρούν τον βαθμό στον οποίο οι ερωτώμενοι αντιλαμβάνονται ότι οι τράπεζες εφαρμόζουν κοινωνικά κριτήρια, το πέμπτο ερώτημα διερευνά κατά πόσον οι ίδιοι εκτιμούν ότι αυτές οι δράσεις έχουν ουσιαστικό αντίκτυπο ή αποτελούν μόνο επικοινωνιακές στρατηγικές. Η αντιπαραβολή των απαντήσεων στο εν λόγω ερώτημα με τις προηγούμενες απαντήσεις παρέχει τη δυνατότητα ανίχνευσης τυχόν χάσματος στην επικρατούσα αντίληψη αναφορικά με τη δέσμευση των ελληνικών τραπεζών για την εφαρμογή των ESG κριτηρίων.

Πίνακας 38 - S5 ESGwashing

S5 Greenwashing - ESGwashing			
Κλίμακα 1 (Καθόλου) – 5 (Σε πολύ μεγάλο βαθμό), 6=«Δεν γνωρίζω» N = 58			
Βαθμός Αξιολόγησης	Πλήθος	Κατανομή	
1 — Καθόλου	4		6.9%
2 — Ελάχιστα	9		15.5%
3 — Μέτριο βαθμό	11		19.0%
4 — Μεγάλο βαθμό	15		25.9%
5 — Πολύ μεγάλο βαθμό	12		20.7%
Δεν γνωρίζω	7		12.1%
Σύνολο (N = 58)	58		100,0%

Από τις απαντήσεις στο σύνολο του δείγματος προκύπτει ότι το 46,6% συγκεντρώνεται στις υψηλές βαθμίδες (4–5), γεγονός που υποδηλώνει ότι σχεδόν οι μισοί συμμετέχοντες θεωρούν σε σημαντικό βαθμό ότι οι ESG δράσεις ενδέχεται να έχουν περισσότερο επικοινωνιακό παρά ουσιαστικό χαρακτήρα. Πρόκειται για το μοναδικό ερώτημα στην ενότητα Social, στο οποίο οι απαντήσεις της ομάδας χωρίς τραπεζική εμπειρία εμφανίζουν υψηλότερο μέσο όρο (3,61 έναντι 3,33), υποδηλώνοντας ότι οι εξωτερικοί παρατηρητές τείνουν να συμφωνούν εντονότερα με την άποψη ότι οι δράσεις ESG των τραπεζών αποτελούν στρατηγικές προβολής παρά ουσιαστικής δέσμευσης. Οι συμμετέχοντες χωρίς τραπεζική εμπειρία επιλέγουν τις βαθμίδες 4–5 σε ποσοστό 57,1% . Αντίθετα, η ομάδα με τραπεζική εμπειρία εμφανίζει πιο ισορροπημένη κατανομή, με μεγαλύτερη διασπορά και χωρίς έντονη συγκέντρωση σε μία μόνο βαθμίδα : το 27,0% επιλέγει τις χαμηλές βαθμίδες (1- Καθόλου σε ποσοστό 5,4% και 2- Ελάχιστα σε ποσοστό 21,6%), αμφισβητώντας την ύπαρξη ESG washing, ενώ ισάριθμοι (21,6% + 21,6%) επιλέγουν αντίστοιχα τις βαθμίδες 3 (Σε μέτριο βαθμό) και 5 (Σε πολύ μεγάλο βαθμό) αποδεχόμενοι την εμφάνιση πρακτικών ESGwashing. Το αποτέλεσμα δείχνει ότι η δυσπιστία του ευρύτερου κοινού απέναντι στην αυθεντικότητα των ESG στρατηγικών είναι μεγαλύτερη από εκείνη των ατόμων που διαθέτουν εσωτερική γνώση του τραπεζικού χώρου. Το υψηλό ποσοστό «Δεν γνωρίζω» και στις δύο ομάδες (10,8% στους συμμετέχοντες με τραπεζική εμπειρία και 14,3% χωρίς) συνολικά 12,1% αντικατοπτρίζει σε κάποιο βαθμό την αμφιλεγόμενη φύση του ζητήματος.

Συμπεράσματα Ενότητας κοινωνικής υπευθυνότητας

Συνολικά, η συγκριτική ανάλυση δείχνει ότι οι συμμετέχοντες με τραπεζική εμπειρία διατηρούν πιο θετική και σαφή εικόνα για τις κοινωνικές πρακτικές των τραπεζών, κυρίως ως προς τη σημασία της φήμης, την αποτελεσματικότητα του νομοθετικού πλαισίου και τις πρωτοβουλίες κοινωνικής δράσης. Αντίθετα, οι συμμετέχοντες χωρίς τραπεζική εμπειρία εμφανίζουν μεγαλύτερη επιφυλακτικότητα για την προστασία των καταναλωτών, πιο ουδέτερη στάση για τις κοινωνικές πρωτοβουλίες και εντονότερη καχυποψία για ESGwashing

Τα αποτελέσματα των απαντήσεων της ενότητας μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τρεις άξονες:

Ο πρώτος είναι ο κίνδυνος φήμης, ο οποίος αναγνωρίζεται ως ο ισχυρότερος κοινωνικός παράγοντας. Οι απαντήσεις στο συγκεκριμένο ερώτημα καταγράφουν τον υψηλότερο μέσο όρο (4,26), με την κατανομή να επικεντρώνεται στις βαθμίδες 4 και 5 (74,2% του συνόλου)

Ο δεύτερος άξονας αφορά την τραπεζική εμπειρία η οποία λειτουργεί ως παράγοντας θετικής αξιολόγησης για τα περισσότερα ερωτήματα. Στις τέσσερις από τις πέντε ερωτήσεις (S1, S2, S3, S4), οι έχοντες τραπεζική εμπειρία εμφανίζουν υψηλότερους μέσους όρους, με την πιο έντονη απόκλιση να εντοπίζεται στο ερώτημα S3 αναφορικά με την επάρκεια του νομοθετικού πλαισίου για την προστασία των καταναλωτών (διαφορά 0,86). Αυτό ενδέχεται να οφείλεται στο γεγονός ότι η εσωτερική γνώση του τραπεζικού συστήματος — και ιδίως του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου — συνδέεται με υψηλότερο επίπεδο εμπιστοσύνης, χωρίς να αποκλείεται η επίδραση μίας προκατάληψης θεσμικής νομιμοποίησης εκ μέρους των εργαζομένων στον κλάδο.

Ο τρίτος άξονας αφορά το ερώτημα για το ESG washing (S5) το οποίο λειτουργεί ως εσωτερικός δείκτης αξιοπιστίας της ενότητας. Οι εξωτερικοί παρατηρητές (χωρίς εμπειρία) τείνουν να συμφωνούν εντονότερα με το ενδεχόμενο ESG washing, υποδηλώνοντας ότι η αντίληψη για την αυθεντικότητα των ESG δράσεων παραμένει χαμηλότερη στην εξωτερική κοινή γνώμη. Η ευρεία διασπορά απαντήσεων στο εν λόγω ερώτημα και ο υψηλός δείκτης «Δεν γνωρίζω» (12,1%) ενισχύουν την ερμηνεία ότι πρόκειται για ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα επί του οποίου δεν έχει διαμορφωθεί ξεκάθαρη επικρατούσα κοινωνική άποψη .

Τα αποτελέσματα της ενότητας Social σκιαγραφούν ένα ασύμμετρο τοπίο ως προς την αντίληψη της κοινωνικής υπευθυνότητας των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων. Ενώ ο κίνδυνος φήμης αναγνωρίζεται καθολικά ως σημαντικός κινητήριος παράγοντας, η ουσιαστική ενσωμάτωση κοινωνικών κριτηρίων στις τραπεζικές λειτουργίες αξιολογείται σε μέτριο βαθμό και η αμφιβολία περί ESG washing παραμένει υπαρκτή — ιδίως μεταξύ εκείνων που παρατηρούν τον κλάδο από εξωτερική θέση. Τα ευρήματα συνηγορούν υπέρ της ανάγκης για μεγαλύτερη διαφάνεια και μετρήσιμο αντίκτυπο των κοινωνικών δράσεων που αναλαμβάνουν οι τράπεζες.

7.2.4 Ενότητα 4η Εταιρική Διακυβέρνηση (Governance): η διοίκηση και ο έλεγχος για τη διασφάλιση της υπεύθυνης και διαφανούς λειτουργίας των Τραπεζών

Η ενότητα της Εταιρικής Διακυβέρνησης (Governance) αποτελεί τον τρίτο πυλώνα του πλαισίου ESG (Environmental, Social, Governance). Η συγκεκριμένη ενότητα του

ερωτηματολογίου αποσκοπεί στη διερεύνηση της αντίληψης των συμμετεχόντων σχετικά με τον βαθμό εφαρμογής αρχών Εταιρικής Διακυβέρνησης στον ελληνικό τραπεζικό κλάδο, με έμφαση στη διαφάνεια, τη λογοδοσία, την υπευθυνότητα και τη δίκαιη μεταχείριση όλων των ενδιαφερόμενων μερών. Περιλαμβάνει τρία (3) ερωτήματα κλειστού τύπου, μέσω των οποίων γίνεται προσπάθεια να αποτυπωθεί η αντίληψη των ερωτώμενων σχετικά με την ανταπόκριση των τραπεζών στα παράπονα πελατών, την εφαρμογή πολιτικών αξιοκρατίας και διαφάνειας και την διαχρονική εξέλιξη της συμπεριφοράς των τραπεζών και των πρακτικών Εταιρικής Διακυβέρνησης που εφαρμόζουν. Η κλίμακα των απαντήσεων είναι εξαβάθμια κλίμακα τύπου Likert (1=Καθόλου, 2=Ελάχιστα, 3=Σε μέτριο βαθμό, 4=Σε μεγάλο βαθμό, 5=Σε πολύ μεγάλο βαθμό, 6= Δεν γνωρίζω) και η ανάλυσή τους πραγματοποιείται συγκριτικά στις δύο ομάδες συμμετεχόντων (με τραπεζική εμπειρία και χωρίς) αλλά και σε επίπεδο συνολικού δείγματος. Οι μέσοι όροι (Μ.Ο.) αναφέρονται στην παραπάνω αριθμητική κλίμακα 1–5, αφαιρουμένης της επιλογής «6 – Δεν γνωρίζω» η οποία δεν εκφράζει θέση. Οι τιμές Μ.Ο. άνω του 3,50 ερμηνεύονται ως θετική/υψηλή αξιολόγηση, τιμές πλησίον του 3,00 ως μέτρια/ουδέτερη και τιμές κάτω του 2,50 ως χαμηλή/αρνητική αξιολόγηση.

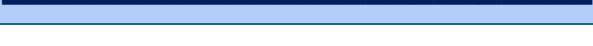
Ερώτηση 11^η: Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι ανταποκρίνονται οι τράπεζες στα παράπονα των πελατών τους ;

Το πρώτο ερώτημα της ενότητας για την Εταιρική Διακυβέρνηση στοχεύει στη διερεύνηση της αποτελεσματικότητας των μηχανισμών διαχείρισης παραπόνων που συνιστούν κεντρικό στοιχείο της αρχής της λογοδοσίας.

Σε ερευνητικό επίπεδο, το ερώτημα επιχειρεί να αποτυπώσει την υποκειμενική αντίληψη των ερωτηθέντων αναφορικά με τον βαθμό στον οποίο οι τράπεζες τηρούν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το εθνικό και ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο έναντι των καταναλωτών, αλλά και να μετρήσει το βαθμό ενσωμάτωσης από τις τράπεζες πρακτικών χρηστής διοίκησης που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των πελατών τους.

Πίνακας 39 - G1 Ανταπόκριση σε παράπονα πελατών

G1 Ανταπόκριση σε παράπονα πελατών		
Κλίμακα 1 (Καθόλου) – 5 (Σε πολύ μεγάλο βαθμό), 6=«Δεν γνωρίζω» N = 58		
Βαθμός Αξιολόγησης	Πλήθος	Κατανομή

1 — Καθόλου	0		0.0%
2 — Ελάχιστα	6		10.3%
3 — Μέτριο βαθμό	21		36.2%
4 — Μεγάλο βαθμό	19		32.8%
5 — Πολύ μεγάλο βαθμό	12		20.7%
Δεν γνωρίζω	0		0.0%
Σύνολο (N = 58)	58		100,0%

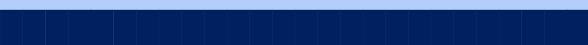
Οι απαντήσεις καταδεικνύουν μια συγκρατημένα θετική αντίληψη ως προς το βαθμό ανταπόκρισης των τραπεζών στα παράπονα των πελατών. Ειδικότερα, το 53,5% των συμμετεχόντων αξιολογεί θετικά την ανταπόκριση των τραπεζών στα παράπονα πελατών (βαθμοί 4 και 5), το 36,2% τη θεωρεί μέτρια και μόλις το 10,3% πιστεύει ότι είναι χαμηλή. Από την ανάλυση των απαντήσεων προκύπτει ότι το σύνολο του δείγματος αξιολογεί την ανταπόκριση των τραπεζών στα παράπονα των πελατών σε επίπεδο μέτριο έως μεγάλο, με μέσο όρο 3,64 επί κλίμακας 1–5. Ωστόσο, η συγκριτική ανάλυση ανάμεσα στις δύο ομάδες συμμετεχόντων αναδεικνύει ότι οι ερωτηθέντες με τραπεζική εμπειρία εκτιμούν την ανταπόκριση σε σημαντικά υψηλότερο βαθμό ($MO = 3,84$) σε σχέση με όσους δεν διαθέτουν αντίστοιχη επαγγελματική εμπειρία ($MO = 3,29$).

Απόκλιση αντικατοπτρίζεται επίσης στην κατανομή των απαντήσεων. Στην ομάδα με τραπεζική εμπειρία, το 67,5% των ερωτηθέντων επιλέγει αξιολόγηση 4 ή 5, εκτιμώντας ότι η ανταπόκριση κυμαίνεται από μεγάλη έως πολύ μεγάλη. Αντιθέτως, στην ομάδα χωρίς τραπεζική εμπειρία, το αντίστοιχο ποσοστό περιορίζεται σε 28,6%, ενώ η πλειοψηφία (57,1%) επικεντρώνεται στον μέσο βαθμό 3 («σε μέτριο βαθμό»). Από τα παραπάνω αναδεικνύεται η διαφοροποίηση της αντίληψης μεταξύ όσων έχουν εσωτερική γνώση και εμπειρία των τραπεζικών διαδικασιών και όσων διαθέτουν μόνο εξωτερική εμπειρία ως πελάτες. Το παραπάνω εύρημα είναι σημαντικό καθώς συνδέεται άμεσα με τη λειτουργική αποτελεσματικότητα του Governance των τραπεζών και τη διαχείριση των σχέσεων τους με τους πελάτες.

Ερώτηση 12η: Οι πολιτικές που ακολουθούν σήμερα οι ελληνικές τράπεζες προάγουν την αξιοκρατία, την ισότητα, τη διαφάνεια και τη συμπερίληψη ; (τόσο προς τους πελάτες όσο και προς τους εργαζόμενους)

Το ερώτημα επιχειρεί να εξετάσει κατά πόσο οι πολιτικές που εφαρμόζουν σήμερα οι ελληνικές τράπεζες ενισχύουν την οργανωσιακή δικαιοσύνη, την εσωτερική διαφάνεια, την ισότιμη μεταχείριση και την κοινωνική λογοδοσία. Μέσω του ερωτήματος επιδιώκεται διττή προσέγγιση της αποτίμησης της θεσμικής ποιότητας της Εταιρικής Διακυβέρνησης, αφενός ως προς την εξωτερική διάσταση (σχέσεις με πελάτες) και αφετέρου ως προς τις εσωτερικές διαδικασίες (σχέσεις με εργαζόμενους).

Πίνακας 40 - G2 Αξιοκρατία, ισότητα, διαφάνεια

G2 Αξιοκρατία, ισότητα, διαφάνεια			
Κλίμακα 1 (Καθόλου) – 5 (Σε πολύ μεγάλο βαθμό), 6=«Δεν γνωρίζω» N = 58			
Βαθμός Αξιολόγησης	Πλήθος	Κατανομή	
1 — Καθόλου	1		1.7%
2 — Ελάχιστα	12		20.7%
3 — Μέτριο βαθμό	22		37.9%
4 — Μεγάλο βαθμό	16		27.6%
5 — Πολύ μεγάλο βαθμό	5		8.6%
Δεν γνωρίζω	2		3.4%
Σύνολο (N = 58)	58		100,0%

Οι απαντήσεις στο παραπάνω ερώτημα παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη απόκλιση στο σύνολο της ενότητας Governance μεταξύ των δύο ομάδων συμμετεχόντων («με τραπεζική εμπειρία» και «χωρίς»). Ο μέσος όρος για τους ερωτηθέντες με τραπεζική εμπειρία ανέρχεται σε 3,43, ενώ για την ομάδα χωρίς τραπεζική εμπειρία διαμορφώνεται σε μόλις 2,79, καταγράφοντας διαφορά 0,64 μονάδων. Στο συνολικό δείγμα ποσοστό 37,9% επιλέγει να αξιολογήσει την θεσμική ποιότητα των ακολουθούμενων πολιτικών των τραπεζών «σε μέτριο βαθμό», το 27,6% «σε μεγάλο βαθμό» και μόλις 8,6% «σε πολύ μεγάλο βαθμό».

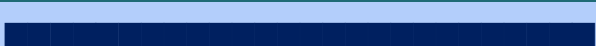
Αξίζει να επισημανθεί ότι στην ομάδα με τραπεζική εμπειρία το 48,6% των ερωτηθέντων αξιολογεί τις πολιτικές αξιοκρατίας, ισότητας, διαφάνειας και συμπερίληψης σε βαθμό 4 ή 5, ενώ στην ομάδα χωρίς τραπεζική εμπειρία το ίδιο ποσοστό δεν υπερβαίνει το 14,3%. Παράλληλα, στους συμμετέχοντες χωρίς τραπεζική εμπειρία, το 33,4% συγκεντρώνεται στις χαμηλές βαθμολογίες 1 και 2, έναντι 16,2% για τους ερωτηθέντες που διαθέτουν τραπεζική εμπειρία. Για το σύνολο του δείγματος, η κεντρική τάση εντοπίζεται στον βαθμό 3 (37,9%), υποδηλώνοντας ότι η αντίληψη για την προώθηση αξιοκρατικών και διαφανών πρακτικών κινείται σε μέτριο επίπεδο, χωρίς να συγκεντρώνει ούτε ισχυρά θετική ούτε ισχυρά αρνητική αξιολόγηση. Η εμφάνιση 2 απαντήσεων «Δεν γνωρίζω» στην ομάδα χωρίς τραπεζική εμπειρία — και η πλήρης απουσία τους στην ομάδα με εμπειρία — ενισχύει την ερμηνεία ότι η αξιολόγηση αυτού του ερωτήματος απαιτεί εσωτερική γνώση του περιβάλλοντος των τραπεζικών ιδρυμάτων καθώς οι πολιτικές διαφάνειας και ισότητας δεν είναι εξίσου ορατές από το σύνολο των ενδιαφερόμενων μερών.

Ερώτηση 13η: Εντοπίζετε βελτιώσεις στη λειτουργία και την συμπεριφορά των Τραπεζών σε σχέση με το παρελθόν;

Το ερώτημα εστιάζει στη διερεύνηση του κατά πόσο οι συμμετέχοντες εντοπίζουν βελτιώσεις στη λειτουργία και τη συμπεριφορά των τραπεζών σε σχέση με το παρελθόν. Οι ερωτώμενοι καλούνται να συγκρίνουν την παρούσα εικόνα του τραπεζικού κλάδου με την πρόσφατη ιστορική εμπειρία, με σκοπό την εξαγωγή συμπερασμάτων για την αποτελεσματικότητα των πολιτικών Governance και την αποτίμηση του βαθμού στον οποίο οι μεταρρυθμίσεις έχουν καταστεί ορατές και αξιολογήσιμες από τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Πίνακας 41 - G3 Βελτιώσεις σε σχέση με παρελθόν

G3 Βελτιώσεις σε σχέση με παρελθόν			
Κλίμακα 1 (Καθόλου) – 5 (Σε πολύ μεγάλο βαθμό), 6=«Δεν γνωρίζω» N = 58			
Βαθμός Αξιολόγησης	Πλήθος	Κατανομή	
1 — Καθόλου	1		1.7%
2 — Ελάχιστα	8		13.8%

3 — Μέτριο βαθμό	15		25.9%
4 — Μεγάλο βαθμό	21		36.2%
5 — Πολύ μεγάλο βαθμό	11		19.0%
Δεν γνωρίζω	2		3.4%
Σύνολο (N = 58)	58		100,0%

Από την ανάλυση των απαντήσεων προκύπτει συνολικά θετική αξιολόγηση με μεγάλη συγκέντρωση των απαντήσεων στις βαθμολογίες 4-5. Το 55,2% του συνολικού δείγματος διαπιστώνει ουσιαστική διαχρονική βελτίωση στη λειτουργία και την συμπεριφορά των τραπεζών. Το ποσοστό προκύπτει από την άθροιση του 36,2% και του 19% των ερωτώμενων, οι οποίοι απαντούν ότι υπάρχουν βελτιώσεις «4 - σε μεγάλο βαθμό» και «5- σε πολύ μεγάλο βαθμό» αντίστοιχα.

Οι μέσοι όροι των δύο ομάδων («με τραπεζική εμπειρία» και «χωρίς») είναι σχεδόν ταυτόσημοι. Ανέρχονται σε 3,60 για την ομάδα με τραπεζική εμπειρία και 3,57 για την ομάδα χωρίς, με συνολικό μέσο όρο 3,59 για το σύνολο του δείγματος. Η ομοιογένεια στις απαντήσεις υποδηλώνει ότι η αντίληψη για τη βελτίωση της τραπεζικής λειτουργίας διαχρονικά δεν επηρεάζεται ουσιαστικά από την οικειότητα των ερωτηθέντων με τον τραπεζικό κλάδο, καθώς πρόκειται για κοινή εμπειρία που είναι αντιληπτή από το σύνολο της κοινωνίας.

Συμπεράσματα Ενότητας Εταιρικής Διακυβέρνησης

Η ενότητα καταγράφει μέσο όρο βαθμολόγησης 3,48 στο σύνολο του δείγματος, τιμή που αντιστοιχεί οριακά σε αξιολόγηση μεταξύ «μέτριου» και «μεγάλου» βαθμού ως προς την ποιότητα της Εταιρικής Διακυβέρνησης των ελληνικών τραπεζών.

Σε συγκριτικό επίπεδο, σε όλα τα ερωτήματα Governance — με μοναδική εξαίρεση το ερώτημα (G3) για τις βελτιώσεις στη λειτουργία και την συμπεριφορά των τραπεζών — οι ερωτηθέντες με τραπεζική εμπειρία αξιολογούν τα τραπεζικά ιδρύματα θετικότερα από εκείνους χωρίς αντίστοιχο υπόβαθρο, γεγονός που αποδίδεται στην εσωτερική γνώση των διαδικασιών και πολιτικών η οποία τείνει να επηρεάζει και να διαμορφώνει πιο ευνοϊκές κρίσεις. Αυτή η διαφορά αντίληψης (μεταξύ ερωτηθέντων με τραπεζική εμπειρία και χωρίς) είναι ιδιαίτερα έντονη στο ερώτημα (12) αναφορικά με τις πολιτικές που

ακολουθούν σήμερα οι ελληνικές τράπεζες και κατά πόσο προάγουν την αξιοκρατία, την ισότητα, τη διαφάνεια και την συμπερίληψη ($\Delta \text{ M.O.} = 3,43 - 2,69 = 0,64$) στην οποία καταγράφεται επίσης ο χαμηλότερος μέσος όρος βαθμολογίας στην ενότητα (3,21), γεγονός που υποδηλώνει ότι η προώθηση αξιοκρατίας, ισότητας και διαφάνειας — τόσο έναντι πελατών όσο και εργαζομένων — παραμένει το πιο αμφιλεγόμενο και κριτικά αξιολογούμενο πεδίο του Governance από το σύνολο των ερωτηθέντων.

7.2.5 Ενότητα 5η Αξιολόγηση: *Environmental - Social – Governance*

Ερώτηση 14η: Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι οι ελληνικές τράπεζες έχουν ενσωματώσει στην καθημερινή λειτουργία τους κριτήρια: 1. Περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, 2. Κοινωνικής υπευθυνότητας, 3. Υπεύθυνης λειτουργίας προς όφελος όλων των ενδιαφερόμενων μερών

Η συγκεκριμένη ερώτηση αποσκοπεί στη μέτρηση της εμπειρικά αντιλαμβανόμενης ενσωμάτωσης των κριτηρίων ESG από τις ελληνικές τράπεζες, όπως αυτή αξιολογείται από το δείγμα των συμμετεχόντων. Ειδικότερα, επιδιώκει να αποτυπώσει τον βαθμό στον οποίο οι τρεις βασικοί πυλώνες βιωσιμότητας – περιβαλλοντικός, κοινωνικός και Εταιρικής Διακυβέρνησης – έχουν ενσωματωθεί στις επιχειρησιακές διαδικασίες, τις πολιτικές δανειοδότησης και τις πρακτικές διακυβέρνησης, δεδομένης της παραδοχής ότι η βιώσιμη τραπεζική δεν εξαντλείται στη διακήρυξη στρατηγικών προθέσεων αλλά αποδεικνύεται μέσω της πρακτικής ενσωμάτωσής της στις επιχειρησιακές διαδικασίες, τις πολιτικές δανειοδότησης και τις πρακτικές διακυβέρνησης. Η χρήση πεντάβαθμης κλίμακας Likert (1 = «Καθόλου» έως 5 = «Σε πολύ μεγάλο βαθμό») με την πρόσθετη επιλογή «Δεν γνωρίζω» επιτρέπει την ποσοτικοποίηση ποιοτικών εκτιμήσεων και παρέχει την δυνατότητα υπολογισμού μέσων όρων. Ένας εξίσου σημαντικός ερευνητικός σκοπός της ερώτησης αφορά τον προσδιορισμό του βαθμού στον οποίο η επαγγελματική εγγύτητα στον τραπεζικό κλάδο επηρεάζει τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων σχετικά με την ESG ενσωμάτωση. Η σύγκριση μεταξύ ατόμων με και χωρίς τραπεζική εμπειρία επιτρέπει αφενός τον έλεγχο της υπόθεσης ότι οι εντός του κλάδου επαγγελματίες, διαμορφώνουν πιο ενημερωμένες και τεκμηριωμένες απόψεις, αφετέρου, ενδέχεται να τείνουν να αξιολογούν ευνοϊκότερα τους οργανισμούς στους οποίους ανήκουν ή ανήκαν στο παρελθόν (bias).

1. Περιβαλλοντική βιωσιμότητα

Πίνακας 42 - EI1 Ενσωμάτωση κριτηρίων περιβαλλοντικής βιωσιμότητας

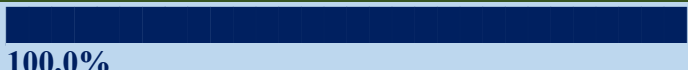
EI1 — Ενσωμάτωση κριτηρίων περιβαλλοντικής βιωσιμότητας		
Κλίμακα: Καθόλου (1) → Σε πολύ μεγάλο βαθμό (5) N = 58 «Δεν γνωρίζω» (n=2) συμπεριλαμβάνεται		
Βαθμός Αξιολόγησης	Πλήθος	Κατανομή
Καθόλου	1	1.7%
Ελάχιστα	1	1.7%
Σε μέτριο βαθμό	23	39.7%
Σε μεγάλο βαθμό	26	44.8%
Σε πολύ μεγάλο βαθμό	5	8.6%
Δεν γνωρίζω	2	3.4%
Σύνολο (N = 58)	58	100,0%

Ως προς την περιβαλλοντική βιωσιμότητα, οι απαντήσεις των συμμετεχόντων με τραπεζική εμπειρία και αυτών χωρίς συγκλίνουν σε υψηλό επίπεδο αξιολόγησης, με πολύ μικρή απόκλιση στους Μ.Ο. (3,57 έναντι 3,63) και τον Μ.Ο. για το σύνολο του δείγματος να ανέρχεται σε 3,59. Η βαθμολόγηση «Σε μεγάλο βαθμό» κυριαρχεί στην ομάδα με τραπεζική εμπειρία (54,1%), ενώ η ομάδα χωρίς εμπειρία παρουσιάζει μεγαλύτερη διασπορά — αξιοσημείωτο είναι ότι το 19% επέλεξε «Σε πολύ μεγάλο βαθμό», ποσοστό υπερτριπλάσιο σε σχέση με την εμπειρότερη ομάδα. Η ταύτιση των Μ.Ο. υποδηλώνει ότι οι αντιλήψεις για την περιβαλλοντική διάσταση του ESG δεν διαφοροποιούνται σημαντικά με βάση την επαγγελματική εγγύτητα στον κλάδο.

2. Κοινωνική υπευθυνότητα

Πίνακας 43 - EI2 Ενσωμάτωση κριτηρίων κοινωνικής υπευθυνότητας

EI2 — Ενσωμάτωση κριτηρίων κοινωνικής υπευθυνότητας		
Κλίμακα: Καθόλου (1) → Σε πολύ μεγάλο βαθμό (5) N = 58 «Δεν γνωρίζω» (n=0) συμπεριλαμβάνεται		
Βαθμός Αξιολόγησης	Πλήθος	Κατανομή

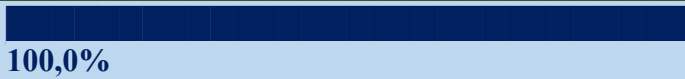
Καθόλου	2	 3.4%
Ελάχιστα	9	 15.5%
Σε μέτριο βαθμό	19	 32.8%
Σε μεγάλο βαθμό	24	 41.4%
Σε πολύ μεγάλο βαθμό	4	 6.9%
Δεν γνωρίζω	0	 0.0%
Σύνολο (N = 58)	58	 100,0%

Στον άξονα της Κοινωνικής υπευθυνότητας ο Μ.Ο. στο σύνολο των αξιολογήσεων των συμμετεχόντων ανέρχεται σε 3,33 δηλώνοντας μία μέτρια προς ουδέτερη στάση. Οι συμμετέχοντες με τραπεζική εμπειρία αξιολογούν υψηλότερα την ενσωμάτωση κοινωνικών κριτηρίων (Μ.Ο. 3,49), με σχεδόν τους μισούς (48,6%) να επιλέγουν «Σε μεγάλο βαθμό». Αντίθετα, οι μη έχοντες τραπεζική εμπειρία εμφανίζονται πιο επιφυλακτικοί (Μ.Ο. 3,05), με αυξημένο ποσοστό αρνητικής αξιολόγησης στις κατηγορίες «Ελάχιστα» (23,8%) και «Καθόλου» (4,8%). Στον συγκεκριμένο άξονα αξιολόγησης εμφανίζεται η μεγαλύτερη απόκλιση των Μ.Ο. μεταξύ των δύο ομάδων (0,44). Η διαφορά αυτή ενδέχεται να αντανακλά την αντίστοιχη διαφορά άμεσης γνώσης των τραπεζικών πρακτικών κοινωνικής ευθύνης όσων διαθέτουν εκ των έσω τραπεζική εμπειρία.

3. Εταιρική Διακυβέρνηση

Πίνακας 44 - EI3 Ενσωμάτωση κριτηρίων υπεύθυνης λειτουργίας (Governance)

EI3 — Ενσωμάτωση κριτηρίων υπεύθυνης λειτουργίας (Governance)		
Κλίμακα: Καθόλου (1) → Σε πολύ μεγάλο βαθμό (5) N = 58 «Δεν γνωρίζω» (n=1) συμπεριλαμβάνεται		
Βαθμός Αξιολόγησης	Πλήθος	Κατανομή
Καθόλου	2	 3.4%

Ελάχιστα	10	 17.2%
Σε μέτριο βαθμό	25	 43.1%
Σε μεγάλο βαθμό	17	 29.3%
Σε πολύ μεγάλο βαθμό	3	 5.2%
Δεν γνωρίζω	1	 1.7%
Σύνολο (N = 58)	58	 100,0%

Ο τομέας της Εταιρικής Διακυβέρνησης με την έννοια της υπεύθυνης λειτουργίας των τραπεζών προς όφελος όλων των ενδιαφερομένων μερών λαμβάνει τη χαμηλότερη αξιολόγηση, τόσο στο σύνολο (Μ.Ο. 3,16), όσο και σε κάθε μία από τις δύο ομάδες συμμετεχόντων ξεχωριστά. Η κατηγορία «Σε μέτριο βαθμό» πλειοψηφεί σε κάθε περίπτωση — εντονότερα στην ομάδα χωρίς τραπεζική εμπειρία (47,6%). Η απόκλιση μεταξύ των δύο ομάδων παραμένει ουσιώδης ($\Delta = 0,40$), με τους εμπειρότερους να αξιολογούν υψηλότερα και να κατανέμουν σημαντικό ποσοστό (37,8%) στο «Σε μεγάλο βαθμό», έναντι μόλις 14,3% στην ομάδα χωρίς τραπεζική εργασιακή εμπειρία. Το χαμηλότερο επίπεδο αξιολόγησης ως προς την Εταιρική Διακυβέρνηση των τραπεζών, φανερώνει σκεπτικισμό και την δυσπιστία ως προς το βαθμό διαφάνειας και χρηστής διακυβέρνηση στον ελληνικό τραπεζικό τομέα .

7.2.6 Συγκεντρωτική περιγραφική στατιστική ανάλυση

Στην παρούσα ενότητα συγκεντρώνονται και αναλύονται συστηματικά τα ποσοτικά ευρήματα των θεματικών ενοτήτων του ερωτηματολογίου. Παρουσιάζονται τα περιγραφικά στατιστικά ανά ερώτηση, οι μέσοι όροι ανά πυλώνα (Environmental, Social, Governance), η συγκριτική κατάταξη των μέσων όρων και, τέλος, το πλαίσιο διερεύνησης πιθανών συσχετίσεων μεταξύ των αντιλήψεων για τα κριτήρια ESG και των διαστάσεων της εμπιστοσύνης, της φήμης και της διαφάνειας. Οι μέσοι όροι αναφέρονται στην πενταβάθμια κλίμακα Likert (1–5), με την επιλογή «Δεν γνωρίζω» να εξαιρείται από τον υπολογισμό, καθώς δεν εκφράζει θέση.

Ο Πίνακας που ακολουθεί συνοψίζει τα βασικά περιγραφικά μεγέθη - πλήθος έγκυρων απαντήσεων (N), μέσο όρο (Μ.Ο.), διάμεσο, επικρατούσα τιμή και τυπική απόκλιση (Τ.Α.)- για καθεμία από τις δεκαπέντε ερωτήσεις κλειστού τύπου κλίμακας Likert 1–5.

Διευκρινίζεται ότι η ερώτηση Ε5, η οποία αξιολογεί τη ζήτηση ανά κατηγορία προϊόντος με διαφορετική κλίμακα ενδιαφέροντος, δεν περιλαμβάνεται στους υπολογισμούς.

Πίνακας 45 - Περιγραφικά στατιστικά ανά ερώτηση (κλίμακα Likert 1–5)

Ερώτηση	N	Δεν γνωρίζω	M.O.	Διάμεσος	Επικρατ/σα Τιμή	Τυπική Απόκλιση
E1 — Μέτρα μείωσης περιβαλλοντικού αποτυπώματος	53	5	3,98	4	4	1,03
E2 — Περιβαλλοντική βιωσιμότητα ως πυλώνας στρατηγικής	55	3	3,78	4	4	1,03
E3 — Περιβαλλοντική υπευθυνότητα ως κριτήριο χρηματοδότησης	53	5	3,58	4	4	1,01
E4 — Διαθεσιμότητα προϊόντων βιώσιμης ανάπτυξης	56	2	3,88	4	4	0,92
S1 — Κοινωνικά κριτήρια στην αξιολόγηση αιτημάτων	57	1	3,32	3	3	1,27
S2 — Φήμη ως κριτήριο λήψης αποφάσεων	53	5	4,26	5	5	0,94
S3 — Προστασία καταναλωτών (νομοθετικό πλαίσιο)	57	1	3,46	3	3	1,12
S4 — Πρωτοβουλίες κοινωνικού ενδιαφέροντος	58	0	3,50	4	4	1,08
S5 — Αντίληψη ESGwashing	51	7	3,43	4	4	1,25

G1 — Ανταπόκριση σε παράπονα πελατών	58	0	3,64	4	3	0,93
G2 — Αξιοκρατία, ισότητα, διαφάνεια	56	2	3,21	3	3	0,95
G3 — Βελτιώσεις σε σχέση με το παρελθόν	56	2	3,59	4	4	1,02
EI1 — Ενσωμάτωση περιβαλλοντικών κριτηρίων	56	2	3,59	4	4	0,76
EI2 — Ενσωμάτωση κοινωνικών κριτηρίων	58	0	3,33	3	4	0,94
EI3 — Ενσωμάτωση κριτηρίων υπεύθυνης λειτουργίας	57	1	3,16	3	3	0,90

Από τα περιγραφικά στατιστικά προκύπτει ότι το σύνολο των ερωτήσεων κινείται σε θετικό ή μέτριο προς θετικό επίπεδο, με τους μέσους όρους να κυμαίνονται από 3,16 (EI3 - ενσωμάτωση κριτηρίων υπεύθυνης λειτουργίας) έως 4,26 (S2 — παράγοντας φήμης). Οι υψηλότερες τιμές τυπικής απόκλισης (π.χ. S1 = 1,27 και S5 = 1,25) υποδηλώνουν μεγαλύτερη διασπορά απόψεων και απουσία ομοφωνίας, ενώ οι χαμηλότερες (π.χ. EI1 = 0,76) αντανακλούν μεγαλύτερη συναίνεση. Σε ορισμένες ερωτήσεις η διάμεσος και η επικρατούσα τιμή αποκλίνουν (π.χ. G1, EI2), γεγονός που υποδηλώνει ελαφρώς ασύμμετρη κατανομή απαντήσεων.

Με βάση τους μέσους όρους ανά ερώτηση, υπολογίζονται οι συγκεντρωτικοί μέσοι όροι ανά πυλώνα, ως ο αριθμητικός μέσος των επιμέρους ερωτήσεων κάθε άξονα.

Πίνακας 46 - Μέσοι όροι ανά πυλώνα ESG

Πυλώνας / Άξονας	Ερωτήσεις	Μ.Ο. ανά πυλώνα (1–5)	Ερμηνεία
Περιβαλλοντικός (Environmental)	E1–E4	3,81	Θετική / υψηλή
Κοινωνικός (Social)	S1–S5	3,59	Θετική / υψηλή
Εταιρική Διακυβέρνηση (Governance)	G1–G3	3,48	Μέτρια προς θετική

Συνολική αντιλαμβανόμενη ενσωμάτωση ESG (Ενότητα 5)	EI1–EI3	3,36	Μέτρια
---	---------	------	--------

Ο Περιβαλλοντικός πυλώνας συγκεντρώνει τη θετικότερη συνολική αξιολόγηση (Μ.Ο. 3,81), ακολουθούμενος από τον Κοινωνικό (3,59) και την Εταιρική Διακυβέρνηση (3,48). Η χαμηλότερη τιμή καταγράφεται στη συνολική αντιλαμβανόμενη ενσωμάτωση των κριτηρίων ESG (Ενότητα 5, Μ.Ο. 3,36) — εύρημα που υποδηλώνει ότι οι συμμετέχοντες αναγνωρίζουν επιμέρους θετικές πρακτικές, αλλά παραμένουν συγκρατημένοι ως προς τη συνολική, ουσιαστική ενσωμάτωση της βιωσιμότητας στον πυρήνα της τραπεζικής λειτουργίας.

Η συγκριτική κατάταξη του συνόλου των ερωτήσεων κατά φθίνουσα σειρά μέσου όρου αποτυπώνεται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 47 - Συγκριτική κατάταξη μέσων όρων ανά ερώτηση

Κατάταξη	Ερώτηση	Μ.Ο. ανά ερώτηση (1–5)	Πυλώνας
1	S2 — Φήμη ως κριτήριο λήψης αποφάσεων	4,26	Social
2	E1 — Μέτρα μείωσης περιβαλλοντικού αποτυπώματος	3,98	Environmental
3	E4 — Διαθεσιμότητα προϊόντων βιώσιμης ανάπτυξης	3,88	Environmental
4	E2 — Περιβαλλοντική βιωσιμότητα ως πυλώνας στρατηγικής	3,78	Environmental
5	G1 — Ανταπόκριση σε παράπονα πελατών	3,64	Governance
6	G3 — Βελτιώσεις σε σχέση με το παρελθόν	3,59	Governance
7	EI1 — Ενσωμάτωση περιβαλλοντικών κριτηρίων	3,59	Αξιολόγηση ESG
8	E3 — Περιβαλλοντική υπευθυνότητα ως κριτήριο χρηματοδότησης	3,58	Environmental
9	S4 — Πρωτοβουλίες κοινωνικού ενδιαφέροντος	3,50	Social
10	S3 — Προστασία καταναλωτών (νομοθετικό πλαίσιο)	3,46	Social
11	S5 — Αντίληψη ESGwashing	3,43	Social
12	EI2 — Ενσωμάτωση κοινωνικών κριτηρίων	3,33	Αξιολόγηση ESG

13	S1 — Κοινωνικά κριτήρια στην αξιολόγηση αιτημάτων	3,32	Social
14	G2 — Αξιοκρατία, ισότητα, διαφάνεια	3,21	Governance
15	EI3 — Ενσωμάτωση κριτηρίων υπεύθυνης λειτουργίας	3,16	Αξιολόγηση ESG

Στην κορυφή της κατάταξης βρίσκεται ο παράγοντας της φήμης (S2), γεγονός που επιβεβαιώνει την καθολική αναγνώριση του κινδύνου φήμης ως κρίσιμου παράγοντα λήψης αποφάσεων. Αντίθετα, στις χαμηλότερες θέσεις εμφανίζονται ερωτήσεις που σχετίζονται με τη διαφάνεια/αξιοκρατία (G2) και τη συνολική ενσωμάτωση των κριτηρίων υπεύθυνης λειτουργίας (EI3), αναδεικνύοντας την Εταιρική Διακυβέρνηση ως το πεδίο με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης κατά την αντίληψη του δείγματος.

7.2.7 Ερευνητικά συμπεράσματα

Από τη συνολική αποτίμηση των ευρημάτων αναδύεται μια εικόνα μετάβασης σε εξέλιξη. Οι ελληνικές τράπεζες αντιμετωπίζονται από το δείγμα των ερωτώμενων ως οργανισμοί που έχουν ξεκινήσει, αλλά δεν έχουν ολοκληρώσει, την ενσωμάτωση των ESG κριτηρίων στη λειτουργία τους.

Οι συμμετέχοντες αναγνωρίζουν ότι οι τράπεζες έχουν προχωρήσει σε ορατές περιβαλλοντικές παρεμβάσεις, ψηφιοποίηση, εξοικονόμηση ενέργειας, ανακύκλωση και ανάπτυξη πράσινων προϊόντων. Οι υψηλότερες αξιολογήσεις καταγράφονται στις λειτουργικές περιβαλλοντικές δράσεις και στη διαθεσιμότητα πράσινων χρηματοδοτικών εργαλείων, ενώ η χαμηλότερη αξιολόγηση αφορά την ενσωμάτωση του περιβαλλοντικού κριτηρίου στη διαδικασία πιστοδότησης. Ιδιαίτερα σημαντικό εύρημα αποτελεί η αυξημένη ζήτηση για επιδοτούμενα προγράμματα και πράσινα δάνεια/πιστώσεις, καθώς η αγορά φαίνεται να ανταποκρίνεται περισσότερο σε προϊόντα που συνδυάζουν περιβαλλοντικό όφελος με άμεσο οικονομικό κίνητρο. Αντίθετα, τα πράσινα καταθετικά, ασφαλιστικά και επενδυτικά προϊόντα εμφανίζουν χαμηλότερη ωριμότητα, γεγονός που υποδηλώνει ανάγκη για καλύτερη ενημέρωση, απλούστερη παρουσίαση και ισχυρότερη σύνδεση με απτά οφέλη.

Στον κοινωνικό πυλώνα, από τη μία πλευρά οι συμμετέχοντες αναγνωρίζουν ότι η φήμη αποτελεί κρίσιμο παράγοντα στη λήψη αποφάσεων των τραπεζών, γεγονός που δείχνει ότι η κοινωνική λογοδοσία και ο κίνδυνος δημόσιας κριτικής επηρεάζουν τη συμπεριφορά

των τραπεζικών ιδρυμάτων. Από την άλλη πλευρά, καταγράφεται επιφυλακτικότητα ως προς την ουσιαστική ενσωμάτωση κοινωνικών κριτηρίων στην αξιολόγηση πελατών, την προστασία των καταναλωτών και την αυθεντικότητα της σκοπιμότητας των ESG δράσεων. Οι συμμετέχοντες χωρίς τραπεζική εμπειρία εμφανίζονται να πιστεύουν περισσότερο ότι πιθανώς να εφαρμόζονται πρακτικές ESGwashing ή greenwashing. Αντίθετα οι συμμετέχοντες με τραπεζική εμπειρία αξιολογούν συστηματικά υψηλότερα τους άξονες Κοινωνικής Υπευθυνότητας και Governance, είτε λόγω των γνώσεων των εσωτερικών διαδικασιών εξαιτίας της επαγγελματικής ενασχόλησης, είτε λόγω ευνοϊκότερης αξιολόγησης λόγω θεσμικής μεροληψίας (institutional bias) καθώς οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες εργάζονται ή έχουν εργαστεί στο παρελθόν στον τραπεζικό τομέα.

Στον πυλώνα της Εταιρικής Διακυβέρνησης, η εικόνα είναι οριακά θετική. Η ενότητα Governance καταγράφει μέσο όρο 3,48, δηλαδή βρίσκεται μεταξύ μέτριας και θετικής αξιολόγησης. Αυτό σημαίνει ότι οι τράπεζες αναγνωρίζονται ως πιο οργανωμένες, πιο ελεγχόμενες και θεσμικά πιο ώριμες σε σχέση με το παρελθόν, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν αμφιβολίες για ζητήματα διαφάνειας, αξιοκρατίας, ισότητας και συμπερίληψης. Το Governance εμφανίζεται ως ο πυλώνας στον οποίο η εμπιστοσύνη δεν έχει ακόμη παγιωθεί πλήρως.

Με βάση τα ευρήματα της θεωρητικής ανάλυσης (Κεφάλαιο 6) και τα συμπεράσματα της εμπειρικής έρευνας (Κεφάλαιο 7), η παρούσα μελέτη επιχειρεί να δώσει απαντήσεις στα τέσσερα ερευνητικά ερωτήματα και να αξιολογήσει την ισχύ των υποθέσεων που τέθηκαν στην Εισαγωγή.

1. Βαθμός ενσωμάτωσης των ESG κριτηρίων στη στρατηγική, διακυβέρνηση και διαχείριση κινδύνων των ελληνικών συστημικών τραπεζών

Το πρώτο ερευνητικό ερώτημα αφορά το βαθμό στον οποίο οι τέσσερις ελληνικές συστημικές τράπεζες — Τράπεζα Πειραιώς, Eurobank, Alpha Bank και Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος — έχουν ενσωματώσει τα κριτήρια ESG στον στρατηγικό, διακυβερνητικό και διαχειριστικό τους σχεδιασμό.

Από την ανάλυση των ετήσιων εκθέσεων βιωσιμότητας προκύπτει ότι και οι τέσσερις τράπεζες έχουν υιοθετήσει ένα κοινό κανονιστικό υπόβαθρο, συμπεριλαμβάνοντας τα Ευρωπαϊκά Πρότυπα Βιωσιμότητας (ESRS), την Οδηγία CSRD, τη μεθοδολογία GRI, τα

κριτήρια EU Taxonomy και τις Αρχές Υπεύθυνης Τραπεζικής του UNEP FI. Το γεγονός αυτό συνιστά μια ουσιαστική σύγκλιση που δημιουργεί συγκρίσιμα δεδομένα και κοινά κριτήρια αξιολόγησης σε επίπεδο αγοράς.

Σε επίπεδο διακυβέρνησης, κάθε ίδρυμα έχει θεσπίσει εξειδικευμένες επιτροπές ESG στο πλαίσιο του Διοικητικού Συμβουλίου. Η Τράπεζα Πειραιώς λειτουργεί με Επιτροπή Ηθικής & ESG και Επιτροπή Κινδύνων υπεύθυνη για τους κλιματικούς κινδύνους, ενώ η Εθνική Τράπεζα έχει ενσωματώσει ESG δείκτες (Key Risk Indicators) στο Risk Appetite Framework και διενεργεί κλιματικά stress tests. Αυτά τα ευρήματα συνάδουν με την εποπτική κατεύθυνση της ΕΚΤ, σύμφωνα με την οποία οι κλιματικοί κίνδυνοι πρέπει να ενσωματώνονται στη στρατηγική, στη διακυβέρνηση και στη διαχείριση κινδύνων των τραπεζών.

Στον τομέα της πράσινης χρηματοδότησης, η συνολική αγορά ανέρχεται σε περίπου 12 δισεκατομμύρια ευρώ σε βιώσιμα χαρτοφυλάκια, ενώ σε επίπεδο περιβαλλοντικής διαχείρισης οι τράπεζες καλύπτουν το 88%–100% της κατανάλωσης ηλεκτρισμού τους από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Ωστόσο, η εμπειρική έρευνα αποκαλύπτει ένα χάσμα μεταξύ της θεσμικής εικόνας και της κοινωνικής αντίληψης. Οι μέσοι όροι αξιολόγησης των 58 συμμετεχόντων (κλίμακα 1–5) ανέρχονται σε 3,59 για την ενσωμάτωση της Περιβαλλοντικής Βιωσιμότητας, 3,33 για την Κοινωνική Υπευθυνότητα και 3,16 για την Εταιρική Διακυβέρνηση — τιμές που υποδηλώνουν μεν αντίληψη προόδου, αλλά όχι ολοκλήρωση της μετάβασης. Κρίσιμο στοιχείο αποτελεί η ενσωμάτωση ESG κριτηρίων στην ίδια την πιστοδοτική διαδικασία (δηλαδή στον πυρήνα της τραπεζικής λειτουργίας) που εμφανίζει τον χαμηλότερο μέσο όρο (3,58), γεγονός που αναδεικνύει ότι οι εξωτερικοί παρατηρητές διαχωρίζουν τις ορατές λειτουργικές παρεμβάσεις από την ουσιαστική ενσωμάτωση στη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου.

Συνδυαστικά, η απάντηση που προκύπτει στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα είναι ότι ο ελληνικός τραπεζικός τομέας βρίσκεται σε προχωρημένο στάδιο θεσμικής και λειτουργικής ESG ενσωμάτωσης, χωρίς ωστόσο να έχει ακόμη καλύψει πλήρως την απόσταση μεταξύ στρατηγικής δέσμευσης και επιχειρησιακής πραγμάτωσης.

2. Διαφοροποιήσεις μεταξύ των τεσσάρων τραπεζών ανά ESG πυλώνα

Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα αφορά τις επιμέρους διαφοροποιήσεις μεταξύ των τεσσάρων τραπεζών στους πυλώνες Environmental, Social και Governance.

Στον πυλώνα Environmental, η Εθνική Τράπεζα αναδεικνύεται ως η ηγέτιδα δύναμη στη χρηματοδότηση ΑΠΕ με ανοίγματα 2,33 δισεκατομμυρίων ευρώ, ενώ ήταν η πρώτη ελληνική τράπεζα που εντάχθηκε στο Net-Zero Banking Alliance (2023) και η πρώτη που εξέδωσε πράσινο ομόλογο (2020). Η Eurobank επιτυγχάνει τον υψηλότερο Green Asset Ratio μεταξύ των ελληνικών τραπεζών και χρηματοδοτεί 6,3 GW εγκατεστημένης ισχύος ΑΠΕ. Η Τράπεζα Πειραιώς διαθέτει το πιο ώριμο σύστημα μέτρησης κλιματικού κινδύνου (εργαλείο Climabiz 2.0) και έχει επιτύχει 84% μείωση εκπομπών Scope 1+2 σε σχέση με το 2019, υπερβαίνοντας τον ενδιάμεσο στόχο της. Η Alpha Bank, αν και παρουσιάζει τις υψηλότερες εκπομπές Scope 1+2 (31.215 τόνοι CO₂e), έχει επιτύχει τον μεγαλύτερο αναλογικά πράσινο Green Asset Ratio (περίπου 4%), διπλάσιο σε σχέση με το 2022.

Στον πυλώνα Social, η Eurobank κυριαρχεί ως προς τη χρηματοδότηση εκπαίδευσης και τη δημογραφική στήριξη μέσω μακροχρόνιων προγραμμάτων (23.500 μαθητές στο «Moving Education Forward»), ενώ επενδύει 6 εκατομμύρια ευρώ ετησίως στην εκπαίδευση εργαζομένων και εμφανίζει το υψηλότερο ποσοστό ικανοποίησης εργαζομένων (άνω του 80%). Η Τράπεζα Πειραιώς αναδεικνύεται στη χρηματοοικονομική ένταξη ευάλωτων ομάδων (29.301 δικαιούχοι προγράμματος EQUALL) και ηγείται στη μείωση του μισθολογικού χάσματος φύλου (-37,5% σε ένα μόνο έτος). Η Alpha Bank εμφανίζει τον μεγαλύτερο αριθμό δικαιούχων κοινωνικών προγραμμάτων (άνω των 700.000), ενώ η Εθνική Τράπεζα επενδύει 25 εκατομμύρια ευρώ στην ανακαίνιση σχολικών μονάδων.

Στον πυλώνα Governance, και οι τέσσερις τράπεζες έχουν αναπτύξει δομές εσωτερικής εποπτείας ESG, διαφέρουν όμως ως προς την ωριμότητά τους. Η Εθνική Τράπεζα υπερέχει ως προς το ποσοστό ανεξάρτητων μελών ΔΣ (67%), ενώ η Τράπεζα Πειραιώς διακρίνεται για τον υψηλότερο βαθμό αξιοπιστίας δεδομένων (PCAF Score 1,7 — πλησιέστερα στο ιδεώδες 1). Αξιοσημείωτη είναι η διαφορά στη συμμόρφωση CSRD, όπου η Eurobank δημοσίευσε το πρώτο Group Sustainability Statement σύμφωνα με ESRS στο Q1 2025, ενώ η Alpha Bank βρίσκεται ακόμη στη διαδικασία πλήρους εφαρμογής.

Συνολικά, η έρευνα καταλήγει ότι παρά την κοινή κατεύθυνση, κάθε τράπεζα παρουσιάζει στρατηγικές επιλογές και πεδία εξειδίκευσης που δημιουργούν συμπληρωματικότητα σε επίπεδο κλάδου.

Ο ακόλουθος συγκεντρωτικός πίνακας συνοψίζει τη συγκριτική αξιολόγηση των τεσσάρων συστημικών τραπεζών ανά πυλώνα ESG, αποτυπώνοντας τα κύρια δυνατά σημεία και τις αδυναμίες κάθε τραπεζικού ιδρύματος.

Πίνακας 48 - Συγκριτική αξιολόγηση των 4 συστημικών τραπεζών ανά πυλώνα ESG

Τράπεζα	Environmental	Social	Governance	Κύρια δυνατά σημεία	Κύρια αδυναμία
Τράπεζα Πειραιώς	• 84% μείωση Scope 1+2 (vs 2019) • 100% ΑΠΕ • Climabiz 2.0 (κλιμ. κίνδυνος) • GAR 2,6% · βιώσ. €3,8 δισ.	• EQUALL: 29.301 δικαιούχοι • Gender pay gap –37,5% • 40 ώρες εκπαίδ./εργαζ.	• MSCI AA · PCAF 1,7 • Ανεξάρτ. ΔΣ 54,5% • Πλήρης CSRD · EMAS/ISO	• Κορυφαία ποιότητα δεδομένων εκπομπών (PCAF 1,7) • Ώριμο σύστημα μέτρησης κλιματικού κινδύνου • Ταχύτερη μείωση μισθολ. χάσματος φύλου	• Πολύ χαμηλή διαθεσιμότητα Πιστοποιητικών Ενεργειακής Απόδοσης εξασφαλίσεων (13%) • Χαμηλός Green Asset Ratio (2,6%)
Eurobank	• Υψηλότερος GAR ελλ. τραπ. (2,6%) • 6,3 GW ΑΠΕ · 97,97% ΑΠΕ • Βιώσ. €4,0 δισ. • Πράσινα δάνεια €2,1 δισ.	• Moving Education Forward: 23.500 μαθητές • €6 εκατ./έτος εκπαίδευση • Ικανοποίηση εργαζ. >80% • €6 δισ. χρημ/ση MME	• MSCI AA · Sustainabilitys Top Rated • 1o CSRD Group Statement (Q1 2025) • Ανεξάρτ. ΔΣ 60% · πολλαπλά ISO	• Πρωτοπορία στη συμμόρφωση CSRD/ESRS • Υψηλότερη ικανοποίηση εργαζομένων • Ισχυρές διεθνείς αξιολογήσεις (Sustainalytics)	• Υψηλή κατανάλωση νερού (120.000 m³) • Μέτρια ποιότητα δεδομένων PCAF (2,5–3,5)
Alpha Bank	• Μεγαλύτερος αναλογικά GAR (~4%, x2 vs 2022) • 100% ΑΠΕ (ηλεκτρισμός) • Βιώσ. εκταμ. €1,8 δισ.	• >700.000 δικαιούχοι EKE (+67%) • Γυναίκες σε ανώτ. διοίκηση 42% • 40–42 ώρες εκπαίδ. (+31%)	• MSCI A (2024)→AA (2025) • ISS ESG Prime · Sustainabilitys Low Risk (18,8) • Ανεξάρτ. ΔΣ 58%	• Υψηλότερος αναλογικά Green Asset Ratio (~4%) • Μεγαλύτερη κοινωνική εμβέλεια (>700.000) • Υψηλό ποσοστό γυναικών στη διοίκηση	• Υψηλότερες απόλυτες εκπομπές Scope 1+2 (31.215 t CO₂e) • Συμμόρφωση CSRD ακόμη σε εξέλιξη

Τράπεζα	Environmental	Social	Governance	Κύρια δυνατά σημεία	Κύρια αδυναμία
Εθνική Τράπεζα	• Ηγέτιδα ΑΠΕ: €2,33 δισ. • 1η στο NZBA (2023) • 1ο πράσινο ομόλογο (2020) • Χαμηλότερες εκπ. Score 1+2 (1.754 t)	• €25 εκατ. ανακαίνιση σχολείων • Ethniki 2.0 (RRF) €1,44 δισ. • Γυναίκες σε ΔΣ/διοίκηση 46%	• Ανεξάρτ. μέλη ΔΣ 67% (υψηλότερο) • ESG KRIs στο Risk Appetite Framework • Κλιματικά stress tests · ESRS Statement	• Ηγεσία στη χρηματοδότηση ΑΠΕ • Υψηλότερη ανεξαρτησία ΔΣ (67%) • Ενσωμάτωση κλιματικού κινδύνου στο RAF	• Χαμηλός Green Asset Ratio (1,93%) • Υψηλές χρηματοδοτούμενες εκπομπές Scope 3 (+62%)

3. Ποια η σημασία των ESG κριτηρίων για τους συμμετέχοντες ως προς τη διαφάνεια, τη φήμη και την εμπιστοσύνη προς τις τράπεζες;

Το τρίτο ερευνητικό ερώτημα διερευνά πώς αντιλαμβάνονται οι 58 συμμετέχοντες στην εμπειρική έρευνα τη σχέση μεταξύ ESG κριτηρίων και διαφάνειας, φήμης και εμπιστοσύνης.

Τα ευρήματα αποκαλύπτουν σαφή διαβάθμιση. Ο παράγοντας φήμη λαμβάνει την υψηλότερη αξιολόγηση σε ολόκληρη την κοινωνική ενότητα (Μ.Ο. 4,26/5), με το 74,2% των συμμετεχόντων να αξιολογεί τον κίνδυνο δημόσιας κριτικής ως ισχυρό ή πολύ ισχυρό παράγοντα στη λήψη τραπεζικών αποφάσεων. Αξίζει να επισημανθεί ότι κανείς εκ των 58 δεν επέλεξε το «Καθόλου», γεγονός που καταδεικνύει καθολική αναγνώριση του ρόλου της φήμης. Αυτό το εύρημα ευθυγραμμίζεται με το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας — ειδικά με τη Θεωρία Σηματοδότησης και τη Θεωρία Εξάρτησης από Πόρους — που αμφότερες υποστηρίζουν ότι οι τράπεζες, ως θεσμοί που εξαρτώνται από την κοινωνική νομιμοποίηση, έχουν ισχυρά κίνητρα να διαχειρίζονται τη φήμη τους στρατηγικά.

Ως προς τη διαφάνεια και τις πολιτικές Governance (αξιοκρατία, ισότητα, διαφάνεια, συμπερίληψη), η αξιολόγηση είναι αισθητά χαμηλότερη (Μ.Ο. 3,21/5), με το 37,9% να συγκεντρώνεται στη μεσαία κατηγορία («σε μέτριο βαθμό»). Η διαφορά που καταγράφεται μεταξύ των ερωτώμενων με τραπεζική εμπειρία (Μ.Ο. 3,43) και εκείνων χωρίς (Μ.Ο. 2,79) υποδηλώνει ότι η διαφάνεια της Εταιρικής Διακυβέρνησης δεν είναι

επαρκώς ορατή από το ευρύ κοινό — εύρημα που έχει άμεσες προεκτάσεις ως προς την κοινωνική αποτελεσματικότητα των ESG πολιτικών.

Ως προς την εμπιστοσύνη στους θεσμικούς μηχανισμούς, τα αποτελέσματα για το ερώτημα περί επάρκειας νομοθετικής προστασίας των καταναλωτών εμφανίζουν χαμηλό μέσο όρο, με μόλις 22,2% να αξιολογεί θετικά το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο. Αυτό ερμηνεύεται ως δυσπιστία προς τους εποπτικούς θεσμούς, η οποία πιθανώς αποτελεί ένα στοιχείο ιστορικής ανάμνησης της πρόσφατης δεκαετούς οικονομικής κρίσης.

Το συνολικό εύρημα είναι ότι οι συμμετέχοντες αντιλαμβάνονται τα ESG κριτήρια ως σημαντικό εργαλείο για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης, αλλά μέχρι σήμερα η εμπιστοσύνη δεν έχει ακόμη πλήρως αποκατασταθεί, ειδικά ως προς τον πυλώνα Governance, όπου η απόσταση μεταξύ θεσμικής αντίληψης των ιδίων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων για την λειτουργία και την συμπεριφορά τους και της αντίληψης που έχει η κοινωνία παραμένει εμφανής.

4. Ο ρόλος των ESG κριτηρίων: Μηχανισμός συμμόρφωσης ή στρατηγικό εργαλείο βιώσιμης τραπεζικής;

Το τέταρτο, και ίσως κεντρικότερο, ερευνητικό ερώτημα θέτει το ερμηνευτικό δίλημμα ανάμεσα σε δύο αντικρουόμενες θεωρήσεις του ρόλου των ESG.

Η ανάλυση των δεδομένων τόσο από τις ετήσιες εκθέσεις όσο και από την εμπειρική έρευνα οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι ελληνικές συστημικές τράπεζες βρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο: έχουν υπερβεί τα στενά όρια της τυπικής κανονιστικής συμμόρφωσης, αλλά δεν έχουν ακόμη εδραιώσει πλήρως ένα στρατηγικό μοντέλο βιώσιμης τραπεζικής στη συνείδηση του κοινού.

Η ανάπτυξη βιώσιμων χαρτοφυλακίων συνολικού ύψους 12 δισεκατομμυρίων ευρώ, η έκδοση πράσινων ομολόγων για άντληση κεφαλαίων στις διεθνείς αγορές, η ενσωμάτωση ESG KPIs στα συστήματα αμοιβών στελεχών και η εθελοντική ένταξη σε αυστηρά διεθνή πλαίσια όπως το Net-Zero Banking Alliance αποτελούν στοιχεία που τεκμηριώνουν την εκδοχή ότι τα ESG κριτήρια αποτελούν στρατηγικά εργαλεία βιώσιμης τραπεζικής.

Σύμφωνα με τη Θεωρία Εξάρτησης από Πόρους, η στρατηγική αυτή επιτρέπει στις τράπεζες να διατηρούν πρόσβαση σε κρίσιμους πόρους, εξασφαλίζοντας φθηνότερη χρηματοδότηση, επενδυτική εμπιστοσύνη και ρυθμιστική αποδοχή.

Ωστόσο, η εμπειρική έρευνα καταγράφει σημαντικές ενδείξεις που υποστηρίζουν μια πιο επιφυλακτική ερμηνεία. Σχεδόν οι μισοί συμμετέχοντες (46,6%) αντιλαμβάνονται κίνδυνο

ESGwashing, ενώ η χαμηλή αξιολόγηση της ενσωμάτωσης ESG κριτηρίων στην πιστοδοτική διαδικασία (Μ.Ο. 3,58) αποκαλύπτει ότι η αγορά αντιλαμβάνεται ακόμη τα ESG κριτήρια περισσότερο ως «συνοδευτική - συμπληρωματική επικοινωνιακή στρατηγική » και λιγότερο ως «πλήρως λειτουργικό μηχανισμό λήψης αποφάσεων». Με βάση τα θεωρητικά πλαίσια της Θεωρίας Ενδιαφερόμενων Μερών και της Θεωρίας Αντιπροσώπευσης προκύπτει ότι τα ESG κριτήρια λειτουργούν ταυτόχρονα ως μηχανισμός συμμόρφωσης προς τις ρυθμιστικές απαιτήσεις (CSRD, SFDR, EU Taxonomy) και ως στρατηγικό εργαλείο αποκόμισης ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Η επικράτηση του ενός ή του άλλου χαρακτήρα εξαρτάται από το επίπεδο θεσμικής ωριμότητας κάθε τράπεζας και από τον βαθμό διαφάνειας που έχει εδραιωθεί στη σχέση της με τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Από τα ευρήματα προκύπτουν συμπληρωματικά οι ακόλουθες βασικές διαπιστώσεις: Πρώτον, η προβολή των ESG δράσεων υπερτερεί της ουσιαστικής ενσωμάτωσής τους. Οι τράπεζες αξιολογούνται θετικότερα για ό,τι επικοινωνούν παρά για ό,τι ενσωματώνουν στον πυρήνα της λειτουργίας τους, γεγονός που αντικατοπτρίζεται στο ποσοστό ESGwashing (46,6%) και στη χαμηλή αξιολόγηση του Governance.

Δεύτερον, τα οικονομικά κίνητρα λειτουργούν καταλυτικά στην υιοθέτηση βιώσιμων πρακτικών. Η υψηλή ζήτηση για επιδοτούμενα προγράμματα (79,4%) και πράσινα δάνεια (56,9%) καταδεικνύει ότι η μετάβαση προς βιώσιμες χρηματοοικονομικές επιλογές επιταχύνεται σημαντικά μέσω κατάλληλων κινήτρων και δημόσιας πολιτικής.

Τρίτον, η αξιοπιστία της κοινωνικής και περιβαλλοντικής δέσμευσης παραμένει υπό αμφισβήτηση. Η διαπίστωση ότι σχεδόν οι μισοί ερωτηθέντες αντιλαμβάνονται κίνδυνο ESGwashing, σε συνδυασμό με τα χαμηλά ποσοστά εμπιστοσύνης στην επάρκεια του νομοθετικού πλαισίου από το ευρύτερο κοινό, αναδεικνύουν ανάγκη για μεγαλύτερη διαφάνεια και μετρήσιμο αντίκτυπο των ESG δράσεων.

Τέταρτον, η Εταιρική Διακυβέρνηση αποτελεί τον πιο αδύναμο κρίκο. Η χαμηλότερη αξιολόγηση του Governance — ειδικότερα ως προς την αξιοκρατία, την ισότητα και τη διαφάνεια — υποδηλώνει ότι οι ελληνικές τράπεζες, παρά τη σημαντική πρόοδο της τελευταίας δεκαετίας, εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν πρόκληση αξιοπιστίας ως προς τον τρόπο λειτουργίας τους σε σχέση με το σύνολο των ενδιαφερόμενων μερών.

Ως προς την ισχύ των ερευνητικών υποθέσεων, διαπιστώνονται τα ακόλουθα:

Υπόθεση 1: Η ενσωμάτωση ESG κριτηρίων ενισχύει την αντιλαμβανόμενη εμπιστοσύνη. Η πρώτη υπόθεση επαληθεύεται μερικώς. Τα ευρήματα δείχνουν ότι οι ορατές ESG δράσεις (πράσινα προϊόντα, λειτουργικές παρεμβάσεις, κοινωνικά προγράμματα) αξιολογούνται θετικά και αντιστοιχούν σε αυξημένη εμπιστοσύνη. Ο βαθμός ικανοποίησης με τις βελτιώσεις στη λειτουργία και συμπεριφορά των τραπεζών (Μ.Ο. 3,59, με σχεδόν ταυτόσημους Μ.Ο. ανάμεσα σε ερωτώμενους με και χωρίς τραπεζική εμπειρία) επιβεβαιώνει ότι η ESG μετάβαση αναγνωρίζεται από τους πολίτες. Ωστόσο, ο ισχυρός σκεπτικισμός για ESGwashing (46,6%) και η χαμηλή αξιολόγηση του Governance (Μ.Ο. 3,16) δείχνουν ότι η εμπιστοσύνη παραμένει ευάλωτη και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την αυθεντικότητα και τη διαφάνεια της ενσωμάτωσης.

Υπόθεση 2: Ο πυλώνας Governance θεωρείται σημαντικότερος για τη σταθερότητα. Η δεύτερη υπόθεση δεν επαληθεύεται από τα ευρήματα της εμπειρικής έρευνας με την αναμενόμενη κατεύθυνση. Αντίθετα, ο πυλώνας Governance λαμβάνει τη χαμηλότερη αξιολόγηση ενσωμάτωσης (Μ.Ο. 3,16/5), ενώ ο πυλώνας Environmental εμφανίζεται ως ο πιο αναγνωρισμένος (Μ.Ο. 3,59). Αυτό δεν σημαίνει ότι οι συμμετέχοντες θεωρούν την Εταιρική Διακυβέρνηση ασήμαντη, αλλά ότι αντιλαμβάνονται ότι δεν έχει ακόμη ενσωματωθεί επαρκώς στην πράξη. Η εμπειρική έρευνα αναδεικνύει ουσιαστικά ότι ο πυλώνας Governance είναι αυτός που αντιμετωπίζει το μεγαλύτερο «έλλειμμα αξιοπιστίας», με το ερώτημα για αξιοκρατία, ισότητα και διαφάνεια να λαμβάνει τον χαμηλότερο μέσο όρο (3,21) ολόκληρης της έρευνας. Επιπλέον, η μεγαλύτερη απόκλιση μεταξύ ερωτωμένων με και χωρίς τραπεζική εμπειρία εντοπίζεται ακριβώς σε αυτό το ερώτημα (Δ Μ.Ο. = 0,64), αποκαλύπτοντας ότι η Εταιρική Διακυβέρνηση είναι περισσότερο ορατή στους εργαζόμενους παρά στο ευρύτερο κοινό.

Υπόθεση 3: Η αντίληψη για ESGwashing μειώνει την αξιοπιστία των ESG πρωτοβουλιών. Η τρίτη υπόθεση επαληθεύεται με ισχυρή τεκμηρίωση. Το 46,6% των ερωτηθέντων εκφράζουν ανησυχία για πρακτικές ESGwashing — ένα ποσοστό που ανέρχεται σε σχεδόν τους μισούς συμμετέχοντες. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι συμμετέχοντες χωρίς τραπεζική εμπειρία εκφράζουν μεγαλύτερη ανησυχία για πρακτικές ESGwashing/greenwashing σε σχέση με εκείνους που εργάζονται στον κλάδο. Το εύρημα αυτό έχει σημαντικές συνέπειες για την τραπεζική στρατηγική, καθώς η πρώτη διαπίστωση της εμπειρικής έρευνας — ότι «η προβολή των ESG δράσεων υπερτερεί της ουσιαστικής ενσωμάτωσής τους» — επιβεβαιώνει ότι ο σκεπτικισμός για ESGwashing αποτελεί τον κύριο αρνητικό παράγοντα για την αξιοπιστία των ESG πρωτοβουλιών.

Θεωρητικά, αυτό συνάδει με τον κίνδυνο εικονικής συμμόρφωσης που περιγράφεται στη Θεωρία Εξάρτησης από Πόρους: όταν οι τράπεζες υιοθετούν ESG ρητορική χωρίς ουσιαστική ανακατεύθυνση κεφαλαίων και διαδικασιών, η κοινωνική νομιμοποίηση που επιδιώκουν διαβρώνεται.

Υπόθεση 4: Η ύπαρξη ESG προϊόντων συνδέεται θετικά με την αντιλαμβανόμενη βιώσιμη στρατηγική

Η τέταρτη υπόθεση επαληθεύεται, με σημαντικές όμως επιφυλάξεις ως προς τον τύπο των προϊόντων. Το 68,9% των ερωτηθέντων αναγνωρίζει υψηλή διαθεσιμότητα πράσινων τραπεζικών προϊόντων (Μ.Ο. 3,88/5), και η ύπαρξή τους φαίνεται να ενισχύει θετικά την αντίληψη για τη βιώσιμη στρατηγική των τραπεζών. Ωστόσο, η θετική συσχέτιση είναι ισχυρή κυρίως για τα προϊόντα με άμεσο οικονομικό κίνητρο: τα επιδοτούμενα προγράμματα εμφανίζουν πολύ υψηλό βαθμό ζήτησης (79,4%), ενώ τα δανειακά προϊόντα/πιστώσεις συγκεντρώνουν 56,9%. Αντίθετα, τα πράσινα καταθετικά, ασφαλιστικά και επενδυτικά προϊόντα εμφανίζουν χαμηλότερη ωριμότητα, υποδηλώνοντας ότι η βιώσιμη αγορά παραμένει ανισομερώς ανεπτυγμένη. Το εύρημα αυτό αναδεικνύει τον καταλυτικό ρόλο της δημόσιας πολιτικής και των οικονομικών κινήτρων στη διάδοση της βιώσιμης τραπεζικής.

Συνολικά, η έρευνα σκιαγραφεί ένα ελληνικό τραπεζικό τοπίο που βρίσκεται σε τροχιά σύγκλισης με τα ευρωπαϊκά πρότυπα ESG, χωρίς ωστόσο να έχει ακόμη καλύψει την απόσταση μεταξύ δήλωσης δέσμευσης και εφαρμογής. Η μεγαλύτερη πρόκληση αλλά και η πιο ουσιαστική ευκαιρία για τον ελληνικό τραπεζικό κλάδο στα επόμενα χρόνια αφορά την ενίσχυση της κοινωνικής εμπιστοσύνης μέσω μετρήσιμων καταγραφών, μεγαλύτερης διαφάνειας και πρωτίστως ουσιαστικής ενσωμάτωσης των ESG αρχών στον πυρήνα της πιστοδοτικής λειτουργίας.

Στον παρακάτω πίνακα επιχειρείται σύνδεση των τεσσάρων ερευνητικών ερωτημάτων με τα τεκμήρια που προέκυψαν από την ανάλυση των ετήσιων Εκθέσεων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης & Βιωσιμότητας των συστημικών τραπεζών και την πρωτογενή έρευνα μέσω ερωτηματολογίου, με απεικόνιση των συναγόμενων συμπερασμάτων.

Πίνακας 49 - Σύνδεση ευρημάτων και ερευνητικών ερωτημάτων

Ερευνητικό ερώτημα	Τεκμήρια από reports	Τεκμήρια από ερωτηματολόγιο	Συμπέρασμα
ΕΕ 1. Βαθμός ενσωμάτωσης ESG στη στρατηγική, διακυβέρνηση & διαχείριση κινδύνων	- Κοινό πλαίσιο: ESRS, CSRD, GRI, EU Taxonomy, UNEP FI - Εξειδικευμένες επιτροπές ESG στα ΔΣ ~€12 δισ. βιώσιμα χαρτοφυλάκια · 88–100% ΑΠΕ	- Μ.Ο. ενσωμάτωσης : E 3,59 / S 3,33 / G 3,16 - Χαμηλότερη η ενσωμάτωση στην πιστοδοτική διαδικασία (3,58)	Προχωρημένο στάδιο θεσμικής και λειτουργικής ενσωμάτωσης, με απόσταση μεταξύ στρατηγικής δέσμευσης και επιχειρησιακής υλοποίησης
ΕΕ 2. Διαφοροποιήσεις μεταξύ των τεσσάρων τραπεζών ανά πυλώνα	- E: ETE ηγέτιδα ΑΠΕ · Eurobank υψηλότερος GAR · Πειραιώς PCAF 1,7/Climabiz · Alpha υψηλότερος αναλ. GAR - G: ETE ανεξάρτ. ΔΣ 67% · Eurobank 1ο CSRD Statement	Το ερωτηματολόγιο δεν αξιολογεί επιμέρους τράπεζες — αποτυπώνει συνολική αντίληψη για τον κλάδο	Κοινή κατεύθυνση με στρατηγική εξειδίκευση ανά τράπεζα → συμπληρωματικότητα σε επίπεδο κλάδου
ΕΕ 3. Σημασία ESG για διαφάνεια, φήμη & εμπιστοσύνη	- ESG KPIs, συστήματα διαφάνειας - Διεθνείς αξιολογήσεις (MSCI, Sustainalytics, CDP)	- Φήμη: Μ.Ο. 4,26 (74,2% ισχυρός παράγοντας) - Διαφάνεια - Governance: 3,21 - Νομοθ. προστασία καταναλωτών: μόλις 22,2% θετικά	Τα ESG αναγνωρίζονται ως εργαλείο εμπιστοσύνης, αλλά η εμπιστοσύνη δεν έχει παγιωθεί — ιδίως στο Governance
ΕΕ 4. Μηχανισμός συμμόρφωσης ή στρατηγικό εργαλείο;	- Πράσινα ομόλογα · ESG KPIs σε αμοιβές στελεχών - Εθελοντική ένταξη σε NZBA · €12 δισ. βιώσιμα χαρτοφυλάκια	- Αντίληψη ESGwashing: 46,6% - Χαμηλή ενσωμάτωση στην πιστοδότηση (3,58)	Μεταβατικό στάδιο: τα ESG λειτουργούν ταυτόχρονα ως μηχανισμός συμμόρφωσης και στρατηγικό εργαλείο → η επικράτηση εξαρτάται από το επίπεδο θεσμικής ωριμότητας και διαφάνειας.

8. Πρακτικές προτάσεις για τη διοίκηση των τραπεζών

Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, τόσο από την ανάλυση των εκθέσεων βιωσιμότητας των τεσσάρων συστημικών τραπεζών, όσο και από την εμπειρική έρευνα αναδεικνύουν μια σαφή απόσταση μεταξύ της στρατηγικής δέσμευσης των τραπεζών στα κριτήρια ESG και της ουσιαστικής, μετρήσιμης ενσωμάτωσής τους στον πυρήνα της τραπεζικής λειτουργίας. Η διαπίστωση αυτή, σε συνδυασμό με το υψηλό ποσοστό αντίληψης φαινομένων ESGwashing (46,6%), τη χαμηλότερη αξιολόγηση του πυλώνα της διακυβέρνησης (Μ.Ο. 3,48) και την περιορισμένη ενσωμάτωση των ESG στην πιστοδοτική διαδικασία (Μ.Ο. 3,58), συνεπάγονται συγκεκριμένες διοικητικές κατευθύνσεις (managerial implications) για τις ελληνικές τράπεζες.

Οι ακόλουθες προτάσεις απευθύνονται στις διοικήσεις των τραπεζών και στους εποπτικούς φορείς. Βασίζονται στην αρχή ότι οι κίνδυνοι ESG πρέπει να εντάσσονται στο σύστημα διαχείρισης κινδύνων με την ίδια πειθαρχία που εφαρμόζεται στους πιστωτικούς, λειτουργικούς και κινδύνους αγοράς, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της European Central Bank (ECB, 2020)³⁶ και τις εποπτικές προσδοκίες της European Banking Authority (EBA, 2025)³⁸, ώστε η επόμενη φάση της βιώσιμης τραπεζικής να μην περιορίζεται στην αύξηση των γνωστοποιήσεων, αλλά να επικεντρωθεί στη μετατροπή των ESG δεδομένων σε ελέγξιμα κριτήρια λήψης αποφάσεων με σαφή κατανομή αρμοδιοτήτων και σύνδεση των δεσμεύσεων με μετρήσιμα αποτελέσματα.

8.1 Ενσωμάτωση ESG scoring στην πιστοδοτική διαδικασία

Οι τράπεζες πρέπει να καθιερώσουν υποχρεωτικό ESG scoring κατά την αρχική αξιολόγηση, την ανανέωση και την ουσιώδη τροποποίηση κάθε πιστοδοτικής σχέσης. Το scoring δεν πρέπει να αποτελεί ένα γενικό ερωτηματολόγιο συμμόρφωσης, αλλά να εξειδικεύεται ανά κλάδο, μέγεθος επιχείρησης, γεωγραφική θέση, διάρκεια χρηματοδότησης και κατηγορία προϊόντος. Ενδεικτικές παραμέτρους αποτελούν η ένταση εκπομπών, η έκθεση σε φυσικούς κινδύνους και κινδύνους μετάβασης, η ενεργειακή απόδοση ακινήτων και παραγωγικών εγκαταστάσεων, η ύπαρξη αξιόπιστου σχεδίου μετάβασης, οι εργασιακές και κοινωνικές πρακτικές, η ποιότητα της εταιρικής διακυβέρνησης και το ιστορικό περιβαλλοντικών ή κανονιστικών παραβάσεων. Το αποτέλεσμα του ESG scoring πρέπει να επηρεάζει πραγματικά τη διαδικασία λήψης πιστοδοτικών αποφάσεων. Ανάλογα με τη σημαντικότητα του κινδύνου, ενδέχεται να ενεργοποιείται υψηλότερο επίπεδο έγκρισης, να περιλαμβάνει κλίμακα με πρόσθετους

όρους και δεσμεύσεις, συχνότερη παρακολούθηση, διαφοροποίηση τιμολόγησης, περιορισμό διάρκειας, απαίτηση σχεδίου μετάβασης ή ειδική αξιολόγηση εξασφαλίσεων. Το μοντέλο - πριν χρησιμοποιηθεί για προσαρμογές στους υπολογισμούς πιθανότητας αθέτησης και αναμενόμενης ζημίας σε περίπτωση αθέτησης - πρέπει να διαθέτει επαρκή ιστορικά δεδομένα, τεκμηριωμένη κλίμακα βαθμολόγησης, διαδικασία επικύρωσης και ελεγχόμενη πολιτική εξαιρέσεων με αιτιολόγηση καθώς και διαδικασίες παρακολούθησης εφαρμογής των δεσμεύσεων μετά την εκταμίευση.

Οι εποπτικές αρχές οφείλουν να έχουν την ευθύνη επικύρωσης του πλαισίου και να διασφαλίζουν τη συμβατότητα με την EU Taxonomy, τα ESRS και τις απαιτήσεις προστασίας καταναλωτή, ενώ τα τραπεζικά δίκτυα πρέπει να συλλέγουν τα αναγκαία στοιχεία από τον πελάτη.

8.2 Ποιότητα δεδομένων *financed emissions* και PCAF

Η ποιότητα των δεδομένων χρηματοδοτούμενων εκπομπών πρέπει να ενταχθεί στις στρατηγικές μετασχηματισμού ως ξεχωριστό πρόγραμμα και όχι ως ετήσια «άσκηση» υπολογισμού και αναφοράς. Στην κλίμακα Partnership for Carbon Accounting Financials (PCAF, όπου η βαθμολογία 1 αντιστοιχεί σε υψηλής αξιοπιστίας επαληθευμένα δεδομένα και η βαθμολογία 5 σε προσεγγιστικές εκτιμήσεις) οι τράπεζες πρέπει να καταρτίσουν πολυετές σχέδιο μετακίνησης των σημαντικότερων χαρτοφυλακίων προς τις κατηγορίες 1 και 2. Η προτεραιοποίηση πρέπει να βασίζεται στη χρηματοδοτική έκθεση, στην ένταση εκπομπών και στη σημαντικότητα του κλάδου, ώστε οι πρώτες βελτιώσεις να αφορούν τα χαρτοφυλάκια που επηρεάζουν περισσότερο το συνολικό αποτύπωμα.

Απαιτούνται συμβατικές ρήτρες παροχής δεδομένων εκπομπών, ψηφιακή πύλη συλλογής στοιχείων από πελάτες, διασύνδεση με επαληθευμένες εταιρικές αναφορές, ενεργειακά πιστοποιητικά (Energy Performance Certificates) και κλαδικές βάσεις, καθώς και έλεγχοι συνέπειας μεταξύ παραγωγής, κατανάλωσης ενέργειας, κύκλου εργασιών και δηλωμένων εκπομπών. Οι αποκλίσεις μεταξύ των επιδόσεων των ελληνικών τραπεζών που καταγράφονται στην παρούσα έρευνα (Κεφ.6) δείχνουν ότι η ποιότητα PCAF αποτελεί κρίσιμο παράγοντα συγκρισιμότητας και αξιοπιστίας.

Το Unified Reporting πρέπει να περιλαμβάνει το ποσοστό κάλυψης του χαρτοφυλακίου, τη σταθμισμένη μέση βαθμολογία PCAF, το ποσοστό εκθέσεων που βασίζεται σε πρωτογενή ή επαληθευμένα δεδομένα, τις κατηγορίες που εξαιρέθηκαν, τις μεταβολές μεθοδολογίας και τυχόν αναδρομικές αναμορφώσεις. Ο εσωτερικός έλεγχος και

ανεξάρτητος εξωτερικός πάροχος διασφάλισης πρέπει να εξετάζουν τη διαδρομή από την πηγή λήψη έως την αποτύπωση της τιμής στη δημοσιευμένη έκθεση αναφοράς.

8.3 ESG data governance framework

Η τράπεζα πρέπει να θεσπίσει ενιαίο ESG data governance framework, ενταγμένο στο συνολικό πλαίσιο διακυβέρνησης δεδομένων. Για κάθε κρίσιμο πεδίο πρέπει να ορίζονται data owner με επιχειρησιακή ευθύνη, data steward με ευθύνη ποιότητας, εγκεκριμένος ορισμός, πηγή, συχνότητα ενημέρωσης, κανόνας επικύρωσης, επίπεδο σημαντικότητας και διαδικασία διόρθωσης. Ένα κοινό ESG data dictionary πρέπει να εξαλείφει τυχόν διαφορετικούς ορισμούς μεταξύ των μονάδων Risk, Finance, Compliance, Sustainability, HR και Business Units.

Το πλαίσιο πρέπει να καλύπτει τις πέντε βασικές διαστάσεις ποιότητας: πληρότητα, ακρίβεια, συνέπεια, έγκαιρη διαθεσιμότητα και ιχνηλασιμότητα. Κάθε δείκτης που δημοσιοποιείται ή χρησιμοποιείται για πιστοδοτική απόφαση πρέπει να συνδέεται με τεκμηριωμένη πηγή και ελεγχόμενη διαδικασία μετασχηματισμού. Οι διορθώσεις, οι χειροκίνητες παρεμβάσεις και οι αποκλίσεις πρέπει να καταγράφονται σε κεντρικό ημερολογιακό αρχείο ενεργειών, με ιδιοκτήτη, προθεσμία, εκτίμηση επίδρασης και ενημέρωση των επιτροπών όταν υπερβαίνονται τα όρια ανοχής.

Η εφαρμογή τριών γραμμών άμυνας είναι κρίσιμη. Η πρώτη γραμμή παράγει και ελέγχει τα στοιχεία, η δεύτερη γραμμή θέτει μεθοδολογίες, όρια και ανεξάρτητες επαληθεύσεις, ενώ ο εσωτερικός έλεγχος αξιολογεί περιοδικά την αποτελεσματικότητα του πλαισίου.

8.4 Σύνδεση ESG KPIs με τις μεταβλητές αμοιβές επιβράβευσης απόδοσης

Η σύνδεση ESG KPIs με τις μεταβλητές αμοιβές επιβράβευσης απόδοσης μπορεί να ενισχύσει τη λογοδοσία, μόνο εφόσον οι δείκτες είναι μετρήσιμοι, ελέγξιμοι και ισορροπημένοι. Δεν αρκεί ένας απαιτητικός στόχος αύξησης πράσινων εκταμιεύσεων, καθώς μπορεί να δημιουργήσει κίνητρα χαρακτηρισμού προϊόντων ως βιώσιμων. Η μέτρηση των επιδόσεων πρέπει να συνδυάζει ποσοτικούς δείκτες αποτελέσματος και δείκτες ποιότητας: πορεία financed emissions, βελτίωση PCAF data quality, μετατροπή επιλέξιμων σε taxonomy-aligned χρηματοδοτήσεις, πρόοδο σχεδίων μετάβασης πελατών, ποιότητα ESG δεδομένων, καταναλωτικά αποτελέσματα, συμμόρφωση με τις πολιτικές και απουσία ουσιωδών περιστατικών ESGwashing.

Οι στόχοι πρέπει να έχουν πολυετή ορίζοντα, προκαθορισμένη μεθοδολογία και ανεξάρτητη επαλήθευση από Risk, Compliance ή Internal Audit πριν από την καταβολή. Με αυτόν τον τρόπο, η αμοιβή συνδέεται όχι μόνο με τον όγκο βιώσιμης χρηματοδότησης αλλά και με την ακεραιότητα της διαδικασίας.

8.5 Εσωτερική κουλτούρα βιωσιμότητας και εκπαίδευση

Η βιωσιμότητα πρέπει να μετατραπεί από εξειδικευμένο αντικείμενο λίγων στελεχών σε λειτουργική ικανότητα ολόκληρου του οργανισμού. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι υποχρεωτική και διαφοροποιημένη ανά ρόλο. Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου χρειάζονται γνώση των στρατηγικών και εποπτικών συνεπειών των κινδύνων ESG. Οι relationship και credit officers πρέπει να μπορούν να αξιολογούν σχέδια μετάβασης, ενεργειακά δεδομένα και κοινωνικούς ή διακυβερνητικούς κινδύνους. Τα στελέχη Marketing και Product Governance πρέπει να εκπαιδεύονται σε greenwashing risks και τεκμηρίωση ισχυρισμών, ενώ οι data owners χρειάζονται εξειδίκευση σε μεθοδολογίες και ελέγχους για την ιχνηλάτηση της προέλευσης, της διαδρομής και των μετασχηματισμών που υφίστανται τα δεδομένα μέσα σε ένα σύστημα.

Η εκπαίδευση πρέπει να συνοδεύεται από πρακτικές ασκήσεις, κλαδικά case studies, ελάχιστη βαθμολογία πιστοποίησης και περιοδική επανεκπαίδευση. Παράλληλα, μπορεί να δημιουργηθεί δίκτυο ESG Ambassadors στις επιχειρηματικές και υποστηρικτικές μονάδες. Η κουλτούρα βιωσιμότητας πρέπει να διέπει το σύνολο του τραπεζικού οργανισμού, να διαχέεται από τη διοικητική κορυφή προς τα στελέχη του δικτύου και των μονάδων υποστήριξης και να αξιολογείται μέσα από έρευνες εργαζομένων, αριθμό και ποιότητα ESG συμβάντων (περιστατικών μη συμμόρφωσης), συχνότητα εξαιρέσεων και χρήση των διαύλων whistleblowing. Η δυνατότητα αμφισβήτησης μη τεκμηριωμένων επιδόσεων στους “πράσινους” στόχους αποτελεί στοιχείο ώριμης εταιρικής κουλτούρας και όχι εμπόδιο εμπορικής ανάπτυξης.

8.6 Unified ESG dashboard και συγκρίσιμοι δείκτες

Κάθε τράπεζα πρέπει να αναπτύξει ένα ενοποιημένο πίνακα ελέγχου Περιβαλλοντικών, Κοινωνικών και Εταιρικών κριτηρίων, συγκεντρώνοντας σε ένα εργαλείο όλα τα δεδομένα βιωσιμότητας, αυτοματοποιώντας έτσι τις μετρήσεις, την παρακολούθηση στόχων και την σύνταξη των αναφορών για τις ανάγκες της κανονιστικής συμμόρφωσης. Το dashboard πρέπει να έχει την δυνατότητα να παρέχει διαφορετικές οπτικές για το Διοικητικό Συμβούλιο, τις επιτροπές κινδύνων, τις επιχειρηματικές μονάδες και τις

λειτουργίες ελέγχου, με thresholds, τάσεις, αποκλίσεις από στόχους και δυνατότητα μετάβασης από γενικές πληροφορίες σε συγκεκριμένες αναλυτικές λεπτομέρειες ανά κλάδο, προϊόν και - όπου επιτρέπεται – ανά αντισυμβαλλόμενο.

Στον περιβαλλοντικό πυλώνα πρέπει να εμφανίζονται τουλάχιστον Green Asset Ratio, taxonomy eligibility και alignment, financed emissions, PCAF data quality, έκθεση σε κλάδους υψηλών εκπομπών, ενεργειακή απόδοση εξασφαλίσεων και αποτελέσματα κλιματικών stress tests. Στον κοινωνικό πυλώνα χρειάζονται δείκτες καταναλωτικών παραπόνων, οικονομικής ένταξης, προσβασιμότητας, δίκαιης μεταχείρισης, εργατικών συμβάντων και διαφορών αμοιβών. Στον πυλώνα Governance πρέπει να περιλαμβάνονται παραβάσεις, εκκρεμείς διορθωτικές ενέργειες, ποιότητα δεδομένων, συγκρούσεις συμφερόντων, whistleblowing cases και περιστατικά παραπλανητικών ESG ισχυρισμών. Η εξωτερική δημοσιοποίηση πρέπει να χρησιμοποιεί σταθερούς ορισμούς, συγκρίσιμες περιόδους και σαφείς επεξηγήσεις για αλλαγές μεθοδολογίας ή περιμέτρων. Οι δημοσιεύσεις πρέπει να περιλαμβάνουν όχι μόνο επιτυχίες αλλά και αποκλίσεις, μη επιτευχθέντες στόχους και περιορισμούς δεδομένων, που μειώνουν την ασυμμετρία πληροφόρησης και επιτρέπουν τον ουσιαστικό έλεγχο της αγοράς ενισχύοντας το αίσθημα εμπιστοσύνης.

8.7 Διαφάνεια και αποφυγή ESGwashing

Κάθε δημόσιος ESG ισχυρισμός πρέπει να διέρχεται από διαδικασία αξιολόγησης και ελέγχου (claims governance). Η επιχειρηματική μονάδα οφείλει να διατηρεί αρχείο τεκμηρίωσης, η Διεύθυνση Βιωσιμότητας να ελέγχει τη μεθοδολογική ορθότητα, το Compliance και η Νομική Υπηρεσία να αξιολογούν τον κίνδυνο δημιουργίας αιτιάσεων για την έγερση αξιώσεων υπέρ τρίτων και το Governance να επιβεβαιώνει ότι τα χαρακτηριστικά του προϊόντος ανταποκρίνονται στην επικοινωνία. Η βιβλιογραφία δείχνει ότι η επιλεκτική γνωστοποίηση και η απόκλιση μεταξύ δηλώσεων και πρακτικών δημιουργούν μακροπρόθεσμο κίνδυνο φήμης (Κεφ 5.3.1).

Μετά την εκταμίευση απαιτείται συνεχής έλεγχος χρήσης κεφαλαίων, επίτευξης KPIs και τήρησης των κριτηρίων. Όταν μία κατηγορία προϊόντων δεν πληροί πλέον τις προϋποθέσεις, πρέπει να ενεργοποιούνται διαδικασίες επαναταξινόμησης, διορθωτικής γνωστοποίησης και ενημέρωσης πελατών. Η διασφάλιση των σημαντικότερων δεικτών από ανεξάρτητο φορέα, η δημοσίευση μεθοδολογικών περιορισμών και η εύκολη

πρόσβαση σε μηχανισμό παραπόνων λειτουργούν ως ουσιαστικές δικλίδες έναντι του ESGwashing.

8.8 Κλιματικά σενάρια, stress tests και Risk Appetite

Τα κλιματικά stress tests πρέπει να ενταχθούν στη συνήθη διαδικασία risk management και όχι να παραμένουν αποσπασματικές εποπτικές ασκήσεις. Η τράπεζα οφείλει να εξετάζει βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα σενάρια, συνδυάζοντας φυσικούς κινδύνους (πλημμύρες, πυρκαγιές, ξηρασία και ακραίες θερμοκρασίες) με κινδύνους μετάβασης από τις τιμές άνθρακα, αλλαγές τεχνολογιών, ενεργειακό κόστος και αυστηρότερη νομοθεσία. Η ανάλυση πρέπει να γίνεται ανά κλάδο, γεωγραφική περιοχή, ποιότητα εξασφαλίσεων και τύπο αντισυμβαλλομένου (Κεφ.4)

Τα αποτελέσματα πρέπει να μεταφράζονται σε επιπτώσεις στις ταμειακές ροές των πελατών, στις αξίες εξασφαλίσεων, στην πιθανότητα αθέτησης, στη ζημία σε περίπτωση αθέτησης, στις αναμενόμενες πιστωτικές ζημίες, στη ρευστότητα και στον λειτουργικό ή reputational risk. Στη συνέχεια πρέπει να τροφοδοτούν τα κλαδικά όρια, το Risk Appetite Framework, τον κεφαλαιακό προγραμματισμό και τις αποφάσεις για νέες χρηματοδοτήσεις. Η διοίκηση πρέπει να εξετάζει όχι μόνο τις προβλεπόμενες ζημίες αλλά και τα σημεία συγκέντρωσης κινδύνου, τις αβεβαιότητες των μοντέλων και την αποτελεσματικότητα των σχεδίων μετάβασης.

Οι εποπτικές αρχές μπορούν να υποστηρίξουν τη συγκρισιμότητα με κοινές παραδοχές, γεωγραφικά δεδομένα, κλαδικές διαδρομές μετάβασης και benchmarks. Τα stress tests πρέπει να καταλήγουν σε συγκεκριμένες διοικητικές ενέργειες και όχι μόνο σε ποσοτική άσκηση προς δημοσιοποίηση.

8.9 Επικοινωνία ESG προϊόντων χωρίς υπερβολικούς ισχυρισμούς

Η επικοινωνία για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες πρέπει να βασίζεται σε τυποποιημένα και πραγματικά ESG χαρακτηριστικά και προδιαγραφές, στο οποίο να αναφέρονται ο ακριβής ορισμός του προϊόντος, τα κριτήρια επιλεξιμότητας, η χρήση των κεφαλαίων, ο τρόπος παρακολούθησης, οι πιθανές περιβαλλοντικές ή κοινωνικές ωφέλειες, οι περιορισμοί της μεθοδολογίας και η ύπαρξη ή μη εξωτερικής επαλήθευσης. Οι όροι “πράσινο”, “βιώσιμο” και “μηδενικού αποτυπώματος” πρέπει να χρησιμοποιούνται μόνο όταν υποστηρίζονται από συγκεκριμένα και διαθέσιμα στοιχεία. Σε μικτά χαρτοφυλάκια πρέπει να αναφέρεται με σαφήνεια ποιο μέρος πληροί τα κριτήρια και ποιο όχι.

Τα στελέχη πρώτης γραμμής πρέπει να εκπαιδεύονται ώστε να εξηγούν τυχόν διαφορές στις ορολογίες των πράσινων χρηματοδοτήσεων που σε διαφορετική περίπτωση ενδεχομένως να οδηγήσουν σε παρερμηνείες, άστοχες επιλογές και παράπονα.

8.10 Κατανομή αρμοδιοτήτων

Το Διοικητικό Συμβούλιο και η ανώτατη διοίκηση εγκρίνουν τη στρατηγική βιωσιμότητας, το ESG Risk Appetite, τους ορισμούς βιώσιμης χρηματοδότησης, τα όρια ανοχής δεδομένων και τις αρχές αμοιβών. Λαμβάνουν σε τακτική βάση το unified dashboard, απαιτούν αιτιολόγηση αποκλίσεων και διασφαλίζουν ότι η βιωσιμότητα εντάσσεται στον επιχειρηματικό σχεδιασμό και στην κατανομή κεφαλαίου.

Οι Risk managers μετατρέπουν τους περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς παράγοντες σε μετρήσιμους κινδύνους, αναπτύσσουν και επικυρώνουν ESG scoring, διενεργούν scenario analysis και stress testing, εισηγούνται όρια και παρακολουθούν συγκεντρώσεις κινδύνου, δεσμευτικούς όρους και early warning indicators.

Οι Compliance officers διατηρούν κανονιστικό ημερολογιακό αρχείο καταχωρήσεων, ελέγχουν τους ορισμούς και τους δημόσιους ισχυρισμούς, συμμετέχουν στην έγκριση προϊόντων, παρακολουθούν κινδύνους greenwashing και διατάξεις προστασίας καταναλωτή και διασφαλίζουν ότι οι γνωστοποιήσεις είναι συνεπείς με τα πραγματικά χαρακτηριστικά των χρηματοδοτήσεων.

Οι Sustainability officers έχουν την ευθύνη των μεθοδολογιών, της ιχνηλάτησης των πληροφοριών, της ποιότητας των μη χρηματοοικονομικών δεδομένων και της σύνδεσης με τα ESRS, την EU Taxonomy και το PCAF. Ο ρόλος τους πρέπει να είναι συνεργατικός με Risk, Finance και επιχειρηματικές μονάδες.

Οι Εποπτικές Αρχές πρέπει να προωθούν κοινές ορολογίες, συγκρίσιμα templates, κεντρικά δεδομένα και στοχευμένους ελέγχους στις μεθοδολογίες, στην ποιότητα δεδομένων και στους ισχυρισμούς προϊόντων. Η εποπτική αξιολόγηση πρέπει να εστιάζει όχι μόνο στην ύπαρξη πολιτικών αλλά και στην απόδειξη ότι οι πολιτικές επηρεάζουν πιστοδοτικές αποφάσεις, όρια κινδύνου, stress tests και διορθωτικές ενέργειες.

8.11 Η φιλοσοφία του Kaizen για την ενσωμάτωση των κριτηρίων ESG

Η φιλοσοφία του Kaizen θα μπορούσε να αποτελέσει το ενοποιητικό πλαίσιο για την εφαρμογή των παραπάνω λειτουργικών παρεμβάσεων, για τρεις κυρίως λόγους. Πρώτον, πρόκειται για προσέγγιση χαμηλού κόστους και σταδιακής εφαρμογής. Δεύτερον, δεν προϋποθέτει ριζική αναδιοργάνωση ούτε δυσανάλογες επενδύσεις, αλλά αξιοποιεί το

υφιστάμενο ανθρώπινο δυναμικό. Τρίτον, μετατοπίζει την οπτική προσέγγιση από την αντιμετώπιση υποχρεώσεων προς τις εποπτικές αρχές προς την εμπέδωση μιας εσωτερικής κουλτούρας βιωσιμότητας, ευθυγραμμιζόμενη με όσα ήδη επισημάνθηκαν για τη σημασία της εκπαίδευσης, της διαφάνειας και της συμμετοχής όλων των επιπέδων του οργανισμού. Η ιαπωνική φιλοσοφία του Kaizen, ετυμολογικά συντίθεται από τα ιδεογράμματα και (αλλαγή) και zen (προς το καλύτερο) και περιγράφει μια λογική συνεχούς, σταδιακής και διαρκούς βελτίωσης που εμπλέκει το σύνολο του οργανισμού, από την ανώτατη διοίκηση έως τους εργαζομένους της πρώτης γραμμής. Το Kaizen αντιμετωπίζει τη βελτίωση ως μόνιμο χαρακτηριστικό της εταιρικής κουλτούρας. Βασίζεται στην αρχή της επαναλαμβανόμενης, μικρής κλίμακας προσαρμογής, η οποία ενσωματώνεται στην καθημερινή λειτουργία και υποστηρίζεται από τυποποιημένες διαδικασίες και συστηματική επίλυση προβλημάτων (Imai, 1997)¹⁰⁸. Η εννοιολογική συγγένεια της παραπάνω λογικής με την βιώσιμη ανάπτυξη καταδεικνύεται μέσα από την αντιπαράβολή των ESG κριτηρίων με τις κατευθυντήριες αρχές του Kaizen. Στην περιβαλλοντική διάσταση (Environmental), η αρχή της εξάλειψης της σπατάλης συνδέεται άμεσα με στόχους ενεργειακής αποδοτικότητας, βελτιστοποίησης πόρων και μείωσης ρύπων, καθιστώντας τον περιορισμό του περιβαλλοντικού αποτυπώματος οργανική συνέπεια της λειτουργικής αριστείας και όχι της επιβαλλόμενης υποχρέωσης. Στην κοινωνική διάσταση (Social), η συμμετοχική φύση του Kaizen μέσω της ενεργοποίησης των εργαζομένων στην επίλυση προβλημάτων και της διαρκούς εκπαίδευσής τους προάγεται η ασφάλεια, η ευημερία και η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, στοιχεία που εναρμονίζονται με τις αρχές της κοινωνικής βιωσιμότητας. Στη διάσταση της διακυβέρνησης (Governance), η έμφαση του Kaizen στην τυποποίηση των διαδικασιών, στη διαφάνεια και στην ιχνηλασιμότητα των αποφάσεων ενισχύει μηχανισμούς ελεγχσιμότητας, εσωτερικού ελέγχου και λογοδοσίας, που αποτελούν πυρήνα της χρηστής εταιρικής διακυβέρνησης (Lizarelli et al., 2025)¹⁰⁹.

Στο πλαίσιο του τραπεζικού κλάδου, η αξία της φιλοσοφίας του Kaizen έγκειται ακριβώς στην ικανότητά της να επανανοηματοδοτεί την υιοθέτηση των κριτηρίων ESG: από μια αμυντική αντίδραση σε κανονιστικές πιέσεις, σε μια ενσωματωμένη και αυτοτροφοδοτούμενη διαδικασία βελτίωσης. Η μετάβαση από την κανονιστική συμμόρφωση στη βιώσιμη τραπεζική δεν επιτυγχάνεται μέσω της απλής τήρησης των εποπτικών απαιτήσεων, αλλά μέσω της εμπέδωσης μιας κουλτούρας συνεχούς βελτίωσης, στην οποία η βιωσιμότητα καθίσταται κοινή ευθύνη όλων των επιπέδων του οργανισμού και όχι αρμοδιότητα μιας απομονωμένης μονάδας. Υπό το πρίσμα αυτό, χρηματοδοτικά

εργαλεία όπως τα δάνεια συνδεδεμένα με στόχους βιωσιμότητας ενσωματώνουν στον ίδιο τον σχεδιασμό τους την αρχή της προοδευτικής βελτίωσης, επιβραβεύοντας τη σταδιακή βελτίωση των επιδόσεων ESG του χρηματοδοτούμενου και μεταφέροντας με τον τρόπο αυτό τη λογική του Kaizen στο επίπεδο του τραπεζικού προϊόντος.

Επίλογος

Η αντιπαράβολή της ανάλυσης των ετήσιων εκθέσεων των τεσσάρων συστημικών τραπεζών με τα αποτελέσματα της εμπειρικής έρευνας μέσω ερωτηματολογίου οδηγεί σε κοινά συμπεράσματα και σημαντικές διαφοροποιήσεις σχετικά με τον βαθμό ενσωμάτωσης των ESG κριτηρίων στον ελληνικό τραπεζικό κλάδο. Παράλληλα, αναδεικνύει τη διαφορά μεταξύ της θεσμικής εικόνας που αποτυπώνεται στις δημοσιοποιήσεις των αναφορών των τραπεζών και του τρόπου με τον οποίο η εφαρμογή των ESG αρχών γίνεται αντιληπτή από την κοινωνία και τους χρήστες των τραπεζικών υπηρεσιών.

Οι έρευνες συγκλίνουν ως προς τη βασική διαπίστωση ότι ο ελληνικός τραπεζικός τομέας έχει εισέλθει σε ουσιαστική διαδικασία ESG μετάβασης. Οι ετήσιες εκθέσεις των τραπεζών καταδεικνύουν εκτεταμένη θεσμική ενσωμάτωση διεθνών προτύπων βιωσιμότητας, όπως τα ESRS, CSRD, GRI, EU Taxonomy και UNEP FI, ενώ παράλληλα παρουσιάζουν σημαντική ανάπτυξη πράσινων χρηματοδοτήσεων, βιώσιμων χαρτοφυλακίων και κοινωνικών προγραμμάτων. Αντίστοιχα, οι συμμετέχοντες στην εμπειρική έρευνα αναγνωρίζουν ότι οι ελληνικές τράπεζες έχουν πραγματοποιήσει σημαντικές παρεμβάσεις σε τομείς όπως η ψηφιοποίηση, η εξοικονόμηση ενέργειας, η ανακύκλωση και η ανάπτυξη πράσινων χρηματοδοτικών προϊόντων.

Επίσης, κοινό συμπέρασμα αποτελεί η αναγνώριση της αυξανόμενης σημασίας των πράσινων χρηματοδοτήσεων και των οικονομικών κινήτρων ως μοχλού προώθησης της βιώσιμης ανάπτυξης. Η ανάλυση των τραπεζικών εκθέσεων αναδεικνύει την εκτεταμένη χρήση πράσινων δανείων, Sustainability - Linked Loans και χρηματοδοτήσεων μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης, που κατευθύνονται σε έργα ενεργειακής αναβάθμισης, ΑΠΕ και βιώσιμης επιχειρηματικότητας. Παράλληλα, η εμπειρική έρευνα καταγράφει υψηλή ζήτηση για επιδοτούμενα προγράμματα και πράσινα δάνεια, γεγονός που επιβεβαιώνει ότι οι πολίτες και οι επιχειρήσεις ανταποκρίνονται θετικά όταν οι βιώσιμες επιλογές συνοδεύονται από άμεσο οικονομικό όφελος. Συνεπώς, οι δύο έρευνες συγκλίνουν στην άποψη ότι τα ESG εργαλεία μπορούν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά όταν συνδυάζονται με οικονομικά κίνητρα και πρακτική χρησιμότητα. Επιπλέον, και οι δύο προσεγγίσεις αναγνωρίζουν ότι η ψηφιακή μετάβαση των τραπεζών συνδέεται στενά με τη βιωσιμότητα. Οι τραπεζικές εκθέσεις παρουσιάζουν την εκτεταμένη χρήση ψηφιακών συναλλαγών και ηλεκτρονικών υπηρεσιών ως μηχανισμό μείωσης κόστους, χρόνου

συναλλαγών και περιβαλλοντικού αποτυπώματος. Το ίδιο εύρημα εμφανίζεται και στην έρευνα ερωτηματολογίου, όπου οι συμμετέχοντες αξιολογούν θετικά τις δράσεις ψηφιοποίησης και περιβαλλοντικής λειτουργικής αναβάθμισης των τραπεζών.

Ωστόσο, ταυτόχρονα επισημαίνονται ουσιαστικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των δύο ερευνών. Η σημαντικότερη αφορά το χάσμα μεταξύ θεσμικής παρουσίας και κοινωνικής εμπιστοσύνης. Οι ετήσιες εκθέσεις των τραπεζών παρουσιάζουν ένα ιδιαίτερα θετικό και ώριμο ESG προφίλ, δίνοντας έμφαση στις επιδόσεις, στις διεθνείς αξιολογήσεις, στις πράσινες επενδύσεις και στην κοινωνική συνεισφορά των τραπεζών. Αντίθετα, η έρευνα του ερωτηματολογίου καταγράφει σημαντική επιφυλακτικότητα ως προς την αυθεντικότητα και το βάθος αυτής της μετάβασης. Σχεδόν οι μισοί συμμετέχοντες εκφράζουν ανησυχία για πιθανές πρακτικές ESGwashing ή greenwashing, θεωρώντας ότι οι τράπεζες επικοινωνούν περισσότερο τις ESG δράσεις τους από ό,τι τις ενσωματώνουν ουσιαστικά στον πυρήνα της λειτουργίας τους.

Διαφοροποιήσεις εμφανίζονται επίσης ως προς την αξιολόγηση της Εταιρικής Διακυβέρνησης. Στις τραπεζικές εκθέσεις, ο πυλώνας Governance παρουσιάζεται ως ιδιαίτερα ανεπτυγμένος, με αναφορές σε ESG KPIs, συστήματα διαφάνειας, πολιτικές ισότητας και συμμόρφωση με διεθνή πρότυπα. Ωστόσο, οι συμμετέχοντες στην έρευνα μέσω ερωτηματολογίου αξιολογούν τη διακυβέρνηση μόνο οριακά θετικά, εκφράζοντας αμφιβολίες για την αξιοκρατία, τη διαφάνεια, την ισότητα και την πραγματική ενσωμάτωση κοινωνικών κριτηρίων στις τραπεζικές αποφάσεις. Η διαφορά αυτή υποδηλώνει ότι, παρότι οι τράπεζες έχουν βελτιώσει τους θεσμικούς μηχανισμούς διακυβέρνησης, η κοινωνική εμπιστοσύνη προς αυτούς δεν έχει ακόμη πλήρως αποκατασταθεί.

Επιπλέον, διαφοροποίηση παρατηρείται σε ό,τι αφορά την αντίληψη της αποτελεσματικότητας των ESG κριτηρίων στην πιστοδοτική διαδικασία. Οι τραπεζικές εκθέσεις παρουσιάζουν την ενσωμάτωση ESG παραμέτρων στις χρηματοδοτήσεις ως θεμελιώδες στοιχείο της πιστοδοτικής πολιτικής τους. Αντίθετα, οι συμμετέχοντες στην έρευνα μέσω ερωτηματολογίου αξιολογούν ότι τα εν λόγω κριτήρια τοποθετούνται πολύ χαμηλότερα, θεωρώντας ότι τα περιβαλλοντικά και κοινωνικά κριτήρια δεν έχουν ακόμη ενσωματωθεί επαρκώς στην ουσιαστική αξιολόγηση πελατών και επενδυτικών αποφάσεων. Το εύρημα αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς δείχνει ότι η τραπεζική

αγορά αντιλαμβάνεται περισσότερο τους ESG παράγοντες ως συνοδευτική στρατηγική εικόνας και λιγότερο ως πλήρως λειτουργικό μηχανισμό λήψης αποφάσεων.

Συνολικά, η αντιπαράβολή των δύο ερευνών οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο ελληνικός τραπεζικός τομέας έχει σημειώσει ουσιαστική πρόοδο ως προς τη θεσμική και λειτουργική ενσωμάτωση των ESG κριτηρίων, ιδιαίτερα στους τομείς της πράσινης χρηματοδότησης, της ψηφιοποίησης, της περιβαλλοντικής διαχείρισης και της κοινωνικής συνεισφοράς. Ωστόσο, η κοινωνική αποδοχή και η εμπιστοσύνη προς αυτή τη μετάβαση παραμένουν μη επαρκώς εδραιωμένες. Το βασικό χάσμα που αναδεικνύεται δεν αφορά τόσο την ύπαρξη ESG στρατηγικών, όσο την αξιοπιστία, τη διαφάνεια και την αντιλαμβανόμενη αυθεντικότητα της εφαρμογής τους. Επομένως, μελλοντική πρόκληση για τις ελληνικές τράπεζες δεν είναι μόνο η περαιτέρω διεύρυνση των ESG δράσεων, αλλά κυρίως η ενίσχυση της κοινωνικής εμπιστοσύνης μέσω μετρήσιμου αντίκτυπου, μεγαλύτερης διαφάνειας και ουσιαστικής ενσωμάτωσης των ESG αρχών στον πυρήνα της τραπεζικής λειτουργίας.

Με βάση τα παραπάνω ευρήματα άμεση προτεραιότητα για τις διοικήσεις των τραπεζών πρέπει να αποτελεί η καθιέρωση διαφοροποιημένου κλαδικά ενιαίου ESG scoring κατά την αρχική αξιολόγηση, την ανανέωση και την ουσιαστική τροποποίηση κάθε πιστοδοτικής σχέσης. Το αποτέλεσμα της αξιολόγησης πρέπει να συνδέεται με συγκεκριμένες εγκριτικές συνέπειες, δεσμεύσεις μετάβασης, δείκτες έγκαιρης προειδοποίησης και διαδικασίες παρακολούθησης.

Παράλληλα, η ποιότητα των δεδομένων για τις χρηματοδοτούμενες εκπομπές πρέπει να ενταχθεί στη στρατηγική μετασχηματισμού ως αυτοτελές πρόγραμμα. Η σταδιακή αντικατάσταση των κλαδικών προσεγγίσεων και των εκτιμήσεων με πρωτογενή, επαληθευμένα στοιχεία πελατών, ενεργειακά πιστοποιητικά και αξιόπιστες βάσεις δεδομένων μπορεί να βελτιώσει την αξιολόγηση στην κλίμακα της PCAF ενισχύοντας τη συγκρισιμότητα και την αξιοπιστία των τραπεζών.

Προϋπόθεση για τα παραπάνω είναι η ανάπτυξη ενιαίου ESG data governance framework. Για κάθε κρίσιμο δεδομένο απαιτούνται κοινός ορισμός, σαφής ιδιοκτησία, υπεύθυνος διαχείρισης, τεκμηριωμένη πηγή, κανόνες επικύρωσης, πλήρης ιχνηλασιμότητα και ελεγχόμενη διαδικασία μετασχηματισμού. Η λειτουργία ενός unified ESG dashboard και η

δημοσιοποίηση συγκρίσιμων δεικτών ανά πυλώνα E, S και G μπορούν να περιορίσουν τις αποκλίσεις μεταξύ διοικητικής πληροφόρησης, κανονιστικών αναφορών και δημόσιων γνωστοποιήσεων. Το dashboard πρέπει να περιλαμβάνει όχι μόνο θετικά αποτελέσματα, αλλά και ελλείψεις δεδομένων, μη επιτευχθέντες στόχους, συγκεντρώσεις κινδύνου και διορθωτικές ενέργειες.

Η εσωτερική κουλτούρα βιωσιμότητας σε μία τράπεζα αποτελεί εξίσου κρίσιμο παράγοντα. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι υποχρεωτική, διαφοροποιημένη ανά ρόλο και συνδεδεμένη με πραγματικές περιπτώσεις πιστοδότησης, ανάπτυξης προϊόντων, γνωστοποιήσεων και κινδύνου ESGwashing.

Η σύνδεση των ESG KPIs με τις μεταβλητές αμοιβές επιβράβευσης μπορεί να ενισχύσει τη λογοδοσία, εφόσον οι δείκτες είναι μετρήσιμοι, πολυετείς, ισορροπημένοι και ανεξάρτητα επαληθεύσιμοι. Η επιβράβευση δεν πρέπει να βασίζεται αποκλειστικά στον όγκο των πράσινων εκταμιεύσεων, αλλά να συνυπολογίζει την ποιότητα των δεδομένων, την επίτευξη πραγματικού αντίκτυπου, τη συμμόρφωση με τους ορισμούς και την απουσία παραπλανητικών ισχυρισμών.

Η αποφυγή ESGwashing προϋποθέτει ένα οργανωμένο σύστημα ελέγχου των δημόσιων ισχυρισμών και των χαρακτηρισμών προϊόντων και υπηρεσιών. Η επικοινωνία με τους πελάτες οφείλει να εξηγεί με σαφήνεια τα κριτήρια επιλεξιμότητας, τη χρήση των κεφαλαίων, τους περιορισμούς και τις προϋποθέσεις διατήρησης του βιώσιμου χαρακτηρισμού. Η υπεύθυνη επικοινωνία δεν μειώνει την εμπορική αξία των ESG προϊόντων, αντίθετα, ενισχύει την εμπιστοσύνη και περιορίζει τον νομικό, κανονιστικό και reputational risk.

Η ενσωμάτωση κλιματικών σεναρίων στα stress tests και στο Risk Appetite ολοκληρώνει τη σύνδεση βιωσιμότητας και διαχείρισης κινδύνων. Τα αποτελέσματα των ασκήσεων οφείλουν να οδηγούν σε συγκεκριμένες διοικητικές αποφάσεις, όρια, στρατηγικές εξόδου ή υποστήριξης μετάβασης και όχι να παραμένουν αποκλειστικά εποπτικές ή δημοσιοποιητικές ασκήσεις.

Η κατανομή των αρμοδιοτήτων είναι καθοριστική. Το Διοικητικό Συμβούλιο και η ανώτατη διοίκηση πρέπει να εγκρίνουν τη στρατηγική, τους ορισμούς, τα όρια ανοχής

κινδύνου και τις αρχές αμοιβών. Οι Risk managers οφείλουν να μετατρέπουν τους ESG παράγοντες σε μετρήσιμες παραμέτρους κινδύνου, οι Compliance officers να ελέγχουν τη συνέπεια των γνωστοποιήσεων και τον κίνδυνο παραπλανητικών πρακτικών, και οι Sustainability officers να διασφαλίζουν τη μεθοδολογική ποιότητα και τη σύνδεση με τα ESRS, την EU Taxonomy και το PCAF. Οι εποπτικές αρχές, από την πλευρά τους, μπορούν να ενισχύσουν τη συγκρισιμότητα με κοινές ορολογίες, πρότυπα αναφοράς, κεντρικές βάσεις δεδομένων και ελέγχους που αξιολογούν όχι μόνο την ύπαρξη πολιτικών, αλλά και την πραγματική επίδρασή τους στις πιστοδοτικές αποφάσεις και στη διαχείριση κινδύνων.

Η φιλοσοφία του Kaizen θα μπορούσε να προσφέρει ένα χρήσιμο ερμηνευτικό πρίσμα για την ενσωμάτωση των κριτηρίων ESG στον ελληνικό τραπεζικό κλάδο, καθώς αναδεικνύει τη βιωσιμότητα ως μια διαρκή, σταδιακή και συμμετοχική πορεία βελτίωσης. Η μετάβαση από την κανονιστική συμμόρφωση στη βιώσιμη τραπεζική προϋποθέτει ακριβώς την εμπέδωση μιας κουλτούρας συνεχούς βελτίωσης, στην οποία η περιβαλλοντική, κοινωνική και διακυβερνητική επίδοση αναβαθμίζεται μέσα από μικρά, σωρευτικά και μετρήσιμα βήματα.

Η παρούσα εργασία υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς. Η εμπειρική έρευνα βασίστηκε σε περιορισμένο μη πιθανοτικό δείγμα ερωτηθέντων, με αποτέλεσμα τα ευρήματα να αποτυπώνουν κυρίως τάσεις και αντιλήψεις που δεν μπορούν να γενικευθούν στο σύνολο του πληθυσμού χωρίς εύλογες επιφυλάξεις. Επιπλέον, η συγκριτική ανάλυση των τραπεζών βασίζεται κυρίως στις δημοσιευμένες αναφορές των τραπεζών, οι οποίες δεν παρέχουν πλήρη πρόσβαση στα εσωτερικά μοντέλα, στα πιστοδοτικά αρχεία, στις παραδοχές των stress tests και στην πραγματική ποιότητα των πρωτογενών δεδομένων. Μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν μεγαλύτερα και αντιπροσωπευτικότερα δείγματα, συνεντεύξεις με στελέχη Risk, Compliance και Sustainability, διαχρονικά δεδομένα, καθώς και οικονομετρικές μεθόδους που θα εξετάζουν τη σχέση ESG επιδόσεων με το κόστος χρηματοδότησης, τα μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα, τις πιστωτικές ζημιές, την κερδοφορία και την εμπιστοσύνη των πελατών.

Συνολικά, ο ελληνικός τραπεζικός τομέας έχει σημειώσει ουσιαστική πρόοδο ως προς τη θεσμική και λειτουργική ενσωμάτωση των ESG κριτηρίων, χωρίς όμως να έχει

ολοκληρώσει τη μετάβαση από την κανονιστική συμμόρφωση στη βιώσιμη τραπεζική. Το επόμενο στάδιο δεν θα κριθεί από τον αριθμό των πολιτικών, των δεσμεύσεων ή των προϊόντων που χαρακτηρίζονται ως βιώσιμα, αλλά από την ικανότητα των τραπεζών να αποδεικνύουν ότι οι ESG παράγοντες επηρεάζουν με συνέπεια την κατανομή κεφαλαίων, την πιστοδοτική πολιτική, τη διαχείριση κινδύνων, τις αμοιβές, την ποιότητα των δεδομένων και την επικοινωνία με τους πελάτες. Όταν η βιωσιμότητα στηρίζεται σε αξιόπιστα δεδομένα, ελεγχόμενους ορισμούς, διαφανείς διαδικασίες και μετρήσιμα αποτελέσματα, μπορεί να λειτουργήσει όχι μόνο ως κανονιστική υποχρέωση, αλλά ως στρατηγικός μηχανισμός ανθεκτικότητας, εμπιστοσύνης και μακροπρόθεσμης δημιουργίας αξίας για τις τράπεζες, την οικονομία και την κοινωνία.

Βιβλιογραφία

Ακολουθούν οι βιβλιογραφικές αναφορές (πηγές) της Εργασίας.

1. Αλεξιάκης, Π. Καλφάογλου, Φ (2024) 'Το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών' (σ.σ.6 -13) Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη
2. Sveriges Riksbank,(2025). '1668 - Sveriges Riksbank is founded' Ανακτήθηκε 7/12/2025 από: <https://www.riksbank.se/en-gb/about-the-riksbank/history/historical-timeline/1600-1699/sveriges-riksbank-is-founded/>
3. Bolt, W Frost, J. Shin, H. Wierds, P.(2023) 'The Bank of Amsterdam and the limits of fiat money' Ανακτήθηκε 7/12/2025 από: <https://www.bis.org/publ/work1065.pdf>
4. Bank of England. (2016). The demise of Overend Gurney (Bank of England Quarterly Bulletin article / PDF) Bank of England. Ανακτήθηκε 7/12/2025 από: <https://www.bankofengland.co.uk/-/media/boe/files/quarterly-bulletin/2016/the-demise-of-overend-gurney.pdf>
5. Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC). (2025). Banking crises: 1930s historical overview & 1980s S&L crisis (historical pages and PDFs). FDIC. Ανακτήθηκε 7/12/2025 από: <https://www.fdic.gov/history/1930-1939>
6. Basel Committee on Banking Supervision. (2018). History of the Basel Committee. Bank for International Settlements. Ανακτήθηκε 14/12/2025 από: <https://www.bis.org/bcbs/history.htm>
7. European Central Bank (2007). Financial Stability Review December 2007. Ανακτήθηκε 14/12/2025 από: https://www.ecb.europa.eu/press/financial-stability-publications/fsr/focus/2007/pdf/ecb~ccda416def.fsrbox200712_19.pdf
8. Federal Deposit Insurance Corporation. (1997). History of the eighties—Lessons for the future: An examination of the banking crises of the 1980s and early 1990s (Vol. 1).

Ανακτήθηκε 13/12/2025 από: <https://www.fdic.gov/publications/history-eighties-lessons-future-volume-1>

9. Robinson, K. Federal Reserve History (2013). The savings and loan crisis. Federal Reserve Bank of St. Louis. Ανακτήθηκε 13/12/2025 από: <https://www.federalreservehistory.org/essays/savings-and-loan-crisis>

10. Στουρνάρας, Ι. (2009). «Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, οι επιπτώσεις, οι προοπτικές και η νέα αρχιτεκτονική» ομιλία Ινστιτούτο Ενέργειας Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Ανακτήθηκε 14/12/2025 από: https://www.iene.gr/energyweek08/articlefiles/page03_04/a_omilia_stournara.pdf

11. Federal Deposit Insurance Corporation(FDIC). Origins of the Crisis. Ανακτήθηκε 14/12/2025 από: <https://www.fdic.gov/media/18636>

12. Jones, D. S. (2000). Emerging problems with the Basel Capital Accord: Regulatory capital arbitrage and related issues. Journal of Banking & Finance, 24(1–2), 35–58. Ανακτήθηκε 28/12/2025 από: [https://doi.org/10.1016/S0378-4266\(99\)00052-7](https://doi.org/10.1016/S0378-4266(99)00052-7)

13. Basel Committee on Banking Supervision. (2006). International convergence of capital measurement and capital standards: A revised framework – Comprehensive version. Bank for International Settlements. Ανακτήθηκε 28/12/2025 από: <https://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>

14. Basel Committee on Banking Supervision. (2004). International convergence of capital measurement and capital standards: A revised framework. Bank for International Settlements. Ανακτήθηκε 28/12/2025 από: <https://www.bis.org/publ/bcbs107.pdf>

15. Basel Committee on Banking Supervision. (2011). Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems. Bank for International Settlements. Ανακτήθηκε 14/12/2025 από: <https://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>

16. Basel Committee on Banking Supervision. (2013). Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools. Bank for International Settlements. Ανακτήθηκε 28/12/2025 από: <https://www.bis.org/publ/bcbs238.pdf>
17. Αλεξάκης, Π. Καλφάογλου, Φ (2024) ‘Το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών’ (σ.σ.63,91) Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη
18. European Parliament & Council. (2013). *Regulation (EU) No 575/2013 on prudential requirements for credit institutions and investment firms*. Official Journal of the European Union. Ανακτήθηκε 03/01/2026 από: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/575/oj/eng>
19. Basel Committee on Banking Supervision. (2014, April). Supervisory framework for measuring and controlling large exposures (BCBS 283). Bank for International Settlements. Ανακτήθηκε 03/01/2026 από: <https://www.bis.org/publ/bcbs283.pdf>
20. Basel Committee on Banking Supervision. (2014, October 31). *Basel III: The net stable funding ratio*. Bank for International Settlements. Ανακτήθηκε 03/01/2026 από: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d295.pdf>
21. European Banking Authority. (2018). Guidelines on common procedures and methodologies for the supervisory review and evaluation process (SREP). EBA. Ανακτήθηκε 03/01/2026 από: <https://www.eba.europa.eu/activities/single-rulebook/regulatory-activities/supervisory-review-and-evaluation-process-srep-4>
22. European Parliament & Council. (2014). Directive 2014/59/EU establishing a framework for the recovery and resolution of credit institutions and investment firms (BRRD). Official Journal of the European Union. Ανακτήθηκε 04/01/2026 από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0059>
23. Υπουργείο Δικαιοσύνης. ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ.(2015) Νόμος 4335/2015, ΦΕΚ Α’ 87/23.7.2015. Ανακτήθηκε 04/01/2026 από: https://ministryofjustice.gr/wp-content/uploads/2019/08/17aNomosn_4335-1.pdf

24. European Union. (2010). *Regulation (EU) No 1093/2010 of the European Parliament and of the Council*. Official Journal of the European Union. Ανακτήθηκε 10/01/2026 από : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32010R1093>
25. European Banking Authority. (2021). EBA report on management and supervision of ESG risks for credit institutions and investment firms. EBA. Ανακτήθηκε 10/1/2026 από : https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Reports/2021/1015656/EBA%20Report%20on%20ESG%20risks%20management%20and%20supervision.pdf
26. European Central Bank. Tasks. Ανακτήθηκε 17/01/2026 από : <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/tasks/html/index.en.html>
27. European Union. (2012). Article 127, Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU). EUR-Lex. Ανακτήθηκε 17/01/2026 από : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016E127>
28. European Commission. EU directives. European Commission. Ανακτήθηκε 17/01/2026 από : https://commission.europa.eu/law/law-making-process/types-eu-law_en
29. Stiglitz, J. E. (2010). *Freefall: America, free markets, and the sinking of the world economy*. W. W. Norton.
30. World Commission on Environment and Development. (1987). *Our common future*. Oxford University Press. Ανακτήθηκε 24/01/2026 από : <https://www.brundtland.co.za/wp-content/uploads/2022/08/Brundtland-Report-1987-Our-Common-Future.pdf>
31. Αλεξάκης, Π. Καλφάογλου, Φ (2024) ‘Το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών’ (σ.σ.218) Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη
32. Spence, M. (1973). Job market signaling. *The Quarterly Journal of Economics*, 87(3), 355–374. Ανακτήθηκε 25/04/2026 από : <https://www.sfu.ca/~allen/Spence.pdf>

33. Connelly, B. L., Certo, S. T., Ireland, R. D., & Reutzel, C. R. (2011). Signaling theory: A review and assessment. *Journal of Management*, 37(1), 39–67.

Ανακτήθηκε 25/04/2026 από: <https://www.scribd.com/document/738857949/Signaling-Theory-A-Review-and-Assessment>

34. Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305–360.

Ανακτήθηκε 25/04/2026 από:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/0304405X7690026X>

35. Basel Committee on Banking Supervision. (2022). Principles for the effective management and supervision of climate-related financial risks. Bank for International Settlements. Ανακτήθηκε 25/04/2026 από: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d532.pdf>

36. European Central Bank. (2020). Guide on climate-related and environmental risks: Supervisory expectations relating to risk management and disclosure. ECB.

Ανακτήθηκε 25/04/2026 από:

<https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.202011finalguideonclimate-relatedandenvironmentalrisks~58213f6564.en.pdf>

37. Pfeffer, J., & Salancik, G. R. (1978). *The external control of organizations: A resource dependence perspective*. Harper & Row. Ανακτήθηκε 25/04/2026 από:

https://www.researchgate.net/publication/275017035_The_External_Control_of_Organizations_Pfeffer_and_Salancik_1978

38. European Banking Authority. (2025). *Guidelines on the management of ESG risks*.

Ανακτήθηκε 25/04/2026 από: <https://www.eba.europa.eu/activities/single-rulebook/regulatory-activities/sustainable-finance/guidelines-management-esg-risks>

39. Basel Committee on Banking Supervision. (2022). *Principles for the effective management and supervision of climate-related financial risks*. Bank for International Settlements. Ανακτήθηκε 25/04/2026 από: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d532.htm>

40. Freeman, R. E. (1984). *Strategic management: A stakeholder approach*. Pitman.

Ανακτήθηκε 25/04/2026 από:

https://www.researchgate.net/publication/228320877_A_Stakeholder_Approach_to_Strategic_Management

41. Freeman, R. E., Harrison, J. S., Wicks, A. C., Parmar, B. L., & de Colle, S. (2010). *Stakeholder theory: The state of the art*. Cambridge University Press.

Ανακτήθηκε 25/04/2026 από: [https://scholarship.richmond.edu/context/management-faculty-](https://scholarship.richmond.edu/context/management-faculty-publications/article/1098/viewcontent/Harrison_The_Stakeholder_Theory_the_State_of_the_Art.pdf)

[publications/article/1098/viewcontent/Harrison_The_Stakeholder_Theory_the_State_of_the_Art.pdf](https://scholarship.richmond.edu/context/management-faculty-publications/article/1098/viewcontent/Harrison_The_Stakeholder_Theory_the_State_of_the_Art.pdf)

42. European Banking Authority. (2025). *Guidelines on the management of ESG risks*.

Ανακτήθηκε 25/04/2026 από: <https://www.eba.europa.eu/activities/single-rulebook/regulatory-activities/sustainable-finance/guidelines-management-esg-risks>

43. Meadows, D. H., Meadows, D. L., Randers, J., & Behrens, W. W. (1972). *The limits to growth*. Universe Books. Ανακτήθηκε 24/01/2026 από :

<https://www.donellameadows.org/wp-content/userfiles/Limits-to-Growth-digital-scan-version.pdf>

44. International Finance Corporation. (2004). *Who cares wins: Connecting financial markets to a changing world*. IFC. Ανακτήθηκε 15/02/2026 από :

<https://www.ifc.org/content/dam/ifc/doc/mgrt/whocareswins-2005conferencereport.pdf>

45. ΥΠΕΝ – Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. (2024). Στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης του ΟΗΕ (SDGs). Ανακτήθηκε 24/01/2026 από : <https://ypen.gov.gr/stochoi-viosimis-anaptyxis-oie-sustainable-development-goals-sdgs/>

46. Schoenmaker, D., & Schramade, W. (2019). *Principles of sustainable finance*. Oxford University Press. Ανακτήθηκε 24/01/2026 από :

https://www.researchgate.net/publication/330359025_Principles_of_Sustainable_Finance_fullTextFileContent

47. Renneboog, L., Ter Horst, J., & Zhang, C. (2008). Socially responsible investments: Institutional aspects, performance, and investor behavior. *Journal of Banking & Finance*, 32(9), Ανακτήθηκε 24/01/2026 από : <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2007.12.039>
48. Stiglitz, J. E. (2000). The contributions of the economics of information to twentieth century economics. *Quarterly Journal of Economics*, 115(4), 1441–1478. Ανακτήθηκε 17/01/2026 από : <https://gwnet.net/doc/economics/mechanism-design/2000-stiglitz.pdf>
49. United Nations Environment Programme Finance Initiative. (2019). Principles for responsible banking. UNEP FI. Ανακτήθηκε 18/01/2026 από : <https://www.unepfi.org/banking/bankingprinciples/>
50. European Central Bank. (2020). Guide on climate-related and environmental risks. ECB. Ανακτήθηκε 18/01/2026 από : <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.202011finalguideonclimate-relatedandenvironmentalrisks~58213f6564.en.pdf>
51. Bank for International Settlements. (2015). Corporate governance principles for banks. BIS. Ανακτήθηκε 18/01/2026 από : <https://www.bis.org/bcbs/publ/d328.pdf>
52. European Parliament & Council of the European Union. (2022). Directive (EU) 2022/2464 on corporate sustainability reporting (CSRD). Ανακτήθηκε 01/02/2026 από : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022L2464>
53. European Parliament & Council of the European Union. (2019). Regulation (EU) 2019/2088 on sustainability-related disclosures in the financial services sector (SFDR). Ανακτήθηκε 01/02/2026 από : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R2088>
54. European Commission. (2020). Regulation (EU) 2020/852 on the establishment of a framework to facilitate sustainable investment. Ανακτήθηκε 01/02/2026 από : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R0852&from=EN>

55. United Nations Environment Programme Finance Initiative. (2019). Principles for Responsible Banking. UNEP FI. Ανακτήθηκε 01/02/2026 από : <https://www.unepfi.org/banking/more-about-the-principles/>
56. United Nations Global Compact. (2023). The Ten Principles of the UN Global Compact. United Nations. Ανακτήθηκε 01/02/2026 από : <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles>
57. Θουκυδίδης. (431–404 π.Χ). Ιστορίαι (Α. Βλάχος, Μετ.). Αθήνα: Εστία. (1965–1968). Ανακτήθηκε 08/02/2026 από : https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/library/browse.html?text_id=73&page=183
58. Carney, M. (2026, January). Speech at the World Economic Forum Annual Meeting. World Economic Forum. Ανακτήθηκε 08/02/2026 από : <https://www.liberal.gr/diethni-themata/o-karnei-arneitai-oti-anakalese-tin-omilia-toy-sto-ntabos-meta-apo-synomilia-toy-me>
59. European Banking Authority. (2024). Final report on Guidelines on the management of ESG risks (EBA/GL/2024/01). Ανακτήθηκε 15/02/2026 από : <https://www.eba.europa.eu/publications-and-media/press-releases/eba-publishes-its-final-guidelines-management-esg-risks>
60. Global Reporting Initiative. (2021). GRI standards 2021. GRI. Ανακτήθηκε 15/02/2026 από : <https://www.globalreporting.org/>
61. Global Reporting Initiative. (2021a). GRI 1: Foundation 2021. GRI. Ανακτήθηκε 23/02/2026 από : <https://globalreporting.org/pdf.ashx?id=12334>
- Global Reporting Initiative. (2021b). GRI 2: General disclosures 2021. GRI. Ανακτήθηκε 23/02/2026 από : <https://www.globalreporting.org/pdf.ashx?id=12358>

Global Reporting Initiative. (2021c). GRI 3: Material topics 2021. GRI. Ανακτήθηκε 23/02/2026 από : <https://www.globalreporting.org/publications/documents/english/gri-3-material-topics-2021/>

62. Global Reporting Initiative. (2016). GRI 201: Economic performance 2016. GRI. Ανακτήθηκε 23/02/2026 από : <https://globalreporting.org/pdf.ashx?id=12368>

Global Reporting Initiative. (2016). GRI 203: Indirect economic impacts 2016. GRI. Ανακτήθηκε 23/02/2026 από : <https://www.globalreporting.org/pdf.ashx?id=12390&page=1>

Global Reporting Initiative. (2016). GRI 205: Anti-corruption 2016. GRI. Ανακτήθηκε 23/02/2026 από : <https://www.globalreporting.org/pdf.ashx?id=12412&page=1>

Global Reporting Initiative. (2019). GRI 207: Tax 2019. GRI. Ανακτήθηκε 23/02/2026 από : <https://www.globalreporting.org/pdf.ashx?id=12434>

63. Global Reporting Initiative. (2021a). GRI sector standards program. GRI. Ανακτήθηκε 23/02/2026 από : <https://www.globalreporting.org/standards/sector-program/>

Global Reporting Initiative. (2021b). Due process protocol for setting GRI standards. GRI. Ανακτήθηκε 23/02/2026 από : <https://www.globalreporting.org/standards/standards-development/universal-standards/>

64. IFRS Foundation. (2023a). About the International Sustainability Standards Board (ISSB). IFRS Foundation. Ανακτήθηκε 23/02/2026 από : <https://www.ifrs.org/content/ifrs/home/news-and-events/updates/issb/2023/issb-update-october-2023.html>

IFRS Foundation. (2023b). IFRS S1: General requirements for disclosure of sustainability-related financial information. IFRS Foundation. Ανακτήθηκε 23/02/2026 από : <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-sustainability-standards-navigator/ifrs-s1-general-requirements/>

IFRS Foundation. (2023c). IFRS S2: Climate-related disclosures. IFRS Foundation. Ανακτήθηκε 23/02/2026 από : <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-sustainability-standards-navigator/ifrs-s2-climate-related-disclosures/>

65. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (2022). Οδηγία (ΕΕ) 2022/2464 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την εταιρική αναφορά βιωσιμότητας (CSRD). Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανακτήθηκε 02/05/2026 από : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025PC0080>
66. Ελληνική Δημοκρατία. (2024). Νόμος 5164/2024: Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2022/2464 για την εταιρική αναφορά βιωσιμότητας. Εφημερίς της Κυβερνήσεως. Ανακτήθηκε 02/05/2026 από : <http://elib.aade.gr/elib/view?d=/gr/act/2024/5164/>
67. Grant Thornton. (2023). European Sustainability Reporting Standards (ESRS). Ανακτήθηκε 02/05/2026 από : https://www.grant-thornton.gr/globalassets/_markets_/grc/media/pdfs/-----esg-efrag-esrs.pdf
68. Berg, F., Kölbel, J. F., & Rigobon, R. (2022). Aggregate confusion: The divergence of ESG ratings. *Review of Finance*, 26(6), 1315–1344. Ανακτήθηκε 22/02/2026 από: https://www.researchgate.net/publication/360800553_Aggregate_Confusion_The_Divergence_of_ESG_Rating
69. MSCI ESG Research. (2024). MSCI ESG Ratings methodology: ESG ratings process [Methodology document]. MSCI Inc. Ανακτήθηκε 22/02/2026 από: <https://www.msci.com/documents/1296102/34424357/MSCI+ESG+Ratings+Methodology.pdf>
70. Morningstar, Inc.. (2016). Morningstar Sustainability Rating for Funds methodology (Document No. 744156). Ανακτήθηκε 22/02/2026 από: https://www.morningstar.com/content/dam/marketing/shared/research/methodology/744156_Morningstar_Sustainability_Rating_for_Funds_Methodology.pdf
71. S&P Global Ratings. (2021). Environmental, social, and governance principles in credit ratings. S&P Global Ratings. Ανακτήθηκε 22/02/2026 από: <https://www.maalot.co.il/Publications/MCP20211018104312.pdf>

72. IRIS Carbon. (2025, November 25). Guide to ESG rating agencies and methodologies.

Ανακτήθηκε 10/05/2026 από: <https://iriscarbon.com/a-beginners-guide-to-esg-rating-agencies-and-methodologies/>

73. Statista. (2025). Europe's climate leaders 2025. Ανακτήθηκε 10/05/2026 από:

<https://www.statista.com/page/climate-leaders-europe>

74. Athens Stock Exchange (ATHEX). (2025). ATHEX ESG reporting guide 2024.

Ανακτήθηκε 10/05/2026 από: https://athens.euronext.com/sites/default/files/2025-06/ESG-GUIDE-GR_14052025.pdf

75. Sukhdev, P. (2023). The birth, life, death and afterlife of ESG ratings [Video].

TEDxGateway. Ανακτήθηκε 01/03/2026 από:

<https://www.youtube.com/watch?v=hdwtKVeTl2g>

76. Friede, G., Busch, T., & Bassen, A. (2015). ESG and financial performance:

Aggregated evidence from more than 2000 empirical studies. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 5(4), 210–233. Ανακτήθηκε 6/6/2026 από :

<https://doi.org/10.1080/20430795.2015.1118917>

77. Birindelli, G., Dell'Atti, S., Iannuzzi, A. P., & Savioli, M. (2018). Composition and activity of the board of directors: Impact on ESG performance in the banking system.

Sustainability, 11(2), Άρθρο 712. Ανακτήθηκε 6/6/2026 από:

<https://www.mdpi.com/2071-1050/10/12/4699>

78. Cornett, M. M., Erhemjamts, O., & Tehranian, H. (2016). Greed or good deeds: An examination of the relation between corporate social responsibility and the financial performance of U.S. commercial banks around the financial crisis. *Journal of Banking & Finance*, 70, 137–159. Ανακτήθηκε 6/6/2026 από:

<https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2016.04.024>

79. El Ghouli, S., Guedhami, O., Kwok, C. C. Y., & Mishra, D. R. (2011). Does corporate social responsibility affect the cost of capital? *Journal of Banking & Finance*, 35(9), 2388–2406. Ανακτήθηκε 6/6/2026 από: <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2011.02.007>
80. Goss, A., & Roberts, G. S. (2011). The impact of corporate social responsibility on the cost of bank loans. *Journal of Banking & Finance*, 35(7), 1794–1810. Ανακτήθηκε 6/6/2026 από: <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2010.12.002>
81. Flammer, C. (2021). Corporate green bonds. *Journal of Financial Economics*, 142(2), 499–516. Ανακτήθηκε 6/6/2026 από: <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2021.01.010>
82. Attig, N., El Ghouli, S., Guedhami, O., & Suh, J. (2013). Corporate social responsibility and credit ratings. *Journal of Business Ethics*, 117(4), 679–694. Ανακτήθηκε 6/6/2026 από: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2081942
83. Gangi, F., Meles, A., D'Angelo, E., & Daniele, L. M. (2019). Sustainable development and corporate governance in the financial system: Are environmentally friendly banks less risky? *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 26(3), 529–547. Ανακτήθηκε 6/6/2026 από: <https://doi.org/10.1002/csr.1706>
84. Lins, K. V., Servaes, H., & Tamayo, A. (2017). Social capital, trust, and firm performance: The value of corporate social responsibility during the financial crisis. *Journal of Finance*, 72(4), 1785–1824. Ανακτήθηκε 6/6/2026 από: <https://doi.org/10.1111/jofi.12505>
85. Ashwin Kumar, N. C., Smith, C., Badis, L., Wang, N., Ambrosy, P., & Tavares, R. (2016). ESG factors and risk-adjusted performance: A new quantitative model. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 6(4), 292–300. Ανακτήθηκε 6/6/2026 από: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/20430795.2016.1234909?scroll=top&needAccess=true#abstract>
86. Luo, X., & Bhattacharya, C. B. (2006). Corporate social responsibility, customer satisfaction, and market value. *Journal of Marketing*, 70(4), 1–18. Ανακτήθηκε 6/6/2026

από: <https://people.duke.edu/~moorman/Marketing-Strategy-Seminar-2015/Session%202012/Luo%20and%20Bhattacharya%202006.pdf>

87. Poolthong, Y., & Mandhachitara, R. (2009). Customer expectations of CSR, perceived service quality and brand effect in Thai retail banking. *International Journal of Bank Marketing*, 27(6), 408–427. Ανακτήθηκε 6/6/2026 από:

https://www.researchgate.net/publication/263523321_Customer_CSR_expectations_in_the_banking_industry#fullTextFileContent

88. Pérez, A., & Rodríguez del Bosque, I. (2015). Corporate social responsibility and customer loyalty. *Journal of Services Marketing*, 29(1), 15–25. Ανακτήθηκε 6/6/2026 από:

https://www.researchgate.net/publication/273286585_Corporate_social_responsibility_and_customer_loyalty_Exploring_the_role_of_identification_Satisfaction_and_type_of_company#fullTextFileContent

89. Marquis, C., Toffel, M. W., & Zhou, Y. (2016). Scrutiny, norms, and selective disclosure: A global study of greenwashing. *Organization Science*, 27(2), 483–504.

Ανακτήθηκε 6/6/2026 από: <https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=50187>

90. Boffo, R., & Patalano, R. (2020). ESG investing: Practices, progress and challenges. OECD. Ανακτήθηκε 6/6/2026 από:

https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/04/esg-investing-and-climate-transition_185db50c/a2fc6c39-en.pdf

91. Grewal, J., Riedl, E. J., & Serafeim, G. (2015). Market reaction to mandatory nonfinancial disclosure. *Management Science*, 65(7), 3061–3084. Ανακτήθηκε 6/6/2026

από: <https://dash.harvard.edu/server/api/core/bitstreams/7312037d-bb92-6bd4-e053-0100007fdf3b/content>

92. Delis, M. D., de Greiff, K., & Ongena, S. (2023). Being stranded with fossil fuel reserves? Climate policy risk and the pricing of bank loans (Swiss Finance Institute Research Paper No. 18-10). Ανακτήθηκε 6/6/2026 από:

<https://doi.org/10.2139/ssrn.3125017>

93. Vitolla, F., Raimo, N., & Rubino, M. (2019). Board characteristics and integrated reporting quality: An agency theory perspective. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 27(2), 1152–1163. <https://doi.org/10.1002/csr.1879>
94. Piraeus Financial Holdings. (2025). Taskforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD) Report. Piraeus Bank Group. Ανακτήθηκε 01/03/2026 από: <https://www.piraeusgroup.gr/-/jssmedia/E074028E7C5949089FBD9BC8BC8C4C37.ashx>
95. Piraeus Bank. (2024). Nature-related risks and opportunities report 2024. Piraeus Bank. Ανακτήθηκε 01/03/2026 από: <https://www.piraeusgroup.gr/-/jssmedia/E074028E7C5949089FBD9BC8BC8C4C37.ashx>
96. Piraeus Financial Holdings. (2025). Piraeus Sustainability Blueprint. Ανακτήθηκε 08/03/2026 από: https://www.piraeusgroup.gr/-/jssmedia/Project/Piraeus/PiraeusBank/shared/Files/Holdings/enhmerwsh-ependytwn/sustainability-blueprint/2025/PB_Blueprint_311025.pdf
97. Eurobank. (2025). Annual report 2024: Business and sustainability. Eurobank Holdings. Ανακτήθηκε 15/03/2026 από: <https://www.eurobank.gr/-/media/holding/omilos/annual-reports/etisios-apologismos-2024/annual-report-2024.pdf>
98. Eurobank. (2025). *Green bond allocation and impact report*. Eurobank Holdings. Ανακτήθηκε 15/03/2026 από: <https://www.eurobank.gr/-/media/eurobank/omilos/enimerosi-ependuton/enimerosi-metoxon-eurobank/pistotikoi-titloi/green-bond-framework/green-bond-report-2025.pdf>
99. Eurobank. (2024). ESG ratings and performance. Eurobank Group . Ανακτήθηκε 15/03/2026 από: <https://www.eurobank.gr/el/omilos/esg-environment-society-governance/esg-aksiologiseis-epidoseis>
100. Alpha Bank. (2024). Sustainability and ESG report 2024. Alpha Bank Group. Ανακτήθηκε 20/03/2026 από: <https://www.alpha.gr/->

[/media/AlphaHoldings/Files/apotelesmata/FY2024/Group-Holdco-31122024-ENG060324Disclaimer.pdf](#)

101. Alpha Bank. (2025). *Responsible Banking Progress Statement 2024*. Ανακτήθηκε 20/03/2026 από: <https://www.alpha.gr/en/Group/esg-and-sustainability/esg-reporting-hub>
Annual Financial Report 2024 Ανακτήθηκε 20/03/2026 από: <https://www.alpha.gr/-/media/AlphaGr/Files/Group/Apotelesmata/FY-24/oikonomikes-katastaseis-fy-2024-en.pdf>

102. Alpha Bank. (2025). *ESG reporting hub*. Ανακτήθηκε 20/03/2026 από: <https://www.alpha.gr/el/omilos/esg-kai-viosimotita/aksiologiseis-kai-epidoseis>

103. National Bank of Greece. (2025). Our journey to Net Zero: Transition planning for 6 NZBA sectors. Ανακτήθηκε 20/03/2026 από: <https://www.nbg.gr/-/jssmedia/Files/Group/esg/Perivallon/transition-plan-nbg-vf.pdf?rev=90a290d1e74748ea8693f8046fe6f795&hash=218F017A97004E746FF4BB131C8B722E>

104. National Bank of Greece. (2025). Εκθέσεις και δεδομένα ESG. Ανακτήθηκε 25/03/2026 από: <https://www.nbg.gr/el/omilos/esg/orama-stratigiki/esg-reports-and-data>

105. National Bank of Greece. (2025). Ετήσια Χρηματοοικονομική Έκθεση 2024. Ανακτήθηκε 25/03/2026 από: <https://www.nbg.gr/el/omilos/enimerwsi-ependutwn/oikonomikes-katastaseis-etisies-endiameses>

106. National Bank of Greece. (2025). Responsible Banking Progress Statement 2024. Ανακτήθηκε 28/03/2026 από: <https://www.nbg.gr/-/jssmedia/Files/Group/esg/Ektheseis/prb-responsible-banking-progress-statement-nbg-2024.pdf?rev=a67c182b4c1048979b67dc3512928c8e&hash=442B4006AB589A7EBE4381E95EB3550F>

107. National Bank of Greece. (2024). Fixed Income Presentation (ESG ratings). Ανακτήθηκε 28/03/2026 από: https://www.nbg.gr/-/jssmedia/Files/nbgportal/debt-investors/documents/Credit_Update_October_2024_.pdf
108. Imai, M. (1997). Gemba kaizen: A commonsense, low-cost approach to management. McGraw-Hill. Ανακτήθηκε 06/06/2026 από: https://cdn.chools.in/LEAN_PDF/Gemba%20toolkit/Gemba-Kaizen-2nd-edition.pdf
109. Lizarelli, F. L., Antony, J., Suarez, M., Carneiro, F., Sony, M., Chakraborty, A., Ma, J., & Chan, F. T. S. (2025). Analysis of the impact of Kaizen practices on ESG performance and the mediating role of digital systems. Business Process Management Journal, 31(8). Ανακτήθηκε 06/06/2026 από: <https://doi.org/10.1108/BPMJ-01-2025-0056>

Παράρτημα Α: «Ερωτηματολόγιο Έρευνας»

Ενότητα 1 από 6

Βιώσιμη τραπεζική: Ο ρόλος των ESG κριτηρίων

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 14 ερωτήσεις με σκοπό την καταγραφή των απόψεων πελατών και εργαζόμενων στον τραπεζικό τομέα αναφορικά με την ενσωμάτωση κριτηρίων περιβαλλοντικής και κοινωνικής υπευθυνότητας στη λειτουργία των τραπεζών.

Δημογραφικά στοιχεία / Εργασιακό καθεστώς

Ηλικιακή ομάδα:

1. 18 - 25
2. 26 - 35
3. 36 - 45
4. 46 - 55
5. 56 +

Φύλο:

1. Άνδρας
2. Γυναίκα
3. Άλλο / Δεν θέλω να απαντήσω

Επίπεδο εκπαίδευσης:

1. Δευτεροβάθμια εκπαίδευση
2. Επαγγελματική κατάρτιση
3. Πανεπιστημιακή εκπαίδευση
4. Μεταπτυχιακός τίτλος
5. Διδακτορικό

Εργάζεστε σήμερα στον τραπεζικό κλάδο;

1. Ναι
2. Όχι

Ενότητα 2 από 6

Έχετε εργαστεί στο παρελθόν σε τράπεζα για διάστημα >1 έτους;

1. Ναι
2. Όχι

Ποια είναι η κύρια απασχόλησή σας σήμερα;

1. Μισθωτός
2. Ελεύθερος επαγγελματίας
3. Επιχειρηματίας

4. Αγρότης
5. Φοιτητής / Σπουδαστής
6. Συνταξιούχος
7. Άνεργος / Προσωρινά μη εργαζόμενος
8. Άλλο:

Ενότητα 3 από 6

Περιβαλλοντική βιωσιμότητα - Environmental: συμβολή στην ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων και στην προστασία των οικοσυστημάτων.

Απαντήστε επιλέγοντας: 1=Καθόλου, 2=Ελάχιστα, 3=Σε μέτριο βαθμό, 4=Σε μεγάλο βαθμό, 5=Σε πολύ μεγάλο βαθμό, 6= Δεν γνωρίζω .

1. Οι ελληνικές τράπεζες εφαρμόζουν μέτρα για τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματός τους ; (Εξοικονόμηση ενέργειας, ψηφιοποίηση διαδικασιών, ανακύκλωση)

1=Καθόλου

2=Ελάχιστα

3=Σε μέτριο βαθμό

4=Σε μεγάλο βαθμό

5=Σε πολύ μεγάλο βαθμό

6= Δεν γνωρίζω

2. Πιστεύετε ότι η περιβαλλοντική βιωσιμότητα αποτελεί βασικό πυλώνα της στρατηγικής των ελληνικών Τραπεζών ;

1=Καθόλου

2=Ελάχιστα

3=Σε μέτριο βαθμό

4=Σε μεγάλο βαθμό

5=Σε πολύ μεγάλο βαθμό

6= Δεν γνωρίζω

3. Ο βαθμός "περιβαλλοντικής υπευθυνότητας" μιας επένδυσης αποτελεί σημαντικό κριτήριο κατά την διαδικασία της αξιολόγησής της για την παροχή χρηματοδότησης ;

1=Καθόλου

2=Ελάχιστα

3=Σε μέτριο βαθμό

4=Σε μεγάλο βαθμό

5=Σε πολύ μεγάλο βαθμό

6= Δεν γνωρίζω

4. Οι ελληνικές τράπεζες διαθέτουν προϊόντα βιώσιμης ανάπτυξης; (πράσινα τραπεζικά προϊόντα που συμβάλουν στην ενεργειακή αναβάθμιση προς όφελος της κοινωνίας)

1=Καθόλου

2=Ελάχιστα

3=Σε μέτριο βαθμό

4=Σε μεγάλο βαθμό

5=Σε πολύ μεγάλο βαθμό

6= Δεν γνωρίζω

5. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι υπάρχει ζήτηση για τραπεζικά προϊόντα βιώσιμης ανάπτυξης ; Απαντήστε ανά κατηγορία προϊόντων επιλέγοντας : Πολύ μεγάλο ενδιαφέρον, Σημαντικό ενδιαφέρον, Περιορισμένο ενδιαφέρον, Άγνοια/Αδιαφορία, Δεν γνωρίζω.

- Επενδυτικά προϊόντα
- Δάνεια / Πιστώσεις
- Επιδοτούμενα προγράμματα
- Καταθετικά προϊόντα
- Ασφάλειες

Ενότητα 4 από 6

Κοινωνική Υπευθυνότητα - Social : ηθική και δίκαιη μεταχείριση με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα

Απαντήστε επιλέγοντας: 1=Καθόλου, 2=Ελάχιστα, 3=Σε μέτριο βαθμό, 4=Σε μεγάλο βαθμό, 5=Σε πολύ μεγάλο βαθμό, 6= Δεν γνωρίζω .

6. Οι ελληνικές τράπεζες λαμβάνουν υπόψη τυχόν κοινωνικά κριτήρια κατά την αξιολόγηση των αιτημάτων των πελατών τους ; (πχ άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες)

1=Καθόλου

2=Ελάχιστα

3=Σε μέτριο βαθμό

4=Σε μεγάλο βαθμό

5=Σε πολύ μεγάλο βαθμό

6= Δεν γνωρίζω

7. Ο παράγοντας «φήμη» ως κίνδυνος ενδεχόμενης έκθεσης σε δημόσια κριτική, αποτελεί σημαντικό κριτήριο στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων των τραπεζών;

1=Καθόλου

2=Ελάχιστα

- 3=Σε μέτριο βαθμό
4=Σε μεγάλο βαθμό
5=Σε πολύ μεγάλο βαθμό
6= Δεν γνωρίζω

8. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι οι καταναλωτές προστατεύονται από το νομοθετικό πλαίσιο έναντι τυχόν καταχρηστικών ή αθέμιτων πρακτικών;

- 1=Καθόλου
2=Ελάχιστα
3=Σε μέτριο βαθμό
4=Σε μεγάλο βαθμό
5=Σε πολύ μεγάλο βαθμό
6= Δεν γνωρίζω

9. Οι τράπεζες αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για την ανάδειξη και αντιμετώπιση ζητημάτων κοινωνικού ενδιαφέροντος ; (ενδιαφέρον για κοινωνική προσφορά)

- 1=Καθόλου
2=Ελάχιστα
3=Σε μέτριο βαθμό
4=Σε μεγάλο βαθμό
5=Σε πολύ μεγάλο βαθμό
6= Δεν γνωρίζω

10. Συντάσσετε με την άποψη ότι οι δράσεις κοινωνικού και περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος των τραπεζών είναι προσπάθειες προβολής, χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα; (Greenwashing, ESGwashing)

- 1=Καθόλου
2=Ελάχιστα
3=Σε μέτριο βαθμό
4=Σε μεγάλο βαθμό
5=Σε πολύ μεγάλο βαθμό
6= Δεν γνωρίζω

Ενότητα 5 από 6

Εταιρική Διακυβέρνηση - Governance: η διοίκηση και ο έλεγχος για τη διασφάλιση της υπεύθυνης και διαφανούς λειτουργίας των Τραπεζών, προς όφελος όλων των ενδιαφερόμενων μερών.

Απαντήστε επιλέγοντας: 1=Καθόλου, 2=Ελάχιστα, 3=Σε μέτριο βαθμό, 4=Σε μεγάλο βαθμό, 5=Σε πολύ μεγάλο βαθμό, 6= Δεν γνωρίζω .

11. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι ανταποκρίνονται οι Τράπεζες στα παράπονα των πελατών τους ;

1=Καθόλου

2=Ελάχιστα

3=Σε μέτριο βαθμό

4=Σε μεγάλο βαθμό

5=Σε πολύ μεγάλο βαθμό

6= Δεν γνωρίζω

12. Οι πολιτικές που ακολουθούν σήμερα οι ελληνικές τράπεζες προάγουν την αξιοκρατία, την ισότητα, τη διαφάνεια και την συμπερίληψη ; (τόσο προς τους πελάτες όσο και προς τους εργαζόμενους)

1=Καθόλου

2=Ελάχιστα

3=Σε μέτριο βαθμό

4=Σε μεγάλο βαθμό

5=Σε πολύ μεγάλο βαθμό

6= Δεν γνωρίζω

13. Εντοπίζετε βελτιώσεις στη λειτουργία και την συμπεριφορά των τραπεζών σε σχέση με το παρελθόν;

1=Καθόλου

2=Ελάχιστα

3=Σε μέτριο βαθμό

4=Σε μεγάλο βαθμό

5=Σε πολύ μεγάλο βαθμό

6= Δεν γνωρίζω

Ενότητα 6 από 6

Αξιολόγηση: Environmental - Social - Governance

14. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι οι ελληνικές τράπεζες έχουν ενσωματώσει στην καθημερινή λειτουργία τους κριτήρια :

1. Περιβαλλοντικής βιωσιμότητας

2. Κοινωνικής υπευθυνότητας

3. Υπεύθυνης λειτουργίας προς όφελος όλων των ενδιαφερόμενων μερών

Απαντήστε επιλέγοντας: Σε πολύ μεγάλο βαθμό, Σε μεγάλο βαθμό, Σε μέτριο βαθμό, Ελάχιστα, Καθόλου

...

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.